Petra van Cronenburg

Levandų bliuzas

Alma littera

Petra van Cronenburg

Levandų bliuzas

Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė Laima Veršulienė

Alma littera
VILNIUS / 2007

Versta iš:
Petra van Cronenburg
LAVENDELBLUES
BLT, 2006

ISBN 978-9955-24-748-7

Konny ir Maxui, drąsuoliams

Kur mes nueitume, jei vis daugiau žmonių įsitikintų, kad jų padėtis ne rimta, o beviltiška.

PAUL WATZLAWICK

Visi skundžiasi oru, bet neatsiranda nė vieno, kuris mėgintų ką nors pakeisti.

MARC TWAIN

Optimistas yra tas, kuris gerai žino, koks liūdnas gali būti pasaulis, o pesimistas tai supranta kasdien iš naujo.

SIR PETER USTINOV

PROLOGAS

Netikiu kortomis. Padariau tai dėl savo draugės Estelos, kuri šventai tiki, jog tai vienintelis patikimas būdas susigaudyti kebliose aplinkybėse. Aš netikiu lemtimi, todėl ir numoju ranka į ateities būrimą. Ją galima lengviau nuspėti iš banko sąskaitos.

Sėdėdama prie būrėjos stalo staiga suvokiau, kad mano gyvenimas išsimušė iš vėžių. Spoksojau į mediumo rankas ir lentyną už nugaros. Ten ant rudo aksomo stovėjo stiklinis gaubtas, o po juo – madona vaškiniu veidu. Gryno jugendo stiliaus statulėlė. Kažkas padėjo šalia jos žydinčią orchidėją ir ryškiai žalią plastmasinį dinozauriuką. Taigi gyvenime visuomet turi rinktis, dingtelėjo mintis. Palinkėjau sau milžiniško stiklinio gaubto.

O būrėja manęs nepaguodė:

– Būkite atsargi su žaibu! Moters korta – tai jūs. Šie įvykiai atsilieps dar dviem jūsų artimiesiems.

– Šešiolikta korta – bokštas.

Tai toks statinys: anksčiau, kai dar nebūdavo mobilaus ryšio antenų, jie stūksodavo kalno viršūnėje. Mano mokyklinių iškylų siaubas, nes nepakenčiu priešpriešinio žmonių srauto siauruose spiraliniuose laiptuose. Apie bokštą, pavaizduotą kortoje, vijosi aukštyn laiptai be turėklų – lyg kokiam slogiam sapne. Biblinio masto katastrofos sutriuškino statinį ir

tiltą šalia jo. Paveiksle buvo visa, ko nelinkėtum net pikčiausiam priešui: žemės drebėjimas, ugnies liežuviai, lyg pašėlę dangų skrodžiantys žaibai, ugninės kometų uodegos, vandenį ryjanti lava... Būtų puikus reklaminis plakatas filmui „Pragaras bučiuoja *Super-GAU**“ arba „Paskutinioji“.

Mane suerzino riebi rupūžė priekyje. Jos papilvė žėrėjo lyg tūkstančiai žvaigždžių. Lygiai taip pat vėpsojo būrėja, kai tiesė ranką honoraro.

Aš tai nujaučiau. Man negali padėti nei kortos, nei mediumas. Juodžiausias mano gyvenimo penktadienis jau buvo. Turiu paruošti kelią lavos srautui arba išmokti, kaip išvengti kometos liekanų, kurių pilnas gyvenimas.

* GAU – didžiausias nelaimingas atsitikimas. (Čia ir toliau – vertėjos paaiškinimai.)

SODO NYKŠTUKAI

Tik sodininkai žudikai rožes ir jurginus sodina šalimais. O tėvai padaro nedovanotiną nusikaltimą pavadindami savo dukrą Dalija*. Kodėl ne Dorisė, Debora ar Daniela? Kodėl priedo gavau dar raudonus plaukus ir saują strazdanų? Mano likimas atrodė nulemtas: visur tampu dėmesio centru.

Susirūpinusios tetulės ir dėdės rypavo apie mano lopšį:

– Tikėkimės, kad užaugusi ji pasikeis, antraip vargšas vaikelis niekada negaus vyro!

Ar esant tokioms aplinkybėms kūdikiai trokšta atsidurti toli nuo čia? Spalvų stebuklo kūrėjai savo paguodai išgirdo istoriją apie Alfonsą, kuris gimė visiškas blondinas, dvejų metų švietė plike, o dabar puikuojasi juodomis garbanomis kaip koks italas.

Man plikės neteko. Mokykloje vaikai šokdavo apie mane ratelį, dainuodami vis tą pačią dainelę: „Raudonplaukė strazdanota – velnio pramanyta." Verkdavau ir norėdavau kur nors pasislėpti, pasislėpti visiems laikams. Kartą paklausiau tėvų, ką reiškia velnio pramanyta, bet jie man į tai nieko neatsakė. Ilgus metus nesupratau pasaulio. Ir vaikinų per šokių pamokas. Tada pirmą kartą pasijutau esanti atstumtoji.

---

* Jurginas.

Manęs neapleido nuojauta, kad iš tiesų nepasikeičiau. Stovėti užribyje, kai berniukai kviečia šokti savo „damas", atrodė taip pat niekinga kaip būti patyčių ar klastos objektu.

– Ar ir aš dabar priklausau tavo atsiskyrėlių grupei? – nusišaipė mano geriausia draugė, pinanti savo šviesius plaukus į storą kasą.

Ji juokėsi net kretėdama ir nutempė mane į artimiausią kosmetikos parduotuvę.

– Tu esi mergina, kurios niekas nekviečia šokti, bet mes tai pakeisime!

Ji įkalbėjo mane nusipirkti šviesinančių dažų ir porą valandų praleisti jos vonioje. Pirmą kartą radosi perspektyva, kad gyvenimas pasikeis iš pagrindų. Man buvo penkiolika, nedrįsau grįžti namo.

Atrodžiau kaip karpuotasis jurginas *Barby Baubau*. Turbūt ši rūšis vadinasi „ugninis" arba „liepsnojantis pragaras", arba „oranžinė bėda". Juk esama tokių jurginų, kurie liepsnoja – nuo raudonos iki oranžinės ir ryškios geltonos spalvos. Tikriausiai atrodžiau iš tiesų siaubingai, nes šį kartą net mano motina panoro mane kur nors nukišti ir perdažyti. Tai mane palaužė. Vienas dalykas, kai kiti rodo pirštais ir tavęs vengia. Bet kai tai daro tavo tikroji motina?

Niekada nepamiršiu jausmo, kuris sukilo manyje lyg karštas sultinys.

– Pasiuskite jūs visi! Gudručiai! – išrėkiau užtrenkdama paskui save duris.

Kažkas pokštelėjo ir mano krūtinėje, kvėpavimas atsipalaidavo. Spinduliuodama visomis spalvomis slampinėjau pėsčiųjų zona ir visiems, kurie drįso ilgiau nei vieną sekundę žiūrėti į mane, iškišdavau liežuvį.

– Ar nesat matę Pepės Ilgakojinės? – šnopavau įkyruoliams. – Aš jos sesuo.

Šie sutrikę nuleisdavo akis. Kvėpavau itin intensyviai – atrodė, jog net ūgtelėjau. Taip turi jaustis žmogus, ištiktas nušvitimo. Ne aš turiu slėptis. Tai tie, kurie buvo kitokie, jautė baimę. Jie norėjo, kad aš išnykčiau, ir aš iki šiol teikiau jiems šį malonumą, stengdamasi būti maža ir nematoma. O jie baiminosi dėl savo ankšto sodo nykštukų pasaulio. Man tuomet buvo penkiolika, ir aš mieliau svajodavau nei eidavau šokti. Išmokau suprasti, kad tas, kuris yra kitoks, vien savo egzistavimu įrodo sodo nykštukų pasauliui, jog gyvenimas verda ir už jų tvoros. O tai sodo nykštukams kelia baimę. Tą dieną pėsčiųjų zonoje suvokiau, kad galiu apsiginti. Aš pranašesnė už sodo nykštukus, nes nebijau žmonių, kurie kitokie ar daro kitokius dalykus, todėl man nereikia tvoros. Taigi aš esu už juos stipresnė.

Nuo to laiko pamačiau pasaulio, tapau vyresnė ir pradėjau pasitikėti savimi. Airijoje vietos gyventojai nuolat klausdavo kelio. Rytų Europoje pažinau moterų, kurios savo noru gadino sau sveikatą sunkiųjų metalų druskomis, kad plaukai spindėtų raudoniu. Taip, aš, atstumtoji, turėjau tai, kas kitose vietose atrodė normalu ir ko aistringai troško kiti. Aš galėjau laisvai kurti savo pasaulį nepaisydama jokių apribojimų. Bet kad tai suvokčiau, reikėjo sulaukti keturiasdešimt dvejų metų amžiaus. Dabar aš dar paryškinu ilgainiui išblukusį raudonį ir vaikštau po pasaulį iškelta galva. Su rudai raudonais plaukais, kurie bet kuriam „velniui“ būtų garbė. Mano prancūzė draugė Estela tą spalvą vadina „Kremliaus raudonąja“. O jos pačios medaus atspalvio garbanos sukurtos chemijos pramonės mašinomis. Estelai jos išvaizda yra kapitalas. Ji džiazo dainininkė ir jau daug metų klajoja po Baden Badeno ir kitų miestų aukščiausios klasės barus bei klubus.

Jos plaukų spalva – iš tų laikų, kai arabų naftos šeichai neskaičiuodami švaistė arbatpinigius į dešinę ir kairę. Tai buvo

laikai, kai ji laiminga atsekė paskui mylimąjį, vokietį, į madingą kurortą. Tai buvo laikai, kai ji nematė, kad jos draugužis – aistringas lošėjas ir ištvirkėlis. Ji buvo taip pasinėrusi į svaiginančią meilę, kad visiškai nutraukė ryšius su kitais žmonėmis. Todėl dar ir dabar ji ten įstrigusi – tipiška trisdešimt septynerių metų vieniša moteris, paniškai bijanti likimo smūgio, su mylimuoju, kurio neįsileidžia gilyn į širdį, ir nediduku dviejų kambarių butu. Mes esame draugės, kurios nepripažįsta tvorų. Ji, prancūzė, gyvena Vokietijoje, o aš, vokietė, – Prancūzijoje. Reinas – tik upė.

Ir raudonoji Dalija auga kaip tik ten, kur jurginams nėra ką veikti – tarp rožių. Mėgstu šią gėlę, nes ji viena iš nedaugelio – be jurginų, – turinčių nesuskaičiuojamą daugybę formų, spalvų ir kvapų. Tai aistrų gėlė. Prasminga, su aromatu, kuris kelia nuotaiką ir turi daug niuansų – kaip kvepalai. Yra žmonių, kurie paaukoja jai visą savo turtą. Tačiau mano draugai nėra tokie pasiturintys, kad mano vardu pavadintų naują veislę ar iš sodininkų nupirktų istorinės veislės rožę, tad jie dovanoja man kitokių rožių.

Per daugelį gimimo dienų ir Kalėdų mano svetainė pasipuošė rožinėmis užuolaidomis ir nuotraukomis su rožėmis. Ten rikiuojasi dėžutės su rožių dekoru, žvakidės su rožėmis ir šilkinės rožės. Aš pati iš sode surinktų žiedlapių darydavau popuri ir dovanodavau maišeliuose. Kai pusseserė padovanojo varžytinėse pirktą torto mentelę su romantišku dekoru, maniau, kad neteksiu kvapo nuo bute pasklidusio saldėsio. Blogiausia buvo su kaimyne. Ji įteikė man septinto dešimtmečio sriubinę su atitinkamu kičiniu dekoru ir įsodintomis oranžinėmis laukinėmis rožytėmis, mat tas geras daiktas, deja, leido vandenį.

Pajutau, kad man reikia šviežio oro, raugintų agurkų ir siaubo filmo. Kaip lengvai žmonės apsigaubia pseudoromantika

ir įsitraukia į šį hobį. Tokio malonumo nebūčiau turėjusi, jei būčiau rinkusi knygas apie senovės romėnus ar kabrioletų išmetamuosius vamzdžius. Po siaubo filmo mostelėjau taurelę degtinės ir įsijungiau internetą. Pateikiau aukcionui sriubinę, dekoratyvinių dėžučių, torto mentelę ir rožėmis siuvinėtas pirštines. Po keleto dienų viso to šlamšto jau nebebuvo. Buvo parduotas už didžiausią kainą. O juk aš daiktų nepagerinau, pardaviau tokius, kokie buvo, tik prirašiau „tikras prancūziškas" ir „romantiška dovanėlė moterims".

Tai įkvėpė mintį imtis verslo. Pardavinėti rožes, kurios tveria ilgiau nei tikrosios gėlės! Rožės kaip aplinkos akcentai – papuošti, pasimėgauti ir suvedžioti, kaip gyvenimo jausmas. Vertingesnės nei sriubinės, bet už prieinamą kainą. O kas gali būti šauniau, kaip susieti jas su Prancūzija, kuri – po Anglijos – pristato gražiausias veisles ir laikoma meilės šalimi? Žengdama į penktą dešimtmetį pradėjau gyvenimą iš pradžių ir leidausi į verslo nuotykį. Draugai ir pažįstami buvo sužavėti.

*La vie en rose** – taip vadinosi mano parduotuvė, kurią atidariau ir pritaikiau savo prekės įvaizdžiui, Elzaso pasienio miestelyje Kolombūre. Ji turi tris vitrinas, kurias dalija tamsiai žalios spalvos lietos jugendo stiliaus geležies statulos, prie kurių prisišlieja baltai rožinis Pjeras de Ronsaras. Parduodu įvairius dekoro ir vidaus įrangos elementus, kaip nors susijusius su mano mėgstama gėle. Bet kičo mano parduotuvėje nerasite, gal tik vieną kitą antikvarinį daikčiuką. Jei pastebiu, kad gerai nusiteikę turistai norėtų pasirausti daiktuose, paleidžiu Editos Piaf *La vie en rose*. Amerikiečiams tinka Lui Armstrongas ar Odrė Hepbern. Drovesnius suvedžioju putojančio vyno kokteiliu su lašeliu rožių vandens – pasigardžiuojant cukruotais rožių žiedlapiais.

---

* Rožinis gyvenimas.

Rezultatas – lyg seilių išsiskyrimas Pavlovo šuniui. Žmonės aptyla, žvilgsniai praskaidrėja, jie užsisvajoja apie Paryžių, pilis ir Rozamundos Pilcher filmų sodus. Širdys ir piniginės atsiveria... Žmonės perka gyvenimo jausmą ir atmosferą. Truputis rožinės pilkoje kasdienybėje, truputis meilės dvelksmo. Keli gramai jausmų. Man malonu, kad galiu pasiūlyti daugiau nei vien tik palepinti daiktais. Bet kasdienėje rutinoje prasikala ir nusivylimo daigas, nes pirkėjai ne visuomet geba įvertinti mano nuoširdžias pastangas. Tokius priimu su lediniu šalčiu.

Juk taip paprasta sukurti idilės jausmą, išsiaiškini, kaip atrodo idilės klišės tų, kurie jos neturi namuose. Meilė ir romantika įgauna lėkštumo, kai suvynioji jas į šilkinį popierių ir parduodi porcijomis. Svarbiausia laikytis savo vaidmens, o koks jis bus, priklauso nuo pirkėjo. Pažįstu juos, peržengiančius mano parduotuvės slenkstį! Vien jau iš to, kaip praveria duris. Kai varpelis skamba ir skamba, žinau, kad mano pastangos bus bergždžios.

Autobusiniai turistai, gaujomis besigrūdantys pro mano angliškąjį baltą porcelianą ir uoliai apčiupinėjantys kiekvieną krištolinį grafiną, į mano parduotuvę pateko atsitiktinai, jie šlaistosi po apylinkes ir nori tik išsikrauti. Apimta panikos patikrinu, ar apmokėtas stiklo draudimas, o ponai tuo tarpu mekena, kad pas mane brangu. Jie turi nusipirkę kelionės paketą, į kurį įeina pigūs viešbučiai su raugintais kopūstais, kiaušinių virtuvais iš Taivano ir elzasiškomis kupranugario vilnos antklodėmis.

Jei varpelio visiškai negirdžiu, vadinasi, įslinko kokia nors poniutė iš gerų namų, vis dar nenorinti pripažinti, jog jau seniai gerokai viršijo leistiną mėnesio biudžetą. Arba jaunuolis, norintis įteikti savo draugei dovanėlę ir išsiduodantis, kad visiškai nieko neišmano apie moters skonį. Labiausiai

mėgstu klientus, kurie pirma pasisveikina. Jie domisi viskuo ir palaiko pokalbį. Prisipažįstu, be jų savo parduotuvėje jausčiausi vieniša. Juk ne kiekvieną dieną žmonės perka prespapjė, žiedus servetėlėms ar lininius užvalkalus su rožių raštu.

Taip guodžiuosi kiekvieną dieną, nes gerų ir malonių klientų sulaukiu vis rečiau. Kai kuriomis dienomis apsidžiaugiu net miestelyje pasirodžiusiu turistiniu autobusu – bent galėsiu pajusti, kad dar gyvenu. Tyla, kurią dalijuosi su Piaf, Armstrongu ir Hepbern, kelia siaubą. Kai kada mane apninka virpulys, kad negaliu nuspėti savo ateities.

LA VIE EN ROSE

Žinoma, kartais perdedu savo nuogąstavimus. Taip buvo ir tą pirmadienio popietę, kai atidariau parduotuvę, nors kiti parduotuvių savininkai pirmadieniais nedirba. Varpelis suskambėjo lyg sudavus kūju. Nuaidėjo „gerą dieną". Pirkėjai. Labai susidomėję – jei jų norą pirkti galima išreikšti decibelais.

Vyras primena apskritutę virtą dešrą, įgrūstą į permatomą oranžinį lietpaltį. Jis spokso man į akis ir toliau mauroja vokiškai:

– Ar yra čia kas nors?

Jo žmona stoviniuoja šalia lyg mėsininkė, kuriai nepatinka pačios pagaminta dešra. Negali nejausti, kad rauko nosį.

– Taip, žinoma. Kuo galiu pasitarnauti? – sučiulbu su saldžia dirbtine šypsena, kurią nutaisau ypač sunkiais atvejais.

Žengteliu prie jų, bet mane bloškia atgal pigaus skutimosi vandens, ananasinių kvepalų ir rūgštus prakaito kvapas. Stuomeninga žmona, puse galvos aukštesnė už savo vyrą, stebeilijasi į mane kietai sučiaupusi lūpas, lyg muitininkė per pasų kontrolę.

– O, jūs kalbate vokiškai? Čia? – suniurzgia ji man.

– Taip pat angliškai ir prancūziškai, ponia. Mes pasirengę priimti įvairių tautybių pirkėjus.

Ji vėl užriečia nosį:

– Na, tai pasižiūrėkime, kokių šiam kraštui būdingų dalykų turite. Mums nereikia pagalbos, patys susigaudysime!

Tą akimirką, kai ji paveržia žodį iš savo vyro, kuris mėgina prasigauti pro lentynas, suvokiu, jog pralaimėjau. Ši pora nieko nepirks. Jau žengdami pro duris jie buvo pasirengę susikivirčyti. Turbūt jis čia ėjo norėdamas padaryti žmonai malonumą, o ji pasirinko parduotuvę, kad pakankintų jį. Kartu ir pardavėją. Niekaip negaliu priprasti, kad pastaruoju metu vis dažniau pasitaiko agresyvių pirkėjų. Jie nejaučia malonumo naršydami po parduotuvę.

O aš įdėjau tiek pastangų, kad pirkimas mano parduotuvėje būtų malonus ir teikiantis atgaivą išgyvenimas. Norėjau, kad pirkėjas ne tik pajustų malonumą įsigijęs daiktą, bet kad patirtų ir paieškų džiaugsmą. Jokiu būdu neketinau skubinti žmonių. Linkėjau sau, kad jie paliktų lauke visą sumaištį ir durų varpelio skambesys juos įvestų į užburtą pasaulį, kuriame laikrodis tiksi lėčiau. Visa parduotuvės įranga mėginau perteikti vaikystės laikų jausmą, kuris apima, kai atrandame klėtį, pilną paslėptų lobių. Kai pamirštame laiką, nes kiekvienoje skrynioje, kiekviename kampelyje randame po naują paslaptį. Ponui ir poniai Dešrelėms toks stebuklas neegzistuoja.

Matau, kaip šaltai ir abejingai stuomeningoji ponia nuvairuoja prie baltai dažytų atvirų kaimiškų spintų, kuriose laikau taures ir indus. Ji nemato to grožio, nemato, kad ir rožių girlianda, kuri lyg atsitiktinai vejasi apie spintą, priklauso šiam kampeliui. Kaip ir servetėlė su išsiuvinėtu rožės žiedu, žvakė su rožių dvelksmu. Moteris negali nieko pajusti, nes akies krašteliu stebi savo vyrą, stebi, ar jis pasuks prie metalinės lovos su baldakimu, pirktos sendaikčių turguje, ant kurios aš suklojau staltieses, servetėles, pledus ir šiaip audinius.

Šis stabteli prie dėžutės su senoviškais servetėlių žiedais, kyšteli ranką už atvarto ir šiaip ne taip iš vidinės kišenės ištraukia didinamąjį stiklą. O varge. Sterlingas netikro sidabro... Taip jis iš eilės išanalizuoja visus eksponatus. Teks šveisti sidabrą, nes lieka juodi pirštų atspaudai. Bet tos pastangos apsimoka, nes esama galimybės, kad kuris nors iš senovinių daiktelių atsidurs ant prekystalio. O vyras susikiša atgal didinamąjį stiklą. Padeda į vietą paskutinį žiedą ir vėl susirūpinęs kažką traukia iš palto kišenės. Šukas. Paslapčia prie krištolinio veidrodžio, Liudviko XVI laikų imitacijos, susibraukia plaukus skersai viršugalvio.

Man dingteli mintis – šukuosena „ežiukas". Šitiems pirkėjams tinka. Jų ginčas įsiplieskia prie istorinio lėlių namelio, vaizduojančio rožių sodą. Ji šnypščia jam stovėdama prie krištolinių žvakidžių su išpūstomis rožėmis, o jis jai atkerta prie vonios aksesuarų iš kremo spalvos biskvitinio porceliano.

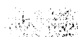
Kai abu lyg susitarę puola prie manęs kietai sučiaupę lūpas, tylomis formaliai paklausiu:

– Ar galiu būti kuo nors naudinga? Gal ko pageidautumėte?

Geriau jau būčiau patylėjusi. Vyras vos nesusprogdina savo dešrinio apvalkalo iš užslopinto pykčio žmonai ir truputį nuleidžia garą ant manęs:

– Visa tai – madingi daikteliai. Blizgučiai. Šioje parduotuvėje nėra nieko reikalingo. Tiesiog nereikalinga prabanga – kaip laikraščiai, kuriuos žmonės palieka bute, kai kraustosi į naują namą. Mes atidžiai apžiūrime perkamas prekes. Kad nebūtų nieko nereikalingo. Jokių niekų.

Mano šypsena sustingsta. Nėra prasmės ginčytis su tokiais pirkėjais. Bet man ir nebūtų pavykę, nes tuo metu įsiterpia įkaitusi žmona:

– Visa tai susiję su tarptautine rinka. Ir globalizacijos procesu. Dėl to pasaulis vis sudėtingesnis, negali jame susigaudyti. Kodėl negaliu pas jus nusipirkti degtinės kaip anksčiau per atostogas? Kur dingsta visos senos geros prekės? Turiu jums pasakyti – dėl visko kalti kinai. Taip, tikrai kinai. Apie juos kiekvieną dieną girdžiu per radiją.

– Gerbiamoji ponia, mūsų parduotuvėje nėra prekių iš Kinijos. Be to, neturiu leidimo pardavinėti degtinę.

– Nieko sau! – nukerta pirkėja. – Negali gaut ko nori. O Taivano šlamšto gausi bet kurioje šalyje.

Kaip kalbėti su moterimi, jei jos mintys sukasi ratu? Pusiau nuoširdžiai mėginu pataisyti:

– Mano parduotuvėje – tik kokybiški vietos amatininkų darbai. Be to, tai vienetiniai dirbiniai, jokiu būdu ne masinė gamyba. Firminės prekės, vertingas rankų darbas, antikvariniai daiktai. Aš pati renkuosi juos mugėse.

– Tai matyti iš kainų, – užriaumoja vyras.

Ir šį sakinį dažnokai girdžiu pastaruoju metu. Vienas net drįso mano parduotuvę pavadinti vaistine. Šiaip ar taip, tai frazė, su kuria ją vartojantieji nori paprasčiausiai išeiti užtrenkdami duris. Tiedu taip pat ne išimtis.

– Eime į suvenyrinę prie turgaus aikštės, – mesteli moteris per petį žvairuodama į mane.

Giliai atsikvėpiu, kai durys užsidaro. Jei pasaulis tapo kiek sudėtingesnis, tai tik dėl nuojautos, jog tokie nervų tampytojai kažkur slapta dauginasi. Turiu pripažinti, per pastaruosius du mėnesius teko sulaukti nemažai tokių pirkėjų. O kur kiti? Jie neužsuka ir skaudžiai mažina mano pajamas. Tokios dienos kaip ši man primena, kad Kolombūre užsidarė kelios parduotuvės: kažkas atsitiko vokiečių turistams ir žmonėms, keliaujantiems per sieną. Negaliu sakyti, kad man klojasi blogai, bet pagaliau negali juk suvaldyti savo minčių.

Kai Pilies gatvėje bankrutavo arbatos parduotuvė, pagalvojau, kad šalyje, garsėjančioje kava, arbata neparduodama didžiuliais kiekiais. Natali Berso vestuvinių kvietimų krautuvėlės bankrotą irgi galima paaiškinti. Kas šiais laikais dar tuokiasi? Šioje ir anoje sienos pusėje vienintelis patikimas sprendimas būtų supirkinėti ir pardavinėti po skyrybų likusius buities rakandus.

Bet vyninės savininko turto varžytinės turėjo priversti mane susimąstyti. Dar neseniai vokiečiai iš Prancūzijos *Aldi* parduotuvių tempdavo gėrimų butelius į savo šalį. Ar nereikėjo jau anksčiau imtis kokių nors priemonių? Orientavausi į vokišką klientūrą, nes ją lengviau suvilioti prancūziška aplinka. *La vie en rose* traukdavo lyg kičinis filmas, rodomas provincijoje; galiu lengvai parduoti, nes ir kitus traukdavo filmas „Andželika levandų lauke". Tikėjausi, kad taip ir bus.

Ar aš buvau neatsargi? Apleidau vietinius pirkėjus ir pamažu priėjau krizę, apie kurią visi kalba, bet niekas nemoka aiškiai apibūdinti. Mačiau ją veiduose, kurie atrodė taip, lyg į geriamą vandenį būtų pridėta antidepresantų. O tarp pirkėjų pasitaikydavo tokių, kurie šoka man į akis, jei jiems nusišypsau.

Neseniai vienas suriaumojo:

– Tik neįsivaizduokite, kad jums einasi geriau! Žlugsite ir jūs!

O jo mina buvo tokia, lyg būtų išgyvenęs dujų sprogimą anglies šachtoje.

VAIKŲ BAIMĖ

Veidas, prisispaudęs prie mano vitrinos, atrodo ne ką džiugesnis. Estela mosteli man ir įšoka pro duris.

– Dalija, kaip šaunu, kad parduotuvėje nieko nėra! Gal galiu pagrobti tave išgerti taurės vyno? – pasmalsauja ji.

Sakau, jog jau seniai praėjo laikai, kai galėjau uždaryti parduotuvę, kad paplepėčiau su draugėmis.

– Estela, šiuo metu džiaugiuosi kiekvienu pirkėju, kuris ateina, ir nenoriu prarasti nė vieno!

– Tada išgerkime čia. Turiu išsipasakoti. Aš tokia nevykėlė.

Pasodinu Estelą ant taburetės už prekystalio ir darbuojuosi su *espresso* automatu, pastatau kavinuką po tūta. Estela atrodo sulieknėjusi, kiek tai įmanoma tokiai smulkutei moteriai kaip ji. Šešėlių po akimis negali paslėpti net kosmetika. O juk ji turi visa, ko širdis geidžia.

– Kas atsitiko?

Šiaip ne taip randu vietos puodeliams prie kasos aparato.

Estela nenusėdi ant taburetės. Ji teatrališkai pašoka, abiem rankomis nubraukia garbaną, paleidžia plaukus ir pasipurto. Pagaliau nurimsta, įduria į mane konjako spalvos akis ir dusliu balsu taria:

– Prakeikimas, absoliuti katastrofa! Žlugau!

– Kas?

– Aš įsimylėjau.

– Turi galvoje Yvą?

Nieko nesuprantu. Su Yvu, kuris Reino lankose turi restoraną, jie nuolat susitikinėja jau dveji metai. Visi laiko juos pora, nors ji atkakliai tvirtina, kad tai tik lengvas flirtas. Jiedu iš tiesų tikri nakties paukščiai; Estela visuomet plevena truputį virš realybės, o jos draugas abiem kojomis tvirtai stovi ant žemės. Geras derinys.

– Ak, tai siaubinga! – sudejuoja Estela. – Jis man pasipiršo.

Mane apstulbino jos reakcija, nes tokį posūkį buvo galima numatyti, bent jau iš jo pusės.

– O kas čia bloga?

– Jis nuslėpė nuo manęs savo dvigubą gyvenimą, tas šlykštus vaikis! – Estela net šnopuoja iš pykčio.

Tik ne tai, dingteli mintis. Kad tik ji dar kartą nepataikytų ant tokio vyro! Lošėjas, su kuriuo Estela draugavo anksčiau, traumavo ilgiems metams. Daug laiko turėjo praeiti, kol ji vėl ėmė pasitikėti vyrais. Ar Yvas – aistringas lošėjas? O gal turi kitą moterį? Žinau, kad tokių dalykų iš pirmo žvilgsnio nepastebėsi, bet aš vengiu tokių minčių.

Švelniai paglostau Estelai ranką.

– Nagi, papasakok... Kuo gi jis nusidėjo?

Estela kūkčiodama nusisuka į *espresso* puodelį.

– Skiedi kavą, – sumurmu mėgindama ją pralinksminti. Tai paveikia. Ji prunkšteli ir vėl sukūkčioja.

– Tas prakeiktas vaikis turi vaiką! Tas niekingas melagis yra vienišas tėvas! Štai jau visą savaitę sūnus gyvena pas jį, nes jo buvusioji išsidangino į Ameriką.

– Aha, – man užgniaužia kvapą.

Nieko nesuprantu. Staiga prieš akis sušmėžuoja senas epizodas... Estela nemėgsta vaikų, nepakelia jų dėl nežinomų priežasčių.

Ji vengia vaikų. Supratau tai vieną šeštadienį Elzaso restorane. Ji visaip atsikalbinėjo ir vis išvengdavo mano kvietimo suvalgyti firminio Elzaso pyrago. O aš mėgau senovinį ritualą, kai visos kartos susirenka po savaitės darbų prie vieno stalo, kad saldžiai paskanautų pyrago, pakeltų tostą į vienas kito sveikatą ir švęstų iki gilios nakties.

Dar vaikystėje mėgau tuos vakarus, nes galėdavau žaisti su kitais vaikais užuot paklusniai smaksojusi prie stalo, kaip buvo įprasta Vokietijoje. Mano dėdė dažnokai mus nuvež-davo už sienos. Trapi tešla iš malkomis kūrenamos krosnies, tokia trapi, kad trupa tarp pirštų, užtepta grietinėlės sluoksniu su permatomais svogūnų žiedais ir mažulyčiais lašinių kubeliais, – dar ir šiandien man tai atsiduoda vaikyste.

Prisimenu, kaip su kitais vaikais ropodavome po stalais, rengdavome lenktynes su dideliais plastikiniais ugniagesių automobiliais. Jau gerokai pavargusius suaugusieji mus vėl priviliodavo sėsti prie stalo – vaisiniai ledai, apdėti apelsinų ir citrinų riekelėmis, arba *mystere*, paslaptis, debesėlis iš plaktos grietinėlės, baltymų, šokolado ir karamelinių ledų.

Dabar apelsinai ir citrinos yra plastikiniai, jų galima nusipirkti bet kuriame prekybos centre. Bet ritualas, būdingi desertai – visa tai liko. Firminis Elzaso pyragas – ne valgis, tai kartų šventė. Kūdikiai žindomi prie stalo per pertraukėles tarp valgių, vyresni greitai nuvargsta, sėdi lyg negyvi ir atgyja gavę virškinimą lengvinančio gėrimo.

Visi kalba vienas per kitą taip, kad restorane girdėti vien gaudesys ir juokas, skamba taurės. Mažyliai veblena savo vaikiška kalba, tėvai diskutuoja apie amatininkų broką, moterys pasakoja apie naujus dantis, pilnus vystyklus ir dukros draugą. O ši niurzga, nes nori su draugu į diskoteką gretimame kaime. Senelis ir senelė juokaudami prisimena savo pirmąjį kartą ir lygina vyšninę su savadarbiu likeriu.

– Eime iš čia! Man ausys neatlaiko to šurmulio.

Nors Estela blogą savijautą motyvavo savo tobula klausa, tikroji priežastis buvo akivaizdi. Prie mūsų stalo atitipeno mergytė apvalučiais skruostais, su prakaito lašeliais ant riestos nosies, susitaršiusiais plaukais, ir paklausė, ar negalėtų mums ką nors nupiešti ant servetėlių. Firminis Elzaso pyragas serviruojamas ant baltų popierinių servetėlių, o daugelis vaikų turi spalvotų pieštukų. Kol popierius virsta meno kūriniu, suaugusieji turi ramią valandėlę pasikalbėti. Aš tada nesupratau Estelos, nes juk tai jos šalis, jos kultūra. Bet moteris, mėgstanti sukiotis triukšminguose naktiniuose klubuose, baugščiai atsitraukė nuo vaiko.

– Gal pasakyk jai, kad pieštų ant savo tėvų servetėlių?

– Kodėl aš? Tu juk kalbi prancūziškai.

– Einam iš čia, – suniurnėjo Estela.

Supykau, nes ji sugadino man vakarą ir net nepasikalbėjo apie tai. Priskyriau jos poelgį blogai nuotaikai ir nesukau sau galvos.

Ji turėjo jau seniai žinoti, kad Yvas turi sūnų iš pirmosios santuokos. Bet esmė ne ta. Jaučiau, kad Estela bijo sūnaus artumo. Iki šiol tas vaikas buvo abstrakti sąvoka, dėl jo buvo galima nesukti sau galvos. Dabar ji turi tapti pamote. Priartėti prie svetimo vaiko.

Įpyliau jai dar *espresso*.

– Bijai, kad jis sugadins tau gyvenimą? Taip?

Ji tylomis linkteli nudelbusi akis.

– Bijai, kad teks pabūti motina? Kaip Yvas tvarkysis su juo vienas, kai taip ilgai gaišta darbe?

– Atrodo, dėl to nebus keblumų, vaikis pusryčiauja su svečiais ir autobusu važiuoja į mokyklą.

Noriu paklausti, ar ji jau susipažino su berniuku, kai Estela staiga išpučia akis ir linkteli vitrinos pusėn.

– O varge! Tik ne šiandien... – sudejuoju aš.

Estela kone piktdžiugiškai žvilgteli į duris, paskui į mane ir taria:

– Taip. Ji tuojau įeis ir prilips kaip vantos lapas. Ponia Dindė. Didžioji istorijų pasakotoja.

Spėju šyptelėjusi pagrūmoti Estelai pirštu, ir štai durų varpelis jau skamba. Ponia Dindė, ponia Kalakutė, kaip mes pasišaipom, iš tiesų vardu Frederika ir nuomojasi butą virš mano parduotuvės. Jai aštuoniasdešimt dveji, o potraukis prie senmergių spalvų šiame krašte yra normalus dalykas. Bet jos garderobą sudaro tik rudos vilnonės kojinės su smėlio spalvos nėriniais ir juodi tautiniai drabužiai, kone antracito atspalvio.

– Tuoj išskleis uodegą! – sušnabžda Estela.

Ponia iš tiesų taip ir atrodo. Pasipuošusi perlų pilkumo prijuoste, atstačiusi krūtinę ji žingsniuoja lyg tas povas prie durų mojuodama laiškais.

– Mano mielosios, koks netikėtumas! Iš karto abi... Estela, kaip seniai nemačiau tavęs, tikiuosi, jums gerai sekasi! Juk jums viskas gerai, ar ne?

Nepertraukdama žodžių srauto, ji išbučiuoja mus abi ir įspraudžia man į rankas laiškus.

– Jums paštas, Dalija, leidau sau perimti gatvėje, vargšė laiškanešė turi tiek daug darbo!

– Kaip malonu, ponia Frederika!

Žinau, kad ji atidžiai išstudijavo visus vokus, bet jai galima atleisti. Manau, jos amžiuje ir aš ieškočiau kokių nors netikėtumų.

Ji sučiulbą lyg perskaičiusi mano mintis:

– Tik nepagalvokite, kad skaičiau jūsų laiškus, Dalija. Net nepagalvojau apie tai. Bet vienas atvirlaiškis iškrito, ir... na... pamačiau, kad rašo jūsų draugė Brunė! Žinoma, aš pažinau jos rašyseną! Ką gera ji rašo? Kaip jai sekasi?

Lyg nebūtų to perskaičiusi! Aš įsitraukiu į jos žaidimą ir susirandu atvirlaiškį. Nuo to laiko, kai mūsų bendra draugė Brunė persikėlė gyventi į pietvakarių Prancūziją, į Kersi, rašo mums kas savaitę, nori palaikyti glaudžius ryšius. Anksčiau, kai ji dar gyveno Frankfurte, mes galėjome aplankyti viena kitą bet kuriuo metu. Bet praėjusiais metais Brunė nusprendė, jog sulaukus šešiasdešimt dvejų metų gyvenimas per daug audringas, kad jį dar gadintum nemalonumais versle. Ji pardavė savo sėkmingai veikiančią viešojo maitinimo įmonę ir persikraustė pas draugą į pietus. Todėl dabar kas savaitę pavydulingai apžiūrinėjame nuotraukas su jos idile.

Šį kartą buvo atvirukas iš Rokamadūro, tos įspūdingos sangrūdos akmeninių namų, kurie lyg erelio lizdas stūkso ant šventojo kalno virš lygumos. Netoli nuo tos vietovės lygiai tokiame akmeniniame name gyvena ir Brunė su savo Cezariu. Užkampyje su trimis šimtais gyventojų. Kiekvienas jos atvirlaiškis žadina mums tolimų kraštų ilgesį, ir atrodo, lyg ji norėtų jį dar labiau sukurstyti, nes kai ką fotografavo pati, nuotraukos ryškių spalvų, iš jų matyti, kaip Vokietijoje įsivaizduojami Prancūzijos pietūs.

Mano mielosios!
Balandžio pabaiga; vasara skelbia pradžią, ir mes nuo aperityvo bistro perėjome prie vakarų su kepsniais ant grotelių. Cikadų koncertai, žėruojantys akmenys. Vėsus rožinis vynas. Garige prisipjoviau šviežių laukinių čiobrelių, šiandien aplankysime juodąją Rokamadūro madoną, kol dar neužplūdo turistų srautas. Rytais saulės vonios ir gera knyga, o poryt namai bus pilni draugų. Tai toks tas mano gyvenimas!

Viso geriausio,
pašėlusiai laiminga Brunė

Madam Frederika prikiša galvą, kad galėtų skaityti kartu, ir užsisvajojusi sumurma:

– Teisingai daro!

– Ji užsitarnavo, visą gyvenimą sunkiai triūsė, – Estelai tariant šiuos žodžius atrodo, lyg jos būtų vienmetės. – Bet labiausiai jai pavyko su Cezariu. Turi būti gražuolis kaip iš paveiksliuko. Toks įspūdis skaitant jos atvirlaiškius. Norėčiau ir aš mylėti net sulaukusi šešiasdešimties.

– To jūs niekada nepamirštate, Estela! – primena madam Frederika taikingai šypsodamasi. – Ką daro meilė! Nenorėčiau būti netaktiška, bet kaip jūsų su Yvu reikalai? Juk jis toks žavingas, jūs abu sudarote gražią porą!

Estela sumišusi nutyla. Užuot ką nors atsakiusi, atkiša man tuščią puodelį įpilti kavos.

– Ne, Estela, kava jau ataušo. Reikia mums trims užplikyti naujos, – raminu ją.

– Šalta kava? Na ir kas? Šalta kava dar ne katastrofa. Duok ją šen! O štai mano gyvenimas – tikra katastrofa!

– Ar neperlenki lazdos, Estela?

Madam Frederika susidomėjusi seka mūsų žodžių dvikovą. Aš tuo metu kaičiu mums šviežios kavos, o Estela pasakoja apie užgriuvusią nelaimę – jai pasipiršo vyras su kraičiu. Mano nuomininkė kraipo galvą ir nesusivokdama spokso į Estelą. Ši jau nudžiugo, kad bent viena siela ją supranta, bet per anksti.

– Dėl Dievo meilės, kokia gi čia katastrofa? Argi svarbu, kad gauni vaiką dovanų? Vaikas – tai palaima! Nuoširdžiai sveikinu jus: šeima – tai nuostabu!

– Jums gerai kalbėti, – sušnopuoja Estela. – O aš to nepakelsiu.

GYVENIMAS RŪSYJE

Ir madam Frederika užsikabina už to, nes per savo ilgą gyvenimą daug iškentėjo: mes, jaunimas, kaip ji visuomet sako, negalime to net įsivaizduoti. Ji pasakoja mums apie savo pirmąjį vaiką, kurį rado lietingą 1940 metų naktį.

Jai tuomet buvo aštuoniolika. Paslapčia sėlino namo per srūvantį lietų iš draugės, tik staiga sode pasigirdo dejonė, kurios tikrai negalėjo sukelti vėjas. Kai ji atidarė rūsio dangtį, vaikutis instinktyviai užsidengė rankomis galvutę. Berniukas buvo plonutis lyg mėnulio jaunatis. Ji ištraukė jį iš žemės lyg išblyškusią šaknį, kuri nuoga ir sustirusi pagaliau atlaikė žiemą ir sulaukė vasaros. Jis nebedejavo, užmigo pakibęs jai ant peties. Jie visi tuomet turėjo rūsius, nes daržovės būdavo tikra retenybė, todėl maistingosios šaknys turėjo būti laikomos per žiemą. Kai kurie Elzaso gyventojai išsikasė ir daugiau rūsių – naciai jų nerado po gervuogių gyvatvorėmis ir miško pakraštyje. Kai 1939 metais daug vietinių gyventojų ir žydai buvo evakuoti, likusieji jautė, kad saugus gyvenimas ilgai netruks. 1940 birželį Hitleris aneksavo Elzasą. Tai atsiliepė visiems: žydams, mažumoms, politikos veikėjams, kiekvienam, kuris buvo pastebėtas kalbantis prancūziškai ir laikėsi kitos kultūros tradicijų; taip pat ir Frederikos vaikams, kurie lankė prancūzišką mokyklą. Žinoma, jei nenorėjo viso to atsižadėti.

Frederikos skylė prie daržinės galinės sienos po geležies laužu ties sklypo riba ir buvo toks rūsys. Šeima turėjo net tamsųjį svirną, griozdų sandėlį – *débarras*. Tokios sendaikčių kamaros susidarydavo įrengus kambarį pastogėje. Siaurutėje angoje po stogu laikydavo visokį nereikalingą šlamštą, senus drabužius arba žmones.

Kiek elzasiečių galėjo būti įsirengę tokias slėptuves su aklinomis durimis ar lentų pertvaromis po stogu? Palėpė buvo taip suskaidyta, kad metras daugiau ar mažiau nekrito į akis. Kiek jaunuolių išvengė priverstinės tarnybos neapkenčiamoje okupantų reicho kariuomenėje! O kiek žydų elzasiečių – mirties! Tuo metu jie neilgai svarstydavo, nes gyvenimą ir mirtį skyrė tik sekundės. Madmuazel Frederika, aštuoniolikmetė, bet rimta it kokia senė, tęsė šeimos tradicijas. Ji buvo šventai įsitikinusi, kad bėgliui visuomet reikia padėti.

Motina slėpė savo vyrą, kuris gyveno pastogėje laukdamas galimybės pabėgti į Prancūzijos gilumą, o štai ji apsiėmė globoti svetimą berniūkštį. Iš pažiūros šeima atrodė vienų moterų. Senelis mirė dar sava mirtimi. Senelė nuo to laiko leido dienas krėsle megzdama ir bambėdama arba gerdavo kavą pas kitas kaimo seneles. Ji pati su mama ištisas dienas darbuodavosi katilų fabrike ir nekėlė susidomėjimo, nes atrodė nepavojingos ir būdavo per daug nuvargusios, kad eitų kur nors pasilinksminti. Visas jų gyvenimas – tai naktis.

Mažylis ištisą savaitę verkė ilgėdamasis mamos ir tėčio. Ir tai buvo vieninteliai garsai, kuriuos girdėjo Frederika. Vaikas tylėjo paskendęs savyje ir būtų nusigalavęs iš bado. Tik senelė pajėgė jį prakalbinti. Ji išardė senus megztus skarmalus, numezgė mažą meškiuką ir padėjo prie berniuko lėkštės. Tą naktį mažylis suvalgė tris pilnus šaukštus ir verkė tik miegodamas. Kitą naktį jis prisiglaudė prie senelės su meškiuku rankoje ir ėmė pasakoti savo istoriją. Tada jos suprato, kad jis išgyvens.

Jis tūnojo pasislėpęs sofoje ir girdėjo tėvų aimanas, paskui vokiečiai juos sušaudė. Kad pats nepradėtų rėkti kartu, susigrūdo į burną suglamžytą popieriaus lapą su planu, kuriuo tėvai liepė pasinaudoti blogiausiu atveju, nes nuolat baiminosi dėl savo gyvybės. Ten buvo nupaišytas kelias į Frederikos rūsį. Kai berniukas jau manė, kad uždus, ir jo vidinis šauksmas virto tylos kamščiu gerklėje, pajuto tylą aplink. Tylą, kuri buvo garsesnė už tėvų mirties šauksmą, nes joje dar skambėjo kaustytų batų kaukšėjimas.

Rašalas plane ištižo, gerai, kad jis įsidėmėjo kelią. Į naująjį gyvenimą pasiėmė spengiančią tylą ir sušaudytų skudurinių lėlių, kurios dar neseniai buvo jo tėvai, vaizdą. Į gyvenimą, kuriame nebuvo jausmų ir šviesos. Į gyvenimą, kuris tilpo viename kvadratiniame metre, o vienintelė jo draugė buvo naktis. Jo gyvastį palaikė šiltos moterų rankos, valgis, gėrimas ir slapti pasivaikščiojimai tamsoje. Jaunoji Frederika buvo aštuoniolikmetė slapta motina.

Mažasis Gedeonas tebebuvo išblyškęs, tylus ir liesutis kaip mėnulio pjautuvas, maždaug po metų jos kartu su tėvu galėjo jį slapta pervesti per sieną į Prancūziją. O daržovių rūsys neilgai tebuvo tuščias. Į jį niekada nepatekdavo burokėliai... vėliau buvo kitas vaikas, kitas vyras... Frederikos šeima niekada neužduodavo klausimų. Maitinti ir rūpintis nebuvo apsisprendimas, tai buvo pats gyvenimas, vien gyvenimas prieš gyvybę pamynusias rudąsias uniformas. Šeima perdavė sukilėliams Prancūzijoje trylika žmonių. Nedaug. Bet jei kiekvienas būtų išgelbėjęs bent po vieną, nužudytą tų išsigimėlių! Šeima jautėsi laiminga dėl kiekvieno vaiko.

Madam Frederika, senoji ponia, iš kurios mes mielai pasišaipome, nušvito mums kitoje šviesoje. Jos šypsena kupina gerumo, matyti, kad ji laiminga dėl nugyvento gyvenimo. Ji

nesigaili nė vienos akimirkos. Laukiu, ką pasakys Estela. Ji pasišaipo iš tų senų istorijų ir nepakenčia frazės „Žiūrėkite, ką mes turėjome išgyventi!“

– Mes gyvename šiais laikais, – mėgsta atkirsti Estela. – O šiais laikais viskas kitaip.

Ji tyli, tai netikėta.

– Bet berniukas... – sumikčioja pašnibždomis.

Madam Frederika įdėmiai pažvelgia jai į akis.

– Manote, šių dienų berniukams nereikia šilumos?

Estela sutrikusi nudelbia akis į žemę. Jos teatrališka poza, skelbianti apie užgriuvusią katastrofą, išnyko. Kaip ir baimė dėl mišrios šeimos... Atrodo, mūsų kasdieniai rūpesčiai prarado svarbą.

Didžiadvasė ponia Kalakutė apglėbusi Estelą draugiškai patapšnoja.

– Vaike, tik nenutaisykite tokios veido išraiškos! Aš nenorėjau jūsų įskaudinti. Tai buvo tuomet, anais laikais. Ir dėl to reikia džiaugtis, o ne lieti karčias ašaras! Net nežinau, ar Gedeonas dar gyvas ir kur jis... Bet jei liko gyvas, tai jau pergalė. O jums norima patikėti savo vaiką. Ar tai ne pretekstas džiaugtis?

Mudvi su Estela sukūkčiojame.

– Nenoriu kalbėti tik apie senus laikus. Tai jums be galo tolima.

– Mums nelengva įsivaizduoti... – pritariu aš.

Madam Frederika linkteli.

– Žinau. Ir suprantu, kad jūsų problemos ne ką lengvesnės. Dabar kiti laikai, kiti sunkumai.

– Tai man nepadės, – sukužda Estela.

– Galbūt jums padės tai, ko galiu pamokyti iš savo sunkios jaunystės patirties: neleiskite, kad baimė užgniaužtų kvapą. Neleiskite savęs sužlugdyti. Būna mažų ir didelių sunkumų.

O jei kava ataušo, užsiplikykite naujos. Visuomet galima šį tą pakeisti...

– Aš nežinau, ar pajėgsiu. – Estelos balsas atšiaurus. – Bet noriu turėti pasirinkimo teisę, o ne paprasčiausiai atsidurti prieš faktą.

– Betgi niekas ir neketina iš tavęs atimti teisės pasirinkti, Estela.

Madam Frederika ilgai tylėdama žvelgia į Estelos akis, pasilenkia už prekystalio ir ištraukia rankinę. Sunkiai pasirėmus ir šnopuodama atsikelia.

– Na, gerokai pritarškėjau ir madam Daliją atitraukiau nuo darbų. Niekaip negaliu užsičiaupti, lyg kas temptų už liežuvio...

Ji atsisveikina su mumis ir nulinguoja prie durų. Paskubu jai atidaryti.

– Tik nepamirškite! – primena ji Estelai.

– Dėkoju, – sušnopuoja ši.

AUVALDO IDILĖ

Ketvirtadienis Yvo *Auberge du Rhin** yra poilsio diena, o aš savo parduotuvę atidarysiu tik vakare. Todėl noriu pasinaudoti galimybe užtikti jį po apsipirkimo ramią valandėlę. Žinoma, tikiuosi susipažinti su jo sūnumi ir suprasti, kodėl Estela pastarosiomis dienomis tokia keista.

Yvas iš savo tėvų paveldėjo lobį ir padarė iš jo brangenybę. Prie magistralės, kurioje eismas ne itin intensyvus, įsikūręs vienas iš tų ketvirto dešimtmečio šeimyninių restoranų, kurie atrodo lyg kaimo geležinkelio stotis. Ilgasis priestatas yra ne kas kita kaip buvusi šokių salė. Ir dabar kaip senais laikais čia groja akordeonistai ir būgnininkai, šiokiadieniais vėl atvirstantys valstiečiais ar mokytojais, mokiniais ar laiškanešiais. Todėl čia skamba miuzetės valsai ir polkos, bet tai netrukdo nei vestuvininkams, nei vietos valstiečių kooperatyvo metinio susirinkimo dalyviams.

Valgyti, gerti, bendrai švęsti ir šokti – visa tai turi būti suorganizuota tiksliai ir šauniai, ir jokiu būdu ne per brangiai. Paprastomis dienomis svečiai gali skanauti valgių po mediniais šviestuvais. Žiemą atvirame akmeniniame židinyje spragsi liepsna, o ilgais vakarais Yvas pats pasiima akordeoną ir užtraukia dainą, kai baigia triūsti virtuvėje.

---

* Smuklė prie Reino.

Aš važiuoju dviračiu, mėgaudamasi pirmąja vasarošilte balandžio pabaigos diena. Auvalde gamta tiesiog sprogsta nuo tvankumos, kuria apgaubė žemę ryto lietus. Milžiniški paparčiai vynioja savo ūglius, iš vandens stiepiasi vešli žaluma. Lianos lyg laukiniai vynuogienuojai pakyla iki žalsvų ąžuolų viršūnių. Paukšteliai trilena, skardena ar traukia ilgas giesmes, ir visa tai atsiduoda nuprausta žeme.

Po ilgo šlapdribų laikotarpio mane gaivina drėgnos pievos. Auksiniame raktažolių kilime puikuojasi paskutinių našlaičių žiedai. Tarp jų lyg augalai iš kito pasaulio kyšo rudeninių vėlyvių koteliai, spindintys ir žali lyg eglės. O štai ir jos – raudonos lyg gervuogės ir fuksijų spalvos – pirmosios laukinės orchidėjos. Laimė, kad turistai, paprastai vaikštinėjantys šia gatve, jų nepamatė, o šis nendrynas gana toli nuo restorano sodų.

Yvas išnešė į lauką stalus ir kėdes, nudažytas ryškia raudona spalva kaip ir *Auberge* langinės. Aš mėgstu šį žole apsėtą kampelį už šokių salės, kuriame itališkų tuopų šešėlyje gali grožėtis viena iš senųjų Reino vagų, – apima jausmas, lyg žvelgtum į Po lygumą ir subtropinį mišką. Pro šalį praplaukia laukių šeimyna, du antinai triukšmingai gainiojasi antį. Prirakinu dviratį ir pabeldžiu į virtuvės duris.

Durys staiga atsidaro, prieš mane lyg medis išdygsta žmogus. Visas Yvo kūnas ilgesnis nei kitų: plaukai, surišti ant sprando, ranka, kuria prilaiko salotų dėžę, įremtą į šoną. Mane persmelkia pikta mina žmogaus, kuriam buvo sutrukdyta, bet tuojau jo tamsiose akyse blyksteli džiaugsmo kibirkštėlė. Jis padeda į šalį salotas ir apkabina mane šypsodamasis.

– Atleisk, Dalija! Maniau, kad kaminkrėtys – to vaikino šiandien tikrai neatlaikyčiau. Atsibasto du kartus per metus, o vyno išsiurbia už dvylika mėnesių į priekį.

Jis iš karto pasiteirauja, ar pasiliksiu vakarienės, nes ateis Estela, o jis turi jai ką tik sugautų upėtakių.

– Ką tu, šeštą valandą turiu dar kartą atidaryti parduotuvę dviem valandoms.

– Tai gerai. Sėsk po darbo į automobilį ir atvažiuosi kaip tik užkandžių. Nepriimu jokių prieštaravimų! Laisvą dieną verdu pats tik tada, kai tai apsimoka.

Jis koketuoja: be špižinių keptuvių ir varinių puodų Yvas būtų tik pusė žmogaus.

– Išsirink sode gražiausią stalą, aš pasirūpinsiu mėsa, o paskui išgersime kartu taurelę.

Nudžiugau dėl tokio reikalų atidėjimo. Atrodo, Yvas vienas namie, bet aš gėdijausi Estelai nežinant vaidinti detektyvą ir nežinojau, kaip pradėti kalbą. Todėl norėjau ateiti vakare, kad nesijausčiau apėjusi savo draugę. Aš dažnai sustoju *Auberge du Rhin*. Bet šiandien visai kas kita. Dabar aš turiu slaptą tikslą.

Yvas atneša vyno žaliose taurėse su ilgomis kojelėmis; taurės tuojau aprasoja popiečio kaitroje.

– Gal atvažiuosiu vakare! – juokauju susidauždama su Yvu.

– Tai atkaksi? Bus į naudą Estelai... Manau, jai pastaruoju metu kažkas negerai.

Ir jis pradeda pasakoti, man nereikia nė prašyti. Droviai berniokiškai šypsodamasis prisipažįsta pasipiršęs ir suraukęs kaktą prisimena jos pykčio protrūkį. Ji elgėsi visiškai neprotingai. Neteko žado, verkė ir pagaliau ėmė šaukti. Po ano pokalbio jie šiandien matysis pirmą kartą, nes ji visą tą laiką jo vengė.

– Todėl džiaugiuosi, kad tu dalyvausi. Juk pažįsti ją jau seniai.

Yvas nutyla, paskui ryžtasi:

– Gal galėtum man paaiškinti, kas ją taip sutrikdė. Maniau, ji apsidžiaugs. Dar pasakiau apie savo sūnų Luką, kuris dabar gyvena pas mane, – ji turi teisę žinoti. Be to, ir taip žino. Ji juk seniai žino, kad buvau vedęs!

Jis nusisuka ir spokso į drumstą, nejudantį vandens paviršių, lyg ten slypėtų atsakymas.

– Taip, Yvai. Tu apstulbinai ją. Pamėgink įsivaizduoti jos padėtį.

– Bet aš juk sakiau jai, kad berniukas bus čia tik tol, kol baigs mokyklą, *BAC*. Paskui grįš pas motiną į Valstijas!

Yvui keturiasdešimt. Estela kalbėjo apie vaiką.

– O po kelerių metų jis baigs mokyklą, tą jūsų *BAC?* – atsargiai pasidomiu.

Yvas garsiai nusijuokia.

– Kad tik Lukas to nenugirstų, jo klausa dabar labai aštri. Tam „vaikui" dabar septyniolika.

Man užgniaužia žadą. Ko ta Estela prifantazavo? Sūnus iki šiol gyveno pas motiną ir grįš pas ją. Estela tikrai atlaikys tokį trumpą gyvenimą kartu! Kodėl ji man papasakojo visai kitokią istoriją?

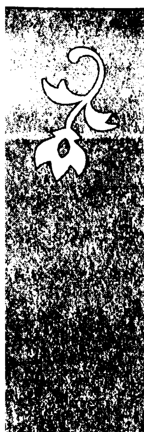
– Ar Lukas šį vakarą bus su mumis? – smalsauju.

– Ne. Jis nakvos pas draugą, jie abu turi kažkokią repeticiją. Manau, tai gerai, galėsiu pasikalbėti su Estela. Nenoriu jos per daug spausti.

Aš myliu savo draugę, bet ir Yvą mėgstu. Jis „šiltos širdies", kaip pas mus sakoma, tarsi gimęs savo profesijai. Ar verda, aptarnauja svečius, ar dainuoja savo muziką – vienintelis Yvo troškimas, – kad svečiai jaustųsi jaukiai ir nors akimirką pamirštų kasdienius rūpesčius. Didžiausia dovana jam būna tada, kai svečias švariai išvalgo lėkštę ir pareikalauja dar. Yvas yra burtininkas, pasėjantis veiduose šypseną ir savo rojuje iš skambesio, kvapų ir gamtos harmonijos sukomponuojantis lengvo atsipalaidavimo pažadą.

O aš žinau, kad ir Estela ne visuomet buvo tokia, kokia yra dabar. Estela buvo kupina gyvenimo džiaugsmo, o šalia Yvo imdavo spindėti, nes jos profesijos esmė tokia pat kaip jo. Žavėti žmones, užburti taip, kad gebėtų semtis jėgų iš švytinčių akių ir savo aplodismentų. Tik Yvas pasirinko ramesnę aplinką. Kartais Auvaldo idilė darosi nepakeliama, nes jis taip toli nuo pasaulio ir kelių, bėgančių į miestus.

O Estelai šis pasaulis atrodo tiesiog gydantis. Po koncertų didžiuosiuose miestuose ji tampa nervinga kaip nemigos kamuojami žmonės, ieškantys užsimiršimo kokteiliuose ir dusliame dainininkės balse. Įkaitusi, per greitai kalbanti Estela ieško užsimiršimo, kurio kaime nėra, nes kaimo pulsas plaka visiškai kitu greičiu, o Yvo muzika kyla iš pelkių ir miškų. Ar dėl šio prieštaravimo ji kenčia? Pažadu Yvui užsukti po darbo ir pabūti tarpininke.

LEVANDŲ MĖLIS I

Po dviejų valandų švilpaudama vėl važiuoju į Auvaldą. Ilgi šio metų laiko vakarai šviesūs, prietema atsiduoda vanile, o praėjusios dvi valandos pakėlė man ūpą. Vienas anglas už eglinį sekreterą užmokėjo man beveik du tūkstančius eurų. Aš visiškai neketinau to sekretero parduoti, tai buvo reprezentacinis baldas. Įsigijau per išpardavimą už aštuoniasdešimt eurų. Ten pat pirkau ir lėkštes su rožėmis po eurą už vienetą, nes antro dešimtmečio glazūra kiek aptrupėjusi. Pirkėja paėmė visą kolekciją už penkeriopą kainą, o priedo dar brokatinį šaliką. Tokią prekybą savo romantiškoje parduotuvėje regėjau tik svajonėse.

Kai telefonu buvo užsisakytas pusryčių komplektas dviem asmenims iš angliškojo rožinio servizo, vos galėjau patikėti savo laime. Beveik apgailestavau, kad vakare turėsiu būti sunkaus pokalbio tarpininkė. Mano nuotaika dabar šventinė. Ir dėl Estelos esu kuo geriausiai nusiteikusi. Kišenėje turiu kassavaitinį atviruką iš Brunės, jis nuteiks linksmai: gatvelė, užlieta pietų saulės, ryškūs šešėliai, skaldytų akmenų namo fasadu kopia aukštyn raudona vijoklinė rožė.

Mano mielosios!
Vakar buvome Kahore. Cezaris, tikras džentelmenas, nupirko man turguje staltiesę su cikadų raštu, spindinčios gelto-

nos spalvos. Gaila, kad dar nelabai moku kalbą. Bet jau nesigėdiju savo vardo. Man sakė, kad tai senų laikų karalienės vardas. Dvi valandas gatvės kavinėje kalbėjausi su visiškai nepažįstamais žmonėmis, ar galite tai įsivaizduoti? Anksčiau virdavau kitiems, o dabar pietų saulėje man pakanka sumuštinio. O kad jūs būtumėte šalia!

Nuoširdžiausi linkėjimai nuo jūsų Brunės

Estelos dar nėra. Restorane dega mažiau lempų, bet ant vieno stalo, padengto trim asmenims, šviečia žvakės. Jis uždengtas balta staltiese, ne tradicine raudonais langais, o taurės krištolinės. Yvas sėdi išsiblaškęs ant kėdės kampe ir groja akordeonu. Mane pastebėjęs nori stotis, bet aš duodu ženklą, kad grotų toliau, nes noriu prisėsti šalia ir jo pasiklausyti.

Kai Yvas groja svečiams, jo pirštai bėga klaviatūra lyg bangos. Net kyla įtarimas, kad akordeonas irgi ims siūbuoti. Žmonės mėgsta linksmą judesį, kuris skatina virškinimą. Kartais jie dainuoja ar net šoka pagal tą muziką. Instrumento dumplės tįsta, sunkiai atsidūsta ir lėtai juda atgal.

Užsimerkiu, ir skambesys primena aistringai dainuojančio Šarlio Aznavūro „La Mamma". Jaučiuosi lyg romaniškoje bažnytėlėje, nuo kurios kuklių sienų į tamsą laša garsai. Sėdžiu saulės kaitroje Kamarge prie *Stes.-Maries-de-la-Mer* bažnyčios ir klausausi ispaniško gymio gitaristo. Tada pasigirsta rytietiškas motyvas iš *Aigues Mortes* dykumų, kur arabiški tonai tampa trubadūrų lobiu. Yvo muzika atskrenda iš toli ir iš širdies gelmių.

Ji saldi lyg pernokusios pietų vynuogės. Šalta ir aštri lyg cukranendrė, vešinti ten, kur van Gogas nusipjovė ausį. Jo muzika juda lyg levandų žiedai vėjyje, kuris gena dangumi debesis... Levandų žiedai... Dangaus vanduo neišplaus jų

aromato. Ir taip liūdnas dumplių skambesys uždeda lengvus akcentus, ima ošti ir užliūliuoja lyg bangų mūša pajūryje.

Tai jūra, kuri šoka ir banguoja savo liūdesyje, nusinešdama žmonių kūnus. Yvas groja savo liūdesį, atsiduodantį smėliu su kriauklėmis. Žiedų laukais ir lietinga pietų naktimi. Tai liūdesys, kuris apskrieja šalį lyg žiežirbų lietus nuo laužų. Kaip dejuojantys paukščiai ji skrenda virš turgaus aikščių, kuriose verda gyvenimas. Moterys šoka apsigaubusios margomis skaromis. Šitas bliuzas masina, traukia paskui save sukeldamas vaizdinius.

Jis šaukia mane į slaptas vidines erdves ir kelia tolių ilgesį. Tai ilgesys, kuris daug žada ir kelia skausmą, kurį reikėtų nuslopinti šokyje... Pirštais ant klavišų, kojomis. Levandų mėlis, saldus ir aštrus, šaltas lyg skundas ir karštas lyg ugnis, apimantis visą kūną. Ir pagaliau, kai jūra pavargo ginti bangas ir putoti, nutyla.

Pabundu lyg iš sapno, pamiršau viską aplink. Yvo akys net juodos, su auksiniu atspalviu. Jis šypsodamasis mirkteli man.

– To negalėčiau tikėtis iš savo svečių.

– Bet gal galėtum surengti koncertą tiems, kurie norėtų tai išgirsti? – pasiūlau.

Durys atsidaro, ir įžengia Estela, gerai žinodama, kokį poveikį daro. Ji spyruokliuoja ant aukštakulnių batelių – nuo bufeto per visą didelę salę. Ją vos galima pažinti. Medaus spalvos plaukai, ką tik suraityti, krinta ant seksualios žydro satino suknelės, ji prisidažė kaip eidama į sceną: akys lyg plėšrūnės katės, raudonai padažytos lūpos. Yvą pabučiuoja lyg svetimą. Su savo gėlėtais marškiniais atrodau lyg valstietė. Bet kai Estela atsisuka, išvystu, kad jos spindesys – lyg patina.

Suknelė susiglamžiusi, garbanos sucementuotos laku, juodas blakstienų tušas išskydęs po paakių raukšleles. Kai Estela mane apkabina, tvoksteli pakalnučių kvepalai ir užsistovėjęs

cigarečių dūmų tvaikas. Būdingas kvapas po jos pasirodymų baruose. Bet prie jo prisidėjęs dar vienas, silpnesnis – alkoholio. Yvas, regis, net atšoko, skuba atitraukti kėdę, bet tai tik judesys, kad galėtų užmaskuoti savo sutrikimą. Jis tikėjosi nuoširdaus pasisveikinimo.

– Džiaugiuosi, kad atėjote abi! – sumikčioja jis sutrikęs.

Estela nuduoda, kad ji geros nuotaikos, ir iš karto pasiteirauja:

– O aš džiaugiuosi, kad jūs mane taip lepinate. Gal būtų galima taurelę aperityvo?

Yvas pašoka jai dar nebaigus sakinio ir grįžta su šampanu – taip pažymėsime dieną, kuri nežinia kuo baigsis. Mėgaujuosi putojančia gaiva, dar nešama Yvo muzikos. Ji man padovanojo gausybę vaizdų ir pripildė deginančio kartėlio. Joje skambantis liūdesys atsiduoda pietų kraštais, o to kartėlio ilgesį reikia atšvęsti. O, jei Estela galėtų kada nors padainuoti šią muziką! Ji kaip tik patogiau įsitaiso ant kėdės, trūkteli didelį gurkšnį ir sudejuoja.

– Neprieštarausite, jei pirmiausia ištiesiu kojas? – paklausia ji vien dėl formalumo ir prisitraukia kėdę. – Kokia šiandien prakeiktai kieta ir juoda diena.

– Iš tavo išvaizdos taip neatrodo, priešingai! – skuba raminti Yvas.

Estela apsimeta negirdėjusi komplimento ir guodžiasi dėl dainavimo apgailėtinuose firmų pristatymuose. Ji turi pradėti po vidurnakčio, tad dar anksti ryte ima kamuoti tas nepakeliamas laukimas, o vadybininkai šlovina naujas ypatingas slides ar naują šampūną, kurio niekam nereikia. Jos dainavimą tie žmonės užsisako kaip skambantį foną, kaip nedidelį priedą prie siūlomų prekių. Estela turi būti lyg savotiška iškaba, teigianti: mes domimės kultūra ir esame išsilavinę; mes ne tik pristatome savo produktą, mes pateikiame

žmonijai kultūrą. Mes remiame menininkus – taigi remkite ir mūsų prekybos akcijas.

– Tik įsivaizduokite, tie idiotai pareikalavo, kad dainuočiau kaip Piaf! Aš, džiazo dainininkė!

– Kaipgi taip? O ką jie parduoda? – pasidomiu.

– Naują į sieną įmontuojamų spintų sistemą! Tik neklauskit manęs, kas tai yra! Bet jie girdėjo, kad esu prancūzė, todėl turėjau dainuoti *La vie en rose* ir kitas senienas.

– Sieninės spintos... kas? – Yvas nesupranta, nes sieninės spintos laikomos grynai vokišku išradimu, Prancūzijoje mėgstama, kad svetainė būtų erdvi.

– Taigi! – rikteli Estela. – Tai miesčionys, kurie studijų metus praleido Provanse, pasikišę po antklode skaitė „Emanuelę“, ir jei paklausi jų apie Prancūziją, jie prapliups apie tokias kvailystes kaip ilgas baltos duonos kepalas, laisva meilė, juodos baskų kepurės...

– Rožės, būtinai rožes! Ir levandų kičas, raudonas vynas iš pigaus butelio, antys... – patvirtinu aš, bet mane nutraukia Yvas. Apsimeta esąs labai įpykęs.

– Bet ponia. Tai vadinama čia *Deux-Chevaux*, automobilis 2 CV!

Mes sukikename įsivaizduodamos šalį, kurioje vyrai su ūsais ir juodomis baskų kepurėmis šiaušia su 2 CV pirkti firminio prancūziško batono. O jų mylimosios, likusios namie, pusnuogės siuva levandų pagalves ir serviruoja stalą tradiciniu raudonu vynu. Bet Estelos kikenimas nenuoširdus.

– Pažvelkite į tai palankiau, – burba Yvas. – Jie galėjo pareikalauti, kad dainuotum kaip Žakas Brelis.

– Neapkenčiu tokių dienų! – piktinasi Estela.

– Bet tu gi iš to gyveni, – paprieštarauju.

Ji nemėgsta apie tai kalbėti. Iš programų naktiniuose klubuose ir keleto koncertų Estela negalėtų pragyventi. Jos lai-

mei, Baden Badene apstu komercinių firmų, kurios nuolat užsisako netradicinę dainininkę. Į programą įsiterpia sieninių spintų koncepcija ar kojinių kolekcija.

– Ar nesupyksite, jei užsuksiu į virtuvę? – pasiteirauja Yvas.

Mes abi papurtome galvą, o Estelai, atrodo, aiškiai pagerėja nuotaika, kai liekame dviese.

Pirmiausia aš ją užsipuolu:

– Kodėl tu jam tokia šalta? Jis juk taip stengiasi. Ir niekas geriau netinka vienas kitam kaip judu. Yvas toks...

– Ko čia puoli? Išaugau iš to amžiaus, kai kiti nurodinėja, kaip gyventi, kas man tinka. Nemėgstu jo bruzdesio.

– Turėtumėt ramiai pasikalbėti. Galbūt ne šiandien. Bet tu negali gi...

Mūsų pokalbis nutrūksta, nes Yvas atskuba prie stalo, paragauja atkimšto vyno ir įpila po taurę. Estela nukelia kojas nuo kėdės ir prisislenka prie stalo, o Yvas mums patiekia didelę lėkštę įvairiausių salotų ir paties pagaminto zuikio pašteto. Kai pagaliau atsisėda, jį nustebina stojusi tyla.

– Klausyk, Estela. Dalija pakišo man mintį... ar nenorėtum kartu su manim surengti koncerto čia?

– Ar tik nemanai, kad aš dainuosiu tavo plebėjišką muziką...

– Dėl Dievo meilės, Estela, ne. Yvas turi galvoje visiškai kitą muziką.

Yvas linkteli nudžiugęs, kad įsiterpiau, bet Estela nejuokauja.

– Tikiesi, kad aš čia lankstysiuosi ir dainuosiu, ko ponai pageidaus?

Jau seniai neteko regėti taip prastai nusiteikusios Estelos. Ji gi žino, kad turi didelį repertuarą ir kaip niekas kitas geba prisitaikyti.

– Estela, nenoriu tavęs versti. Bet mes abu turėtume tiek daug galimybių pasirodyti kartu, – ramina Yvas.

– Tau nepatinka mano muzikos stilius?

– Ne. Aš turėjau galvoje ne tai. Būtų nuostabu, jei surengtum pas mus džiazo koncertą, tai būtų puikus paįvairinimas. Mielai kartu pateikčiau savo improvizacijų. Žinau, tavo balsas... – jis nutyla, nes Estela sviedžia peilį ir šakutę ant stalo ir ima šaukti:

– Tai iš tiesų būtų nuostabu! Estela Sorel, žinoma džiazo dainininkė, suteikia garbę bukiems valstiečiams ir masiniams turistams! Jei ji nenumirs nuo to, tai pasiūlys akordeonistui savo balsą ir vaidins čigonę gėlėta suknele. Prašom be manęs!

– Estela, tu perlenki lazdą. Tu neteisi Yvo atžvilgiu. Pagalvok gerai...

Bet jos nebesulaikysi. Įtūžusi gestikuliuoja taip, kad užkliudo vyno taurę ir ši parvirsta, ant staltiesės pasklinda raudona dėmė. Yvas, kaip restorano šeimininkas, nereaguojantis į tokius dalykus, sėdi sugniuždytas, sustingęs. Atrodo, jam retai tenka patirti tokį jos įtūžį.

– Aš negaliu galvoti apie visus ir visiems būti tik maloni.

– Estela, bet juk kalbame ne apie tai. Tu gi žinai... Aš myliu tave!

– Cha! O aš turiu lankstytis visomis kryptimis ir suktis, kad ponui būtų geriau. Turiu pakeisti savo gyvenimą, atsisakyti buto, išsikelti iš savo pasirinktos tėvynės... o kai aš visa tai šauniai atliksiu, tapsiu piliete, ištekėsiu ir visa kita, tada dar gausiu vaikigalį į namus.

– Estela, nurimk, – bandau grąžinti jai protą.

– Ne, aš jau per ilgai buvau rami. Aš *ras-le-bol**. Suprantat jūs? Man tai įkyrėjo!

Ji staiga pašoka ir demonstratyviai numeta servetėlę ant salotų likučių.

---

* Soti iki kaklo.

– Gana, nebenoriu! Noriu gyventi prakeiktą savo gyvenimą, o jis toks sunkus šiais laikais. Visur ir visuomet tik nuolaidžiavimas. Visuomet privalau prisitaikyti. Ne, ne ir dar kartą ne! Nebūsiu žmona ir motina. O kam nepatinka mano darbas, tas gali atsisakyti ir manęs.

Ji nelaukia atsakymo, tvirtai suspaudusi lūpas iššžirglioja iš salės net neatsigręždama. Mes su Yvu apimti šoko sėdime lyg prikalti prie stalo ir nieko nesuprasdami klausomės jos metalu pakaustytų kulniukų *staccato*. Žinau, kad mano draugė labai impulsyvi ir mielai perspaudžia buitines scenas. Bet taip blogai dar niekad nėra buvę. Pirmas atsitokėja Yvas.

– Tai prašoviau pro šalį.

Aš vėl pasirengiu tarpininkės vaidmeniui, nes suprantu, kad jis tik vaidina įsižeidusį.

– Manau, ji turėjo galvoje ką kita. Atrodo, ji turi rūpesčių. Kažkoks nerimo kirminas graužia jai širdį.

– Gerai, kad pagaliau išsiliejo, – svarsto Yvas. – Tiesa, nebūtinai reikėjo žaibolaidžiu pasirinkti mane, bet gal taip net geriau. Pagaliau išvydau ją tokią.

– Tu nesi visiškai dėl to nekaltas, ar suvoki? – atsargiai pasiteirauju.

– Užtat dabar žino apie Luką.

– Tai ką darysime?

Prisipažįstu Yvui, kad jaučiuosi bejėgė. Yvas pirmą kartą šypteli, nors akys vis dar liūdnos. Paprašo, kad baigčiau su juo valgyti vakarienę, nes gaila maisto, o šį vakarą mes vis tiek negalime nieko pakeisti. Priimu jo pasiūlymą, nes noriu valgyti ir nors truputį atgauti geros nuotaikos, su kuria atėjau pas jį. Nenoriu dėl tokio netikėto draugės sprogimo susigadinti vakaro. Bet vis dėlto priduriu:

– Vis vien ką nors reikia daryti!

Yvas įdėmiai ir rimtai pasižiūri į mane, lyg ieškotų pritarimo.

– Mes nieko negalime padaryti, Dalija. Tai, kas kamuoja, kas neduoda ramybės, vieną dieną Estela išlies dainomis! Juk yra toks posakis... tu žinai jį... išlieti sielą dainomis.

– Šiuo atveju gal geriau sakyti, kad atgaus sielą dainomis?

– Taip. Kaip tik taip.

Linkteliu.

– Norėčiau sužinoti, kas gi jai atsitiko.

KRIZĖS

Grįžtu pasivaikščiojusi po mišką; manęs laukia ramus sekmadienio rytas su neskubiais pusryčiais. Toks vienišiaus gyvenimo privalumas – gali paskirstyti dieną laisvai, nereikia atsižvelgti į kitų norus. Po trijų dienų bus birželis, bet gegužinės nuotaikos vis dar nejuntu. Pakeliui mane išmaudė lietus, iš pievų kilo rūkas, aš garavau vėsiame ore kaip mėšlo krūva pamiškėje. Ilgesingai mąstau apie Brunės naująją tėvynę. Ji turbūt pusryčiaus kieme ir mėgausis vasarošilčiu oru. O pas mus, atrodo, tvirtai visiems metams įsikabino ledinis šaltis.

Liūdnai nužvelgiu suvargusius pomidorus palei langą ir gėles, kurios dar net nepradėjo skleistis. Štai jau dvi savaitės toks lietingas ir šaltas oras. Turiu pataisyti sau nuotaiką – užsiplikau dar puodelį kavos ir išsitraukiu laiškų popierių su rožiniais apvadais. Norėčiau pagaliau parašyti Brunei, galvoti apie saulę ir pietus, pamiršti, kad dangus taip sunkiai spaudžia žemę, kad net užgula krūtinę.

Ką galiu papasakoti Brunei? Jos atvirlaiškiai – tikra spalvota svajonė. Saldainiukai iš geresnio gyvenimo, tokiomis dienomis kaip šiandien atsiduodantys karčia piliule. Aš jai galiu papasakoti tik apie kasdienius rūpesčius, bespalvę buitį, kupiną rūpesčių ir vargų. Kaip reaguotų Brunė, jei pradėčiau pasakoti apie niekaip nesiliaujantį lietų ir šaltį, apie naktis, kurios tokios tylios, kad net lakštingala nenori suokti.

Pradedu nuo gerų naujienų. Dviem sakiniais papasakoju apie Estelos sprogimą, mėginu jį sumenkinti. Ji daugiau apie tai nekalbėjo, paprasčiausiai stengėsi nesusitikti Yvo ir ėmė kitu laiku rodytis scenoje. Dar papasakoju Brunei, kad Estela štai jau dvi savaitės kalba apie naują ir daug žadantį renginių organizatorių. Baden Badene jis turi firmos būstinę, kurios milžiniškos salės gali tapti kultūrinių sambūrių vieta. Jis spaudos atstovams kalba apie meno parodas, koncertus, teminius vakarus. Iki šiol nebuvo nė vienos, bet spauda dažnai apie tai rašo.

Tas vyras sename fabrike, išlikusiame dar iš jo steigėjų laikų, gamina muilą. Žinoma, ne bet kokį, o aukštos kokybės, iš brangiausių sudedamųjų dalių, sumaišytų pagal individualų užsakymą. Muilas pagal užsakymą žmonėms, kurie dėvi specialiai pasiūtus kostiumus, batus, lankosi į aptarnavimo komplektą įeinančiose pilyse, irgi pagal užsakymą. Mažulytis rankų muiliukas paauksuotame popierėlyje, už gabaliuką dvidešimt eurų, suteikia kvapą senosios aristokratijos ir praturtėjusios aukštuomenės tualetams. Prie jo klientų pavardžių rašomi žodeliai, reiškiantys aukštą kilmę, o veidai kasdien mirga bulvarinėje spaudoje. Tokie atvyksta, jei pažadi kultūros renginį, nors miesto kasa yra tuščia.

Pasak Estelos, jo firmos tualetuose guli laikraščiai, rašantys apie golfą, brangius drabužius ir viešbučius pilyse. O jis pats esą visai paprastas, džiūgauja Estela, malonus ir atidus menininkams. O kai pasižiūri, kokios žvaigždės jį supa ir kas yra jo klientai, gali tikėtis svarbių kontraktų ar susitikimų. Perteikiu Estelos susižavėjimą spindinčiomis spalvomis ir rašau Brunei, kad mūsų draugė turi parengti koncepciją vakaro, kurio tema – „Pietų muilo dvelksmas“.

Perskaičiusi šią pastraipą dar kartą, norėjau išbraukti žodį „muilas“. Jis palieka tose svajose lengvą kartų prieskonį, bet

puikiai tinka tiems garbingiems puikuoliams. Tariu sau, kad reikia įterpti ir produktą. Bet yra dar vienas dalykas, kuris mane trikdo. Estela sako, kad tas žmogus daug kalba apie krizę. Ir pasaulio turtingiesiems pinigai neplaukia upėmis. Kosmetikos rinkoje tokia žiauri konkurencija, artimiausiu laiku nematyti prošvaisčių. Taigi ir tokiame dainų vakare kai ko negalima „išvengti".

Krizė – kaip neapkenčiu šio nuvalkioto žodelio iš kaimyninės šalies. Žinoma, ir mes turime žodelį *crise, crise de foie.* Kepenų krizė. Įsivaizduojama liga, kuri Prancūzijoje apninka kiekvieną, niekaip negalintį prikimšti burnos ir pilvo, kai pamiršta, kad po to viską reikės suvirškinti. Šitoji *crise* lyg epidemija apninka žmones po švenčių.

Ten, kur aš gimiau, kitoje Reino pusėje, krizės apninka tris kartus per dieną, po valgio. Krizės ne kepenyse, o visur kitur. Ekonomiką, orus, politiką, lovą – viską drebina krizės. O jei ne, tai spausdinami straipsniai apie katastrofas, pavyzdžiui, neregėtą negirdėtą skruzdžių antplūdį. Ar bent jau mažesnio masto bėdas, kai prieš nosį iškyla kokia nors dilema, susiduriama su bėdomis, didžiausiu pablogėjimu per tiek ir tiek metų ir kitomis nelaimėmis.

Argi verta viso to atsisakyti, jei galima uždirbti gražaus pelno? Jei kaip katastrofų pranašas gali užsidirbti pinigų? Juk taip paprasta: dėl visko kalta krizė! Ji yra pasiteisinimas, jei nesiseka, ir perspėjimas, jei sekasi. Kaip tik todėl aš taip bijau dėl Estelos. Ji atsidūrė pačiame epicentre. Ji dar neužsikrėtė, bet visuotinė panieka kultūrai slegia ir ją. Ji jau seniai atsisakė bendradarbiauti su bendruomenėmis, dainuoja tik privatiems verslininkams. O kai tas jos auksinis muilo pardavėjas dėl krizės ims mažinti honorarą? Kai jos renginių organizatoriai nusisuks? Estela turi būti budri. Kodėl ji nepasinaudoja galimybe pradėti ramų gyvenimą su Yvu?

Taip besvarstydama ištuštinu kavos puodelį, pilkšvai juodas dangus užlieja kambarį prietema, o aš vis mąstau paskendusi liūdnose mintyse, kurias norėčiau išvaikyti. Krizė yra lūžio taškas. Kadaise buvo gyvenimas, keliantis saugumo jausmą. Laiminga vaikystė, kupina džiaugsmo, smalsumo ir energijos. Bet paskui viskas sprogsta ir atsiveria bedugnė, ant kurios krašto šokame. Saugumo jausmas pasirodo tesąs iliuzija. Baimė dėl ateities apgaubia žmones lyg įkapės.

Mane apima panašus jausmas kaip po žlugusios meilės. Nusivylimas, melas. Kiaurai ir aiškiai matomas su visomis detalėmis. Idilė, jaukus gyvenimas suskyla į daugybę šukių. Tas gyvenimas, kurį gerai pažinai, praėjo. Ir staiga pasijunti stovintis po lietumi, lyg svetimame kailyje. Iš tų laikų žinau, kad tokia praraja svaigina. Vilioja savigrauža ir sustingimu, apsimestine ramybe depresijų šalyje su šešėliuotais aimanų slėniais. Tamsa kaip programa. Užsitraukti ant galvos antklodę, už nieką neatsakyti. Niekada neįžengti į suaugusiųjų pasaulį!

Tuomet, po skyrybų, supratau, kodėl krize vadinamas ir sprendimas. Aš nusprendžiau grįžti į gyvenimą, į šviesą. Aš kovojau, sutelkiau jėgas, įgyvendinau savo svajonę įsteigti romantišką parduotuvę. Įsirengiau namelį tarp žalumos ir pradėjau gyvenimą, kuriame nėra vietos vyrams. Išmokau, kad visos saugumo priemonės – tik apgaulė. Gyvenimas – tai pasikeitimai. Sužinojau, kad tik bangavimas, pakilimai ir nuosmukiai, sudaro gyvenimo pagrindą. Bet vis dėlto leidausi užliejama visuotinės liūdesio bangos. Taip neturi būti! Suplėšau parašytą laišką ir apmetu tik keletą eilučių:

Miela Brune,
deja, mes negalime lygintis su savo orais, bet gyvename šauniai. Estelos laukia naujos sutartys ir puikūs kontaktai

žvaigždžių bei milijonierių pasaulyje. Mano parduotuvėje padėtis pakenčiama, o jei kartais imu nuobodžiauti, laiką padeda prastumti mano nuomininkė. Turbūt prisimeni „ponią Kalakutę", kurios istorijų atsargos neišsemiamos?
Yvas pasipiršo Estelai, bet ji vis negali apsispręsti. Matysime. O jei nori man užduoti amžinąjį klausimą, atsakau: ne, mano akiratyje vyrų nėra. Mano gyvenimas kupinas laimės. Parduotuvėje tiek darbų, kad neturiu laiko meilei. Tu juk žinai, kad la vie en rose *išgyvena krizės laikus.*
Kaip matai, dar negreitai galėsime atvykti į pietus. Kai visiems taip sunkiai sekasi, turime nepraleisti savo galimybių ir lepinti pirkėjus. Mes iš tiesų turime tiek daug darbo.
O tau linkiu pelnytos atostogų nuotaikos! Bučiuoju ir tą tavo nepažįstamąjį Cezarį. Tau galima tik pavydėti.

Visa ko geriausio!
Tavo Dalija

Net neparaudau taip meluodama. Bet turiu išsilieti, antraip visiškai sugniušiu.

ŽIEDŲ ŠYPSENA

Laimė, randu kelią į Estelos butą. Baden Badenas mėgsta painioti ir trukdyti svetimiesiems prasiskverbti į savo vidų. Kol nesupratau, kad geriausia orientuotis pagal nupieštus pieštukais torto gabalus, kurie kabo prie gatvės, o ne pagal užrašus iškabose, spėjau pasiklysti. Rasti kelią atgal taip pat sunku, nes eismas vienpusis ir keičiasi priklausomai nuo savaitės dienos, valandų ir turbūt nuo oro sąlygų.

Todėl numanau, kad reikia susitelkti. Vieną kartą pasibaisėjusi aptikau, kad gatvė, kuria paprastai važiuoju, keletui valandų virsta pėsčiųjų zona, todėl nutaisiusi prancūzišką akcentą tik sumurmėjau policininkui, kad noriu patekti tik į viešbučio garažą. Dabar esu gerai išstudijavusi kelią ir neriu į miesto tunelį. Nepakenčiu, kai reikia leistis į tą tunelį. Juo važiuodama visuomet prisimenu kartą skaitytą pasakojimą apie žmones, keliaujančius traukiniu, kuris lekia į tunelį, paskui vis greičiau dunda tuo tuneliu be galo.

Drėgmė persmelkia ūkanotą tamsą ir kontūrai susilieja. Gatvių šviestuvų šviesa gelsvesnė nei paprastai. Bėgantys atgal atšvaitai primena traukinį ir vis tą patį išgyvenimą, todėl panyru į lengvą transą. Turiu susikaupti, išlikti budri, susikoncentruoti. Bet tai nepadeda. Išvažiavusi pasukau ne ten, ir štai stoviu niekada nematytoje gatvėje prie stačiatikių bažnyčios. Plati automobilių aikštelė netoli alėjos suvilioja mane

sustoti. Be to, pats laikas paskambinti Estelai ir pranešti apie savo netikėtą vizitą.

– Ar tau nebūtų sunku kur nors pasibastyti pusę valandos? Aš dar pakeliui, bet pasiskubinsiu! – ramina ji.

Jokių keblumų, bet ten, kur gyvena Estela, vaikštinėti neverta. O čia senojo Baden Badeno gabaliukas su senaisiais gyventojais, nesugadintas visokiausių išmonių, milijonierių ir statybinių spekuliacijų. Ilgos, statmenai susikertančios gatvės prie kalno apstatytos daugiaaukščiais gyvenamaisiais XX amžiaus namais. Čia gyvena tie, kurie negali sau leisti gyventi Baden Badene – skurdžios šeimos, imigrantai, vienišos motinos. Menininkai. Be gražių fasadų, ten nėra ko žiūrėti. Gatvės apačioje – parduotuvė ir vaistinė. O aukščiau, šalia turkų daržovių parduotuvės, dar dvi mažytės parduotuvėlės. Pamažu slampinėjant ir dairantis į vitrinas, praeis ta pusė valandos.

Pirmosios vitrinos uždarytos, jose karo voratinkliai. Pageltonavusioje iškaboje užrašytas naujas adresas, kur dabar galima rasti batų taisyklą. O langai tarp turkų parduotuvės ir buvusios batų taisyklos ką tik išvalyti. Jie aukšti ir siauri, mediniai rėmai nudažyti bordo spalva. Išvydusi tokią reklamą išgyvenu déjàvu*. Tarsi būčiau patekusi į kitą garbingą miestą ir viduramžių name atradusi nedidelį juvelyro langelį su fantastiškais papuošalais. Įėjusi matau stiklinius buteliukus su keistu įvairiaspalviu skysčiu, sudėliotus ant medinės lentynos, senovinius mikroskopus ir ant sienos sukabinėtas deimantų šlifavimo nuotraukas. XVII šimtmečio vario raižiniai tikri.

Senasis šeimininkas, atkilęs čia iš Amsterdamo su sūnumi, gemų raižytoju ir tauriųjų akmenų šlifuotoju, žinojo daugybę istorijų, kaip ir jo parduotuvė. Lankydavausi pas jį nuolatos.

---

* Jausmas, kad tas vaizdas jau buvo regėtas.

Todėl buvau tikra, kad ir šioje parduotuvėje rasiu senuką, kuris turi ką papasakoti iš savo gyvenimo. Gaila, kad sekmadienis. Stovėjau priešais šį knygyno ir kanceliarinių prekių krautuvės hibridą. Kitoje lango pusėje laikikliuose sudėti gražiausi albumai. Virš jų kabo plakatas su van Gogo „Vilkdalgiu", po juo guli pieštukai, į medžiagą suvyniotos užrašų knygelės, permatomi guminiai kamuoliukai su blizgančiais ruožais ir kelioniniai žemėlapiai. Mielai pasirausčiau tarp tų daiktų prietemoje, kuri masina keliauti į tolimas šalis ir kitus laikus.

Antrasis langas užgniaužia man kvapą. Kažkas jį aptraukė baltu satinu. Ant palangės stovi viena rožė. Bent jau toks įspūdis susidaro prieinant. Didžiulis rožės žiedo paveikslas, toks gyvas, kad net, atrodo, kvepia. Tai nuotrauka. Tik fotografas fotografavo ne rožę. Šį klaidinantį įspūdį sukelia daug sudėtų nuotraukų. Kiekvienas žiedlapis traukia žiūrovą į koliažo vidurį, sudaro lyg kaleidoskopą iš švelnių atspalvių, pradedant šafrano geltonumu ir baigiant lašišos atspalviu. Mozaiką iš jaunų besišypsančių porų, kurios visos atrodo įsimylėjusios. Žmonės pačiame žydėjime, žmonės, kurie pražysta iš laimės, su kvepiančia šypsena, išraudę, – o žvilgsniai spindi lyg žiedlapis.

Kaina nenurodyta, nematyti net autoriaus pavardės. Bet tai vienas iš tų vaizdų, už kuriuos negaila pinigų, nors jie, regis, nemėgsta, kad už juos būtų mokama. Tik ne už jų vidinį žavesį. Jei taip atsitiktų, pasiryšiu makaronų dietai. Privalau įsigyti šią nuotrauką. Bet pirmiausia norėčiau sužinoti, kas jos autorius, o gal jų net keletas. Taigi savaitės pradžioje turėsiu užeiti. Sėsdamasi į automobilį važiuoti pas Estelą pajuntu, kad įsimylėjau šią nuotrauką. Aš vėl žinau, kodėl įsteigiau savo rožių parduotuvę.

Žinoma, Estelai tuojau pat išplepu apie savo naująjį atradimą. Ji juokdamasi numoja ranka.

– O Dieve, tos sendaikčių parduotuvės. Senasis Dimitrijus yra originalas, o jei mėgsti lyriką ir albumus, pas jį gali šio to rasti. Bet parduotuvė beviltiškai pasenusi ir per daug prigrūsta!

Prisipažįstu Estelai turinti sentimentų tokioms relikvijoms ir pasiteirauju apie nuotraukas.

– O, pamiršk jas, Dalija! – ramina ji mane. – Nuotraukos dažniausiai vidutinio lygio ir išdėstytos chaotiškai, kaip ir visa kita toje parduotuvėje. Jų ten negali net nusipirkti!

– Tai kodėl tada jis jas ten išstato?

– Dimitrijus geros širdies. Jis dažnokai paremia vieną ar kitą neturtingą imigrantą menininką. Bevardžiai žmonės, bevardis menas. Dažniausiai jie taip prisirišę prie savo įpročių, kad negali pas mus pritapti – niekas nesupranta jų paveikslų.

– Ne, tu persūdai, – nerimstu aš. – Ne kiekvienas ir vietinis įveikia žymių galerijų slenkstį. Norint suprasti nuotraukas, reikia remtis tik savo pojūčiais ir jausmais. Jų turi kiekvienas žmogus.

Kai apreiškiu jai, kad noriu įsigyti nuotrauką bet kokia kaina, ji nusijuokia.

– Tik nesileisk to senio apkvailinama! Jei išdygsi pas jį tokiomis susižavėjusiomis akimis, kaina tuojau pakils dvigubai! Dar jei jis iš viso parduos! Dimitrijus yra keistas žmogėnas.

Vakare, pirmą kartą nuo senų laikų, palydžiu Estelą į džiazo vakarą. Ji nemėgsta, kai tarp publikos sėdi artimi žmonės, sako, kad ją nervina. O man labai malonu lydėti draugę iki pat scenos, kad paskui nustebintų jos atsimainymas per koncertą. Šį kartą koncertas *Tropic Frontal** – klaidinantis pavadinimas klaidinančiame pastate. Anksčiau čia ateidavau

* Atogrąžų frontonas.

su Estela dažnokai, jis anuomet vadinosi *Kenia Lodge**, ir čia būdavo iš tiesų jauku. Stiklinė šokių aikštelė daugiausia trisdešimčiai žmonių, septinto dešimtmečio šviesos vargonai ir kokteiliai po plastiko palmėmis karštą dieną.

– Tu nepažinsi pastato, bet Sandro vis dar yra jo šeimininkas, – paaiškina man Estela prieš dingdama tarpduryje, o aš turiu sutelkti visą drąsą, kad įsiliečiau į eilę prie įėjimo.

Nėra nė vienos mano amžiaus moters, budėtojais prie durų mosteli praeiti. Pastatas tikrai pasikeitė. Išgriautos visos pirmo aukšto pertvaros, įvairiame aukštyje sumontuotos šokių aikštelės, į kurias veda stikliniai laiptai su kampu sustatytais krėslais ir daugeliu barų. Ir mažosios anų laikų scenos nebėra. Įkyrus akiplėša pasidomi:

– Ko pageidaujate, gražioji ponia?

Atkertu jam:

– Džino su toniku, – ir dairausi aplink.

Pasikeitė ne tik klubas. Atrodo, smuko ir Estelos angažementas. Dabar čia lyg diskoteka, bet ne tokia, kurioje lankosi normalūs šio miesto gyventojai. Jaunutės merginos, pasipuošusios ryškiais drabužiais, šaižiai kikena, visur švytruoja geltoni plaukai. Tie mažučiai drabužėliai, regis, kainuoja krūvą pinigų, kaip ir deimantai bei auksas, kurio gausu ant šių naujųjų turtuolių rankų. Bet spalvos kiek per aštrios, sijonai per trumpi, kosmetikos sluoksnis per storas, balsai dirbtiniai.

Nė viena iš tų merginų nėra vieniša. Jos arba prikibusios lyg varnalėšos prie kokio nors vaikino, arba šaudo miegamojo kambario žvilgsniu į keletą iš karto. Rusų mafija. To Baden Badene garsiai nesakoma – šiuos slidžius lyg unguriai ir šaltus lyg ledas ponus visi vadina „sėkmingais verslininkais“. Jiems meilikaujama, nes pasitraukus amerikiečiams naftos milijonieriams ir arabų šeichams jie pagaliau vėl pumpuo-

---

* Kenijos lodžija.

ją auksą į išsekusį miestą. Bet tais laikais, kai gyvenau Rytų Europoje, išmokau pažinti mafijos atstovus. Jų tėvynėje pasakojamas anekdotas, kad jie tokie kultūringi, jog turi namie net po knygą. Telefonų knygą. Jos visiškai pakanka ieškant naujų aukų.

Jaučiuosi labai nejaukiai su savo juoda suknele iš katalogo ir dirbtinių perlų vėriniu, nes negaliu sau leisti tikrų. Užtat tamsi raudona rožė prie mano diržėlio yra tikro satino. Staiga mano žvilgsnis nukrypsta į vyrą, kurį visi sveikina net atsigręždami. Jis pasirodo man pažįstamas, bet prireikia keleto išgąsčio akimirkų, kad už liūliuojančių riebalų, sukištų į rausvos spalvos marškinius, atpažinčiau Sandro. Jo pietietiškos garbanos virto paskirais kuokšteliais. Išvydusi, kaip tie purvini tipai tiesia jam ranką pasisveikinti, o jis apiberia tas mafijos prostitutes bučiniais, man praeina noras atnaujinti pažintį – nusisuku nuo jo.

Ir savo laimei, kitaip nebūčiau pastebėjusi – prie baro sėdi susitraukęs ir pasimetęs žmogus, kuris, atrodo, jaučiasi ne vietoje lygiai kaip aš. Apsirengęs baltais plačiais marškiniais ir juodais džinsais, ilga lygių plaukų uodega spindi lyg poliruotas riešutas. Nenoromis išsišiepiu. Gitanas priima rusų mafiją, bet turbūt ir aš atrodau netinkama šioje kompanijoje. Yvas apsidžiaugia, kai netikėtai prieinu pasisveikinti.

– Dalija! Negali būti... tai tu? Kaip malonu. Bent vienas žmogus, su kuriuo galima pasikalbėti. Čia ne mano pasaulis.

– Dar visai neseniai tai buvo ir ne Estelos pasaulis. Ji sako, kad atėjo prašoma Sandro.

– Dėl Sandro? Niekada. Nuo to laiko, kai jis pagarsėjo abejotina šlove. Raudonųjų žibintų kvartalo lygis. Neįmanoma. Bijau, kad jai to reikia!

Aš nustembu:

– Argi jūs ne kartu atėjote?

Yvas liūdnai papurto galvą.

– Ne. Aš atsitiktinai iš vienos pažįstamos išgirdau apie jos koncertą ir panorau pasinaudoti galimybe. Galbūt jai nuotaika pagerės.

Šį sakinį jis turi išrėkti, nes visu garsu užgroja šokio muzika, net vibruojanti mano pilve. Visiškai netikėtu laiku Estela išeina iš už stiklinių karoliukų uždangos. Iš pirmo žvilgsnio atrodo lyg po pusinio striptizo pasirodymo. Ryškios mėlynos spalvos korsažas ir juosta, tarsi mini sijonas, yra medžiaginiai, o kitą aprangos dalį sudaro permatomas tiulis ir nėrinių chaosas. Tokie pat balti nėriniai raitosi ir apie jos kojas. Yvas nustebęs net išsižioja. Aišku, kad mato šį drabužį pirmą kartą. Man Estela šiame chaose atrodo dar trapesnė nei iš tikrųjų yra.

Ji nužingsniuoja pakyla prie nedėmesingos ir savimi užsiėmusios minios. DJ paleidžia techno muziką, ji skamba šiurkščiais tonais. Estelos balsas jos neperrėkia, žmonės net nepastebi, kad kažkas dainuoja. Mažuose klubuose prikimęs gilus Estelos balsas skamba gerai. Jis persismelkia iki pat kaulų smegenų. O čia galima pagalvoti, kad ji tik užkimusi. Be to, dar Patricijos Kaas daina – čionai. Yvui virš nosies susimeta gili statmena raukšlė. Mes abu mėginame nutildyti aplinkinius: tsss. Žmonės prityla, bet ne dėl Estelos, o todėl, kad laikas pakelti taures.

Estela nieko nepastebi. Ji dainuoja lyg dėmesingai publikai. Ji rodo visus savo gebėjimus, bet net su mikrofonu jos balsas nepajėgia prasiskverbti į visus užkaborius ir virš aukštai iškilusių barų. Estela skambiu prancūzišku akcentu dainuoja apie mergaitę, atstačiusią veidą vasaros lietui, apie raudonas aguonas vėjyje ir vienišus žmones laive. Ji šypsosi lyg garsenybė ir juda nepaprastai gracingai. Tik mes su Yvu žinome, kad tokia jos šypsena rodo įsitempimą. Kai vienas

kitas žmogus atsisuka į jos pusę, mes atsikvepiame su palengvėjimu.

Mes ne iš karto pastebime, kad tai tik vyrai. Pora jų atsisuko į pakylą. Jų moteriškės būreliais spiečiasi prie baro, užsisako degtinės ir perduoda ją toliau. Estela suklysta, pradeda vėl iš naujo, bet pirma eilė pradeda ploti. Ritmiški plojimai, visiškai netinkantys prie jos dainuojamos melodijos. Kad tik jie neišmuštų jos iš ritmo! Bet Estela – tikra profesionalė, nesutrikusi pradeda dainuoti kitą dainą, prisitaiko prie plojamo ritmo ir dainuoja kažkokią ugningą dainą su juokingu priedainiu. Apie ją susiburia dar daugiau gerbėjų.

Kai žibintas apšviečia Estelos veidą, jos akyse išvystu baimę. Ji nuo savo pakylos greičiau nei mes pamatė, kad degtinė sukasi ratu nebe stikleliais, o buteliais. Rusės cypauja ir kikena dar garsiau, pirmieji vyrai prie pakylos ima švilpti sukišę į burną pirštus. O kad jie leistų Estelai sudainuoti visą dainą! Ji nusipelnė ovacijų, bet žmonės išmušė ją iš pusiausvyros.

Staiga prieš ją ant pakylos išdygsta storulis, sviedžia į džiūgaujančią masę savo švarką ir griebia ją šokti. Estela viena ranka ginasi nuo jo, kita, su mikrofonu, aiškiai rodo „net“ ir prašo, kad jis liptų žemyn. Atrodo, vyras suprato – nusiridena prie savo draugužių, kurie juokdamiesi pasveikina jį plodami per petį. Yvas žiūri į visa tai kritišku žvilgsniu.

– Tai man nepatinka. Tai man visiškai nepatinka!

Lyg norėdama pabrėžti, kad ir ji jaučiasi lygiai taip pat, Estela suklysta, jau trečią kartą dainuodama tą patį posmą. Skruostus išmuša raudonos dėmės. Ji dainuoja, kad save nuramintų, tad pradeda vėl iš naujo. Iš publikos pasigirsta šūksniai, kurių mes nesuprantame, nes jie skamba rusiškai. Be to, nors nesuprantame prasmės, jie skamba grasinamai, jie neturi nieko bendra su susižavėjimu, kurį kelia gera dainininkė.

Estela dar kartą keičia repertuarą, mėgina užkimusią angelų dainą, – aš vadinu tokį dainavimą *à la Pianobar*. Ji sutrikusi. Tiesiog jaučiu, kaip ji vis labiau virpa. Kai vyrai pradeda kaišioti rankas, ji atšlyja, sudreba ir nutyla.

– Dainuok! – pasigirsta iš už nugaros. Įsakymą sustiprina trepsėjimas *staccato tempo*.

Ir ji dainuoja, nebepaisydama ištiestų rankų. Tik dabar pastebiu, kas tose rankose. Vienas, mojuojantis banknotais, užšoka ant pakylos. Paskui jį antras, trečias. Buki, prakaituoti veidai virš marškinių, kurie atsagstyti iki pat pilvo. Jie nori savo pinigais nusipirkti ne tik šypseną. Estela iš paskutinių jėgų mėgina išsaugoti orumą ir apsimeta, kad nieko nepastebi. Bet štai tie čiuptuvai vėl pakyla ir įspraudžia į Estelos iškirptę pirmuosius banknotus. Tai, ką tie tipai skanduoja ant scenos, galima suprasti ir nemokant rusų kalbos.

Staiga viskas pradeda suktis pašėlusiu tempu. Estela suspinga, atsitraukia, griebiasi už stiklinių karoliukų užuolaidos ir apalpsta. Yvas, jau kelios minutės įsitempęs stebintis visa tai, puola prie pakylos ir savo ilgomis rankomis nustumia nustebusius vyrukus į šoną. Aš nuskubu prie tarnybinio įėjimo, kad per jį patekčiau pas Estelą.

Kai pagaliau prasibraunu pro gašlią minią, randu Estelą gulinčią, bet jau atgavusią sąmonę, ant mažos kušetės persirengimo kambaryje. Yvas laiko ją rankose ir mėgina įpilti į burną šlakelį viskio. Šalia aimanuoja lyg užsuktas Sandro:

– To nebuvo galima numatyti, aš nenorėjau to, nenorėjau...

– Užsičiaupk! – užrinku nepažindama savo balso.

Suvokiu, kad Estelą reikia kuo greičiau išvesti iš čia, lauk iš šios atmosferos. Nuo tų primityvių pinigų maišų, tolyn nuo to dviveidžio pliurpalo. Matyt, tą patį galvoja ir Yvas. Jis su trenksmu pastato viskio stiklą ant stiklinio staliuko ir ima rėkti ant Sandro:

– *Putain merde**, Sandro! Tuoj pat kloji honorarą ir kompensaciją. Jei ji bus deramo dydžio, mes niekam nepasakosime, kuo virto tavo kontraktas. Bet Estela niekada daugiau čia nesirodys, supratai? Tokiems dalykams, kuriuos tu čia išdarinėji, ji ne tik per gera, bet ir per brangi.

Sandro, kurio veidu srūva prakaitas, rūpestingai pasikrapšto piniginėje ir lyg primuštas mokinukas padeda ant stalo honorarą už vakarą. Yvas nori protestuoti, bet Estela raminamai paliečia jį ranka:

– Bus gerai, Yvai, tai dvigubas honoraras.

Aš žvilgteliu į Yvą, jis į mane. Nė vienas iš mudviejų nežinojo, kaip pigiai savo talentą parduoda Estela. Paliekame Sandro stovėti, nekreipdami į jį dėmesio kaip į kokį baldą. Yvas užmeta Estelai ant pečių paltą, aš surenku jos daiktus į didelį krepšį. Mes suimame draugę iš abiejų pusių, ji vis dar dreba, oda lyg ledinė.

– Nuvešime tave namo. Užplikysiu tau puodelį arbatos, – raminu ją.

– Ne, Dalija, mes ją vešime pas tave arba pas mane. Šią naktį jos negalima palikti vienos.

Estela maldaujamu žvilgsniu pažiūri į mane, ir aš jaučiu, kad tokios būsenos ji nenori nakvoti pas Yvą. Todėl pasiūlau savo namus, o Yvui – gerą gurkšnį gėrimo. Toks sprendimas visiems priimtinas.

Tą naktį mes su Estela nepasiekiame Elzaso. Ji pakeliui dar kartą apalpsta, ją ima tampyti traukuliai, tokie stiprūs, kad mums įvaro baimės. Dėl visa ko nuvežame ją į kliniką. Po dozės raminamųjų ji lyg negyva panyra į miegą. Gydytojas sako, kad gali būti nervų sukrėtimas, ir prašo paskambinti pirmadienį. Yvas grįžta namo, pažadėjęs paskambinti.

---

* Niekše!

NERVŲ KAMUOLYS

Mano laisva popietė artėja prie pabaigos. Ji prasidėjo lyg atostogų diena, kai mėgini kaip nors prastumti laiką. Atsiguliau su pirmaisiais gaidžiais ir dar ilgai gulėjau negalėdama užmigti, klausydamasi juodojo strazdo giesmės. Pasimėgavau vasaros aušra: blyškus žalsvas dangus pagaliau pradėjo mėlti, sustiprėjo ozono ir jazminų kvapas. Oras veikė lyg narkotikai. Saulės spinduliai ir vaiskus oras, regis, ryškiai apibrėžiantis kiekvieną lapelį, pagaliau išbudino mane. Du dideli puodeliai kavos su pienu išvaikė jausmą, kad esu lyg sudaužyta. Nors naktis buvo prasta, atrodė, kad diena bus maloni.

Bet tas jausmas vėl grįžo, dar stipresnis. Ir *espresso* puodelis tik dar labiau sustiprino išsekimo pojūtį. Kovoju su noru pagulėti dar pusvalandį iki parduotuvės atidarymo. Per daug minčių kirba galvoje po rytmetinio pokalbio su mokesčių patarėja. Mano sąskaitos vos ne vos apmokėtos. Pasitvirtino blogiausia nuojauta: padėtis parduotuvėje blogesnė, nei maniau. Per visus tuos metus turėjau uždirbti daugiau pelno.

Iš mano mokesčių konsultantės žodžių galima numanyti, kad nulis yra ne apskritas, o ilgas brūkšnys, raudonas brūkšnys, nubrėžtas tuščiame popieriaus lape. Per didelės sandėliavimo išlaidos, per brangios prekės, per ilgai užsigulinčios parduotuvėje. Ir dar parduodu ne taip brangiai, kad atsipirk-

tų tie keletas daiktų. Štai kur šuo pakastas: aš parduodu per mažai. Per mažai sulaukiu pirkėjų. Nenuostabu, nes mano pagrindiniai pirkėjai iš Vokietijos kažkur dingo, o tie keletas, kurie dar randa kelią į parduotuvę, atrodo net dainuojantys žodį *krizė*.

Jūs turite skubiai keisti padėtį, kalė man į galvą mokesčių konsultantė. *Susiraskite naujų pirkėjų. Orientuokitės į kitokius žmones. Apgalvokite, ko galite jiems pasiūlyti. Gal galite pasirinkti pigesnių prekių?* Atrodė, lyg ta moteris nieko nenusimanytų apie verslą! Sudaro balansus, apskaičiuoja pelną ir nuostolius. Ką ji supranta apie vadybą ir pardavimą! Bet ji susivokia skaičiuose. Ir jos nuosprendis skamba grėsmingai: *jei jūs tuoj pat nesiimsite priemonių, vasarą jūsų laukia bankrotas.*

Bankrotas. Tik ne tai. Vieną kartą jau buvau žlugusi. Po skyrybų reikėjo keleto metų, kad atsigaučiau po moralinio ir finansinio žlugimo, sukrapštyčiau kapitalo savo mylimai rožių parduotuvei atidaryti. Nepaisydama visų pasipriešinimo. Prieš mano buvusio vyro norą. Jis tik pasukiojo pirštu prie smilkinio, jo nuomone, aš nesu gimusi prekiauti. Nepaisydama juodų pranašysčių ir smerkiamai linguojančių galvų tų išminčių, kurie dar neseniai vadinosi mano draugai. Nepaisydama administracinių kliūčių ir barjerų, kurie kėlė grėsmę mano egzistencijai ir ne kartą privertė suklysti.

Bet aš tai įveikiau. Ir nenoriu, kad dar kartą visa būtų atimta iš manęs. Krizės nuotaikų negaliu pataisyti – privalau pagerinti savo sąskaitos padėtį. Bet kaip? Iš kur gauti žmonių, gebančių vertinti grožį ir meno dirbinius? Tokių, kuriems reikalingi tie, atrodytų, nereikalingi daiktai?

Sugniužusi atidarau parduotuvę ir sudrebu išgirdusi ponios Frederikos skambų balsą. Atsigręžiu tarpduryje. Šiandien ji vilki drabužį su smėlio spalvos apvadais ant kašto-

ninės prijuostės, bet veidas išblyškęs, lūpos net pamėlusios. Ji atrodo dar labiau permatoma nei paprastai, bet vis dėlto stipriai apkabina mane ir įstumia į parduotuvę. Gal ne taip jau blogai, jei privalau su kuo nors pasikalbėti. Tik kad ji vėl nepradėtų pasakoti savo istorijų iš karo laikų. Tam neturiu laiko. Šalia prekystalio stovi kartoninės dėžės, kurias reikia išpakuoti. Privalau uždaryti parduotuvę laiku, nes noriu dar aplankyti Estelą.

– Ak, madam Frederika, tiesiog nebežinau, ką daryti. Kažkur dingo visi pirkėjai.

Ji stovi plačiai išskėtusi kojas, įrėmusi rankas į šonus ir dairosi po parduotuvę.

– Tai nėra taip paprasta, Dalija. Jūs parduodate daiktus, kurie kasdieniame gyvenime nebūtini.

– Bet tai daro ir biuro prekių parduotuvės. Ar man reikia želė pieštukų, kurie spindi ir kvepia? Ne, bet žmonės perka juos. Arba alkoholio pardavėjai... Ar man reikia penkto dešimtmečio nepakartojamos viskio rūšies? Bet pirkėjams, be abejo, jo reikia. Kodėl jiems sekasi?

Man skundžiantis madam Frederika vaikštinėja po parduotuvę lyg to negirdėtų. Ji sugriebia pagalvę su rožių raštu ir girliandą tarsi gyvų popierinių rožių.

– Kuo jos skiriasi? – teiraujasi ji manęs.

– Aš neįžvelgiu jokio skirtumo.

– Ką jūs darote su jomis?

Sakau, kad ant pagalvės galima ilsėtis arba miegoti, o dėl gėlių girliandos dar reikėtų pagalvoti.

Man dar nespėjus atsakyti ji užkerta:

– Na štai, matote! Jei jūs pati nežinote, kam reikalingi jūsų daiktai, kaip gali tai numanyti pirkėjai? Jei žmonės perka tik tai, kas būtina, tai ir pardavinėkite jiems tokius dalykus.

Ji ištiesia man pagalvę.

Nustembu dėl tokio senolės pragmatizmo. Bet staiga prisimenu istoriją apie parašiutą, kurią ji kadaise pasakojo man su Estela. Jos gimtajame kaime baigiantis karui ant medžio pakibo negyvas žmogus su parašiutu. Žmonės jį palaidojo, o parašiutas dingo. Netrukus moterys ėmė prispaudusios nosis stebeilytis į Mersjė maisto prekių parduotuvės langą. Kartu su teta, dukra ir jau nukaršusia senole Mersjė motina naktį buvo išėjusi ieškoti parašiuto ir paskui pradėjo jį karpyti.

Mersjė šeimos moterys triūsė ilgai. Jos prisitrynė nuospaudų dirbdamos su tuo švelniu, suglamžytu šilku, meiliai glostė jį pirštų galiukais. Ir štai pagaliau Mersjė maisto produktų parduotuvėje šalia bulvių maišų pasirodė plonyčiai šilkiniai sijonai, elegantiški šalikai ir kaspinai, – o tie, kurie galėjo sau leisti, pirko rankomis padarytas rožes. Verslas klestėjo. Pasižiūrėti tų įdomybių ateidavo daug žmonių. Nusipirkdavo parduotuvėje ir obuolių, kurių anksčiau nepirko, nors konkurentai parduodavo pigiau.

– Madam Frederika, jūs dar prisimenate tą pasakojimą apie Mersjė šeimą?

Ši linkteli šypsodamasi.

– Kodėl tada tai suveikė? Jos juk pardavinėjo ir tokius daiktus, kurių niekam nereikėjo? Žmonės tada gyveno vargingai, trūko net maisto!

Madam Frederika atrodo lyg padaužiškai besišypsantis kalakutas.

– Kas gi sako, kad tos prekės buvo niekam nereikalingos? Žmonės jau buvo išgyvenę sunkius laikus, bet dar nematė rožinės ateities. Toks gabaliukas šilko atrodė atkeliavęs iš kito pasaulio. Jie pirko grožį, viltį, pranašystę. Jie norėjo pagaliau gyventi ir džiaugtis, juoktis ir šokti. Tas gabaliukas šilko buvo gyvenimo džiaugsmas. Moterys, segusios tas rožes į

plaukus, apsijuosdavo grožiu ir laime. Jos vėl žinojo, dėl ko taip sunkiai dirba. Grįžo gyvenimo džiaugsmas.

Jos žodžiuose išgirdau svarbią žinią, bet dar nepajėgiau jos suvokti. Mano pirkėjai gyvena palyginti neblogai, todėl jiems popierinės rožės iš tiesų mirtinai nereikia. Iš viso – siūloma per daug nereikalingų prekių. Esama paralelės su miltų ir bulvių maišais. Jei kaimynystėje pigieji Jakobai vilioja savo pirkėjus pusvelčiui, manosios prekės atrodo lyg per brangios bulvės.

– Regis, jūsų istorija gali man padėti, bet dar turiu pagalvoti, kai rasiu valandėlę. Turiu dar pusvalandį štai toms dėžėms išpakuoti!

– Dalija, nenoriu jums trukdyti!

Madam Frederika pabučiuoja mane ir dalykiškai pasuka prie parduotuvės durų.

– Aš tik norėjau pasakyti, kad savaitėlę išvažiuosiu pas seserį į Lilį, taigi nesustebkite, kad manęs nebus.

– Pas seserį? Senokai ten nesilankėte.

– Taip. Ji švenčia aštuoniasdešimt penktąjį gimtadienį ir yra siaubingai suvargusi. Kas žino, kiek gimtadienių jos dar laukia. Taigi noriu jai nors truputį padėti.

Palinkiu abiem malonios ir nepamirštamos savaitės, padėkoju už padrąsinimą ir žvelgiu iš paskos, kaip ji tvirtu žingsniu pasuka prie šoninių namo durų. Nemėgstu priminimo, kad anksčiau laikai buvo sunkesni, o žmonės drąsesni, bet šiandien madam Kalakutė su savo pasakojimais atrodo lyg pasakų sekėja su slapta žinia. Ji padrąsino mane, bet aš dar nesuvokiu, kaip ką daryti.

Uždarau parduotuvę penktą valandą, nepaisydama savo įpročio laukti, kol baigsis darbo valandos. Nebuvo užsukęs nė vienas pirkėjas. Gerai, dauguma mano, kad parduotuvės pirmadieniais uždarytos, bet turistai, užkimšę gatves, papras-

tai to nežino. Ši popietė man nepaprastai prailgo. Rūšiuodama brangias brokato antklodes iš Vogėzų audimo fabriko aiškiai regiu balanso skaičių stulpelius. Blizgindama sidabrą svarstau, kas liks sumokėjus mokesčius ir einamąsias sąskaitas. Imdama iš dėžės pūsto stiklo rožės pumpurą, paleidžiu jį iš ledinių pirštų ir pasijuntu prislėgta kaip niekada. Vis dar negaliu suprasti, kaip Mersjė šeimos paslaptį pritaikyti savo parduotuvėje.

Kai po pusantros valandos pagaliau pasiekiu Baden Badeną, staiga suvokiu, kodėl visą dieną man neduoda ramybės skaičiai. Aš noriu to paveikslo su rože. Bet prieš sukdama į Dimitrijaus gatvelę dar kartą nusiviliu: visiškai pamiršau, kad čia parduotuvės baigia darbą anksčiau. Ypač mažesnės. Norėdama ten užeiti turiu visą dieną nedirbti. Kiek pykteliu, nes jaučiuosi pasidavusi likimui. Kas žino, gal to paveikslo jau ten nebėra! Mėšlungiškai mėginu šypsotis. Nutariu aplankyti Estelą, noriu ją paskatinti nesitaikstyti. Tiek jėgų dar turėsiu.

Tačiau Estela neguli. Ant lovos užmestas beveik sukrautas kelioninis krepšys, o ji pati atsisuka išblyškusi, bet šypsodamasi.

– Ateini manęs pasiimti? O iš kur žinojai...

– Išeini? – klausiu savo ruožtu. Abi užsikvatojame ir pasikeičiame sąmokslininkių žvilgsniais. Sakau, kad norėjau tik ją aplankyti.

– Nagi sėsk.

Estela plekšteli per lovą ir atsisėda šalia.

– Tiesą sakant, mane turėjo išrašyti tik rytoj po pusryčių. Bet jiems reikia lovos, ir aš pasižadėjau. Taigi galiu sutaupyti tos niekam tikusios vakarienės, – Estela vypteli, bet kartu suvirpa.

– Ką pažadėjai?

Draugė paaiškina, kad jai dar kartą pasisekė. Ją ištiko ne nervinis šokas, visa tai buvo tik lengvo išsekimo padariniai. Kraujo apytaka. Tačiau gydytojas jai išaiškino, kad ir su tuo juokauti negalima. Kitą kartą bus blogiau, o jei ištiks nervinis šokas, tai turėsianti susipažinti su psichiatrijos kursu.

– Manau, iškilus tokioms perspektyvoms aš atsibudau. Nenoriu vieną gražią dieną atsidurti psichiatrijos klinikoje. Jau dabar man susidarė toks įspūdis, kad valiumas, kurį jie man skyrė, prikimšo visą kūną vatos.

– Tai ką gi turėjai pasižadėti? – nekantriai ją apkabinu susirūpinusi.

– Pasiimti atostogų. Grynai medicininis riterio šūkis skamba: draudžiama koncertuoti keturias savaites! – Estela nutyla spoksodama į tuštumą.

– O tavo angažementai? – susirūpinu.

Ji gailiai pažvelgia į mane.

– Birželis prasideda. Visą šį mėnesį neturiu nė vieno pasiūlymo. Tik tas muilo žmogus... bet tai nekonkretu...

Nieko bloga nepagalvojusi pradedu taukšti, kad tai labai patogu, nes ji gali be sunkumų keliauti arba visą mėnesį praleisti pas Yvą. Man nereikėjo to sakyti. Estela pašokusi pribėga prie sienos ir įtūžusi atsigręžia.

– Aš neapkenčiu to žmogaus! Ne dabar! Juk ir tai prisidėjo. Ne, aš turiu būti kuo toliau, kuo toliau!

Aš nesuprantu. Jei Yvo nebūtų buvę tą dieną...

– Jis paprasčiausiai per daug mielas! – suklykia ji. – Aš nepakelsiu to, jis dusina mane. Aš negaliu gintis, kai jis taip rūpinasi. Aš turiu ištrūkti iš jo.

Pagaliau pamažu pradedu suvokti. Estela priėjusi prie manęs pasilenkia ir paglosto ranką.

– Dalija, bet ir tu atrodai ne per geriausiai.

Tokio posūkio nesitikėjau, todėl nebesugebu susivaldyti. Pradedu skųstis savo finansiniais rūpesčiais, konfliktais su

klientais, kurie man praėjusiais mėnesiais paprasčiausiai muilino akis. Ir prie viso to nesusilaikiusi pradedu žliumbti, aš, stiprioji moteris, kuri gali tiek daug iškęsti. Bet, matyt, yra dalykų, kurie stipresni už mane.

Estela apkabina mane, o aš ją.

– Eime. Mes kartu važiuosime atostogauti!

Nustebusi žvilgteliu į ją, skamba viliojamai, bet nugali proto balsas.

– Estela, bet aš negaliu imti ir paprasčiausiai užrakinti parduotuvės.

– Gali! – pasigirsta įsakmus atsakymas. – Šiandien pirmadienis. Duodu tau savaitę susitvarkyti reikalams, paskui bus netinkamas metas verslui. Išvykstame savaitgalį. Jokių prieštaravimų!

Tokios Estelos man dar neteko matyti. Ji pati retai griebiasi iniciatyvos, kai priimami svarbūs sprendimai. Atrodo, sugrįžo jos drąsa. Nesuprantu, koks velnias mane sugundo, bet sukertam rankomis.

– Gerai, pamėginsiu suspėti. Paskambinsiu savo pagalbininkei. Sugrįžusi madam Frederika taip pat galės pažiūrėti tvarkos. Bet kur mes vykstame?

Pasiraususi savo kelioniniame krepšyje, Estela ištraukia atvirlaiškį. Žinoma, tai Brunės laiškelis.

Mano mielosios!

NEPATIKĖSITE – aš jaučiuosi kaip ROJUJE. Tos ilgos, šiltos naktys su cikadų balsais. GYVENIMO MENININKAI, Viduržemio jūros rūšies. Svarstau, gal pradėti piešti ar rašyti. Tas oras SUTEIKIA SPARNUS! Apie vyną ir valgį nėra ko net kalbėti. Ak, nenoriu, kad man pavydėtumėt, bet Cezaris išvykęs, todėl paprasčiausiai turiu PER DAUG LAIKO.

Svajingi linkėjimai nuo Brunės

– Tu galvoji tą patį ką aš? – pasiteirauju Estelos.

Ji linkteli.

– Taip, – patvirtina. – Užsisvajota vienu lašu per daug. Mūsų mieloji draugė yra viena ir turi labai daug laisvo laiko.

– Taigi dabar arba niekada?

Estela išsitiesia, pasitempia ir iš karto pasirodo net didesnė. Jos rankose siūlo galas.

– Taip, Dalija. Mes išvažiuojame sekmadienį ir užklupsime ją netikėtai. Be to, juk galime paskambinti jai pakeliui, o jei mūsų vizitas bus jai ne prie širdies, susirasime būstą kur nors kitur.

– Estela, galėčiau apkabinti tave už tokią šaunią mintį! Mums abiem reikia truputėlio rojaus. Žinoma, norėčiau pamatyti ir Brunę... O dabar pats laikas dingti iš šios ligoninės palatos. Kviečiu tave vakarienės – kaip gydymo priemonės.

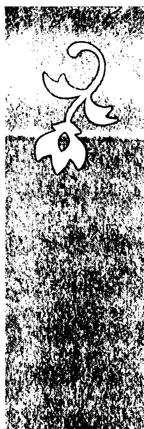
Mes greitai susirengiame išeiti. Estela šokinėja kaip mažas vaikas, susižavėjęs savo išdaiga. Padaužiškai šypteli:

– Tuoj mums išdygs sparnai, ir mes sklandysime lyg pakylėtos!

– Bet tu, Estela, turi man pažadėti vieną dalyką, jei mes išvyksime iš Kolombūro į pietus.

Estela meta į mane smalsų žvilgsnį. Prisipažįstu, kad negaliu gyventi be tos nuotraukos Dimitrijaus parduotuvėje. Galbūt ji galėtų paprašyti, kad man ją paliktų, ir visiškai nesvarbu, kiek kainuos. Aš pati prieš atostogas jau nebeatvažiuosiu į Baden Badeną.

– Pamėginsiu, – pažada draugė. – Gal bent sužinosiu nuotraukos autoriaus pavardę.

PAGUNDA

Savaitė nepalieka daug laiko svarstymams. Dviejų dienų prireikia sutvarkyti verslo reikalams ir pasirengti kelionei. Lyg žinodama apie mūsų iškylą, pagaliau ateina vasara, pasimetusi tarp balandžio ir birželio. Bet dieną karšta kaip rugpjūtį. Kuo atsargiausiai pranešu Yvui, kad Estelai reikia laiko – viešnagė pas Brunę turėtų ją neatpažįstamai pakeisti. Jam tinka visa, kas tik gali duoti jai naudos. Pagauta tokios nuostabios nuotaikos, sumezgu gan pakvaišusią mintį padėti ir sau pačiai.

Tačiau vizitas pas kortų būrėją nieko gera neduoda. Joks normalus žmogus, išvydęs kortoje sprogstantį bokštą, savo noru nevažiuotų atostogauti. Man negera ant širdies, nors tais paistalais ir netikiu. Bet kažkas dega manyje, jaučiuosi artima tam sprogimui ir liepsnoms, skrydžiui virš ugningo vandens ir krintančioms akmens skeveldroms. Aš esu bokštas, kuris pavargo tūnoti šioje žemėje, todėl privalo tiestis aukštyn, skatinamas savo stiprumo ir apsaugos, kurios kiti ieško manyje. Taip, noriu ištrūkti dviguba prasme. Linkiu sau, kad kelionė į Kersi padėtų atrasti naujus krantus. Ilgesys traukia mane, nori išsklaidyti tai, kas buvo taip tvirtai suręsta, ilgesys kaip levandų žiedai...

Šeštadienis prasideda vien nesklandumais. Paskutiniai pirkiniai, kaimynai pjauna žolę. Estela atvyko, mes pakuoja-

mės ir vėdiname automobilį, norime išvažiuoti tik po pietų, kad išvengtume ilgų eilių vokiečių vairuotojų, kurie nenori mokėti tunelių mokesčio. Tai mūsų nemokamą Elzaso automagistralę paverčia kamščių pragaru. Norime įveikti kelią kaip galėdamos greičiau, vairuoti pasikeisdamos, nes pradinė atkarpa baisiai nyki, o mums prieš akis dar daugiau nei devynios valandos kelio.

Spontanišką iškylą automagistrale pradedame per Elzasą, kuris tampa lyg nematomas ir atsuka keliautojams išvirkštinę pusę. Betoninis chaosas Strasbūre, ten, kur prie horizonto iškilęs Miunsteris skelbia apie artėjantį senamiestį, pagaliau toliau tik skardinės halės – su pertvaromis, lygios ir spindinčios. Varganos laukų bangos, kukurūzų plotai ir vėl skardiniai namų stogai su skubančiais apsipirkti žmonėmis iki pat Kolmaro, Miuluzo. Visos atostogos prasideda šitaip. Tai, kas buvo įprasta, reikia kaip galima greičiau palikti praeityje ir pradėti neapkęsti to, kas bus. Tai juk visiškai menki dalykėliai, tokiais mažučiais kvadratukais... ir mums pasiseka pasprukti, iš pradžių Džuro kryptimi iki Bezansono.

Ir tai priklauso atostogų nuotaikai: nuolat atrodo, jog važiuoji klaidinga kryptimi ir pažiūros bei lūkesčiai vis susikerta. Mūsų širdyse plasnoja pavasarinė aguona ir cikadų naktys, bet mes važiuojame per vietovę, kuri atrodo panaši į Šveicariją, primena kalnų sūrius ir iškylas slidėmis, ramias atostogas žuvaujant ir vynuoges, kurios prinoksta nepaisydamos šalnų. Mudvi su Estela nekalbios. Pravažiavus Elzasą išlieju savo blogą nuotaiką. Estelai nepavyko užsakyti man nuotraukos. Už parduotuvės durų bolavo užkištas lapelis: „Uždaryta dėl ligos“.

Kokia man nauda iš to, kad ji patykojo valytojos, kuri prisiminė vardą? Aleksejus. Ieškomas fotografas yra kažkoks Aleksejus. Kas žino, kiek rusų, vardu Aleksejus, užsiima šia

veikla? Ir kas žino kol grįšime, gal jis jau seniai bus išdūmęs į tėvynę?

Prabėga keturios valandos. Estela vairuoja, o aš žiūriu į žemėlapį, mes garsiai skaitome gatvių lenteles, o vietovių pavadinimus išdainuojame ir triumfuodamos žvelgiame viena į kitą. Kasdienybės dulkių prieskonis išsisklaidė. Vis dar tas pats kraštas, bet kažkas lyg būtų palietęs pavadinimus burtininko ranka. Mes dumiame lėčiau, kad nepraleistume posūkio į kitą autostradą. Per atvirus langus skverbiasi ką tik nupjautos žolės kvapas. Vietovių pavadinimus tiesiog jaučiame liežuvio galiuku. Kelias pasuka į Boną, elegantišką ir derlingą. Vilioja Nuit Sen Žoržas su juodųjų vaisių ir žemės aromatais. Piulinji Monrašė, subtiliai atsiduodantis sviestu, skrudintais migdolais ir truputį metalu, Merso, pilnas riešutų aromatų su drėgno akmens prieskoniu.

Mes jau Burgundijos viduryje, ir kiekvienas kelias, sukantis iš automagistralės, kviečia paragauti tauraus vyno.

– Ar žinai, ką galvoju? – pasiteirauja manęs Estela.

Ir man burnoje renkasi seilės, tačiau galvoju apie dar be galo ilgą kelio tarpsnį, kuris mums prieš akis.

– Bijau, kad taip, – nusijuokiu. – Bet dar anksti. Geriau pavažiuokime toliau. Tada galėsime pasilepinti kokiu nors iš tikro skaniu patiekalu.

– Gerai, galiu vairuoti dar pusantros valandos, bet paskui tai tikrai apalpsiu iš bado! – Estela aiškiai atsipalaidavusi. Ji vėl tokia kaip anksčiau. Jos tėvai kilę iš Božolė.

Dirbtinis pinigų maišų pasaulis, publika, reikalaujanti įtempti paskutines jėgas, – visa tai išnyko, dingo. Čia yra didžiausių patogumų žemė, nes čia auga geriausios kokybės vynuogės. O už neišvaizdaus rūdos kasyklų miestelio Monšaneno prasideda tai, ką mes juokaudami vadiname *la France profonde, deep France – Hinterland,* Prancūzijos giluma. Čia

vietovių pavadinimai pasakoja apie ankstyvuosius viduramžius, airių vienuolius ir šventuosius, vienuolynus ir valstiečius. Važiuodamos savo maršrutu nukeliausime į atokiausias Prancūzijos istorijos vieteles – net iki akmens amžiaus. Prieš aštuonias Estela plačiai šypsodamasi pasuka į šalutinį kelią net neklausdama manęs pritarimo.

Šventųjų čia daugybė, jų vardai Jonas, Leodegaras, Radegondė ir Leonas. Šventieji, gyvenę ir Elzase, mums pažįstami. Tik karvės žydinčiose pievose atrodo kitokios – baltos ir mėsingos.

– Mes liksime čia, – praneša Estela neleisdama prieštarauti.

Aš negaliu priešintis. Ji žinojo, kur važiuoja. Mes panyrame į idilę, kurią pažįstame iš prancūziškų filmų. Švelnus Centrinio kanalo vingis mažąjį miestelį dalija į dvi dalis. Iš toli jis atrodo paskendęs žalumoje, su ežerais ir mūrinėmis sienomis, kurios byloja apie istorinius įvykius. Burgundijos fachverkas su savo Andriejaus vainikais formuoja mažojo miestelio vaizdą. Regis, laikas sustojo. O važiuojant pro baziliką man užgniaužia kvapą. Tai ne šiaip išskirtinė vieta. Tokiose vietose buvo rašoma istorija.

Mes sustojame prie pastato ir apžiūrime jį iš arčiau. Prieš mus kyla didingi bokštai su melsvais šiferio stogais, dar aukščiau – masyvus pilies bokštas, šalia kurio bažnyčia atrodo mažutė. Aplink plyti parkas su tvenkiniais. Visas kompleksas atrodo taip, lyg jo statytojai niekaip nebūtų galėję nuspręsti, ar nori statyti pilį, ar vienuolyną. Abu variantai atrodo perdėti.

– Ką man jie primena? – svarstau balsu.

Estela perima kelionių vadovės pareigas.

– Kliuni. Jis tik penkiasdešimt kilometrų nuo čia, bet turėjo būti panašus, kol dar stovėjo. Romaninis stilius. Švč. Širdies bazilika plačiai žinoma.

Kažkas vėl sukirba man galvoje, bet aš mąstau apie Paryžių ir niekada negirdėjau apie Parė le Monialį, tą gyvą miestelį, paskendusį žalumoje. Taigi išstenu tik „taip“, nes nenoriu patirti gėdos. Estela ir taip pasiekė, ko norėjusi. Mes nebevažiuosime toliau pakaitomis vairuodamos, o užsisakysime kambarį *Les Vignes** ir prie stalo, užtiesto balta damasto staltiese, pamiršime kelionės ir praėjusių savaičių vargus. Restorane pilna linksmai kalbančių šeimų, sekmadienio vakarą gera išeiti prasiblaškyti.

Estela staiga pakelia akis nuo valgiaraščio ir pasidomi:

– Klausyk, ar mudvi tik nesame dvi kvailos žąsys?

– Kodėl?

– Sakyk, kada pastarąjį kartą leidome sau atsipalaiduoti? Mes sukamės kaip voveraitės uždarame rate, galvojame tik apie tai, kaip uždirbti pinigų, apie darbus, negalime atsipalaiduoti. Tu pastaruoju metu tokia rūškana!

Ir tai sako ji. Galima pagalvoti, kad jai nebuvo šoko. Estelai gera kalbėti. Kai turi finansinių rūpesčių iki kaklo, nekyla mintis eiti prasiblaškyti.

Lyg atspėjusi mano mintis, draugė ištiesia valgiaraštį ir parodo dienos patiekalus:

– Nagi, pasakyk sąžiningai. Jei mes šiandien nesigailėdamos leisime sau ką nors gera, šį vienintelį kartą, ar dėl to bankrutuosi? Ar aš žlugsiu?

– Tu teisi. Mes esame Pietų Burgundijoje, Šarolė, kur kadaise puotaudavo karaliai ir vienuoliai. Mus reikėtų nubausti, jei badmiriautume. Todėl negaliu atsisakyti malonumo pagaliau paragauti tikrų Burgundijos sraigių.

Ir Estela užsisako kiaušinių raudonojo vyno padaže su gvazdikėliais ir lašinukais. Mes nesvarstome prabangaus Burgundijos vyno kainų. Bet mūsų pokalbis pagyvėja, kūno

---

* Viešbučio pavadinimas.

ir veido raumenys atsipalaiduoja. Mano burnoje tirpsta Šarolė ėriuko kulšis, o Estela ragauja Burgundijos jautienos. Panyrame į malonumų rojų.

– Kodėl mes anksčiau to nedarėme? – subamba Estela, net stenėdama iš malonumo. Ji smulkutė, bet gali lengvai sudoroti gerą porciją.

– Taigi. Gerų restoranų yra ir pas mus. O laimė gali būti tokia paprasta!

Ji nepastebi mano iškalbino žvilgsnio, – aš juk prisimenu Yvo restoraną, iš kurio ji tąkart pabėgo įpusėjus pietums.

Estela mintimis toli nuo namų. Ji pasakoja apylinkių istoriją ir žino daugybę anekdotų. Kad mūsų *cacou,* paprastas deserto pyragas su vyšniomis, apie tūkstantuosius metus išgelbėjo apylinkių gyventojus nuo bado mirties. Nuo to jo skonis dar malonesnis. Kai malonumą susieji su istorijomis, o kvapus su prisiminimais, atostogų jausmas sustiprėja.

– Kodėl tu nesidomi savo pačios širdies reikalais? – netikėtai klausia draugė. Nesuprantu, ką turi ji galvoje.

– Tu, Dalija, duodi kitiems gerų patarimų. Tu tokia miela ir stipri. Bet prisipažink man sąžiningai – kas slypi tavo širdyje?

– Kaip tu sugalvojai tokią kvailystę?

Man skrandyje sukyla traukuliai, su *espresso* užsisakau dar virškinimą lengvinančio alkoholinio gėrimo. Estelos klausimas palieka kartėlio prieskonį.

Bet ji taip meiliai šypsosi, linkteli padavėjui, kad ir jai atneštų to paties, ir paaiškina: juk negali būti, jog daviau priesaiką visą gyvenimą likti našlė. Ar aš kartais nesijaučiu vieniša?

– Tau gerai kalbėti. Juk pati sukiesi taip, kad iš tavo santykių su Yvu liktų metalo laužo krūva, – atkertu.

– Ak, Dalija, ne. Aš tik nenoriu, kad man įsakinėtų. Nenoriu paleisti gyvenimo vairo iš savo rankų. Gyvenimas tam per trumpas.

– Tai tu neturi nieko prieš Yvą?

Estela plačiai nusišypso žaisdama su šaukšteliu.

– Ne. Ar kitaip būčiau su juo? Aš tik noriu, kad jis iš karto suprastų, kas guli man ant širdies. O ne tada, kai jau bus per vėlu. Kartą jau buvau atsisakiusi savo gyvenimo ir leidausi įsakinėjama vyro. Vieną dieną paaiškėjo, kad to jau per daug.

Aš netikėdama palinguoju galvą.

– Jūs taip keistai kalbatės!

– O tu, Dalija? Su kuo tu kalbiesi – be manęs? Ar tik nevirtai *darboholike?* Pokalbiai su madam Dinde ir keletu pirkėjų, kurie dažnai tik nugiežia nepasitenkinimą, – ar taip tu įsivaizduoji gyvenimą? Tu dirbi. Bet ar tu ir gyveni?

Jaučiu, kad ji pataikė. Ji teisi. Susikūriau šaunų, tiksliai veikiantį gyvenimą, kuriame manęs niekas netrikdo. Be rožių idilės ir pseudoromantikos, savo parduotuvėje nepastebiu, koks sterilus tapo man likęs truputėlis laisvalaikio. Bet širdyje aš ginuosi viso to. Aš nesukurta tam, kad vien šypsočiausi kokiam nors vyrui. Savo gyvenimo laimę privalau rasti pati, jos neturi primesti kiti.

Todėl atsakau:

– Jei ir kenčiu dėl savo egzistencinės baimės, jai lieka maža erdvės.

Estela pabeldžia šaukšteliu į stalą:

– Priešingai. Tu ką tik ją išgyvenai. Čia ir dabar tu akimirką pamiršai savo baimę ir galėjai atsipalaiduoti!

Ji teisi. Jei aš nuolat skaičiuoju pinigus, jų nepadaugėja, o širdis atšąla.

Nusijuokiu:

– O aš kaip tik pagalvojau apie gegutę.

– Apie teismo vykdytoją? – klausia Estela suraukusi kaktą.

– Ne, apie paukštį. Kai mano senelė turėdavo mažai pinigų, gūžtelėdavo pečiais ir sakydavo, kad kaip nors išsivers.

Bet kai išgirsdavo kukuojant gegutę, tris kartus pakratydavo savo piniginę, kad stebuklingai padaugėtų pinigų.

Estela susimąsčiusi parėmė nosį smiliumi:

– Ir gerai darė. Ji taip atsikratydavo savo rūpesčių. Ar pažadi man taip elgtis per mūsų kelionę?

– Turi galvoje atostogas širdžiai? – prunkšteliu aš.

Draugė nesijuokia ir pasiūlo jas pradėti tinkamoje vietoje. Vėl prisimenu Švč. Širdies baziliką ir paklausiu, ką ji turi bendra su Švenčiausiaja Širdimi.

– Tai XVII amžiaus apsireiškimas. Tą istoriją žinau iš savo senelės. Gyvenamajame kambaryje ant sienos kabojo maurojančio elnio, o miegamajame – salsvas Jėzaus paveikslas, kuriame jis rodo savo degančią širdį moteriai, vardu Margarita Marija iš Parė le Monialio.

– Beje, išgerkime dar taurelę, kad taptų šilčiau širdyje! – Estela rankos mostu pašaukia padavėją. – O vėliau pažiūrėsime, kaip tave uždegti per atostogas, ugninius plaukus jau turi!

Štai ko man trūko. Prancūzijoje į viską žiūrima lengvai, net ir šventųjų istorijos priimamos labai pragmatiškai. Taigi į savo patirties lobyną įdėjau dar vieną atostogų vaizdą, kuris keistai primena ruso fotografo koliažą. Bet aš per daug pavargusi ir maloniai soti, kad dar galvočiau, kas juos sieja.

KITI PASAULIAI

Dar naktį mudvi su Estela sudarėme sutartį. Ji laikysis draudimo rengti koncertus, o aš nebegalvosiu apie savo parduotuvę. Užtat mėgausimės tuo, kam iki šiol taip mažai skyrėme dėmesio – gyvenimu. Mūsų kelrodė žvaigždė bus Brunės atvirlaiškių tekstai. Mums reikia laisvos galvos. Kai joje lyg karuselėje sukasi rūpesčiai, visas malonumas lekia lauk. Visa gerkle dainuodamos važiuojame per juodųjų madonų šalį, pro samaninius vulkanų kūgius su plačiomis žiotimis. Net pamiršau, kad Prancūzija tokia didelė, bet štai vėl išmušė vienuoliktą valandą, o mes išvydome seniai užgesusį Piui de Domo kraterį su bokštais ant pliko šlaito.

Prieš pat Bur Lastiką, Overnės vidury, autostrada išsišakoja į kelius, kurie kyla iki devynių šimtų metrų aukščio ir daugiau. Kažkur ten, siauruose slėniuose, išteka Dordonė. Mudvi pradedame jausti artėjančios prie tikslo. Kaip galingas meandras upė vingiuoja netoli nuo Brunės. Estela juokiasi aš manęs:

– Palūkėk, ne tik Prancūzija yra didelė. Ir jos upės gali būti labai labai ilgos.

Ji netikėtai pasuka vairą ir apvažiuoja kažkokį tamsų daiktą, pamestą prieš mus važiuojančio sunkvežimio, kurio brezentas viename kampe plevėsuoja. Estela duoda jam garso signalą ir sumirksi šviesomis. Štai – vėl krinta kaž-

koks minkštas daiktelis, atsitrenkia į priekinio stiklo kampą. Sunkvežimis nuvairuoja į šoną, mes sustojame už jo. Išlipa jaunas vyrukas, net parausta išsigandęs, kad galėjo kam nors sukelti pavojų. Mes jį patikiname, kad nieko neatsitiko, ir parodome į skylę brezente. Vyrukas garsiai atsidūsta ir priveržia brezentą. Mes vėl sėdame į savo automobilį, o jis atbėga susijaudinęs ir mosuodamas kažin kokiais dviem daiktais.

– Sunku įsivaizduoti, kas būtų buvę, jei būčiau praradęs dalį krovinio! Paimkite tai kaip padėką – ir kaip tolesnės kelionės talismaną!

Tai tardamas jis įspaudžia mums į rankas po pliušinį šuniuką su tabaluojančiomis ausimis. Taigi tai buvo skraidantys šunys. Mes pamojuojame žvėrių transportuotojui – manome, kad taip ir turi jaustis atostogautojos.

Kitą netikėtumą patiriame per pietus netoli Briv la Gajardo, kai išsukame iš autostrados papietauti. Neišvaizdžioje vietovėje prieš didelį namą pamatome šešėlyje stūksančią mūrinę sieną, kuri supa erdvų kiemą. Atsisėdame ten po figmedžio šakomis ir išsivyniojame batoną, sūrio ir džiovintos dešros.

– Net nuostabu, ką daro spalvos ir saulės spinduliai, – užsisvajojusi atkreipiu Estelos dėmesį į ochros spalvos akmenis, žydrą dangų ir figmedžio lapų sodrią žalumą.

– Ten, kur tu gyveni, taip pat daug spalvų! – paerzina ji mane.

– Taip, bet tai snapučio raudonis, fachverko rudumas, o jau tie atšiaurūs mėlyni namai saldainių spalvos... Tai visiškai kas kita!

Estela juokiasi.

– Tu kaip šešėlyje gyvenantis žmogus, užkerėtas pietų krašto. Jei čia gyventum, lygiai taip pat ilgėtumeisi snapučių ir sultingų pievų žolės!

– Ak, nesupratai, ką norėjau pasakyti. – Išpučiu lūpas ir siekiu butelio su vandeniu. – Sugadinai visą žavesį. Akmens mūras – kiek šimtmečių gali stovėti šios sienos! Šis kelias traukia keliauti per laiką, sakau aš tau!

Estela pamiršta nuryti gurkšnį ir išpūtusi akis spokso, kur aš rodau, pati nežiūrėdama. Ji nustumia kąsnį už žando ir pilna burna sumurma kažin ką panašaus į „neįtikėtina". Lėtai šokdama prie mūsų artėja saulė. Ne toji, kuri danguje, o ant dviejų kojų, su metaliniais susuktais spinduliais apie spindintį geltoną apvalų veidą ir auksiniais drabužiais. Ši figūra nusilenkia ir ištiesia iš medžiagos ir vielučių padarytą saulėgrąžą. Dabar jau ir man atvimpa žandikaulis.

Staiga iš už mūro kampo išslenka stambus vienuolis, irgi nusilenkia ir pasiūlo mums gurkšnį raudonojo vyno. Įpila iš statinaitės, prikabintos prie jo apvalaus pilvuko. Jo gestai santūrūs ir draugiški, bet jis netaria nė žodžio net tada, kai mes sumišusios sumurmame *bonjour* ir *merci**. Mudvi su Estela apstulbusios susižvalgome. Tiek daug burtų tikrai nesitikėjau šioje laikų kaitos gatvėje. Susigriebiu už karščio išvargintos galvos, gal mums būtų reikėję siestos**.

– Tu gi žinai, kad akmens mūro sienos atspindi saulę. Bet figmedis...

Man dar nesusivokus staiga iš vieno figmedžio pasidaro du. Vienas gaubia šešėliu vienuolį, lenkiasi nuo nesamo vėjo visu savo žievėtu kūnu.

Mes leidžiamės nešamos nebylių figūrų iš mūsų realybės ir apsidžiaugiame įžūliu driežu, kuris užsikabaroja ant mūro kaulydamas kąsnelio dešros. Kai saulės šviesoje moters dydžio aguona pradeda šokti ant pirštų galiukų, spontaniškai imu ploti. Ponia Aguona tokia nuostabi su savo raudonu

* Labas, ačiū *(pranc.)*.

** Pogulis *(pranc.)*.

šydu. Storulis vienuolis grūmoja nuostabiai plonais pirštais ir skelbia fokusininko pasirodymą. Šis spjaudo ugnį, priverčia vienuolį trauktis ir nukreipdamas mūsų dėmesį nukosėja paskutinį sūrio gabaliuką. Saulė vėl bėga gatve, o fokusininkas šoka su aguona.

Visa tai lydi cikadų griežimas, oras virpa ir kvepia saulės įkaitintais akmenimis ir šienu. Atrodo natūraliausias pasaulyje dalykas, kad vienuolis kviečia mane šokti, o Estelą šokio ritmu suka driežas. Iš tiesų – po valso visos figūros nusilenkia, iš namo už mūsų nugaros pasigirsta šaižus skambutis, burtai išnyksta, mes plojame. Figūros vėl atgavo balsą. Vienuolis išsitraukia pilvą iš po abito, nes jis prakaituoja, patikrina saulę, ar nenulinko jos spinduliai. Veiksmas gali vykti toliau. Už mūsų dar kartą pasigirsta skambutis, į kiemą priguža vaikų. Gatvės teatro artistai toliau vaidins jiems, jie linki mums pasakiškų atostogų dolmenų ir menhyrų šalyje – taip jie vadina tą Kersi dalį, į kurią vykstame. Ankstyvą popietę, prieš įvažiuojant į Dordonę, Estela pasiūlė būtinai užvažiuoti į Rokamadūrą – erelių lizdą iš uolų ir akmens, kuris taip gundo nuo autostrados. Bet aš užsispiriu. Mes jau netoli Baltojo Kersi, naujosios Brunės tėvynės – o mūsų draugė net nenutuokia, kad ketiname ją aplankyti. Aš noriu dar dienos šviesoje susirasti viešbutį, kad jos neišgąsdintume. Prie Gramato išvažiuoju iš autostrados. Dabar jau Estela vaidins pėdsekį, nes šiose vietovėse kaimo keliai tokio pločio kaip pas mus miško proskynos medienai išvežti.

Mus supantis pasaulis visiškai pasikeitė. Baltos kalkakmenio nuogulos su, regis, begaliniais krūmynais saulės kaitroje atsiduoda laukiniais čiobreliais ir dygiaisiais kadagiais. Vanduo čia garma į *gouffres**, požemines olas ir upių vagas. Tai čia, tai ten ganosi avys. Susiraukšlėjęs senukas atvažiuoja

* Bedugnė *(pranc.)*.

mopedu modamas mums ranka ir supainioja kelius, nes jų čia nėra – tik vieškeliai, apsupti pilkšvai baltų akmens mūro tvorų, lyg voratinklis supa valstiečių sodybas ir mažyčius kaimelius. Manoma, kad kai kurias tas sienas pastatė dar romėnai; tokį pat įspūdį kelia ir keliai.

Už tų vingių kažkur turi slėptis dolmenai ir menhyrai, bet mums žmonės patarė ten keliauti pėsčiomis. Kelias – kalkakmenio plokštės po vešliais juodaisiais ąžuolais arba tarp žolių kuokštų. Tačiau šią akimirką aš nenusiteikusi lankyti įžymybių. Popietės saulė, išdeginusi skurdžias pievas, atviroje vietovėje negailestingai kepina automobilio stogą. Aš privalau susitelkti, kad laiku pasukčiau iš vieno kelio į kitą ir sukinėdamasi į visas puses išlaikyčiau kryptį į pietus. Kai mes pagaliau pervažiuojame Selės upelį, slėnis sužaliuoja, uolos ir kalnų keteros virš bedugnių šoka vos ne keturis šimtus metrų į aukštį. Namai kabo virš prarajų, dingsta baltose olose, kur kertamas akmuo pamatams ir atraminėms sienoms.

Taigi štai toks yra tas Brunės rojus, apie kurį ji mums tiek pasakojo. Vietovė, kurioje sudūlėjęs kalkakmenis reiškia ramybę ir amžinumą, kaip ir skaudžiai akinantis namų bei mūrų baltumas. Visa tai man primena Italiją. Rok Lupiako paukščio lizdas kabo ant karstinės išgraužos, kurios papėdėje juodųjų ąžuolų giraitė, pereinanti į persikų plantaciją. Vietovės siluetą puošia ne bažnyčia, o du pilies bokštai. Jie neatrodo senesni ar mažiau gyvenami už akmeninius namelius, vietomis net stebėtinai giliai įleidusius pamatus į uolų plyšius. Gamta ir žmogaus būstas atrodo suaugę į vieną visumą.

Netikėtai kelias staiga pasisuka, ir mes nuožulnuma įvažiuojame į vietovę, kuri pasirodo esanti mažytis užkampis, nes atsiduriame dviejų, matyt, vienintelių kelių sankryžoje. Važiuojame tiesiai pro žemutę bažnytėlę ir patenkame į Ka-

žarką. Kažkur čia, lygesnėje vietovėje, turėtų gyventi Brunė. Dešinėje į miestelio centrą veda Bažnyčios gatvė, kurią mes matome kylančią virš uolos. Lentutė skelbia, kad šia gatve pateksime ne tik į senamiestį, bet ir į Kahorą. Važiuodamos priešinga kryptimi pasieksime Fižaką – jo gyventojai taip didžiuojasi savo Žanu Fransua Šampoljonu, kuris pirmas dešifravo hieroglifus.

Iš kelių plano sužinome nedaug. Kairėje pusėje prieš bistro su lauke išstatytomis kėdėmis yra laisvų vietų automobiliui. Senyvi vyrai ramiai traukia dūmą ir žiūri į mus taip, lyg būtume atvykusios iš Marso. Bistro priklauso vieninteliam apylinkių viešbučiui, kuris vadinasi *La Cave.** Mudvi su Estela sukaupiame visą drąsą. Į mūsų draugišką *bonjour* atsako smalsūs žvilgsniai, tik vienas storulis kilsteli ranką prie nesamos kepurės. Šeimininkas, šluostantis taures už prekystalio, spokso į mus nustebęs, bet susigriebęs tuojau pasisveikina. Jo ilgi plieno pilkumo plaukai surišti gumute ant sprando, o pilvą juosia mėlynas languotas mėsininko rankšluostis. Jam gal kokie šešiasdešimt aštuoneri.

Čia gali būti labai jauku, iš virtuvės sklinda tiesiog gundantis kvapas. Turbūt verda madam, tai vienas iš tų mažučių šeimyninių viešbučių, kurie išgyveno todėl, kad greitojo maisto kultūra taip giliai dar neprasiskverbė.

Paklausiame laisvo kambario, Estela pasmalsauja:

– Turbūt atvykėlių nedaug?

Šeimininkas, prisistatęs Kristofu Lakavu, šypsodamasis paaiškina: Lakavas – kaip *La Cave,* linkteli lauke sėdinčių vyrų pusėn ir šypteli:

– Tik nesileiskite įbauginama tų vyrų. Jie atsileis. Kaip jūs teisingai pastebėjote, išskyrus keletą piligrimų, keliaujančių į Kompostelą, čia, kaime, svečių nedaug. Katastrofos rajonas.

---

* Rūsys *(pranc.).*

Taigi... Jei jau žmonės eina pėsčiomis... – jis juokiasi iš savo sąmojo.

Išvydęs mūsų sutrikimą, paaiškina, kad šiais laikais dar yra žmonių, kurie nuolat keliauja viduramžių piligrimų keliais. Tik šitas kelias veda ne pro Rok Lupiaką. Čia atvyksta tik žinovai, kurie jau anksčiau buvo čia keliavę arba paskatinti kitų. Lakavui pasisekė dėl labai paprastos priežasties: artimiausia piligrimų stovyklavietė prie Jokūbo kelio tokia nemaloni ir brangi, kad žmonės ryžtasi dvidešimties kilometrų lankstui pėsčiomis.

Ponas Lakavas nužvelgia mus savo žvitriomis rudomis akimis ir ima spėlioti:

– Piligrimų su Elzaso numeriais mes dar neturėjome. Iš ten dar nebuvo nė vieno.

– Mes ne piligrimės, – paaiškina Estela. – Mes ieškotojos.

Abu nusijuokia, aš prisidedu. Estela pasiteirauja, kur galėtų rasti Brunę. Vyras sutrinka, tada ji leidžiasi į smulkmenas: Brunė Seiler, Brunhilda, *Brunehaut*. Bet mūsų šeimininkas vis purto galvą. Ne. Apie tokią moterį jie nieko negirdėję. Nieko nežiną apie vokietę, kuri gyventų šiuose kraštuose, o juk gyvenvietė nedidelė. Tada bandome klausti Cezario, kurio nežinome net pavardės. Lakavas mosteli, kad palūkėtume, ir išbėgęs laukan teiraujasi ten sėdinčių vyrų. Visi, išskyrus vieną, tik purto galvą. Šeimininkas kurį laiką šnekasi su tuo vyru.

Grįžęs Lakavas perduoda išgirstas naujienas:

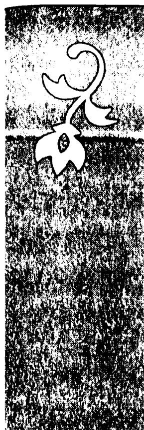
– Alenas, tas plonasis po saulės skėčiu, vienintelis prisimena. Jis sako, kad tą Cezarį kartais mato. Jis laikosi nuošaliai ir nuolat keliauja. Jis ne vietinis, dirba Fižake. Dažniausiai atvyksta tik vakare. Taip. Jo draugė užsienietė, bet Alenas mano, kad anglė. Jis jų abiejų kartu nėra matęs. Ne. Moteris niekada neatvyksta kartu.

Jis nupasakoja kelią – turime važiuoti Kažarko kryptimi palikdamos bažnyčią kairėje pusėje. Netrukus nuo pagrindinio kelio atsišakos keliukas. Ten jau daug metų stovi keletas apleistų namų, kuriuos nusipirko ir restauravo atvykėliai. Ji turėtų būti ten.

Telefono skambutis Brunės mūsų atvykimui neparuoštų. Mes susižvalgome lyg sąmokslininkės, susidedame lauktuves į automobilį ir leidžiamės pirmyn. Jei Brunei mūsų vizitas pasirodytų ne laiku, turėtume kur praleisti naktį. Jei nebūtų taip karšta, galėtume pėsčiomis pasivaikščioti nuo viešbučio iki Penkių šaltinių gatvės, kurioje gyvena Brunė. Tiesiog keista, kad viešbutyje niekas jos nepažįsta. Stebėtina, nes ji nuolat pasakodavo mums apie popietes bistro. Galvoje netelpa, nes Brunė – ne iš tų baikštuolių, kurios bijo vyriškos draugijos.

Dideli žemės sklypai su vejomis ir kur ne kur kyšančiomis gėlėmis daro įspūdį, kad šios kaimo dalies namai gan retai išsibarstę. Lakavas pasakojo, kad čia prieš bankrotą gyveno fabriko vadovybė. Mes sustojame prie pagrindinės gatvės, nes smėlio takas, kuris vadinasi *rue,* atrodo mums per siauras. Nuėjusios bene pusę labai pasigailime, nes liežuvis prilimpa prie gomurio. Na štai – pagaliau ir penkioliktas numeris. Svajonė. Tarp namo sienos ir išmūryto priestato pakopos veda į tradicinę *bolet,* laiptų aikštelę. Ten dvejos durys. Kairėje stovi vienaaukštis namelis, kaip ir visi šiose apylinkėse, sumūrytas iš balto kalkakmenio.

Durys tiesiai veda į *pigeonnier* – pustrečio aukšto karvelidę. Senovinė privilegija veisti karvelius, kurią prancūzų karalius suteikė Kersi gyventojams, šiuo metu nieko nedomina. Bet bokštai iš akmens arba molinio fachverko atrodo vaizdingai ir praktiškai. Susidaro įspūdis, kad ir čia vienas ant kito sumūryti du mažulyčiai kambariukai.

VAN GOGAS

Kad per tokius karščius langinės uždarytos, mūsų nestebina. Būtų ne pro šalį jas perdažyti, nes cinoberio spalva jau kiek pablukusi. Keista, namas atrodo negyvenamas. Išblukusios plytos, riebi višta prie laiptų, nužydėjusių čiobrelių kuokštai – visa tai atrodo apdulkėję. Sode visomis spalvomis puikuojasi rožės, ant *bolet* stovi kėdės. Vieno namo pastogės šešėlyje sėdi moteris ir tvarko daržoves. Čia visiškai tylu. Kartkartėmis padvelkia levandų aromatas. Mes sukaupiame drąsą ir pabeldžiame į laukujes duris.

– Gal jos nėra? – sumurma Estela.

– Juk ne veltui sukorėme tokį ilgą kelią, pabandykime dar kartą!

Pabeldžiu dar, šį kartą stipriau – ir dviese šaukiame Brunę vardu. Tikimės, kad ji neišsigąs. Staiga karvelidėje sutrekši ir supoška, lyg kažkas leistųsi iš paties viršaus žemyn. Lėtai prasiveria durys, ir mes abi sustingstame.

Brunė, mūsų mieloji, gyvenimo džiaugsmu trykštanti Brunė atrodo ne tik išsigandusi, bet ir sutrikusi. Mūsų mažoji dabita, kurią mes pažinome visuomet pasipuošusią Šanel kostiumėliais ar gėlėtomis suknelėmis, įsispraudusi į pilkai juostuotą chalatą ir įsispyrusi į nuklaipytus drobės batelius. Kai ji išlenda iš kambario šešėlio, mes dar labiau nustembame išvydusios po jos žydromis akimis paraudusius ir pati-

nusius paakius, akys atrodo praradusios ankstesnį spindesį. Nauja ir apskritutis pilvukas. Brunė buvo vienintelė viešojo maitinimo įstaigų moteris, įrodžiusi, kad jos profesija meluoja: ji išlaikė liekną figūrą. Dar prieš metus nebūtume galėjusios atspėti jos amžiaus. Šiandien, šešiasdešimt trejų, ji atrodo taip, lyg kas būtų ją pakeitęs.

Durys atsidaro, ir mes visos trys spoksome viena į kitą netardamos nė žodžio, neišleisdamos jokio garso ir net nejudėdamos. Tik Estelą bejėgiškai kartelį žvilgteli į mane. Brunė atrodo labai nusigandusi. Ji pradeda sukti chalato sagą nudelbusi žvilgsnį į grindis. Iš akių išrieda dvi didžiulės ašaros ir nukrinta ant krūtinės. Taigi ledas pralaužtas, ir mes puolame glėbesčiuotis, bučiuojame viena kitą ir liejame širdį. Brunės mums labai trūko, atvirlaiškiai negalėjo jos pakeisti. Iš to, kaip stipriai ji mus apkabina, suprantu, kad ir jai labai trūko mūsų. Ji susigriebia, išeina iš bokštelio, atidaro namo duris ir pakviečia į kaimiškai paprastą virtuvę su dujine virykle, akmeniniu plautuvu ir pastogėje sukabintais džiovinamų žolių kuokšteliais.

– Negali būti! Koks netikėtumas! Net išsigandau iš netikėtumo... – murma ji purtydama galvą ir pasiūlo ko nors atsigerti.

– Mums reikėjo iš anksto paskambinti, – sutrikusi atsiprašinėja Estela.

Noriu nuraminti Brunę:

– Brune, jei mes tau trukdome, ateisime vėliau. Mes apsigyvenome apačioje, viešbutyje! Neturėjome taip netikėjai užklupti tavęs...

Bet Brunė tik vėl apsipila ašaromis, šnopuoja ir kudakuoja mus apkabinusi:

– Ne. Aš taip džiaugiuosi, taip džiaugiuosi! Tik negerai, kad išvydote mane tokią...

Ji skuba persirengti. Ar mes palauktume? Mes negalime jai neleisti, nes pagaliau juk esame įsibrovėlės.

Kai Brunė po kurio laiko nusileidžia iš bokšto, išvystame ankstesnę draugę. Balta medvilninė suknelė su didžiuliais aguonų žiedais atjaunina ją keletu metų. Savo žilus plaukus ji susirišo viršugalvyje, lūpas pasidažė raudonos aguonos spalva, įsisegė tinkamus auskarus ir užsidėjo koralų vėrinį. Kosmetika jos veidą padarė tokį kaip prieš metus laiko, tik akys – akys ir dabar atrodo praradusios spindesį. Lyg našlaitės, pamirštos palaistyti.

– Ar mes iš tiesų tau netrukdome? – atsargiai pasidomiu.

– Tu viena? Cezario nėra namie? – savo ruožtu teiraujasi Estela.

– Ak, mano mielosios! Kad jūs žinotumėt, kiek laisvo laiko aš turiu! Ir kokia aš vieniša!

Brunė pakviečia mus prie stalo, nes viduje vėsu, ir pasiūlo pačios pagaminto limonado su ledu. Didelei savo nuostabai, sužinome, kad Cezaris dviem savaitėms su savo motina išvažiavo į Viši. Jis kasmet lydi senąją ponią į kurortus, jau trisdešimt metų. Brunė sako, kad neįmanoma sulaužyti tokios tvirtos tradicijos, bet mes iš visos jos išvaizdos matome, kaip ji kenčia, kad mylimasis paliko ją vieną.

– O tavo atvirlaiškiai? Popietės bistro ir draugai? – apstulbusi paklausiu.

– Ar tu nieko nepažįsti šiose vietovėse? – Estela užgriebia šią temą giliau.

– Nenorėjau kelti jums nerimo, – aimanuoja Brunė. – Jūs gi būtumėte viską metusios ir tuojau pat atkakusios, būčiau turėjusi klausytis jūsų... Ak, aš tiesiog ir pati nebežinau, – Brunė nutyla nuleidusi galvą.

Estela ramindama paglosto jai ranką.

– Bet mes jau čia. Pirmiausia išklausysime, ką turi mums papasakoti.

Ir taip mes sužinome istoriją draugės, negalinčios nuspręsti, ką pasirinkti – aistrą, kurios ji nebesitikėjo savo amžiuje, ar prarastą gyvenimą, kuris lyg sunkūs akmenys slegia širdį. Cezaris, kuris lovoje tiesiog dieviškas, užtikrina ji vėl suspindusiomis akimis, turi čia nedaug draugų, nes visą dieną iki vėlyvo vakaro dirba mieste.

– Tai tu visą dieną laisva? – nustembu.

Iš pradžių Brunė važiuodavo su juo kartu ir įdomiai leido laiką Fižake. Vaikštinėdavo po parduotuves, pasivaišindavo taurele bistro, apsilankydavo muziejuose, kultūriniuose renginiuose, o vakarais su Cezariu užsukdavo į restoraną atsipalaiduoti.

– Cezaris džiaugėsi tokiu gyvenimu, – pasakojo ji. – Bet man tos ilgos atostogos greitai įgriso, viso miestelio įžymybes žinojau atmintinai. Ir dar tas nuolatinis prielipos jausmas!

Estela suraukia kaktą:

– Kaip tai prielipos? Tu gi gauni pensiją?

– Aš vairuodavau automobilį. Taigi išvykdavome, kai jam reikėdavo į darbą, ir paskui jo laukdavau. Dažnai darbas baigdavosi jau gana vėlai.

Nustebusi spoksojau į savo savarankiškąją draugę, ir ji suprato mano žvilgsnį.

– Aš maniau, kad taip turi būti, Cezaris dirbo ir pavargdavo. O aš turėdavau visą laisvą dieną.

– Brune, Brune, kaip tu taip galėjai? Tu visą gyvenimą sunkiai dirbai ir visuomet lepindavai kitus! Taigi dabar esi užsitarnavusi gerą gyvenimą! – aš tik papurtau galvą ir atsargiai pasidomiu:

– Tai jūs neturite draugų?

Tragiškas pasakojimas tęsiasi. Cezaris, kuris kažkokioje Fižako įstaigoje tampo bylas, nerodė noro, išskyrus savo nediduką darbo kolektyvą, susipažinti su kitais žmonėmis. Kartkartėmis apsilankydavo kolegos.

– Turiu pasakyti jums, kad žmonės čia tokie beveidžiai ir nuobodūs, – skundžiasi Brunė.

Estela atkerta:

– Šį rytą kaime, viešbutyje, man susidarė įspūdis, kad jiems reikia kiek laiko apsiprasti, bet bent jau viešbučio savininkas atrodė mėgėjas pasikalbėti. Tik klausyk ir – gastronomija juk tavo mėgstamas dalykas!

– Taip, žinoma, bet Cezaris šiose vietose nemėgsta vaikštinėti. Jis sako, kad žmonės per daug plepa. Kuo mažiau jie žinos apie mus, tuo bus geriau.

Aš iš tiesų įsiuntu ant to nesamo pono Stebuklo.

– Brune, o kur tavo nuomonė? Tu gi žinai geriau! Tai iš tiesų kvaila – vengti ryšių su žmonėmis!

– Ak, Dalija, visa tai nėra taip paprasta. Žinoma, aš suprantu, ką žmonės sako, bet prancūziškai vis dar kalbu su siaubingu akcentu. Manau, Cezaris paprasčiausiai nori mane apsaugoti. Jis turbūt teisus, nes geriau pažįsta vietos žmonių padermę. Aš juk tik svetimšalė...

– Estela, tai ką darysime su Brune? – palinguoju galva.

Ji nutaiso tokią veido išraišką, lyg norėtų iškrėsti pokštą.

– Ak! Jau žinau. Brunė tokia graži, turi marias laisvo laiko, yra viena... Žinai, ką manau?

Mirktelėjusi nusijuokiu.

– Na taip, žinoma. Turint dvi vertėjas, nėra kaip atsikalbinėti, Brune. Eisi su mumis į viešbutį. Kviečiame tave pietų. Taip masinamai kvepėjo iš virtuvės!

Brunė susimąsčiusi apsidairo:

– Manote, galiu šitaip eiti?

– Na žinoma, visi vyrai bistro net atsigręžę spoksos į tave! – patikina Estela.

– O gal tu šį vakarą jau esi su kuo nors susitarusi? – paerzinu Brunę.

Ji vis dar svyruoja, ieško, kaip atsisakyti.

– Bet čia toks mažas miestelis, visi vienas kitą pažįsta. Aš jiems esu svetima.

Pamažu pradedu abejoti jos verslininkės įvaizdžiu: ji atvirai eidavo prie svečių ir klientų, skleisdama gyvenimo džiaugsmą ir širdies šilumą, ir rasdavo kalbą su visais. Turbūt tas Cezaris gerokai jai praplovė smegenis. Pats laikas ištraukti ją iš užburto rato.

– Brune, mes čia dar svetimesnės. Na ir kas? Dabar arba niekada! – raginu ją.

Kai ji stodamasi pasiremia į stalą, suskamba mobilusis telefonas. Nė viena nereaguoja, ir tik po daugybės skambučių iš garso pažįstu, kad skamba manasis. Norėjau jį palikti namie. Tai mano verslo telefonas. Turbūt pamiršau jį krepšyje. Išgriebiu iš krepšio gilumos ir noriu išjungti, bet staiga pamatau skambinančiojo numerį ir atsiliepiu. Ir krintu į gilią juodą skylę.

Skambina mano globėja iš banko. Tai nuostabi pareiginga moteris, kuri man paskambina net sekmadienį, kai nori priminti, kad rytoj vyks konferencija. Bankas atskaičiavo trečdalį metinių pajamų, kurias ji apskaičiavo pagal ankstesnių metų pelną, taigi pagal geresnius laikus. Aš tik pamiršau susitarti dėl mėnesio normos ir pranešti mokesčių inspekcijai, kad mano padėtis pablogėjo. Ne. Tiesą sakant, tai turėjo padaryti mano mokesčių konsultantė. Bet aš jai nedaviau tokių nurodymų. Man pradeda suktis galva, nes tai, ką girdžiu, susiję su mano mokesčių konsultante, mano banku ir su tuo, kad negausiu naujo kredito. Aš girdžiu, ką toji moteris sako, bet nesuprantu žodžių prasmės. Aš mikčioju, nerandu atsakymo, nutylu ir atsisveikinu pašnibždomis.

– Dėl Dievo meilės, tu išblyškai kaip lavonas! – sušunka Estela.

Ir Brunė žiūri į mane išsigandusi:

– Kas atsitiko?

Aš sukūkčioju, paprašau Brunės atnešti stiklelį degtinės. Brunė atneša iš virtuvės naminės trauktinės, įpila, o aš užsivertusi išgeriu vienu gurkšniu. Neskanu, bet pajuntu ugnį savo į ledą sušalusiame kūne. Bokštas. Taigi įvyko, kas buvo pavaizduota taro kortoje. Bet kritimas į ugnies jūrą buvo toks ilgas, kad aš sustingau lyg akmuo.

Keletą kartų pajudinu lūpas, negaliu išspausti nė garso. Šiaip ne taip pratrūkstu.

– Atostogauju skolon, – šnibždu pagaliau. – Man ką tik rekomenduota paskelbti, kad įmonė nemoki. Žlugsiu vėliausiai po trijų mėnesių.

Jaučiau artėjančią katastrofą, bet nenorėjau net pagalvoti. Dabar tikroji padėtis išmušė žemę iš po kojų. Ir atostogos, Brunė, Estela, – visa tai staiga nutolo. Aš plaukiu tokia menkutė degtinės butelio dugnu. Griuvėsiai. Tai įvyko! Mano naujasis gyvenimas, dėl kurio taip atkakliai kovojau. Mano svajonės. Finalas. Praraja. Aš esu Jona degtinės jūroje, ir mane praris banko banginis. Sukramtys ir išspjaus kaip Robinzoną Kruzą į niekieno žemę. Apalpusią. Be sąmonės. Mažulyčiai liliputai pririš kiekvieną plaukelį prie vos matomų kuolų, suriš ir ketvirčiuos. Jų cypsėjimas skamba man ausyse: nemoki! Nemoki! Nemoki!

Kai vėl atsipeikėju, pasijuntu sėdinti ant akmens plytelių Brunės virtuvėje. Ji laiko mane apglėbusi ir švelniai plekšnoja per skruostus. Estela pasilenkia prie manęs ir įpila į burną dar gurkšnį trauktinės.

– Tu apalpai, – paaiškina ji man.

Gurkšteliu dar gerą gurkšnį. Brunė stovi šalia ir ragindama ploja rankomis. Jos veide vėl matyti senasis veiklumas.

– Nesileisk žlugdoma! Šiandien mes nieko negalime pakeisti. Na taip, mielosios. Mes juk norėjome eiti valgyti?! Tau reikia prasivėdinti, Dalija!

Degtinė šildo iš vidaus. Tačiau kalbėti galiu tik pašnibždomis.

– Tu teisi, Brune. Dabar reikia kalbėti ne apie skolas. Prakeiktas *merde**, pati netikiu tuo, ką sakau.

O Estela įpila trauktinės į tris stiklelius ir paragina:

– Cha, tai iš tiesų tinkamas vakaras atšvęsti liūdesiui. Ką apie tai manote?

Brunė atšauna:

– Ar tik nenori trimituoti apie liūdną likimą?

Estela juokdamasi papurto galvą:

– Ne, palikime tai prancūzams ir kitiems. Liūdesiu reikia mėgautis ir gerai jį aplaistyti!

Ji įpila dar po stiklelį trauktinės.

– Estela, aš jau pasigėriau. Ant tuščio skrandžio ir pilna siaubo... Nebenoriu šiandien eiti į žmones. Ne šiandien...

Laimė, ji priima mano protestą ir kreipiasi į Brunę:

– Ar turi ką nors valgomo šaldytuve?

Brunė nubėga, patikrina šaldytuvą ir klausia:

– Ar galite kuri nors uždegti kepimo krosnelę už namo? Čia yra ėriuko kotletų, salotų ir pomidorų. Dar turiu daugybę raudonojo Kahoro vyno.

– Gerai, krosnelės imsiuos aš, tai padės nukreipti mintis, – pasisiūlau ir paimu iš Brunės visus kepimui reikalingus daiktus, nepamiršdama išlenkti dar stiklelio trauktinės.

Tik dabar susivokiu, kad mane virtuvėje iš visų pusių supa durys. Durų nėra tik sienoje į karvelių bokštą, ten stovi viryklė ir šaldytuvas. Priešais pagrindinį įėjimą durys ilgojoje sienoje veda į papildomai įrengtą vonios kambarį, siauroji

* Išmatos, nieko nevertas daiktas *(pranc.)*.

patalpos dalis už ąžuolinio stulpo – į saloną, kuris jau skendi prieblandoje.

Brunė, kaip tik rodanti Estelai, kur yra indai, pastebi, kad aš beviltiškai sukuosi aplink, ir nusijuokia:

– Dalija, kol dar neapsisuko galva, tiesiog pereik saloną ir eik palei sieną. Ten yra tik vienerios durys.

Po kurio laiko pajutau, kad nuo pūtimo į krosnelę ima svaigti galva, bet užtat turėjome pakankamai žarijų ėrienos kotletams. Estela su Brune tuo metu paruošė salotas ir padengė stalą.

– Dalija, tau negera? Tavo toks raudonas veidas... – švelniai pasiteirauja Bruni.

Estela sukikena:

– Nenuostabu, kai nori pakeisti dumples, kurios guli palei pat nosį!

– Labai juokinga! Geriau įpilkite ko nors išgerti ir pasakykite pagaliau, ką mes ruošiamės švęsti? Aš geriu už savo parduotuvės nemokumą. Bet ką čia kalbėti, už mėsą tai nemokėjau.

– Na, tai aš atmetu savo mieląjį Cezarį! – sušunka Brunė su džiaugsmu, kuris jai toks būdingas. Lyg patvirtindama savo žodžius, ji meta ant žarijų žolių, tos suanglija paskleisdamos malonų kvapą.

Neatsilieka ir Estela:

– Ak jūs, niekingi renginių organizatoriai, į ugnį jus!

Bet ji neturi ko sviesti į ugnį, todėl susidaužia stikleliais su mumis:

– Už krizę!

– *A la misere**, – pritariu ir nustembu, kaip sunku sudėlioti raides.

Nudelbiu žvilgsnį į žemę ir bandau susikoncentruoti. Šalia mūsų stalo auga mėsingas augalas. Matau, kaip jis plečiasi ir

---

* Bėda, nelaimė *(pranc.)*.

keroja, keroja. Jo lapai, lyg rankos besitiesiantys mano pusėn, įvaro baimės. Tvirčiau suimu savo taurę ir nukreipiu žvilgsnį aukštyn. Žvaigždės lengvai sukasi, dangus sūkuriuoja. Viskas atrodo lyg suglaistyta pasta. Mes sėdime nakties spalvų spiralėje po geltonu šokančiu mėnuliu. Svyruojančios figūros pasaulyje, kuris tąsus kaip aliejiniai dažai.

Taip turi atrodyti žmogus, kuris ketina nusipjauti ausį. Pietų kraštas yra pavojingas. Tai pajuto ir van Gogas.

KAIMO SUKILIMAS

Apie pietus mes pagaliau išsikapstėme iš karvelių bokšto ir sėdime prie balintos kavos puodelių. Brunė pernelyg gyvai ir garsiai darbuojasi stalo įrankiais, o Estela trina smilkinius kažkokiu tepalu, kuris atsiduoda pipirmėtėmis. Triukšmas, kvapai ir šviesa atrodo tiesiog nepakeliami, ir aš garsiai sudejuoju, kai Brunė pasiūlo eiti pasivaikščioti. Nuo vakar vakaro nebežinau, ar kojos gali mane nunešti taip toli. Mielai išsikviesčiau taksi, jei toks dalykas būtų šiame užkampyje, ir savaitę užsidariusi viešbučio kambaryje gulėčiau lovoje.

Estelos šaukštelio, kuriuo ji stropiai maišo kavą, skambesys daro įspūdį, kad mano galva skamba lyg varpinė. Kai ji dar skambiau padaužo šaukštelį į puodelio kraštą, apima jausmas, kad šalia skambančio varpo galima ne tik apkursti, bet ir numirti. Estelos ritualas atrodo lyg ilgos kalbos preliudija. O aš ilgiuosi tylos.

– Privalau prisipažinti, – sako ji.

Greitai, kiek leidžia skaudančios galvos, mes pasisukame į ją.

– Vakar nenorėjau perpildyti mūsų išgyvenimų pamazgų duobės... Bet galiu bent jau išmėžti vištų mėšlą. Tai susiję ir su manim!

– Muilo gamintojas? – išsprūsta man. Nustembu, kad mano smegenys dar veikia, o Estela taip vėlai išspaudė prisipažinimą.

Susigėdusi ji žiūri į savo puodelį ir gurkšteli kavos.

– Taip, nenorėjau sakyti. To buvo tiesiog per daug. Sužinojau prieš koncertą Sandro klube.

Tai, ką ji papasakoja, anaiptol nekvepia tauriu muilu. Prieš pasirodymą klube ji buvo nuvykusi į muilo fabriką, norėjo pasiimti naujausią renginių prospektą. Rado tik sekretorę. Mergina negalėjo paaiškinti, kodėl ties pavadinimu „Pietų muilo dvelksmas" nurodytas terminas, apie kurį Estela nebuvo informuota. Per anksti ir visiškai netinkamu laiku. Rengdamasi sudaryti kontraktą, Estela pabrėžė, kad nenori derinti savo dainų vakaro su kokia nors Provanso kičo paroda. O ką ji ten perskaitė? *Provanso parduotuvių paroda ir linksmos pietų Prancūzijos dainos, kurias atlieka populiari dainininkė Barbara Knuspinger.*

– Ir dar toji Knuspinger! Tai mano koncepcija, mano vakaras! – siuto Estela.

Brunė nesuprasdama žvelgia į ją, aš paaiškinu:

– Barbara Knuspinger yra tokia nusmurgusi žvaigždė iš užkampio netoli Baden Badeno...

– Nusmurgėlė! – padeda man Estela su pasišlykštėjimu pabrėždama kiekvieną skiemenį.

– Pernokusi kaimo merga. Ji pradėjo karjerą dainuodama kaimo šventėse. Pastaruoju metu dainuoja liaudies dainas prekybos centruose ir automobilių firmose. Tie, kurie užsisako Knuspinger, arba nebeturi ko prarasti, arba neturi iš ko mokėti.

Pastarąjį faktą patvirtina ir Estela. Įsiutusi, kad negalėjo asmeniškai susitikti su tuo pagyrūnu muilo pardavėju, ji paskambino keliems pažįstamiems Baden Badene ir pasiteiravo apie tą žmogų. Ji sako, kad jau anksčiau turėjo tai padaryti. Vienas geriausių stambių klientų perspėjo ją, kad tas vyras visame mieste jau keletą savaičių neapmoka savo sąskaitų.

Jo miniatiūrinė imperija sudaryta iš keleto senų reklaminių nuotraukų, pabėgimų ir raudonų skaičių banko sąskaitoje. Ji turinti džiaugtis, kad sutartis žlugo. Šiuo metu nenaudinga sudarinėti su juo verslo sandorius, o reputacijai net kenkia, jei dirbi šiai firmai. Priemonių, kurių jis griebiasi, kad gautų pinigų, negalima pavadinti padoriomis.

– Tik nevartok to žodžio! – išrėkiu. – Nešvarūs verslininkai – taip vadinama rusų mafija!

Estela pasakoja, kad prieš planuotą pasirodymą klube savo kailiu pajuto jo garbingumą. Kai ji pagaliau pasiryžo paskambinti ir nutraukti sutartį nenurodydama tikrosios priežasties, jis labai įsiuto ir pradėjo grasinti advokatu. Tas malonus vyras parodė visą savo niekšiškumą ir vulgarumą. Tai ji paliko jį, o ne jis ją. Estela pažadėjo jam: jei reikės stoti prieš teismą, jis labai pasigailės. Iš paskutinių jėgų metė telefono ragelį. Išnyko visi aristokratai, aktoriai, garsenybės ir koncernų vadovai, kurie galėjo pasiūlyti naujų kontraktų. Taigi ji visą vasarą – per patį sezono įkarštį – nebeturi nė vieno pasiūlymo.

Tad mes tvirtai nusprendėme: visą popietę dykaduoniausime, o vakare susitiksime viešbutyje. Pagaliau atšvęsime savo liūdesį ir nebegalvosime apie rytdieną. Tai mums lengvai pavyks, nes ir taip nežinome, ką žada rytojus. Blogiau vargu ar gali būti. Bet mes trise stovime prie bedugnės krašto ir laikomės susikabinusios už rankų. Vieni šventiniai pietūs ir gero vyno taurė turėtų suteikti jėgų išgyventi vargingą rytojų.

Restorane gaudžia balsai, kyla cigarečių dūmai. Lakavas, aiškiai džiaugdamasis, kad gali susipažinti su kaimelio gyventoja Brune, rezervavo mums paskutinį staliuką. Kitą patalpos dalį užima stalas, prie kurio sėdi beveik dvidešimt žmonių. Maždaug keturiolikos metų paauglė atsisveikina su vyresnio

amžiaus sutuoktiniais ir, matyt, su senele išeina iš restorano. Jos puskojinės baltos, o palaidinė krakmolyta. Estela išsigandusi žvelgia jai pavymui, bet mergaitė ją sujaudino labiau nei mintis, kad šiuo metu visoje apylinkėje negausi nusipirkti baltų puskojinių.

Žmonės prie stalo net neatkreipė dėmesio į šį atsisveikinimą ir susijaudinę diskutuoja toliau. Lakavas parodo tarp jų jauną merą, kuris kalbėdamas mosikuoja didelėmis, mėsingomis rankomis. Bet tikrasis organizatorius atrodo esąs vyras, sėdintis nugara į mus. Jis apsirengęs juodai, o kai atsigręžia pasisveikinti, man pasirodo, kad jam galėtų būti apie penkiasdešimt. Iš už juodų akinių raginiais rėmais žvelgiančios akys, regis, skverbiasi kiaurai. Daug rūkanti moteris, kurios oda lyg alyvinė, irgi trykšta energija. Tai turėtų būti jo žmona.

– Kas jis? – paklausiu Lakavo, kai juodai apsirengęs vyras baigia kalbą ir trenkia kumščiu į stalą, o kiti ima ploti.

– Tai Rožė ir Dina Gejakai, amatininkai ir menininkai. Jie išardė dalį senojo fabriko, ten, prie akmenų skaldyklos. Jie ypač įtūžę...

– Įtūžę dėl ko? – klausia Brunė, nustebusi dėl tokio įvado. Ji atrodo kiek sutrikusi.

– Mūsų kantrybės taurė persipildė, – paaiškina Lakavas braukdamas ranka per ūsus. – *Pardon, Mesdames**, kitaip nepasakysi. Mokesčių pinigai plaukia tik į miestą ir turistų lankomas vietoves. Mūsų kraštas visuomet buvo vargingas, o dabar tai tiesiog katastrofos zona! Ar jūs jau buvote čia, kai užsidarė fabrikas?

Brunė papurto galvą. Taigi mes sužinome, kad tuomet išsikraustė pirmosios šeimos, o dabar iškilo grėsmė ir valstiečiams, nes jie nebegali įdirbti laukų. Į šią vietovę nepatenka

* Atsiprašau, ponios *(pranc.)*.

Europos pinigai, jie nusėda stambiųjų ūkininkų ir pramonininkų kišenėse. Žinoma, ir kai kurių Paryžiaus politikų, sušnabžda Lakavas. Daugelis jaunuolių iškeliavo į Paryžių, jiems mieliau gyventi daugiaaukščio namo narvelyje.

– Pagrindinis dalykas yra darbas, – kalba restorano savininkas. – O jo mūsų apylinkėse kaip tik trūksta. Žmonės nebežino, iš kur paimti pinigų pragyventi. Jie juk nori ko nors griebtis, kad trisdešimties metų netaptų sukriošusiais senukais! O tie, kurie dar moka mokesčius, bėga skųstis į Parlamentą. Ten atsižvelgiama į mirštančius kaimus, jei lankosi turistai.

– Bet kodėl jie nesiima jokių priemonių? – palinguoju galva.

– Labai paprasta. Politikai tikisi, kad ištuštėjusius kaimus supirks užsieniečiai. Ir taip atsitinka. Jie mano, kad taip į kraštą pradės plaukti pinigai. Bet tai ardo mūsų struktūras. Pažvelkite į Žydrąjį krantą. Jis visas rusų mafijos rankose!

Atsidūstu pagalvojusi apie Estelos pasirinktąją tėvynę.

– Panaši padėtis ir kitose šalyse...

– Jie nori pakeisti padėtį? – pasidomi Estela stebėdama, kaip šalia Dinos Gejak sėdintis trisdešimt penkerių metų vyras su pilvuku ir pasišiaušusiais plaukais atsistoja. Jis mojuoja kumščiu ir taip įsikarščiuoja, kad jo mažutė kūninga žmona, sėdinti dešinėje, priverčia jį vėl atsisėsti ir kalbėti tyliau.

– Mes stovime ant bedugnės krašto. Prieš mus griuvėsiai... Reikia ko nors imtis, – sako Lakavas, ir aš matau, kad jis mielai sėdėtų su kitais prie stalo, užuot ėjęs šeimininko pareigas.

– Na, tai kaimui sekasi taip pat kaip mums. Mes atėjome atšvęsti savo gyvenimo griuvėsių ir pasijusti išgyvenusiomis! – pratariu su ironišku šypsniu, bet Lakavo žvitrios rudos akys nužvelgia mane rimtai ir staiga sušvinta.

– Valandėlę! – tai šūktelėjęs jis apsisuka ir mosteli prie baro stovinčiai žmonai, kad ji atneštų vyno.

Šeimininkas nuskuba prie stalo, įsispraudžia tarp menininko ir vyro su pilvuku. Pasilenkęs virš stalo kažką pasakoja užstalėje sėdintiems žmonėms, o jie klausosi jo atidžiai ir visi linksi. Gejakai atsigręžia į mus ir šypsodamiesi pamoja prieiti.

– Kas dabar bus? – išsigąsta Brunė. Ji ne viską supranta, ir mudvi su Estela turime jai pakaitomis versti.

Estela paaiškina tradiciją, kuri dar gyvuoja Prancūzijoje:

– Jie nori, kad ateitume atsisėsti prie jų stalo ir nesijaustume tokios vienišos. Vis dėlto atrodo, kad mus kamuoja panašūs sunkumai.

– Lakàvas įskundė, – sakau.

Jo žmona ateina ir pastato grafiną visai ne prie mūsų. Bokalo dangtelio dydžio auskarai subarška, kai ji linkteli į šventinį stalą.

– Ateikite, sėskitės pas mus, – pakviečia ir sako Brunei, kad ji priklauso kaimui, todėl pats laikas susipažinti.

Žinoma, galime eiti kartu, nes svetimos akys mato geriau nei savos.

Mes kiek nedrąsiai nusekame paskui ją. Bet mūsų baimė be pagrindo. Žmonės pakelia į mūsų sveikatą taurę, nuoširdžiai ir draugiškai pasisveikina. Mane šeimininkė pasodina šalia amatininko, tad priešais sėdi mero žmona, neišvaizdi blondinė išsišovusiais skruostikauliais. Jai iš dešinės didelis šlakuotas vyras, kuriam duočiau keletą metų iki pensijos, jis nuolat krapštosi savo juodą plaukų kuokštą virš kaktos, bet per visą vakarą dar neištarė nė žodžio. Brunė atsisėda jam priešais, Estela stalo gale tarp jo ir Brunės. Mes savo ruoštu pakeliame taurę į jų sveikatą.

Kitame stalo gale septyniasdešimtmetis išsičiustijęs ponas su akiniais susijaudinęs kalba su trumpaplauke moterimi, kuriai galėtų būti apie keturiasdešimt penkerius. Jos gyvenimo

džiaugsmas reiškiasi ne vien vešliomis kūno formomis. Nors dalyvauja ir meras, žmonės labai pagarbiai žiūri į tą poną. Atrodo, kad kiekvienas klausosi ir laukia gauti patarimo. Vyras su puikiu pražilusių plaukų vainiku nusiima akinius ir šypsodamasis kreipiasi į draugiją siūlydamas prisistatyti.

Žvilgtelėjusi į Estelą ir Brunę, sakau:

– Jei gerai supratau mūsų šeimininką, esame susidūrę su tomis pačiomis problemomis, jų yra ir mūsų šalyje.

Aš parodau į savo drauges, pristatau jas ir papasakoju apie mūsų sunkumus.

Žmonės supratingai linkteli, tautybė prie šio stalo neturi reikšmės, mes visi kapstomės po tą patį mėšlą. Meras pasiūlo mums valgių, kuriuos išsirinko sėdintieji prie stalo. Kepenimis įdaryta antis su salotomis, kiškio kepsnys. Skamba taip nepakartojamai, kad Brunė sutrikusi apžvelgia sėdinčiuosius.

Gejakas mirkteli jai:

– Manote, atsidūrus sunkioje padėtyje negalima mėgautis maistu? Kaip tik tada ir svarbu nepasiduoti!

Šie žodžiai paskatina visus susidaužti taurėmis ir pratęsti nutrūkusį pokalbį.

Amatininkas pirmiausia pristato priešais sėdinčius žmones. Tylenis pasirodo esąs bendruomenės tarnautojas, jau netoli pensijos, mero pavardė – Bernaras Arlė. Jo žmonos vardo neįsidėmėjome, kaip ir penkiasdešimtmečių sutuoktinių. O Floransos Klefonten vardas nuskamba ausyse lyg koks eilėraštis. Tai gyvenimo džiaugsmu trykštanti moteris šalia seno vyro su akiniais. Ji nuoširdžiai mosteli man: mes kolegės, mat jai šiame miestelyje priklauso antikvarinių dirbinių parduotuvė.

Prie jos sėdi „rabino brolis“, vardo Gejakas nesako, lyg būtų įprasta vadinti tik šitaip. Pilvočius ir stuomeninga moteris ilga lygia arklio uodega yra brolis ir sesuo. Maržolena

Maklu po vyro mirties ūkininkauja su Vinsentu vieninteliame valstiečių ūkyje, kuris dar nepaleistas šunims šėko pjauti. Nelengvas gyvenimas trisdešimtmetei moteriai.

Aš stebiuosi, kad prie stalo taip dažnai girdėti juokas. Kaip linksmai tie žmonės bendrauja ir kaip draugiškai priėmė mus. Valgant užkandžius buvo galima pamanyti, kad jie visiškai pamiršo savo rūpesčius ir mato gyvenime tik malonumus – smaguriauja sau gretimo kaimo ančių paštetu.

Atsargiai paklausiu visų:

– Kaip jums tai pavyksta? Kaip gebate būti tokie pasitikintys savimi? Kai aš vakar sužinojau apie gresiantį bankrotą, visai sutrikau. Jei nebūčiau čia, ištisas dienas gulėčiau pasislėpusi po antklode, jausčiausi visiškai sugniuždyta ir mažutė!

Floransa, antikvarinių dirbinių parduotuvės savininkė, nusišypso:

– Tai gerai padarėte čia atvykusi!

„Rabino brolis“ nužvelgia mane savo mėlynomis susimąsčiusiomis akimis. Veidas trūkteli, lyg jis ketintų pasakyti kokį nors juokingą dalyką. Bet jis sako man:

– O kodėl jūs jaučiatės tokia maža? Ar visą savo didybę atidavėte verslui?

– Nesupratau, ką norite pasakyti.

– Na, aš klausiu, argi nieko daugiau neturite, kas paremtų jūsų orumą, jūsų asmens vertę? Tai kas, kad jūsų parduotuvė bankrutuoja!

Ir jis papasakoja man apie žmogų, kuris įsikalė sau į galvą nusipirkti naujausią „Alfa Romeo“ modelį. Jis kiekvieną dieną jį šveičia ir darbuojasi, kad galėtų nusipirkti benzino ir išsimokėti paskolą. Jis atsidūrė dėmesio centre, visi žavisi juo, jo darbu ir automobiliu. Bet po dvejų metų kaimynas nusiperka dar naujesnį modelį. Nuo to laiko „Alfa Romeo“

atrodo pasenęs, o įsigyti naujo žmogus nebeįstengia. Jis tiek dirbo, kad vos negavo infarkto. Ir dabar jaučiasi mažas ir bevertis.

Sutrikusi išraustu. Su savo plaukais turiu atrodyti kaip liepsnojantis pragaras taro kortoje. Senasis vyras mane suprato. Aš apleidau pati save, net pamiršau. Aš visa savo esybe priklausau parduotuvei ir manau, kad mano gyvenimas priėjo bankroto ribą. Jaučiuosi vertinama pagal išorę, sėkmę, pinigus. Bet sėkmė kažkur dingo, todėl jaučiuosi lyg tuščias apvalkalas.

– Nukritau nuo sėkmes kopėčių! – atsidūstu giliai. – Nebepriklausau...

Vyras nusijuokia:

– Žiūrėkit – pagal mano tradiciją visiškai nesvarbu, ant kurios sėkmės kopėčių pakopos esate užlipusi. Kur kas svarbiau, kiek tų pakopų per savo gyvenimą jau įveikėte!

Linkteliu jam, bet praeina kiek laiko, kol suvokiu, kokia revoliucinga jo žodžių prasmė. Jis, atrodo, tai nujaučia ir leidžia man ramiai sugromuliuoti jo žodžius, o pats tuo metu kalbasi su Lakavu. Bet kai ko vis dar nesuprantu.

– Kaipgi man pačiai tai suvokti?

– Jūs gimėte turėdama vertę ir orumą. Šios abi savybės neatsiejamos nuo jūsų. Jei dėl susiklosčiusių aplinkybių atrodo, kad jūsų asmens vertė dingo, vadinasi, pernelyg daug ieškojote išorėje. Bet ne parduotuvė duoda jums jėgų, atvirkščiai – jūs suteikiate jai kūrybinio polėkio. Taigi ramiai atsipalaiduokite ir išdidžiai mėgaukitės tuo, kas esate.

Ne taip paprasta suvirškinti jo mintį, jei dar būdama vaikas nepriklausei išrinktųjų būriui, visada buvai atstumtoji, mergina, kurios niekas nekviečia šokti. Privalėjau užsitarnauti tėvų meilę, o ją pajausdavau tik tada, jei būdavau šauni mergaitė, jei paklusdavau. Kad ir kiek stengiausi, man visuo-

met trūkdavo draugių meilės, šokio partnerio, vėliau vyro. Aš trokštu nors kartą gyvenime pasijusti „tinkama“ ir priklausanti šiam žmonių ratui. Mano parduotuvė buvo tos nesveikos savijautos rezultatas. Ponas mane peržvelgė kiaurai, giliau, nei aš pati kada nors esu sau prisipažinusi. Ir vėl man dingteli Estelos pasakojimas apie širdis Parė le Monialyje... ir pasidaro negera. Jei jau visiškai svetimi žmonės pastebi, vadinasi, kažko manyje esama.

Iš kito stalo galo mane užkalbina kažkoks vyras, nujaučiantis, kas dedasi mano širdyje.

– Pirmiausia turite pasimėgauti maistu... Šį pokalbį galime pratęsti kitoje vietoje. Nereikia, kad dėl mano žodžių jums sustotų skrandis. Keliu taurę į jūsų sveikatą ir už mus visus, kad reikalai pajudėtų į priekį!

Šie žodžiai paskatina sėdinčiuosius prie stalo aptarti planą. Brunė, Estela ir aš tik stebimės. Kaimo gyventojai nori gelbėtis surengdami didžiulę šventę, kuri atkreiptų politikų dėmesį, šventę, kuri būtų nepakartojama ir kiekvienam dalyviui įrodytų, kad kaimas dar šio to vertas. Planas iš pirmo žvilgsnio atrodo labai paprastas. Net per daug paprastas.

LEVANDŲ MĖLIS II

– Kiekvienas kaimo žmogus turi savą talentą! – sušunka Gejakas sėdintiems prie stalo ir nužvelgia visus iš eilės. – Mes suvienysime savo talentus ir tapsime patrauklūs ir stiprūs.

Jo žodžius palydi susižavėjimo plojimai ir švilpesys.

Jie nori pavadinti savo šventę *La vie en rose* ir vietos gyventojams bei turistams įrodyti, kad senasis gyvenimo jausmas dar gyvas, kad galima nugalėti monotoniją. Visų pirma nereikia laukti „tų iš aukščiau“ komandos, kad pajudintume reikalą iš mirties taško. Į akciją bus įtrauktos ir žiniasklaidos priemonės.

Maržolena Maklu, valstietė, leido rengti šventę savo žemėje, o Gejakai, gyvenantys priešais, nori atverti fabriko griuvėsių vartus. Parengiamieji darbai jau kurį laiką vyksta. Svečiai nebus maitinami greituoju maistu, nes Maržolena prieš kurį laiką įsigijo ožkų ir pradėjo spausti sūrius. Jos brolis per mažuose javams auginti laukuose augina retas ir brangias daržoves, kurioms reikia kaip tik tokio klimato. Lakavai pasitelkė į pagalbą virtuvėje ir svečiams aptarnauti nedirbančių moterų.

– Bet taip kaimo neišgelbėsite! – Estela klausosi nepasitikėdama.

Švenčių su vaišėmis būna visur. Graži diena ateis ir praeis...

Antikvariato savininkė nusijuokia ir ironiškai pagrasina pirštu:

– Neskubėkite, mes ne tik valgysime!

Floransa Klerfonten pasakoja, kokių reklamos priemonių bus imtasi. Kartu su ponia Gejak jos sudarys smaližių dėžutes, kuriose bus sudėti regiono firminiai produktai ir malonūs dekoro daikčiukai, gaminami šiame kaime. Pakviesta ir sutiko dalyvauti tarptautinė smaližių sąjunga. Jie ieško nefabrikinių, natūralių geros kokybės maisto produktų privatiems vartotojams ir viešbučiams. Klubas nori dviem mėnesiams įtraukti jų prekes į savo programą. Maklu tikisi, kad maisto produktai pateks į miestus, kuriuos lanko turistai.

– Šiems ryšiams palaikyti mes galime priimti tris žmones dirbti po pusę dienos. Prieš šventę pradės veikti ir interneto parduotuvė, – džiaugiasi Dina Gejak.

Jos vyras papildo:

– Kai sakau „mes“, turiu galvoje ne tik mudu. Mūsų kaimas įkūrė kooperatyvą. Jo nariai yra ne tik žmonės, auginantys paukščius ir gaminantys iš jų kimštas žąsis, bet ir triufelių gamintojai.

Floransa Klefonten planuoja šį bei tą pakeisti savo antikvariate:

– Imsiu pardavinėti istorinius leidinius apie regioną ir mažiau siūlysiu to, ko turistai įpratę ieškoti nuo amžių.

Mane apima abejonė, kas pirks tas prekes.

– Nuo vakar mes turime kišenėje sutartį su filmus kuriančia firma iš Paryžiaus. Be to, apskritai norime sudominti teminiais vakarais. Kartu su Gejakais galime sukurti bet kurią pageidaujamą pietų krašto atmosferą.

Gejakas tiesiog spinduliuoja troškimu veikti:

– Užsukite į mano dirbtuves. Ten susipažinsite su senoviniais amatais. Mes šiuo metu nebegaminame suvenyrų kaip

anksčiau, jie neturėjo pasisekimo. Jūs rasite daiktų, kurie spinduliuoja ir kurių galima įsigyti Paryžiuje ir Sankt Peterburge! Renginyje dalyvaus ir specializuotų spaudos leidinių atstovai.

Brunė sušnibžda man ir Estelai:

– Tai skamba kaip komuna šiuolaikiškai.

Gejakas ją išgirdo, bet tik nusijuokia:

– Ne, madam, mes nesame kieti verslininkai, jei norite žinoti. Mums svarbu, kad regione būtų galima išgyventi. Mes norime sustabdyti emigraciją. Net jei iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad mūsų gaminiai yra savotiška alternatyva, siekiame aukščiausios kokybės. Už deramą kainą. Štai jau keletą mėnesių tiriame rinką ir vertiname savo idėjas.

Dabar į pokalbį įsitraukia ir meras Arlė:

– Mes visi kartu veikiame panašiai kaip ankstesnis fabrikas, kuris maitino tris kaimus. Bet mes siekiame ilgalaikės apyvartos ir pelno. Mūsų kooperatyvas nusprendė, kad reikia pakeisti du dalykus. Mes norime panaudoti savo talentus ir apylinkių resursus. Norime prasmingo darbo, kuris ir mums, ir mūsų klientams teiktų malonumo.

Trisdešimt trejų metų meras yra dar jaunas, bet jis, atrodo, turi drąsos pasipriešinti regiono politikams.

– Ši šventė yra tik bandymas. Norime atvirai per spaudą paspausti regiono deputatus mus paremti, – toliau aiškina jis.

Mintys knibžda mano galvoje. Sėdžiu prie stalo su beveik dvidešimčia žmonių, kuriems sekasi taip pat blogai kaip man. Bet visiškai nesigirdi aimanų. Žmonės nelaukia sustingę tamsoje, kada pasibaigs tunelis. Jų energija liejasi į mane, apima jausmas, kad ir aš turiu rasti sprendimą. Galbūt nereikia taip nusiminti. Juk galėčiau įgyvendinti savo gyvenimo svajonę, jei tik rasčiau sprendimą! Aš vis dar svarstau, kaip jį rasti, o Estela su Brune tuo tarpu susižavėjusios siūlosi pa-

remti kaimą. Estela padainuoti, o Brunė pažada Lakavui parengti stalą su patiekalais, kurių politikai ir spaudos atstovai užsisakys net ir į regiono sostinę. Nenoriu joms nusileisti, tad padėsiu puošti senąjį fabriką.

Kaimo viltys, kiškio kepsnys su garstyčių padažu, rozmarinu ir raudonuoju vynu, nuoširdi dalyvių nuotrauka – visa tai apgaubia lyg laimės svaigulys. Mums valgant desertą tylenis su plaukų kuokštu virš kaktos pasiima akordeoną ir ima groti miuzetę.

Brunė užsisakė virškinimą skatinančio gėrimo ir gurkšteli gerą gurkšnį. Ji garsiai pastato taurę ir atsiraugėja. Akys atrodo taip, lyg našlaites būtų atgaivinusi ryto rasa.

– Merginos, – reziumuoja ji. – Manau, vėl pradėsiu dirbti. Pensija būnant šešiasdešimt trejų – ne man. Man vėl reikia pajusti atsakomybę ir stresą.

Estela lėtai papurto nuleistą galvą ir atsidūsta.

– Sudėtingas dalykas tas gyvenimas. Užuot besigraudinusios tarp dejonių ir niurzgėjimo, geriau paskaitykime „Asteriksą ir Obeliksą“.

Užsisvajojusi ir šypsodamasi ji sukioja vyno taurę prieš žvakę, mėgaudamasi jos spalvų žaismu. Jos veidas atsipalaidavo, to nemačiau jau keletą savaičių.

Kažkas čia vis dėlto slypi, pamanau žvilgtelėjusi į prie stalo sėdinčius žmones ir pajuntu, kaip senoji jėga užpildo mane visą.

– Manęs neapleidžia jausmas, kad įveiksime sunkumus!

Bevardė pora pradeda suktis miuzetės ritmu, ir vakaras baigiasi atsipalaidavimo bei polėkio džiaugsmu. Juk gražu, kai esi dugne, nes tada gali kilti tik aukštyn. Bendruomenės tarnautojas įsijaučia ir net nepastebi, kad jo kuokštas užkrito ant veido. Ir kitiems nesvarbu išorė, jie leidžiasi nešami jo muzikos garsų. Tada Estela pakyla su būdinga gracija, kuri

aplinkinę erdvę paverčia scena. Apsigaubia pilkšvai melsvu šaliku pečius ir rankas, perbraukia ranka per puošnias medaus spalvos garbanas.

Trumpas šnibždesys su muzikantu, keletas žingsnių į salės vidurį – ir štai kaimo susirinkimas nutyla. Estela paleidžia kristi žemyn šaliką, užsimerkia ir susilieja su pirmaisiais instrumento akordais. Uždainuoja. Ji dainuoja taip, kaip dar nebuvau girdėjusi per visą mūsų draugystę. Ji dainuoja garsųjį *Sous le ciel de Paris**, o balsas skamba dusliai kaip Žiuljetos Greko. Estela sukasi valso ritmu skambant melodijai. Jos balsas pulsuoja džiaugsmu kartu su įsimylėjėliais prie Senos ir Bersi tilto, žingsniuoja šešėliuotu tembru ir vaikštinėja garsų debesimis Dievo Motinos katedroje.

Toje vietoje, kur pasigirsta jūreivio akordeonas, mes užgniaužiame kvapą: ritmas darosi tankesnis, dramatizmas stiprėja. „*L'espoir fleurit au ciel de Paris*“ – „Viltis plevena Paryžiaus danguje“. Akordeonas audžia linksmą melodiją, kuri tiesiog patetiškai šaukia, paskutinis sakinys dar skamba perkeldamas į dangų.

Estela ir akordeonistas neilgai užtrunka su nostalgiškais niuansais. Bevardė pora dar du kartus apsisuka valso ritmu, primenančiu senuosius barus ant upės kranto, kur rožių ir vynuogių lapai teikia šešėlį, o gintarinės spalvos sidras ir moterų juokas pursloja ore. Estelos balsas atsiduoda vasaros saule ir lapų šešėliais, jis piešia impresionistinius paveikslus, melodija mirguliuoja lyg upė vakaro sutemose, kai užsižiebia margaspalvės šviesų girliandos. Meras Arlė lėtai atsistoja ir iš kampo ištraukia bandžą. Jis mirkteli abiem atlikėjams, kažko paklausia Estelos ir atsisėdęs šalia akordeonisto pradeda groti. Estela trumpai pasiklauso, ir štai jau skamba neįprastas duetas.

---

* Po Paryžiaus dangumi.

Ji virsta Marlena su žydra suknele ir mėlynu šilkiniu šaliku, akys net patamsėja nuo vidinės įtampos. Lydima akordeono ir bandžos, ji mums pasakoja, kaip stojus nakčiai vilioja vyrus iš gatvės norėdama aistringai ir lengvai pasišokti. Estela dainuodama šoka ir susuka mums galvas kaip Marlena, kuri užburia vyrus šokdama su jais kiaurą naktį. Ji iš pradžių praranda galvą, o vėliau ir sielą, šoka iki išsekimo. Naktį po nakties. Estela dainuoja, bandža palaiko ritmą, o akordeonas skatina; Estela dainuoja kaip užburtoji, kuri privalo dainuoti, naktį po nakties.

Ji privalo dainuoti, kol praras galvą ir sielą, dainuoti iki išsekimo. Estela virto melodija, balsas vibruoja aistringai, ji skuba raginama ritmo ir šoka dervišo šokį, ir tik aš galiu girdėti, kaip ji skuba į bedugnę.

Kaip ir dainos Marlena, jos siela apsemta šio vidurnakčio mėlio, tamsos, kurioje slepiasi begalinis ilgesys. Ir žmonių akyse ištrykšta ašaros, nes jie pajunta savąją nakties tamsą, nes slėptasis žvėris pagaliau pabunda. Estela dainuoja tarp akordų apie ilgesį, rodo kelią į paslėptus sielos vingius ir išvilioja aukštyn tą žvėrį. Ji tai gali. Ji sugeba. Ji ištraukia į šviesą sielos paslaptis, iškelia jas aukštyn ir nuspalvina. Ji dainuoja, nes to nori jos kūnas, ji išlieja savo sielą, o tada prieš pasiekdama transą, kuris apima visą publiką, jos siela sugrįžta į kūną.

Jai tai sekasi. Estela atrodo lengvutė šokėja kaip Dega paveiksle, baltojo vyno spalvos, ir skleidžia levandų kvapą. Mūsų niekas nebelaiko. Gejakai skambina į savo taures, kiti šaukštais imituoja kastanjetes, valstietis Maklu būgnija į stalą ir tuščią kartoninę dėžę. Šokdami ir dainuodami einame apie stalą, pasiekiame langus ir grįžtame vėl atgal. Mes šokame, kol apimti ekstazės prarandame galvą. Mus apima pakilus jausmas, kai, atrodo, sustojo laikas, visas pasaulis, pagautas

takto, sustingo, ir visa virto vienu vieninteliu garsu. Garsu iš šviesos.

Estela nusipurto savo liūdesį. Ji priverčia mūsų baimę šokinėti, žingsniuoti, skraidyti, nudažo ją mėlynai ir geltonai, siunčia šešėlį tiesiai į saulę. Į saulę, kuri sukasi lyg spiralė iš aliejinių dažų van Gogo nakties danguje, kur žvaigždės šoka po vidunakčio mėliu, o iš restorano veržiasi į gatvę gyvenimas ir ilgesys.

– Kaip tai tau pavyko? – klausiu Estelos, kai pagaliau pakylame į savo kambarius.

Ji sustoja ant viešbučio laiptų ir spokso į fikusą aikštelėje.

– Aš paprasčiausiai išdainavau savo baltąsias puskojines, – švelniai sako ji. – Dainavau kaip šauni princesė, kurios visi tikisi sulaukti iš manęs...

ĮKVĖPIMAS

Kitą rytą pajuntu, kaip saulė kutena mano nosį. Čiaudulys pažadina, ir iš pradžių negaliu prisiminti, kas praėjusį vakarą suteikė man vidinės ramybės ir vilties jausmą. Bet jau pusryčiaujant kiaušinio trynys atrodo geltonesnis, raguolis traškesnis, o kava aromatingesnė nei paprastai. Glostau lininę staltiesę ir jaučiuosi lengva. Kažkokia nuojauta sako man, kad neverta nusiminti. Mano sunkumų sprendimas yra kažkur čia pat, jaučiu tai. Tik nereikia skubinti įvykių. Reikiamu laiku, reikiamoje vietoje aš jį pajusiu. Jei liksiu tokia pat imli kaip vakar muzikos šurmulyje.

Estela ir Brunė užvažiuoja į viešbutį pasiimti manęs po vėlyvų pusryčių. Visiškai atsitiktinai mes visos trys apsirengusios gėlėtomis puošniomis suknelėmis. Mane suima juokas.

– Atrodome kaip pietų krašto įžymybės, – subambu. – Vargu ar galima patikėti, kad mes tik trumpai atostogaujame.

Brunė apsimeta supykusi:

– Gal jūs taip atrodote. O aš, jei taip galima sakyti, vietinė, – ji nusijuokia ir paragina: – Pirmyn, kimbame į darbą! Neturime laiko pramogauti visą dieną.

Ji pasidažiusi rausvu perlamutriniu lūpdažiu, o savo žilas garbanas susisegusi viršugalvyje. Estelos šešėliai po akimis beveik išnyko, ji atrodo švytinti vidine šviesa.

Mūsų vadinamasis darbas prasideda apsilankymu pas Gejakus senajame fabrike. Ketinu parengti planą, kokių reikės dekoracijų, o Brunė norėtų rasti tinkamas patalpas dideliam bufetui. Šiaurinėje vietovės dalyje, priešais pievas, kuriose ir numatyta šventė, per skurdžius krūmynus vingiuoja siauras smėlėtas takas. Šen bei ten kyšo juodieji ąžuolai. Gufro gatvė eina palei akmenų skaldyklą. Balta, gerokai iškirsta kalkakmenio uola puslankiu supa smėlėtą aikštę, kuri atrodo lyg iššluota.

Estela susižavėjusi suploja rankomis.

– Čia galima įrengti puikų amfiteatrą! Kėdes sustatysime ant smėlio, o aš dainuosiu prie sienos. Balta šviesa. Ir nakties mėlis.

Brunė pasiūlo grįžtant patikrinti aikštės akustiką ir mažajai scenai bei keliui apšviesti parūpinti deglų.

Tuojau už posūkio prieš mus iškyla senasis fabrikas. Ochros spalvos fasadas su milžiniškais atvirais vartais. Tik toje pusėje ir gretimo pastato link krūmai išrauti. Dygliakrūmiai, kadagiai ir rankos storumo lianos tuopų guotus sujungia į miškelį. Vos mums spėjus išlipti iš automobilio tuojau pasirodo Gejakas, užsijuosęs didelę odos prijuostę, juodi plaukai styro į visas puses, jis suodžiais išsitepęs net akinius. Jo mėlynos akys atrodo lyg svetimos.

– Atleiskite, kad aš taip apsirengęs, mat tiesiai iš kalvės.

Jis parodo į miniatiūrinį miškelį – ten už medžių vos matyti pašiūrės stogas. Jis nenori mūsų bučiuoti suodinomis lūpomis ir parodo į pagrindinį pastatą.

– Kol susiruošiu, Dina pasirūpins jumis. Parodys baigtus darbus. Mano dirbtuvėje ne vieta tokioms puikioms medžiagoms, – jis parodo į mūsų puošnias sukneles, pamoja ranka ir dingsta už krūmų.

– Ar kuri nors žinote, ką jis, tiesą sakant, gamina? – pasidomiu aš.

Estela papurto galvą, Brunė spėja, kad turbūt geležies dirbinius. Ji mano, kad tam darbui tinka stiprios rankos su kraujo pūslelėmis ir prispaustas pamėlęs piršto nagas.

Kai pro vartus įžengiame į griuvėsius, mums užgniaužia kvapą. Vidus, viena vienintelė patalpa, jau seniai išardytas. Likusios stovėti vien sienos. Grindys suskeldėjusio betono, iš jo šen bei ten kyšo žolės. Mus užlieja šviesa. Šviesa, kurią medžiai ten, išorėje, nudažo žaliai ir kuri krinta per eilę langų – kaip bažnyčioje. Mažais kvadratėliais tik dviejų metrų pločio skersinių dalomi langai, bet jie kyla aukštyn per keletą aukštų iki geležinės galerijos, kuri po stogu eina apie visą pastatą.Tūkstančiai vorų ant langų rėmų priaudė voratinklių, kurie skaido saulės spindulius.

Čia nieko nėra. Tik šviesa ir didybė. Prie šoninės sienos tarpdury mūsų laukia Dina Gejak. Šios durys veda į pagalbines patalpas su plačiais langais. Ji pasveikina mus džiaugsmingai.

– Kaip jums patiko mūsų nuostabioji šventės salė? – linkteli ji į saulės apšviestą pastatą.

– Aš susižavėjusi! – skubu atsakyti. – Bet kodėl ši halė stovi tuščia?

– Mes ją ištuštinome šventei, – Dina mirkteli man. – Šiaip jau tai mūsų parodų salė. Žmonės net apstulbsta pirmą kartą ją išvydę. Kartais koks nors fotografas išsinuomoja kurį nors kampelį.

Estela, kurios kaulai smulkučiai, atrodo gerokai didesnė už Diną Gejak. Jos akys švyti susižavėjimu:

– Ir nenuostabu. Kokia kerinti šviesa.

Menininkė pamoja mums eiti toliau. Ji vos matoma šešėlyje su savo trumpais juodais plaukais, alyvinės spalvos oda ir juoda suknele.

Brunė negali sutvardyti smalsumo:

– O kas čia buvo gaminama?

Dina netardama nė žodžio paima ją už rankos ir traukia paskui save. Mudvi su Estela nusekame iš paskos. Gretimoje patalpoje apstulbusios tesugebame ištarti tik „ak" ir „ok".

– Čia buvo plytelių fabrikas, liejo įprastas betono plyteles. O tai anų laikų ekspozicijos salė.

Betono plytelių buvo mano senuosiuose namuose. Dabar vargu ar galima rasti tokių tradicinių raštų imitacijų. Ši patalpa – tikras lobynas. Visos keturios jos sienos nuo lubų iki grindų išklijuotos įvairiausių spalvų ir dydžių plytelėmis. Darbininkai surinko visa, kas buvo čia gaminama. Taip dekoruota siena atrodo lyg architekto Gaudžio kūrinys. Pastarojo šimtmečio pabaigos prancūziškos lelijos spindi lyg karveliai pilkuma ir kobalto mėliu, filigraninė tapyba šablonais su paukščiais ir gėlėmis raudonuoja ant ochros pagrindo. Vienoje sienoje smėlinės, žalios ir ryškios raudonos plytelės sudaro rozečių dekorą. Mes matome varles, drugelius ir driežus, kaktusus, kopūsto galvas ir visų įmanomų pietų spalvų žiedus.

Brunė apsisuka apie savo ašį pirštu vedžiodama lenktas linijas, paliečia porėtas nuo senumo plyteles ir mėgaudamasi ištiesia rankas.

– Ar jums reikės šios patalpos šventei? – ji giliai įkvepia, lyg norėtų gauti teigiamą atsakymą.

Dinos juodos akys sublizga:

– Jūs norite jos, ar ne?

Brunė linkteli. Ji sako reginti ateitį. Jos mintyse baltomis staltiesėmis padengti stalai rikiuojasi per patalpos vidurį, – tai šaltų užkandžių bufetas. Senas plyteles ir duženas iš sandėlio ji norėtų panaudoti kaip dekoraciją.

– Lauke mačiau didelių cinkuotų vonių. Į jas galima pripilti mozaikos atliekų ir pritvirtinti šviestuvus. Tik nereikia

gėlių, nes bus per marga. Tik rozmarinai ir kadagiai, irgi cinkuotose voniose.

Brunė vėl kaip seniau, tokią ją pažįstu iš tų laikų, kai dar nebuvo pensijoje. Ji nenustygsta vietoje, plasnoja per patalpą ir iš įvairių perspektyvų planuoja serviravimą ir dekoravimą. Nelengva būti jos vertėja. Mudvi su Estela nuolat turime nutraukti jos kalbos srautą, kad spėtume išversti. Energija grįžo į Brunės našlaičių spalvos akis. Ji atsidūsta:

– Tik dabar supratau, kaip man trūko viso šito. Aš dar per jauna vaidinti pensininkę!

Dina, kuri atrodo apie penkiasdešimties, nusijuokia:

– Tai jūs laiku patekote pas mus! Juk žinote, kaime į karstą guliesi tiesiai iš darbo. Man patinka jūsų pasiūlymai. Baisu pagalvoti, kas būtų be jų.

Menininkė nuveda mus į savo parodos salę, ir mes išvystame, kaip puikiai Dina su Rožė papildo vienas kitą. Jis kuria kaltos geležies baldus. Stalai, kėdės, šezlongai. Šviestuvai. O ji, dailininkė, jau seniai iškeitė drobę į standžias dekoravimo medžiagas. Jos apmušalus ir pagalvių užvalkalus galima būtų kabinti ant sienos. Vienetiniai darbai, pulsuojantys spalvomis, arba saikingi piešiniai baltame fone, jų taurus spindesys. Čia amatas susilieja su menu. Išvydusi jos sukurtą užuolaidą ant geležinės lovos, nebegaliu sutvardyti savo susižavėjimo.

– Tikra svajonė! – džiūgauju.

– Bet spaustinis raštas. Modeliai pagaminti iš medžio, pati išraižiau.

Rožės ant švelnaus mėlyno muslino – kaip baroko tapyboje. O šalia senovinė balta drobė, ant kurios atspausdinti trys rausvi žiedai. Jie tokio dydžio, kad galiu apimti rankomis. Nustebusi paglostau audinius ir pravirkstu.

Dina tuojau atsiranda šalia ir apkabinusi pasodina ant lovos. Susirūpinusi klausinėja, kas gi man atsitiko. Moterys

apsupa mane kūkčiojančią, o Estela sumurma, kad tikėjosi tokios reakcijos.

– Tai juk taip nuostabu! – vos atgaunu dvasią.

– Ir tik todėl verkiate? – nustemba Dina.

– Ne, ji verkia dėl savo parduotuvės, – paaiškina Brunė.

Nusišnypštusi nosį giliai atsikvepiu ir papasakoju Dinai apie savo tragediją, nes restorane buvau tik užsiminusi.

– Mielai tuojau nupirkčiau šiuos audinius savo rožių parduotuvei. Bet svajonės ir lieka tik svajonės.

Man dar šniurkščiojant įeina Rožė Gejakas. Jis išsimaudė po dušu, persirengė. Žmona siunčia jį atgal atnešti raudonojo vyno, nes mes turime rimtai pasikalbėti apie rožes. Jis ilgai neužtrunka, grįžta su taurėmis ir grafinu, pritraukia staliuką ir įpila mums vyno. Dina jam trumpai paaiškina, apie ką mes kalbamės, ir aš džiaugiuosi pertraukėle, nes nuo verksmo užsikimšo nosis.

Rožė klausosi rimtai. Su juodais akiniais rago rėmeliais ir be kalvio prijuostės jis atrodo kaip koks profesorius. Papasakoja apie bankrotą, kurį išgyveno jiedu su žmona. Jie vargingai vertėsi vos sudurdami galą su galu – gamino turistams suvenyrus. Jis kūrė sodo šviestuvus ir žvakides, židinio įrankius ir pašto dėžutes. Pirmiausia kainas numušė pigus importas ir statybos rinka, o vėliau dingo ir turistai, mieliau vykstantys į Dordonę. Jo žmona tik retkarčiais parduodavo kokį nors savo paveikslą, nes negalėjo kurpti pigių teplionių.

Dina nukrečia cigaretės pelenus ir papurto galvą, lyg šiandien negalėtų patikėti tuo, kas buvo anuomet.

– Įsivaizduojate, mes abu dėl nesėkmės buvome pasidarę tokie bailiukai, kad nedrįsome griebtis didesnių projektų.

Rožė pliaukšteli ranka per kaktą.

– Mes buvome tokie kvaili, kad tikėjome galį įtikinti žmones pirkti mūsų žvakides ir paveikslus. Mes buvome tikri,

kad taip bus visą gyvenimą! – jis nusišypso Dinai, ši jam, ir abu susidaužia taurėmis.

Brunei smalsu, kaipgi įvyko posūkis jų gyvenime.

– Tai vis rabino brolis, – užsigalvojusi sako Dina.

– Tas pagyvenęs vyras, kuris nesidrovėdamas užduoda pačius nemaloniausius klausimus? – smalsauju aš.

– Taip, jis, – patvirtina Dina. – Jis tik paklausė, ar ilgai mes ketiname atrodyti mažesni nei esame.

– Tuo metu man pasirodė visiškai nederama, kai jis paklausė, kodėl aš, jei jau neturiu pinigų, negalėčiau sukurti kokių nors brangių dalykų. Po savaitės prisiminiau, kad prieš dešimt metų buvo šovusi mintis spjauti į turistus ir gaminti baldus. Per kasdienius rūpesčius buvau visiškai pamiršęs.

Gejakus lydėjo sėkmė ir jie turėjo gerą pradinį fondą. Kai Dina Fižako parduotuvėje išvydo pirmuosius baldus ir nuobodžias baltas pagalves, spontaniškai griebėsi teptuko. Taip gimė jos naujasis dizainas. Niekas jiems nenukrito lyg iš dangaus. Jie susirado rėmėjų – per fotografus, kuriems nuomodavo fabriko patalpas modeliams fotografuoti, kilo mintis skelbtis žurnaluose. Nuo to laiko, kai pasirodo reportažų apie jų darbus, Rožė ir Dina gauna užsakymų iš visos Prancūzijos.

– Su nauja interneto parduotuve randame klientų net užsienyje, – džiūgauja Dina.

Dar viena Pelenės istorija, kuri, deja, man niekaip nepadės sutvarkyti savo gyvenimo ir išlaikyti savo išsvajotos parduotuvės. Gejakams atrodo kitaip. Dina pakilo, pasirausė tarp žurnalų, grįžusi atsisėdo ant lovos krašto ir atvertė dekoravimo žurnalą. Reportažas apie užburiančią romantišką iškylą. Jos audiniai su rožėmis puikuojasi kas antroje nuotraukoje. Nustebusi parodau į vieną iš jų:

– Šį indų komplektą aš turiu savo parduotuvėje. Tikrai!

Bet lemiamas sprendimas vis dar neateina į galvą. Dina apkabina mane:

– Kodėl turi taip atkakliai grumtis kaip vienišas kovotojas? Padaryk kaip mes. Nuausk savą tinklą. Susisiek su žmonėmis, kurie gali tau pagelbėti ir kuriems turi ką pasiūlyti!

Rožė akys spinduliuoja:

– Taip. Jei mes parduodame tas medžiagas su rožėmis visoje Prancūzijoje, jos turės pasisekimą ir Kolombūre. O jei įsitvirtinsi savo miestelyje, žmonės, kurie perka mūsų medžiagas, gali susidomėti ir tavo prekėmis.

Taip mes penkiese įnirtingai diskutavome ir gėrėme vyną. Jiedu mane sudomino. Davė pradą, kuris po vakarykščio vakaro kaime greitai turėjo išaugti sulig drambliu ir sudaužyti į šipulius mano senąją porceliano parduotuvę. Jei kaip nors gaučiau kreditą, galėčiau paprastomis priemonėmis pakeisti jos struktūrą. Bet reikia ryžtis visiškai naujiems keliams. Brunė ir Estela paremia mane. Taip bendrai svarstant man atsiveria durys ten, kur anksčiau mačiau tik storą bunkerio sieną.

Pagaliau atėjo eilė ir kaimo šventės pasiūlymams. Pasiūlau Dinai tarp langų, panašių į katedros langus, iškabinti ilgas dilgėlių girliandas, ant jų dažais būtų galima uždėti akcentus. Staiga pastebiu, kad Estela ir Brunė darosi vis tylesnės. Jos siurbčioja iš savo taurių, o Rožė stengiasi laiku jas papildyti. Bet draugės susimąsčiusios spokso prieš save. Tik Dina ir aš plepame nesustodamos, lyg turėtume pasivyti planuojant praleistas dienas. Staiga Estela pakelia galvą:

– Žinai...

Tą pačią akimirką ir Brunė pravėrė burną:

– Aš manau...

Jos pasižiūri viena į kitą ir nusijuokia. Brunė klausia Estelos:

– Tau šovė ta pati mintis kaip man? Eksportas.

Estela net sužviegia iš susižavėjimo ir susijaudinusi ima linksėti galva.

Aš nieko nesuprantu. Dina ir Rožė pasikeičia žinovų žvilgsniais. Tik aš sėdžiu nieko nesuvokdama. Estela šypsosi.

– Dalija, bijau, kad grįžusi turėsi kaip reikiant pertvarkyti savo parduotuvę.

Ir Brunė grasina pirštu net kliuksėdama iš juoko dėl mano sutrikusio veido.

– Netgi dar blogiau, – gąsdina ji. – Tu turėsi viską rekonstruoti. Galbūt išgriauti sienas. Duok man planą. Tiek daug sandėlių ploto tau nereikia. Geriau jį skirti parduotuvei. Pagalvok apie tai, ką sakė moteris iš banko.

Netekusi žado žvelgiu į jas ir netikėdama purtau galvą.

– Kas čia jums atsitiko?

Estela nebegali susitvardyti.

– Dalija, kodėl mes dalyvaujame šiame renginyje? Kodėl aš dainuoju senoje akmens skaldykloje? Kodėl Brunės dieviškieji valgiai bus tiekiami senoje fabriko salėje?

– Tai patiks svečiams... nepamirštamas išgyvenimas, gyvenimo džiaugsmas. Romantika, – mėginu aiškinti vis dar nieko nesuprasdama.

– Taigi, mano brangioji! – Brunė leidžia man galvoti pačiai, bet veltui. – Ir tavo svečiams tai turėtų patikti. Kodėl jie užeina tik pirkti? Kodėl ne pasimėgauti, išgyventi kokių nors įdomių dalykų?

Estela ją papildo:

– Kodėl negalėčiau padainuoti ir pas tave, jei jau lepinu net kvadratinius berniukus.

Aš tiesiog netenku žado. Tą dieną atidedame vizitus, kuriuos buvome suplanavusios. Rožė atneša dar grafiną vyno, o mūsų susijaudinusiems skrandžiams krosnelėje pakepina

dešrelių ir ėrienos. Mes kuriame planus iki sutemų. Planus kaimo šventei ir mano ateičiai. Mane pirmą kartą apima jausmas, kad kažin kas nuėmė nuo pečių naštą ir paskirstė kitiems. Tai, kas sukurta mūsų draugijoje, yra svajonė, kurią turime įgyvendinti, nes ji labai konkreti. Dešimt akių mato daugiau nei dvi. Mane apėmęs jausmas, kad aš lyg pjudomas žvėris šuoliuoju per grėsmingą gyvenimą, užleidžia vietą ramybei ir būsimų darbų džiaugsmui. Jei jau radai duris, atsivers ir kitos. Jei pati negalėsiu padaryti, man padės kiti.

ŠVENTĖ

Po dešimties dienų sėdime po Lakavo markizėmis* lauke ir pusryčiaujame truputį pavargusios po pastarųjų dienų darbo, bet laimingos. Mes svajojame. Kartą paskambinau į parduotuvę savo padėjėjai ir pranešiau, kad negrįšiu laiku. Man reikia dar truputėlį laiko viską apgalvoti. Ir Brunei teko skambinti, prieš tris dienas, nes ji norėjo sužinoti, kaip Cezariui sekasi Viši. Bet prieš pareiškiant norą vėl tapti savarankiškai jos veido bruožai sustingo, akys padėro, įdurtos į nematomą tašką virtuvėje, o ranka, laikanti telefono ragelį, nusviro.

– Jis man pasakė, kad neturiu trukdyti jam gydymo kurso. Jam reikia ramybės, – sušnibždėjo ji kimiai.

Tai buvo paskutinis kartas, kai ji mums pasakojo apie Cezarį.

Tik Estela atrodo žvali, lyg būtų visiškai pamiršusi Yvą. Ji nekalba apie gyvenimą prieš atostogas. Vieną kartą pastarosiomis dienomis pasivedėjau ją į šoną ir paklausiau kodėl.

– O kodėl jis neskambino nė karto? – pasipiktino ji.

– Tu gi jam uždraudei!

– Bet vis tiek galėtų... jei iš tiesų man ką nors jaučia...

Estela vėl atrado save muzikoje ir atsivėrė. Bet ji bijo pasekmių, vis dar bijo. Yvas turėtų sugriauti mūro sieną ir su-

* Langų ar balkono užuolaidos.

vaidinti senovės riterį. Kaip juokinga: abi mano draugės įsimylėjusios, bet nėra laimingos. Ir aš buvau nelaiminga, bet padedant kaimo gyventojams įgavau drąsos. Meilei nėra laiko. O jei... Man paprasčiausiai to nereikia.

– Ei, mieloji! Kiek laiko dar maišysi šaltą kavą?

Pašaipus Estelos balsas pažadina mane iš apmąstymų.

– Kas atsitiko? – perklausiu krūptelėjusi.

Brunė kikena:

– Taip maišydama pamažu gali ir numirti. Tavo mintys sklando kažkur kitur. Apie ką galvoji?

Papurtau galvą norėdama atsikratyti savo minčių ir padedu šaukštelį ant lėkštutės.

– Įdomu, kaip mums seksis toliau.

Sąmoningai nekalbu apie savo draugių vyrus.

Brunė uždeda ranką man ant pečių ir pažvelgia šypsodamasi.

– Drąsos! Šiandien bus generalinė repeticija. O jei šiandien pavyks, pavyks ir paskui.

Estela parodo ranka į sankryžą.

– Tau gerai, – subamba ji. – Pirmuosius žingsnius žengsi savo namuose, tau reikia tik persitvarkyti. Po šios dienos tave pažins čia kiekvienas.

O Brunė neatrodo patenkinta.Virš nosies susimetusi gili raukšlė.

– Matysime, – tais žodžiais tema baigiama, bet už Brunės ramybės slypi daugiau nei paprastas mieguistumas.

Estela pastato tuščią puodelį ant stalo ir staiga atsistoja:

– Vaikai, aš dar prigulsiu, nes vakare turėsiu dirbti iki vėlumos.

Mielai sutinkame, nes mums su Brune kaimo šventė prasidės po pietų. Man teks tinginio vaidmuo, nes dekoracijos jau seniai parengtos.

Kaip juokinga vienai vaikštinėti po kaimą, kuriame beveik visi pažįsta vienas kitą ir švenčia kartu. Gatvėse stovi besijuokiančių žmonių būreliai, žmonės bučiuojasi ir geria į vienas kito sveikatą. Pasirenku Maklu kiemą, kad nesijausčiau vieniša, nes ten yra ko pasidairyti. Be to, ten aš viena nekrintu į akį. Gurmanų dėžutė išėjo tauri, apgalvota iki smulkiausių detalių. Alyvmedžio medis iš kaimyno nušalusios plantacijos. Vynuogių pynės, kurias sukūrė ir nupiešė Dina Gejak. Vyras, kuris viską apčiupinėja ir nepraleidžia net pintinių su sūriu, apsirengęs miestietiškai ir toks orus, regis, iš gurmanų klubo, kurį minėjo Maržolena. Jis kažką užsirašinėja.

Kaimo gyventojai pakvietė ne tik savuosius. Čia ir komersantai, galimi verslo partneriai. Spaudos atstovai ir net regioninės televizijos darbuotojai zuja gatvėmis. Nusiperku medienos anglyse išvolioto šviežio sūrio ir brandinto piramidės formos ožkos sūrio, mėgaujuosi pačių išaugintais rėžiukais, pastarnoko šaknimis, prieskoniais ir nežinomomis vaistinėmis žolėmis, laukiniais šparagais ir artišokais, kai man iš už nugaros pasigirsta pažįstamas balsas. Nudžiugusi atsigręžiu ir pasisveikinu.

– Kovos įkarštyje, mūsų, regis, nesupažindino, – taria jis, kai aš užsikertu bandydama prisiminti pono vardą.

– Aš pažįstu jus kaip rabino brolį, – suglumusi nusišypsau. Kaip nemalonu.

Bet jis tik nusijuokia.

– Tai dar vienas kaimo juokelis. Neimkite į širdį. Mano suvestinis brolis buvo Niujorko rabinas. O aš nesu religingas, bet žmonės sako, kad toks jau mano būdas, kad turiu nuolat patarinėti. Kažin kas iš to padarė juokelį, ir pravardė prilipo. O tai tik banali profesinė liga. Prieš išeidamas į pensiją dirbau prekybos rūmuose. Aš vardu Gedeonas Cilberšteinas.

– Tai jūs iš Niujorko? – pasmalsauju.

– Vos prisimenu tą miestą. Tolimi giminaičiai mane įsūnijo dar mokykloje. Bet po keleto metų mano naujieji tėvai žuvo autokatastrofoje, ir aš buvau išsiųstas pas kitus giminaičius į savo senąją tėvynę. Taip ir likau čia.

– Vadinasi, jūs tikras Kersi gyventojas?

Vyras papurto galvą:

– Prancūzas, bet tai labai labai seni laikai...

Galiu maždaug apskaičiuoti, kada jis buvo dar vaikas, bet išvydusi trūkčiojantį voką nusprendžiu toliau nekamantinėti ir pakeičiu temą. Padėkoju jam už patarimą, nors kai kurie jo žodžiai buvo kandūs. Jo lūpų kampučius kilsteli šilta šypsena, jis vėl nužvelgia mane tuo viską žinančiu žvilgsniu, lyg galėtų permatyti kiaurai.

– Kaip manote, ar nevertėtų ten po saulės skėčiais padaryti pertraukėlę? Geriau kalbėtis geriant vėsų Maržolenos vyną. Ir jūs man papasakotumėte, kaip galėčiau jums padėti.

Išgėrusi taurę vyno atsidūstu su palengvėjimu. Ir vėl imu pasitikėti visiškai svetimu žmogumi. Papasakoju jam apie savo profesinę nesėkmę. Kada dar galėsiu pasitarti su prekybos rūmų specialistu. Tegu ir buvusiu. Išpasakoju savo rūpesčius. Kad atsakau ne tik už savo parduotuvę, bet ir nuomininkę, nepakartojamą ponią Dindę. Negaliu atsispirti – nupaišau jam tą ponią visomis kalakutės spalvomis.

Man pasakojant senasis ponas pešiojo savo žilą plaukų kuodą ir krapštėsi kaktą, susimąstęs nusivalė akinius ir atidžiai nužvelgė mane. Kitą akimirką jis mintimis jau skarojo kažkur toli ir paniro į savo pasaulį. Jis net nepastebi, kad aš lioviausi pasakoti. Bet nedrįstu jo šnekinti. Tik paklausiu, ar jis gali patarti, kaip man išbristi iš tos balos neprarandant daug plunksnų.

– Neprarandant plunksnų... Kalakutė, – sumurma jis susimąstęs.

Gėdijuosi, kad pasišaipiau iš madam Frederikos kalbėdama su svetimu žmogumi, todėl dar kartą klausiu:

– Ar yra iš viso kokia nors išeitis?

Jo žvilgsnis vis dar susimąstęs.

– Išeitis visuomet yra, net tada, kai žemėlapis nebeišskaitomas, – sumurma jis.

Aš jo nesuprantu.

Gedeonas Cilberšteinas įpila man vyno ir pasako, kad reikia sukurti naują verslo planą, kaip rekonstruoti parduotuvę. Jei sukursiu gerą koncepciją, sumažinsiu išlaidas ir būsiu lanksti, išvengsiu bankroto. Pabrėžia, kad kalba ne vien apie tai, kaip gauti didesnį pelną ar prisitaikyti prie masių skonio.

– Pasitelkusi visą savo išmonę sukurkite ką nors nauja, panaudokite savo ir galimų bendradarbių gabumus, sukurkite tai, kas teiktų širdžiai džiaugsmo – jums ir kitiems.

Verslo partneriai, pinigai, sėkmė... tai svarbu kuriant verslo filosofiją.

Gerai tam vyrui kalbėti, kai jam jau daugiau nei septyniasdešimt. Jo jaunystės laikais verslo pasaulis funkcionavo paprastai. Dabar siautėja kieta kova už būvį! Lyg perskaitęs mano mintis, jis suraukia kaktą ir tyliai taria:

– Ne, Dalija, mūsų laikais kova buvo dar nuožmesnė...

Sutrikusi nutylu.

– Bet tas gyvenimas išmokė nepasiduoti pesimizmui ir abejonėms, vėl imti pasitikėti žmonėmis ir patikėti jiems tai, ko negali pakelti vienas. Mes nesame vienišos planetos kosmose.

Išvydęs, kad aš žvelgiu į jį abejodama, jis papasakoja apie gyvybės kibirkštį, kuri žėruoja kiekviename iš mūsų, net augaluose, žvėryse ir negyvuose daiktuose.

Susimąstęs paremia galvą ranka:

– Gyvenimas galėtų būti toks paprastas. Svarbiausia – visur rasti slaptąją kibirkštį ir ją išlaisvinti.

Nustebusi spoksau į jį išpūtusi akis. Mano draugės ar madam Kalakutė išties turi gyvybės kibirkštį, bet kur ji galėtų slypėti mano parduotuvėje, vis dėlto paslaptis.

Cilberšteinas vėl mintimis nuklydo kažin kur toli.

– Toji ponia Frederika... Kaip manote, ar ji visą laiką gyveno Kolombūre?

– Ne, kiek žinau, ji atvykusi iš Nyderbrono apylinkių.

– Kiek jai metų?

– Aštuoniasdešimt treji.

Mano pašnekovas sušnabžda:

– Ir ji niekada nebuvo ištekėjusi? Tai jos mergautinė pavardė?

– Tikriausiai... – atsakau vis dar nesuprasdama, kur jis suka.

Vyras pažvelgia į mane spindinčiomis akimis. Suploja rankomis ir šūkteli taip džiaugsmingai, kad žmonės nuo gretimų staliukų atsigręžia į mus. Jie šypsosi, nes Cilberšteinas pašoka juokdamasis visa burna, apsisuka aplink savo ašį kaip koks berniūkštis ir patraukia mane aukštyn nuo suolo. Jis suka mane visiškai be muzikos, šoka ir taip linksmai juokiasi, kad pritariu jam, nors visiškai nesuprantu tos linksmybės priežasties.

Štai jis vėl mane paleidžia, juokingai gestikuliuodamas palydi prie suolo ir užsako dar vyno. Jo akys spinduliuoja, o veido raukšlelės atrodo lyg saulės spindulių vainikas. Senas veidas šypsosi padaužiškai lyg berniūkščio. Aš vis dar nepratariu nė žodžio, tik klausiamai žvelgiu į jį.

Štai jis vėl nusijuokia ir iš džiaugsmo ploja rankomis sau per šlaunis. Mirkteli man:

– Ar jūs neprieštarautumėte, jei aplankyčiau jus Kolombūre? Gal galėčiau padėti atkuriant verslą?

– Ar jūs atvyksite vien dėl to? – nustembu.

– Ne, ne vien dėl to. Bet prašau nesupykti – kol kas neatskleisiu tikrosios savo vizito priežasties. Tai turi būti netikėtumas!

Mes susitariame susitikti. Įtariu, kad tikroji priežastis yra madam Dindė.

Aš beveik pavydžiu Brunei. Ne jos išgalvotos idilės, o galimybės dirbti su tokiais nuostabiais žmonėmis šiame kaime. O mano dejonės, pikti pirkėjai... visa tai šiuo metu taip toli, kad net apima baimė, jog reikės vėl ten grįžti. Nelengva būti optimistei tarp amžinai dejuojančių žmonių. Kai pagalvoju apie Cilberšteino kibirkšties teoriją... mūsų geografinėje platumoje pirmiausia milžiniškas kosminis ventiliatorius turėtų nupūsti nuo sielų dulkes. Dangiškasis apsivalymas, kai poliruojami lūpų kampučiai ir akys, kad vėl galėtų šypsotis. Laimė, nuo liūdesio turiu vaistą – Estelą. Gal netrūks ir drąsos pasipriešinti katastrofų pranašui.

Per visą dieną ir vakarą tik keletą kartų mačiau Brunę skubančią pro šalį. Ji užsivertusi darbais, turi rūpintis, kad bufetas pasakiškoje koklių salėje neliktų tuščias ir būtų nuolatos papildomas. Tikrai galima įsimylėti ją, apsirengusią balta suknele su raudonais aguonų žiedais, raudonomis lūpomis ir tos pačios spalvos šilko žiedu šarmos nubaltintuose plaukuose. Na ir kvailys tas Cezaris, tokią moterį paliko vieną, kad galėtų palydėti motiną į kurortus! Gal jis jos net nepažintų, nes ta suvargusi moterėlė su chalatu, kuri mus pasitiko, virto energija pulsuojančia verslo moterimi. Brunė švyti. Aiškiai matyti, kokį malonumą jai teikia svečių aptarnavimas.

Su Dina galiu pasikalbėti tik trumpai, nutaikiusi akimirką, kai ji ant stalo stato šviežių vaisių salotas. Apkabinu ją.

– Jūs taip mus užkerėjote, kad bus sunku išvykti, – atsidūstu.

Ši juokdamasi kumšteli man į šoną,

– Na, na, na. Tik neliūdėk! Radote naujų draugų. O apie mūsų bendradarbiavimą galvoju rimtai. Kai sukursi savo naująją verslo koncepciją, mes atvyksime pas jus.

Ji pasakoja, kokį pasisekimą turi jos audiniai su rožėmis. Tekstilės firma, parduodanti aukščiausios kokybės staltieses ir patalynę, pasisiūlė jos audinius priimti į savo asortimentą.

– Iš karto tam žmogui pasakiau, kad dirbsiu kartu tik tada, jei jis imsis realizuoti ir mano kaimiško stiliaus drabužius ir medžiaginius krepšius.

Juokdamasi papurtau galvą:

– Tikra verslininkė. Iš tavęs yra ko pasimokyti.

Bet Dina turi eiti pasirūpinti savo parodų sale. O aš jau tvirtai žinau, kad esu čia ne paskutinį kartą – vien todėl, kad norėsiu aplankyti Brunę, be to, man tinka toks gyvenimo stilius. Man taip lengva, kaip jau seniai nebuvo. Tai tikras, energingas gyvenimas. Žmonės iš Rok Lupiako įrodė, kad reikia pačiam tvarkyti savo likimą. Regioninės vakarinių naujienų tarnybos pranešimas skamba entuziastingai ir tikrai sukels susidomėjimą.

BOKŠTAS

Mes, trys moterys, gulime išvargintos karščio Brunės sode, ilgėdamosi vėsaus vakaro oro. Bet popietė ilga ir negailestinga. Apima toks jausmas, lyg hamako tinklas būtų įsirėžęs į kūną. Mintyse skrajoju po stebuklingą priešpietį. Brunė skundžiasi, kad saulės kremas, kuriuo Estela trina jai nugarą, per šiltas. O Estela atkerta, kad ji turėtų džiaugtis, kad toje įkaitusioje krosnyje iš viso dar juda. Jų kivirčas erzina mane, nes tokią karštą dieną jautiesi ypač išsekusi. Už tai, kad dar gyvos, turime dėkoti citrinų limonadui išrasojusiose taurėse. Kai saulė nusileis, oras atvės.

Gera Estelai mekenti. Juk ji kalta dėl to, kad mes gulime tokios išsekusios. Ji norėjo atšvęsti saulėtekį iškyla ir iš pat ankstyvo ryto nutempė mus į Rokamadūrą. Išvykome vos saulei patekėjus, kad išvengtume turistų srauto. Nepamirštamas jausmas išvysti tą viduramžių vietą – Erelių lizdą ant kalno – maudantis rožiniuose saulėtekio spinduliuose. Prie „Figmedžio vartų" pasaulis pasikeičia. Kažin kur aukštai danguje kabo bažnyčia, o tekanti saulė ant akmeninio viduramžių fasado brėžia tiesias ilgas linijas. Jei nebūtų suvenyrų parduotuvėlių, iliuzija būtų tobula.

Karšta net ankstyvą rytą, todėl kopdamos nesuskaičiuojamais *Via Sancta* laipteliais gerai išprakaituojame. Mus gena pirmyn žinojimas, kad einame garsiojo cistersų abato Ber-

nardo Klerviečio ir karalienės Eleonoros Akvitanės pėdomis. Čia šnopuodami kopdavo trubadūrai, kuriems Rokamadūro Juodoji madona buvo „Meilės karalienė“. Ji įkvėpė Fransisui Pulenkui pasakiškas kompozicijas. Šiais numintais laipteliais bėgo laikas.

Tik Brunė bamba:

– Man nekilo jokių ypatingų jausmų. Tie suvenyrų prekiautojai ir žmonių kamšatis ankstyvą rytą! Ne pro šalį būtų truputis ramybės.

– Tu neklysti, – sutinka irgi šnopuodama Estela. – Šiame kalne jau nuo senų laikų lankosi turistai! Pirmieji ateidavo pas dievybę, kuri valdė saulę ir versmes. Galijos romėnai pūškuodavo aukštyn pas Kibelę. Paskui senuosius stabus pakeitė Madona. Gal manai, kad jie anais laikais nepardavinėdavo suvenyrų?

Tenka sutikti su ja:

– Bent tuo metu, kai Rokamadūras tapo pagrindine stotele pakeliui į Kompostelą, čia viduramžiais šeimininkavo velnias. Ir visi norėdavo nusipirkti jo plakečių*, vieni pigiųjų, o kiti kaip papuošalą. Tuo metu dar nebuvo atvirlaiškių, o piligrimai norėdavo parsivežti įrodymą, kad čia lankėsi.

Kokia graži Juodoji Rokamadūro madona! Ji mažutė, gožiama visų tų puošmenų aplink baldakimą, bet vis tiek didinga. Švelniai besišypsančią karalienę soste regime tik pašto atvirukuose, iš čia statulos nesimato, per daug toli.

Estela, paprastai į bažnyčią nevaikštanti, uždega žvakelę. Jos sudrėkusios akys spindi prieblandoje. Ji atrodo taip, lyg būčiau nutvėrusi ją darant kokį nors netinkamą dalyką, todėl skuba pasiaiškinti:

– Taigi šventoji trubadūrų vieta, galbūt padės...

---

* Metalo keramika, medžio ir pan. dekoratyvinė plokštelė, papuošta raižiniu arba įrašu.

Lipdama žemyn išvystu, kaip Brunė panašiai šypsodamasi išeina iš suvenyrų parduotuvėlės. Jos rankose paketas, matyti, kad ji nusipirkto miniatiūrinę Madonos kopiją.

– Na, o kaip ten reikalai su bjauriaisiais suvenyrų prekiautojais? – pajuokauju.

Žinau, kad šis kalnas nė vieno nepalieka abejingo. Sujaudina, nori to ar ne. Žmonių gausybė mums nebetrukdo. Pagaliau juk jie visi atėjo vedami tos pačios minties. To viduramžių Erelių lizdo nepamirši niekada.

Taigi mes gulime šią vėlyvą popietę po katalpos šešėliu. Baltos žiedų žvakės svaigina medaus dvelksmu. Pasakojamės ryto įspūdžius ir svajojame, kaip tingiai praleisime vakarą.

Staiga pasigirsta automobilio durelių trenksmas, vaikų ginčas ir vyro bosas:

– Užsičiaupkite!

Kito vyro balsas mėgina raminti. Brunė pašoka lyg įgelta voro, saulės kremo likutis nuvarva nugara. Jos „Cezaris!“ skamba lyg pasibaisėjimo šūksnis.

Man su Estela dar nespėjus susivokti per atviras salono duris į sodą įsiveržia žmonės. Pirmiausia bėga riebi mergaitė, kuriai priekyje trūksta vieno danties, išpučia kramtomos gumos burbulą ir sumekena, kad čia nėra baseino. Paskui ją įšuoliuoja mediniais šautuvais apsiginklavę berniūkščiai, tiesą sakant, dar turintys žaisti smėlio dėžėje, ir sodas tuojau pat virsta Irako ir Amerikos kovų lauku. Mažylė net neklaususi puola gerti mūsų limonado.

Paskui juos įžingsniuoja auklėtojai. Ponia ilgais riebaluotais plaukais ir pomidorų raudonumo suknele išima iš burnos cigaretę ir sudejuoja:

– Gražu čia pas jus!

Vyras šalia jos vaidina vietos komisarą – jis su saulės akiniais, žalsvais, mėlynais ir violetiniais tonais išmargintų marškinių iškirptėje pasikabinęs ryklio dantį ant virvelės.

– Malonu, malonu... – sumurma jis.

Mes susigriebiame rankšluosčius, nes nesame tikros, ar jis iš tiesų turi omenyje sodą. Brunės veidas toks, kad atrodo, jog per radiją per vieną dieną pranešta apie daugybę katastrofų.

Tačiau ji vėl pasitempia, stipriau susiveržia kilpinį rankšluostį apie krūtinę, nors net jos amžiuje iškirptės nėra ko slėpti. Ji šypsosi, lyg turėtų kokį jungiklį. Duryse išdygsta vyras nuožulniais pečiais. Jam apie šešiasdešimt, jis ne ką didesnis už mane, pilvukas taisyklingos rutulio formos. Gelsvai balti plaukai jau seniai nematė kirpėjo. Kai išsiima iš burnos pypkę, išvystu, kad jo žandai lyg žiurkėno.

– Cezari! – šūkteli dar kartą nustebusi Brunė ir pribėgusi prisiglaudžia jam prie krūtinės.

Vadinasi, tai jos dieviškasis mylimasis. Jis atitraukia pypkę toliau nuo jos ir atrodo pykstąs ant Brunės, nes ji apsigaubusi tik rankšluosčiu.

Atlaidus bučinys, jis nusišluosto lūpas, ir štai jau girdime jį sakant:

– Tavo sode pilna žmonių! Vidury darbo dienos?

Matau, kad Estelai viduje viskas verda, ji eina prie durų ir prisistato. Aš irgi prieinu arčiau. Brunė jau perėmė pokalbio vadžias į savo rankas.

– Aha, draugės. Taip taip, – prataria dieviškasis Cezaris kiek gergždžiančiu balsu ir smalsiai nužvelgia mus blankiomis akimis. – Atvykote jos aplankyti?

– Taip. Mes atostogaujame pas Brunę. Mat ji jautėsi tokia vieniša... – įgelia Estela.

Ji nenusipelno net žvilgsnio. Brunės partneris tik pageidauja žinoti, ar mes gerai įsikūrėme. Išgirdęs, kad apsistojome *La Cave*, nusišypso.

– Nuostabu, širdele, – subamba jis Brunei. – Tada mes visi tilpsime čia.

Brunė gerokai nustemba, kai jis jai pristato savo draugo Žeraro šeimą ir paskirsto ją po namus. Jiedu su Brune miegos salone, jis tikisi, kad ji neprieštaraus, jei ta šeima apsigyvens bokšte, pagaliau tai didžiausias kambarys. Vaikai turi miegmaišius.

– O kodėl negalime miegoti tavo kambaryje? – nustemba Brunė.

– Ten nakvos mano mama. Jai reikia ramybės ir atskiro tualeto, širdele. Ar padėsi man ją atvesti? Ji dar sėdi automobilyje. Podagra palengvėjo. Bet tas jos artritas, tu gi žinai.

Brunės veidas pilkas it pelenai.

– Bet jos gydymo kursas dar nebaigtas.

Globėjiškai šypsodamasis Cezaris paglosto jai kaktą ir paaiškina:

– Tavo skambutis mums sutrukdė. Visą savaitgalį mėginome atgauti atostogų nuotaiką, bet tu gi žinai, kaip būna, kai įsibrauna kasdienybės rūpesčiai... Negalėjome atsipalaiduoti. Jei jau esi praradęs deramą nuotaiką, viską reikia palikti ramybėje. Vienintelė paguoda, kad prisiminiau, jog rytoj Žeraro gimtadienis. Panorau suteikti jam džiaugsmo.

Brunė jį nutraukia:

– Ir tu sugalvojai atsivežti čionai visą šeimą, kad galėtumėt atšvęsti?

Cezaris pabučiuoja Brunei galvą.

– Širdele, tu tokia jautri ir viską supranti tiesmukai. Jei jau tavo draugės čia, turbūt pripirkai maisto? Jei ne, rytoj iš pat ryto leisimės į kelią. Mielasis Žeraras neturi pamiršti savo šventės!

Mielasis Žeraras tuo metu prasiveria barą salone ir įsipila gėrimo.

– Dvigubą! – sumauroja jo žmona iš sodo.

Matyt, ji sugeba užuosti, ką veikia jos vyras. Tuo tarpu išdykėliai mano antklodę šturmuoja kaip tvirtovę. Riebio-

ji mergaitė abejingai supasi hamake ir gurkšnoja kokakolą, Brunė pasuka į virtuvę, o Cezaris paprašo Žeraro įpilti ir jam.

– Cezaris, – aimanuoju aš ir išpučiu akis į Estelą.

Ji išpučia savąsias ir šaipydamasi šūkteli:

– O Madona!

Brunė grįžta su kokakola. Ji mus girdėjo.

– Tikiuosi, padės... O jei ne, bent jau jūs nepalikite manęs.

Daugiau pasikalbėti nepavyksta. Margaspalvė šeima jaučiasi čia jau kaip namie. Moteris pomidorų raudonumo suknele saldžiai nusišypso:

– Atsineškite iš virtuvės kėdes ir sėskitės prie mūsų!

Mes mandagiai šyptelime iš tos blogos vaidybos, aš palaukiu naujo kriokiančių berniukų antpuolio ir atgaunu savo antklodę. Mes su Estela mieliau patraukiame krūmų link. Estela sugriebia mūsų limonado butelį ir sušnypščia kažką mergaitei. Suprantu – lyg „mėšlavabalis“. Mažylė pradeda šniurkščioti, bet be ašarų. Tėvai nekreipia į ją jokio dėmesio, atrodo, kad jiems toks triukšmas įprastas dalykas.

– Bjaurūs padaužos. Aš to neatlaikysiu! – sudejuoja Estela. – Noriu dingti iš čia...

Bet mes negalime Brunės palikti vienos.Vargšelė atrodo kaip žvalgytuvių objektas. Sena moteris praklibinkščiuoja pro šalį subintuotomis kojomis, laimė, iš abiejų šonų remiama Brunės ir Cezario. Giminystė akivaizdi: kresna figūra, atsikišęs pilvukas, žiurkėno pažandės. Tačiau jos gelsvai balti plaukai tvarkingai susukti į mazgą. Atrodo, kad senoji ponia turi pinigų, o sūnui jų aiškiai trūksta. Drabužiai ir šilkinė skara iš brangių Paryžiaus parduotuvių. Ir jos nuotaika pakilesnė nei sūnaus. Brunė su Cezariu padeda jai įsitaisyti šezlonge, kurį ką tik atitempė iš salono.

Gerai ištreniruotu tenoru Cezario motina konstatuoja:

– Cezari, mielasis, man čia per daug žmonių. Tai pakenks mano sveikatai. Ir tas bliovimas! Cezari, gal galėtum bent jau vaikus pasiųsti kur toliau? – jos žieduota ranka parodo į gatvę, o galva didingai palinksta į sodo pusę, į Estelą. – O jūs, brangute, gal su savo drauge galėtumėte užplikyti šviežios *espresso,* tik pupeles sumalkite rankomis. Cezari, juk tavo namuose yra pupelių, ar ne?

– Neturime, – įsiterpia Brunė ir pelno žvilgsnį iš po pakelto antakio. Bet ji nesileidžia įbauginama. – Nesitikėjome, kad Cezaris grįš. Juk jis kurorte. Bet gal jūs išgersite maltų pupelių kavos kaip visi?

– Ne, jau geriau paprasto vandens. Gal jūsų draugės atneštų stiklinę? Ar ilgai tos ponios bus pas mus?

Mes, ponios, nesijaučiame įpareigotos atsakyti, o Brunė paprasčiausiai palieka anytą. Ji negrįžta labai ilgai, jau ketinu pažiūrėti, ar nereikia jai ko padėti. Bet štai ji vėl išdygsta duryse su puodeliais ir duoda mums ženklą neiti paskui ją. Kol pakvimpa kava, mes su Cezariu ir jo motina žaidžiame klausimų ir nutylėjimų žaidimą; iš Žeraro žmonos sužinome, kad ji perka tik virtus makaronus ir tokias skanias bulvių lazdeles su Teksaso prieskoniais, kurios iškeptos krosnyje ir atsiduoda Laukiniais Vakarais.

Ji visiškai nesusigaudo pasaulio šalyse, o jos vyras rado šio klausimo sprendimą. Jo naujoji navigacijos sistema suteikia pokalbiui peno visam pusvalandžiui.

Cezaris mėgina vaidinti svetingą šeimininką ir pradeda mūsų klausinėti:

– Turbūt artimiausiomis dienomis norėsite aplankyti įžymybes ir pavažinėti po apylinkes?

Estela pažvelgia jam tiesiai į akis ir atkerta:

– Esant tokiems karščiams Brunei bus maloniau, jei mes liksime pas ją ir nekelsime sumaišties.

Blankios mėlynos akys išskysta. Cezaris pasitraukia kėdę atgal ir nepastebimai nusuka ją tolyn nuo mūsų. Vėl pokalbis nutrūksta – subarška pjūklas, suklykia riebioji mergaitė, išsidrėbusi hamake. Nė vienam iš mūsų nekrinta į akis, kad kavos puodeliai vis dar tušti. Pagaliau Brunė atneša kavinuką, ji apsirengusi šviesia mėlyna kelionine suknele, atrodo užguita ir išprakaitavusi.

– Štai manoji *Brunehaut!* Visuomet paslaugi ir dalykiška, visuomet mikli! – sušunka Cezaris susižavėjęs.

Jis taria „Briuno“, pas mus sakoma „Brunhilda“.

Brunė meta jam kandų žvilgsnį ir sušnypščia:

– Štai, ponai, kava. Gerkite į sveikatą ir jauskitės kaip namie...

Jos akys net patamsėjusios, bet niekas, išskyrus mus, nesupranta ironijos.

Kavinukas ištuštėja prieš ateinant mūsų su Estela eilei. Cezaris tai pastebi:

– Ak, ponios, labai gaila, mūsų draugija šiandien tokia didelė, didesnė, nei buvo tikėtasi... bet jūs turbūt išgersite puodelį *espresso* vėliau viešbutyje.

Brunė mato, kad mes net išsižiojome iš nuostabos, staiga pakyla, palieka neišgertą kavą, įsitempia ir intymiai pasilenkia prie Cezario:

– Mielasis, žinai ką? Manau, mes visi prieš vakarienę užsitarnavome truputį poilsio. Parengiau savo kambarį tavo motinai, kambarys draugams irgi parengtas. Turbūt visiems ne pro šalį būtų mažutė siesta?

– O tos ponios? – pasigirsta tenoras šalia Cezario.

– O tas ponias palydėsiu į viešbutį. Ten išgersime *espresso*, ir aš grįšiu prieš pat vakarienę!

Cezaris šypsodamasis paplekšnoja savo partnerei ranką.

– Nuostabi mintis. Ponios tikriausiai turi geresnių planų, nei stumdytis su visiškai svetima šeima.

Laimė, padaužos ima taip garsiai rėkti, kad mums nė nereikia atsakyti. Su koktumu atsisveikindamos pabučiuojame orą ir su palengvėjimu atsikvepiame, kai kartu su Brune išeiname iš namų.

Susijaudinusios Brunės veidas išmuštas raudonų dėmių.

– Tik nieko dabar nesakykite. Atidarykite bagažinę ir padėkite susikrauti daiktus. Lagaminai stovi prie laiptų.

Ji skubina mus. Kai išvažiuojame keliu į viešbutį, Estela pasmalsauja:

– Tu pabėgai?

Veidrodėlyje matome – Brunė linkteli. Ji sėdi ne susitraukusi, kaip prie Cezario, pečiai išsitiesino, lūpose žaidžia beveik šėtoniškas šypsnys. Nusijuokusi sako:

– Taip. Aš dingstu. Jau seniai reikėjo taip padaryti. Jūs buvote teisios, prieš jums atvykstant aš supratau tik pusę to, kas sakoma, mat Cezaris nemoka vokiečių kalbos. O aš suprasdavau tik tai, ką norėdavau suprasti. Buvau visiškai apsvaigusi.

Aš patikslinu:

– Tai tu negrįši vakarienės?

– Ne. Liksiu viešbutyje. O iki tol jaukiai išgersime puodelį *espresso* gatvės bistro.

Pastačiusi automobilį prie *La Cave* nusprendžiu, kad *espresso* geriau pakeisti aperityvu, nes markizės ryškioje popietės saulėje primena atostogas. Mes išlipame, pasirąžome, įkvepiame oro, kuris atsiduoda šiltu kalkakmeniu ir kiek suminkštėjusiu asfaltu. Staiga Estela šūkteli lyg būtų išvydusi vaiduoklį. Ji visa išbalusi, virpėdama rodo ranka į automobilį, kuris stovi tarp kitų.

– Yvas... – sušnopuoja lyg ketintų apalpti.

– Taip. Tikrai šeimos diena, – reziumuoja Brunė.

PAKELTI SPARNAI

Yvo aplinkui niekur nesimato, bet ponas Lakavas patvirtina, kad viešbutyje užsiregistravo du turistai iš Elzaso. Išsirengę kažin kur į iškylą pėsčiomis. Žadėję grįžti tik vakare. Jis nuoširdžiai pasisveikino su Brune ir mirktelėjo, kai ir ji užsisakė kambarį. Iš nuoširdumo, su kuriuo savininkas aptarnavo Brunę, matome, kad Cezaris kaime neturi gero vardo. Nors vargu ar kas jį pažįsta asmeniškai. Ponia Lakav ateina iš virtuvės ir, pastebėjusi daug sakančią vyro išraišką bei Brunės bagažą, užjausdama paglosto ranką. Ji šiandien įsisegusi milžiniškus skambančius geltonus auskarus. Įpila tos pačios spalvos gėrimo į tris siauras taures.

– Eikite į vidų. Išgerkite, tai nuramins skrandį! – įsako ji.

Mes paklūstame ir išgeriame.

Estela vis dar atrodo blogai.

– Aš to neatlaikysiu. Ir ne vienas, su berniūkščiu...

Mėginu ją sutramdyti, nes man jau gana:

– Estela, kokias nesąmones čia kalbi? Gerai žinai, kad Yvo sūnus išaugo iš vaikiško amžiaus! Dejuoji, kad neskambina, nors jis ir negali skambinti. Jis taip myli tave, kad nepabijojo ilgos kelionės, o tau vėl negerai. Nesuprantu tavęs.

Estela sudejuoja:

– Nesupranti – kaip ir aš. Argi tu nepastebi, kad jis mane kontroliuoja! Aš norėjau, kad tarp mūsų būtų atstumas, o jis

atseka mano pėdsakais. Nenorėjau kalbėtis telefonu. O jis nori kalbėti. Nenorėjau vaiko. O jis atsiveža jį čia. Prakeikimas. Kodėl jis negerbia mano asmens?

Brunė ramindama suima ją už rankos, kuria ji remiasi į bufetą, bet Estela atitraukia ją.

– Tik pažvelk, Estela, – mėgina raminti ir Brunė. – Tu dar nežinai, su kuo jis, o jau bambi. Tu neduodi tam vargšui vyrui jokių galimybių pabendrauti.

– Tyliau, tyliau, – ramina ir Lakavo žmona mosuodama rankomis. – Jaunuolis labai simpatiškas. Jei jūs bijote, kad jis su vaiku, tai turiu jums garantuoti: tai jaunuolis, kuris greitai pasuks savo keliais.

Bet visa tai neturi prasmės. Mes kurį laiką įkalbinėjame ramindamos Estelą. Atsisėdame tuščiame gatvės bistro išgerti puodelį *espresso*. Man praėjo noras gerti aperityvą, mėgstu jį tik tada, kai esu visiškai atsipalaidavusi. Mes negalime perkalbėti Estelos. Taigi priimame patrakusį, galbūt skubotą sprendimą, bet lengvumas, su kuriuo pasakome jį Lakavui, rodo, jog jis vienintelis teisingas. Šeimininko šeima mus supranta, be to, mūsų išvykimas ir buvo numatytas šiomis dienomis. Nuo kaimo šventės jis tvirtai tiki, kad mes grįšime. Ir tikrai ne pas Cezarį, nes į Estelos klausimą Brunė trumpai atkerta:

– Aš su jumis.

Mes iškeliaujame. Estela pametusi galvą, aš pernelyg anksti, o Brunė negrįžtamai.

– Tegu tarp mūsų bus atstumas, turiu viską apgalvoti ramia galva, – pasiūlo Estela.

Beje, tai ne mano būdui, ir man gaila Yvo. Kad ir kas ten būtų tarp jųdviejų, kaip turi jaustis vyras, nukeliavęs beveik devynis šimtus kilometrų, kad pamatytų moterį, kurią myli? Gerai, jis galėjo paskambinti ir sutaupyti kelio. Bet gal tai

turėjo būti gražus netikėtumas, be jokių slaptų kėslų? Aš negaliu taip pabėgti ir palieku pas Lakavą Yvui laišką. Juokinga, kad atsiprašinėju už savo draugę ir parodau jam, kaip labai vertinu jo ketinimus. Bet manęs neapleidžia jausmas, kad turiu jį paguosti, nes nujaučiu, kas dedasi jo širdyje.

Karštame automobilyje kelionė tikrai neprimena atostogų nuotaikos. Jis iki paskutinės kertelės prikimštas bagažo. Estela trumpai nusnūsta, turbūt kad nereikėtų kalbėtis. Brunė svyruoja nežinodama, kaip vertinti Estelos elgesį, ir neslepia džiaugsmo išsilaisvinus iš to, kas jau seniai nesąmoningai darė ją nelaimingą. Sako, kad labai džiaugiasi dėl to, jog pagaliau atsivėrė akys, o aš turiu sutelkusi dėmesį vairuoti kaimo keliais. Kai Rokamadūras lieka už horizonto ir virš akmeninio Erelio lizdo ima temti, man gerklėje įstringa kamuolys. Viskas per greitai. Mielai pasiimčiau keletą uolos gabaliukų, kad nors kas nors primintų šį kraštą.

Mūsų kelionė trunka visą naktį. Šį kartą kelias nebeteikia tiek džiaugsmo, kaip būna baigiantis atostogoms. Užuot pasilikęs laiko mėgautis grįžimu ir į kasdienybę pasiėmęs laisvės ir atradimo džiaugsmą, žmogus tampa žiurkėnu, kuris lyg per prievartą sukasi užburtame rate. Aklas. Varomas, skubinamas. Mes keičiamės prie vairo. Užvalgome restorane tolimųjų reisų vairuotojams ir paliekame už nugaros ilgus kilometrus. Tekančią saulę pasitinkame Elzase.

Ketvirtadienio rytą atsibundu skaudama galva. Toks sunkumas – lyg pagirios, nors negėriau nė lašo. Vakar mes visą dieną miegojome. Estela Baden Badene, ten mes atvykusios kartu papusryčiavome, o Brunė pas mane. Nuo to laiko, kai gyvenu viena, namai man beveik per dideli, todėl Brunė laikinai atsikraustė pas mane. Pasirąžau norėdama išvaikyti kelionės stingulį ir nuoširdžiai nusižiovavusi puolu darbuotis virtuvėje.

Vakarykščiai pusryčiai buvo varginantys, mes susiginčijome. Nenutuokėme, kokių pasekmių turės mūsų draugės dainavimas kaimo šventėje Kersi. Estela vakar prisipažino, kad jos gyvenime pirmoje vietoje tik muzika. Ji nori ateityje jai atsiduoti visu kūnu ir siela. Ji neketina imtis kokių nors pusinių dalykų. Partneris? Mielai. Bet jis bus tik antroje vietoje.

Brunė ir aš atvirai parodėme savo nepritarimą. Kodėl ji anksčiau to mums nesakė? Kodėl ji apgaudinėja Yvą visokiausiais išsisukinėjimais?

Estela užsipuolė Brunę:

– Ir tai sakai tu? Kuri savo mylimąjį paliko taip staiga ir netikėtai?

Brunė ramiai paaiškino mūsų draugei, kad Cezaris buvo vien meilužis. O Estela... Aš parėmiau Brunę ir pareiškiau savo nuomonę apie jos išvykimą. Bet Estela tik purtė galvą ir aiškino, kad kaip tik Kersi jai pasidarė aišku, jog nepakęs niekieno artumo.

– Jis dusina mane, – porino ji. – O jei ir toliau graušite mane, tai ir jūs pradėsite mane smaugti.

Taigi mes palikome mūsų jautruolę ramybėje ir grįžome į Elzasą.

Šiandien po pusryčių su Brune grįžo įprastas gyvenimas – inventorizacija parduotuvėje, susitarimas dėl susitikimo banke bei prekybos rūmuose. Jaučiuosi praradusi pusiausvyrą: Kersi gyvenimo džiaugsmas bei lengvumas – ir krizė namie. Aš net truputį bijau savo parduotuvės.

Bet priešais *La vie en rose* apima visiškai kitas jausmas. Rytas rūškanas, krapnoja, tai leidžia rožėms, kurios vejasi aplink vitrinų kolonas, išlaikyti sodrią spalvą. Kai nekepina saulė, jų baltuma varijuoja nuo žalsvos iki vanilinės, o pumpurai atrodo rožiniai. Man regis, tai geras ženklas. Todėl energingai traukiu Brunę į vidų. Ir ten suvokiu: aš turėsiu

savo parduotuvę! Mane vėl žavi senoji idėja, nors pirkėjų vis mažiau. Paglostau antklodę su Viktorijos laikų rožių raštu. Žinau: aš myliu daiktus, kuriuos parduodu. Man tik paprasčiausiai trūksta žmonių, kurie gebėtų tai įvertinti.

Mano pagalbininkės apskaičiavimas ir pranešimai apie susiklosčiusią padėtį ilgai neužtrunka. Ji pardavė daugiau, nei tikėjausi, bet tai manęs neišgelbės, galėsiu apmokėti tik svarbiausias sąskaitas. Mums kalbantis Brunė keletą kartų pereina per parduotuvę, apžiūrinėja visas detales, įremia rankas į klubus ir palenkusi galvą į šoną apžvelgia patalpas.

– Viskas gražu, – pasigirsta jos sprendimas. – Bet per brangu tau, per tauru šioms vietoms. Tai būtų gerai parduodama Paryžiuje, Lione, Bordo ar Miunchene, Berlyne. Tu turi prisivilioti pirkėjų iš toliau – kaip restoranas, į kurį žmonės užsuka nepabijoję padaryti gero lanksto.

Ji jau visiškai pamiršo pensininkės padėtį. Su savo puošniomis sidabrinėmis garbanomis ir smaragdinės spalvos kostiumu ne tik atrodo kaip mano architektė, – ji duoda man ir atitinkamų patarimų.

– Patalpos beveik tobulos. Tik reikia padaryti angą durims ir išmūryti sieną, tai kainuos nedaug. Galbūt mums padėtų Yvas su keletu vyrų? – Brunė pastebi mano abejonę. – Mes juk neprivalome duoti ataskaitos Estelai? Ar ne?

Aš tik šypteliu ir įsivaizduoju savo naująją parduotuvę. Didelė pagrindinė patalpa su vitrinomis abipus durų ir liks prekybos salė. Mažesnę, iš kurios per paliktą angą bus matyti visa parduotuvė, ištuštinsiu renginiams. Už jos bus tualetai, mums reikia tik išgriauti sieną.

– Tas duris į sandėlį užmūrysime. Tau reikės mažiau sandėlio patalpų. Pusę šios patalpos skirsime virtuvėlei. Į ją ir į sandėlį bus galima patekti per pagrindinės salės duris. Taigi sandėlyje reikės sienos su durimis. Visa kita jau yra.

Aš susižavėjusi: kaip paprasta iš turimų patalpų sukurti visiškai naują dalyką. Betono akmenys, skiedinys, naujos ir vienerios perkeltos durys, spalvos, – kaip lengva visa tai įsivaizduoti.

– Bet ką daryti su renginių sale? Juk negaliu palikti jos tuščios, kai renginiai nevyksta?

Ir šiuo klausimu Brunė gali patarti. Aš turiu įkomponuoti ją į parduotuvę, eksponuoti čia vertingiausius daiktus. Keletas apskritų staliukų su nedidukėmis kėdėmis darbo laiku... tik arbata, kava, vanduo, sultys ir pyragas. Geriausia – firminis Elzaso pyragas, tai patrauktų turistus. Daugiau nieko. Jokių nereikalingų sąnaudų, jokių perdėtų išlaidų.

– Sienas nudažysime baltai. Ten įtvirtinsime nuotraukų galerijai pakabinti medžio juosteles. Ten išstatysime menininkų darbus. Galerijos publika pirks kur kas daugiau nei autobusais atvykstantys turistai. Staliukus nesunku išnešti, kai vyks renginiai.

Brunės akys švyti našlaičių mėliu. Man dingteli mintis.

– Brune, mes turėsime čia publikos. Dainuos Estela. O aš rengsiu kursus!

– Kursus?

– Taip. Mokysiu ponias serviruoti šventinį stalą arba apipavidalinti jį rožėmis!

Sakau jai, kad man ir taip kone kasdien kojos tinsta nuo stovėjimo, nes neateina nė vienas pirkėjas. Tad galėčiau už nedidelį mokestį mokyti grupes, kurios pirktų daiktų mano parduotuvėje. Brunė susižavėjusi.

Ji dar kartą apsižvalgo ir susimąsčiusi prideda smilių prie kaktos.

– Bet ar nebus komplikacijų derinant leidimus su vietos valdžia? – susimąsto ji.

Galiu ją nuraminti. Niekas mums netrukdys, jei mes griausime tik vidines sienas. Kol neparduodame alkoholio,

bus paprasta. Gal kam nors užklius tualetai ir virtuvė, bet mes juos gerai įrengsime.

– Ne, Brune. Reikalai stumsis pirmyn. Turėdama šią koncepciją, galiu parašyti naują verslo planą, visiškai pertvarkyti savo veiklą ir galbūt net gauti reikiamą kreditą. Jei tik galėčiau keletą savaičių palepinti savo pirkėjus... yra dar viena kita neapmokėta sąskaita.

Brunė nuodugniai išanalizuoja mano apskaičiavimus, ir aš nustembu, nes be kredito nieko gera nenuveiksime. Dvidešimt tūkstančių eurų bankui nedaug, bet man jie reiškia išgyvenimą. Tenka jai aprodyti sandėlį ir viską paaiškinti. Pagaliau ji suima mane per pečius ir nusiveda atgal į pagrindinę salę. Parodo į lovą ir pareikalauja, kad atsisėsčiau. Jos rausvai padažytose lūpose švyti šypsena, bet raukšlelės apie akis, regis, griežtesnės. Tai, ką ji sako man, atsiduoda ir Kalėdomis, ir Velykomis kartu.

– Dalija, aš tikiu tavo idėja. Aš tvirtai tikiu, kad tu pajėgsi. Pažvelk... Aš tau nemoku nuomos, o tu mane paslaugiai priėmei. Aš duosiu tau pinigų, tapsiu tavo parduotuvės dalininke.

– Tu nori dalyvauti šiame vargingame versle? – nustembu aš.

Mano sutrikimas priverčia ją nusijuokti.

– Ne, ne šiame. Aš prisidėsiu prie firmos, kuriai gerai sekasi, prie tos, kurią mes sukursime. Aš imsiuosi šeimininkauti, mes susitarsime dėl mano dalies. Ką manai?

Netikėdama tik išsižioju ir sutrikusi iš džiaugsmo abiem rankomis įsikabinu į pagalves.

– Žinai, pirmiausia reikia išsimiegoti, kad apsiprastum su šia mintimi. Tai taip netikėta, – sumiksiu aš.

– Imkis reikalų, Dalija. Pirmiausia išklosime savo planus ant popieriaus ir viską gerai patikrinsime. Siūlau: rytoj iš ei-

lės apskambinsiu tavo tiekėjus, kad palauktų pinigų iki kitos savaitės. Turi savo mažajai parduotuvei nieko daugiau nebeužsakinėti, tada tapsi vėl moki.

– O aš pasiteirausiu, ar grįžo vargšas Yvas ir ką jis mano apie rekonstrukciją. Estelai iš pradžių nesakysime nieko, tegu būna jai staigmena.

Nebegaliu nusėdėti, lyg be galvos lakstau po parduotuvę, visa apdujusi bėgu atgal. Ploju sau per kaktą ir vėl suvokiu, ko noriu. Dingstu virtuvėlėje, kurioje paprastai plikau arbatą, ir grįžtu su dviem kavos puodeliais ir atšaldytu *Cremant*.

– Deja, neturiu nieko kita, – atsiprašinėju ir įpilu po puodelį.

– Taigi aukštyn puodelius, – nusijuokia Brunė. – Už mus!

Tačiau jos akys staiga suapvalėja, ji suspaudžia lūpas įsispoksojusi į kažin kokį tašką tolumoje. Staiga sušunka:

– Palauk! Trūksta svarbiausio dalyko!

Žvelgdama jai į akis klausiamai suraukiu antakius.

Brunė paaiškina:

– Mums skubiai reikia gero menininko. Iš kur jį paimti?

Pakeliu taurę ir nuraminu ją:

– Nebijok, turiu mintį. Labai gerą mintį. Ar tau rytoj manęs reikės?

– Ne, o kodėl klausi?

– Tada rytoj važiuoju į Baden Badeną.

– Pas Estelą?

Dabar mano eilė nutaisyti paslaptingą miną, bet aš neatlaikau ir nusijuokiu:

– Ne. Noriu įsigyti vieną paveikslą. Turėjau tai padaryti jau seniai.

Brunė šelmiškai nusišypso:

– O prie paveikslo yra menininkas, ar ne?

– Tikiuosi, tikiuosi, – sumurmu aš.

AKYS KAIP ŽVAIGŽDĖS

Vėl dardu Baden Badeno miesto tuneliu. Šį kartą turiu ypatingą tikslą. Kai įžengiu į Dimitrijaus parduotuvę, tenka nusiimti saulė akinius, nes čia tamsiau nei tunelyje. Prie durų žalvario spalvos antis su varpeliu skelbia aliarmą, iš už milžiniškos dėžių ir knygų krūvos išlenda galva. Oda išblyškusi lyg papirusas, lyg pergamentas. Apie akių spalvą negaliu nieko pasakyti, nes aplink prietema, o jos už storų akinių stiklų. Balti vyro plaukai styro pasišiaušę į visas puses, atrodo, lyg juos kas būtų iškedenęs. Nedrąsiai pasisveikinu, nes atrodo, kad sutrukdžiau vyriškiui kažkokią svarbią ceremoniją.

– Nesijaudinkite dėl netvarkos, – nusijuokia jis. – Tai nauja prekių partija. Jūs turbūt žinote, ko norite, tad galiu pakuoti toliau?

Parodau į vitriną ir mėginu eiti tiesiai prie reikalo:

– Norėčiau pasikalbėti su šiuo fotografu.

Senolis suraukia lyg krūmai stirksančius antakius:

– Ar jis jums paliko?

Prireikia keleto sekundžių, kol suvokiu, ką jis turi omenyje. Tada nusijuokiu, nors nežinau, kaip pradėti kalbą.

– Ne, aš su svarbiu reikalu.

Dimitrijus pakyla aimanuodamas ir vaitodamas, jis labai aukštas. Prieina prie manęs ir paspaudžia ranką, lyg tik dabar būtų išvydęs.

– Dėl tokio reikalo jau seniai niekas nebuvo užsukęs. Jam tai būtų į naudą. Žinote, įkalbinėju jį jau seniai, bet jis manęs visiškai neklauso.

– Dėl ko jį įkalbinėjate?

– Na, jis visiškai rimtai ketina grįžti į Maskvą ar Peterburgą, beprotis! O juk galėtų čia padaryti karjerą, jei tik rimtai imtųsi darbo. Užuot tai daręs jis tik skundžiasi. Gal jūs galėtumėte grąžinti jam protą?

Dimitrijus papasakoja, kurioje smuklėje mėgsta lankytis Aleksejus, kur jo tikrasis „gyvenamasis kambarys". Ir net ištiesia man paties pagamintą vizitinę kortelę. Vadinasi, tas fotografas yra Aleksejus Sucharovas. Adreso, kuris paprastai nurodomas vizitinėse kortelėse, nėra.

– Tik pasakykite man, jei pajėgsite jį įkalbėti, gerai? – paprašo Dimitrijus.

Jis nusišypso ir mirkteli man lyg koks vaikėzas. Pažadu ir nusiperku tūbelę su muilo burbulais, padėtą prie kasos. Mano nuotaika tokia, kad galėčiau leisti muilo burbulus, nors nedariau to nuo vaikystės laikų. Klausiu savęs, kodėl gi nesiryžtu to daryti.

– Jums pavyks! – nusijuokia Dimitrijus mostelėdamas.

Muilo burbulus įsidedu į rankinę. Baden Badenas – toks keistas mikrokosmas, kuriame ne vieta suaugusiai moteriai, leidžiančiai gatvėj į orą margaspalvius burbulus ir juos besigainiojančiai. Skubu Lichtentalio alėja į senamiestį. Pakeliui suvokiu, kad šiame mieste nėra normalių dalykų, vien neįprasti. Prie perėjos beveik be garso skuba į šalutines gatves ilgi limuzinai. Atstumas tarp vairuotojo ir vežamos ponios primena ilgus tuščius pilies stalus.

Senais gerais laikais, kuriuos liudija puošnūs namų fasadai, ponios važiuodavo arklių traukiamomis karietomis į liukso viešbučius, anais laikais jos irgi atkakdavo iš tolimosios

Rusijos, bet buvo kilmingos ir kultūringos. Dabar dažniausiai – tik turtingos. Jos važinėjasi alėja, ten, kur pigūs turgūs ir greito maisto restoranai, kur kai kuriose populiariose parduotuvėse batų pora kainuoja trisdešimt eurų. Vietinių Baden Badenas yra neturtingas. Čia girdi kalbant lenkiškai, turkiškai ir Badeno tarme. Tai suglamžytų plastikinių maišelių kvartalai, gatvės atrodo tokios vargingos, kad ir limuzinai turi šliaužti vėžlio žingsniu. O už trisdešimties metrų ta pati batų pora kainuoja dešimteriopai, pirkinių maišeliai standesni, spindi ir atrodo taurūs. Čia girdi kalbant rusiškai, angliškai ir kitomis pasaulio kalbomis.

Štai pasiekiu parduotuves, kuriose nurodytos batų kainos. Jie atrodo tokie trapūs, regis, galėtum žengti tik keletą žingsnių, todėl reikia raudonų kilimų. Kažkur čia turi būti Aleksejaus „gyvenamasis kambarys". Šiame mieste viskas yra įmanoma. Yra menininkų ir kylančių smulkiųjų verslininkų, kurie pasirengę kasdien sėdėti ten, kur gali sutikti kokią nors įžymybę, garsų aktorių, grafą ar milijonierių. O patys yra vargšai ir nelaimingi. Mat vis neatrandami.

Kai prieinu šalutinę gatvelę, kurią man nurodė Dimitrijus, nusiraminu. Čia, siauroje gatvelėje, dar išlikusi senojo gyvenimo aura. „Carevičius" iš išorės atrodo kaip senovinė aludė su nepaprastai mažomis kainomis. Čia nėra vietos pastatyti prabangiam limuzinui. Įžengiu į pliušo, brokato, žalvarinių šviestuvų ir titnago atmosferą. Vyrauja raudona spalva su trupučiu žalumos.

Visiškai prisigėręs menininkas mėgina ant trijų sienų kopijuoti Kandinskį dideliu formatu. Išėjo tik spalvų kratinys, primenantis mokinio geometrijos namų darbus, kuris norėjo pasinaudoti statybinių medžiagų turguje laimėtais dažais. Smuklininkė pasveikina mane truputį per saldžiai. Jos gilios pilkai padažytos akys su dirbtinėmis blakstienomis ir veido

spalva rodo, kad moteris kiek aptriušusi. Ji pažįsta Aleksejų Sucharovą ir tuojau parodo, kur jis sėdi – nišoje su margaspalviu žibintu ir samovaru. Su puodeliu arbatos ir firminiu prancūzišku raguoliu. Juk šalutinėse gatvėse vyrauja tarptautinė atmosfera. Man patinka, kad jis nedažo raguolio į arbatą. Kai pažvelgia man į akis, sutrinku.

Įsivaizdavau tą vyrą visiškai kitaip. Jis per daug gražus. Viskas jame tobula. Figūra, balti dantys, anglies juodumo akys, tamsiai rudi plaukai kirpti pas brangų kirpėją. Moterų numylėtinio tipas. Jam apie keturiasdešimt. Tai priverčia mane sutrikti. Tokie vyrai man pražūtingi, nes jų akivaizdoje jaučiu viduje pulsuojant aistrą ir nuo juoko apie akis ir lūpas susidaro raukšlės. Jie netinka man ir kaip prekybininkei, nes dažniausiai dirba naudodami nesąžiningus metodūs. Žavesys ir grožis – blogi finansų patarėjai. Jis toks gražus, kad galėtų būti ateivis iš romantinio kino filmo. Bet aš nesileisiu įtraukiama į tuos reikalus. Man reikia tik jo paveikslų.

Kai jis nustebęs pasisveikina, pastebiu du apgamus. Vienas ant kaktos, kitas po dešiniąja akimi. Kaip dėl grožio lipdomos muselės nepriekaištingai atrodančiame veide. Kaip salelės, kuriose pailsi žvilgsnis, kol nukrypsta į brokato staltiesę po samovaru. Į netikrus raudonus ir žalius akmenukus ant spurgų. Paskui vėl sugrįžta po dešiniąja akimi, kuria jis taip žvelgia į mane, kad, atrodo, skaito mano jausmus. Girdžiu, kaip sušnabždu savo vardą – o gal tik sumiksiu? Nežinau, esu lyg užhipnotizuota pigaus hipnotizuotojo, nes negaliu atitraukti akių nuo tų taškelių – tilto tarp jo padaužiškos šypsenos ir akių.

Vis dėlto kažkaip pajėgiu atsisėsti, nes jis draugiškai mosteli ranka į kėdę, ir nutylu. Aš visa drebu. Sėdžiu lyg prieš vaizdo kamerą, įremtą į pakaušį, kuri registruoja kiekvieną mano judesį. Aš, atrodo, pamiršau tekstą, o sufleris atosto-

gauja. Priešais sėdintis vyras paslėpė scenarijų ir pats juokiasi, šypsosi man taip, kad išpila karštis. Klausiu savęs, kaip reikalai su arbatos užpilu, kuris ragina iš samovaro įpilti dar karšto vandens. Jis elegantiškai įpila man abiejų į puodelį, kuris atsirado lyg stebuklingai mostelėjus lazdele. Bet gal tai tik smuklininkė, atnešusi man ir raguolį. Per trumpą pauzelę, jei tokia įmanoma pokalbyje, kai nė vienas dar netarė nė žodžio, svarstau, kodėl mano balsas toks užkimęs ir ar būna ligų, kai išpila apgamai.

Mano šypsena atrodo ganai kvailai, trukdo petnešėlės ir sandalų dirželiai.

Jis dar plačiau nusišypso ir išgelbsti mane:

– Skambino Dimitrijus. Sakė, kad ateis žmogus, kuris susidomėjo mano darbu. Tai jūs, ar ne?

Aš vėl tyliu, virpu ir uoliai linkteliu. Jo žvilgsnis perveria mane kiaurai. Jo tartis ir nukandamos balsės pašiurpina man odą, prisiverčiu nukreipti žvilgsnį į staltiesę, turbūt esu išraudusi taip pat kaip mano raudoni plaukai. Ir pagaliau prabylu:

– Taip. Planuoju rengti parodą. Jūsų nuotrauka su rožėmis atkreipė mano dėmesį. Jūs labai tiktumėte ne tik mano koncepcijai...

– Ne tik?

Jis dėmesingai klausosi. Bet ar būtina mirksėti akimi ir apgamu?

Aš rangausi, rangosi pirštai ir net kojos po stalu. Tokie vyrai priverčia jiems sakyti komplimentus. Nenoriu, kad jis manimi manipuliuotų, ir atsakau:

– Man labai patinka tas darbas. Svarbu ne tik švelnios spalvos ir motyvo grožis. Nuotrauka pasakoja istorijas. Istorijas apie meilę ir žmones, – išsigandusi nutylu nebegalėdama suvaldyti pirštų. – Šis fotokoliažas užburia.

Štai jis ir vėl šypsosi, bet nei arogantiškai, nei juokdamasis. Jo akys spinduliuoja šiluma. Jos suvaldo mano rankas ir priverčia jas nutilti.

– Nedaug žmonių, kurie sugeba tai pajusti, – tyliai prataria jis.

– Man ši nuotrauka primena septynioliktuosius metus, kai buvau ką tik įsimylėjusi. Žvelgi į paveikslą ir vėl tai pajunti.

Kaip gi atsitiko, kad aš visiškai svetimam gražuoliui kalbu apie savo, septyniolikmetės, jausmus? Tikiuosi, mano išraudimą galima paaiškinti karšta arbata ir tvankuma aludėje. Nuo kada aš geriu karštą arbatą vasaros vidury?

– Jūs mėgstate klausytis pasakojamų istorijų? – pasmalsauja jis.

Sukioju tarp pirštų servetėlės kraštą ir sustingstu į ledą, nes jis švelniai paliečia mano ranką ir žvelgdamas į akis ramina:

– To nereikia gėdytis. Tai reta Dievo dovana. Prašom pasakyti, ką norite perteikti savo paroda ir... kur?

Staiga pratrūkstu. Mano kūnas nusiramina, nes pagaliau ištrykšta žodžiai. Aš jam pradedu pasakoti, kuo prekiauju savo parduotuvėje, ką ketinu daryti ir kaip įsivaizduoju savo pirkėjų užkerėjimą. Jis rimta veido išraiška klausosi manęs, o tai paskatina piešti vizijas, kaip grožiu ir kultūra nuvesti žmones prie jų išdžiūvusio šaltinio, versmės, kaip priversti pajausti tai, ką jie neteisėtai laiko amžinai prarastu rojumi. Aleksejus Sucharovas nė karto nepertraukė manęs, bet jo veide atsispindi jausmai – taip suprantamai, kaip tikro aktoriaus. Mane apėmęs drebulys dingo, nes priešais sėdi žmogus, kuris yra šis tas daugiau nei tik grožis ir kūnas. Jis supranta, kas mane jaudina. Jo viduje liepsnoja ta pati liepsna. Taip aš užsidegu.

Po pusvalandžio pasijuntu esanti jo dirbtuvėje. Mažame kambarėlyje su įstiklintu balkonu, iš kurio atsiveria vaizdas į galinius senamiesčio kiemus. Ir čia nematau kliūčių, nieko

nereikalingo. Nuotraukos įrėmintos ir milimetrų tikslumu sukabintos ant baltai dažytų sienų. Durys su raudona lempa veda į laboratoriją, kitos toje pačioje sienoje – į butą. Tik prie balkono stiklinių durų stovi apskritas bistro staliukas su dviem kėdėmis. Aš nesisėdu, grožiuosi nuotraukomis. Sustingstu prieš vieną, leidžiuosi užburiama. Man nesvarbu, kad jis atidžiai žvelgia į mane, artėja, nes stebi. Neįmanoma, kad jis būtų nufotografavęs tą vaizdą. Juk neįmanoma pavaizduoti nepažįstamų žmonių svajų.

Galbūt ši nuotrauka man tik sapnuojasi. Aš sapnuoju jo dirbtuvės vaizdą, nes tai mano sapnas, kurį regėjau Rokamadūre prieš iškylą. Jei fotografas sugebėjo įamžinti mano sapną jau seniai, tai šio sapno nuotraukos darymo metu dar nebuvo. O aš mačiau sapne tai, kas neegzistuoja, bet jau senokai buvo nufotografuota. Bet ar realu tai, ką galima įamžinti negatyve? Man pradeda slysti iš po kojų žemė. Kas yra sapnas? Kas – tikrovė?

– Kur jūs tai nufotografavote? Kas tai? – sudejuoju aš.

Jis žvelgia į mane susirūpinęs ir pasiūlo atsisėsti.

– Pirmiausia atsisėskite. Jūs tokia išbalusi. Aš įamžinau savo viziją. Ne, tiesą sakant, tai pramoniniai griuvėsiai Prancūzijoję. Mūro sienos po įlūžusiu stogu, keletas senų langų... Daugybė fantazijos ir tiesiog tinkamas apšvietimas. Pasisekė. Tai atrodo lyg mintyse regėtas vaizdas.

Abiem rankomis prilaikau palenktą galvą ir pamažu purtau. Tą naktį sapne patekau į tuščios apleistos bažnyčios griuvėsius keistame paraleliniame pasaulyje. Mačiau sidabrinę skraidančią būtybę ir planavau draugams parodą nežemiškoje katedroje.

– O koks paveikslo pavadinimas? – sušnabždu, nes mačiau, kad visos kitos nuotraukos turi pavadinimus, tik prie šios nieko neparašyta.

– Dar nenusprendžiau, – sako Aleksejus. – Gal pavadinsiu *Église du Pétrole?* Tai sena naftos perdirbimo gamykla.

Naftos bažnyčia. Prancūziškai skamba elegantiškiau, meniškiau. Kai jis nusijuokęs paaiškina, kad tą įspūdį sudaro aukšti siauri langai su skersiniais, o tūkstančiai vorų atrodo lyg skraidančios fėjos, nuotrauka praranda savo siaubą keliantį įspūdį, bet magija, kuri atsispindi mano sapno fotografijoje, išlieka. Pasakau jam tai, bet jis ramina, esą menininkams dažnai pasitaiko, kad jie patenka į to paties ilgio bangas ir patiria tą patį tarpinės erdvės pojūtį. Tarpinė erdvė, tiesą sakant, yra tai, ką jis norėtų pavaizduoti, lyg rašytojas tarp eilučių. Taip. Aš noriu pateikti savo pirkėjams tarpinę erdvę iš svajų ir sapnų pasaulio. Jie galėtų ją pritaikyti papuošti patalpoms, įrengtoms kasdieniu dizainu, arba suteiktų buto įrangą reklamuojantiems žurnalams tikslų buto aprašą.

Taigi mes susitariame dėl bendradarbiavimo. Jis atsisako parduoti mano matytą paveikslą su rožėmis net man, bet mielai eksponuos parodoje. Mes iškabinsime sapnų vizijas, žmonių istorijas pasakojančias nuotraukas, kurios atrodo lyg per tarpinę erdvę perteikta realybė. Mintis, kad jo apgamus išvysiu dar kartą, degina mane, tuo metu mes pakeliame vyno taurę už sandorio sėkmę. Mane apėmęs jausmas lyg pirmąją pavasario naktį, kai bijai, kad apsirikai laukdamas šilumos. Kad vėl grįš žiema. Bet viską palieki vėjo valiai ir atsisėdi saulėje. Šiluma. Ir rusas, nufotografavęs mano svajones, kuris geria ne degtinę, o vyną. Man svaigsta galva.

NERVŲ GADINIMAS

Galva vis dar svaigsta, kai naktį apie trečią geriu su Estela kavą norėdama atsigauti. Man gėda, kad pabėgau iš šiltų paklodžių, kad nebūčiau pakėlusi svetimų akių žvilgsnio per pusryčius, kad neatsispyriau, nepasilikau. Estela tik tylomis mane apkabino, kai paskambinau prie jos buto durų pusę trijų nakties. Ji šypsodamasi šaipėsi.

– Kas atsitiko, Dalija? – smalsauja vėl, plikydama kavą aparate.

Aš nežinau. Manau, kad vieniša moteris, kuriai keturiasdešimt su viršum, galėtų elgtis rimčiau.

– Nereikėjo iš karto prarasti galvos. Man juk toli gražu nebe septyniolika!

Estela purto galvą taip, kad per miegus susitaršę plaukai dar labiau išsidraiko. Be kosmetikos ji atrodo gerokai jaunesnė nei trisdešimt septynerių.

– Tu išprotėjusi, Dalija. Kalbi kaip tavo senelė. Reikia paprasčiausiai džiaugtis ir mėgautis!

– Bet...

– Jokių bet! – nukerta draugė ir tėkšteli kavinuką ant stalo. – Klausyk, jei tu tokia atsilikusi, imu baimintis dėl tavo amžiaus. Nenoriu sulaukusi keturiasdešimties būti prisitaikiusi ir viską gerai apgalvojanti. Pagaliau atsikračiau baimės, kurią jaučiau būdama dvidešimt penkerių! Žinau, kas teikia

man malonumą. Ir štai atsirandi tu ir gėdijiesi, kad pagaliau nors vieną kartą pasielgei spontaniškai!

Paremiu kaktą delnu ir nustembu, kokia ji karšta. Pakeliu žvilgsnį ir mėginu paaiškinti savo jausmus:

– Estela. Tai neturi nieko bendra su elgesio normomis. Paprasčiausiai aš bijau jį išvysti dar kartą. Nežinau, kaip reaguos jis ir kaip turiu reaguoti aš pati. Aš visiškai pasimetusi. Aš norėjau tik dirbti su juo...

Estela sukikena.

– Tai irgi toks metodas, – nusišaipo ji.

Ji paduoda man cukrų, aš išgriebiu didžiausią gabalą ir atsargiai panardinu mažučiame puodelyje.

Kol išvažiuoju iš jos namų, ji mane įtikina, kad aš bailiukė. Kad jausmų sumaištis yra tokia pat svarbi kaip druska sriuboje. Turėčiau būti drąsi ne tik versle. Pagaliau reikia ryžtis susikurti asmeninį gyvenimą.

– Mėgaukis tuo! – sušunka ji man pavymui.

Tai kartoju mintyse dar ir dar kartą, kol atidarau parduotuvę. Aš iš tiesų bailiukė. Įlindau į gerai prognozuojamą darbo pasaulį ir stebiu kitų gyvenimą. Maniau, kad nepakelsiu dar vienos jausmų sumaišties. Vaizdavausi, kad galima gyventi pagal planą. Darbai atlikti? Laikas mylėti. Finansai sutvarkyti? Laikas gyventi. Bijojau, kad teks gyventi dviejuose paraleliniuose pasauliuose, bet netikėti dalykai suteikė gyvybės mano gyvenimui.

Už manęs sustoja senutėlis transporteris ir supypsi. Atrodo, lyg gyvenimas nenorėtų palikti man laiko pagalvoti. Išlipa Yvas, su juo dar du vyrai. Visi trys apsirengę mėlynais kombinezonais. Jo pažįstami mosteli ranka pasisveikindami ir iškrauna iš automobilio kibirus, didelius ritinius plastiko juostų, įrankius. Štai ateina Yvas, toks kaip visuomet – nepaprastai aukštas, plaukai susukti ir tvirtai surišti ant sprando.

Vyras mėlynu kombinezonu pakiša man skruostą pasisveikinti. Jis kvepia pinijomis ir dygliaisiais kadagiais. Jo šypsena atrodo plaukianti iš širdies. Mano nervingumas atslūgsta, ką tik dar jaustas netikrumas išsisklaido. Malonu matyti Yvą atvykusį. Mes tiek daug turime vienas kitam papasakoti.

Bet pirmiausia turiu šiai trijulei išdėstyti savo planus. Užplikau vyrams kavos, o jie tuo metu tariasi, kaip dirbs. Pagalbininkai siūlo pradėti nuo griovimo darbų. Jie padės ištuštinti būsimąją renginių patalpą. Vienos prekės sandėlyje, kitos parduotuvėje. Yvas pasiūlo tuščią patalpą greta parduotuvės atskirti plastiko juostomis. Taip galėčiau toliau dirbti, kol jie griaus sieną tualetams įrengti. Vadinasi, kad dulkių ir purvo bus tik vieną dieną, užtikrina mažesnysis darbininkas, neišsitraukiantis cigaretės iš burnos net gerdamas kavą.

Turbūt dar prieš metus būčiau išsigandusi savo drąsos. Tačiau žiūrėdama į Yvo akis, kurias užburia šypsena ir saulės spinduliai, pasijuntu saugi. Žinau, kad galiu juo pasikliauti ir kad mano parduotuvė atrodys taip gražiai, kaip yra pavaizduota popieriuje.

– Ir nesirūpink dėl išlaidų, – ramina jis mane. – Man malonu dirbti su jumis abiem.

– Bet tu?.. – nustembu.

– Ką nors sugalvosiu. Galėsi atidirbti pas mane!

Klausiamai žvelgiu į jį, bet jis atlaiko mano žvilgsnį plačiai šypsodamasis. Jis man neatskleidžia, ką turi omenyje. Yvas pamažu atsikelia nuo taburetės už prekystalio.

– Palik tai mums, Dalija. O apie Kersi pakalbėsime po pietų.

Nežinau, kaip čia yra, bet atrodo, kad Yvas perskaito mano mintis anksčiau, negu jas ištariu balsu. Nukraustau puodelius, patiesiu ant grindų foliją ir parašau skelbimą pirkėjams – prašau atleisti dėl rekonstrukcijos keliamų nepato-

gumų. Prieš pradedant didžiuosius sienų griovimo darbus noriu paskambinti į Kersi. Aš jau pradėjau kurti naująjį verslo planą, todėl, manau, būtų palankus momentas pakviesti poną Cilberšteiną apsilankyti. Ponia Frederika jau aštuoniasdešimt trejų, tad nereikėtų gaišuoti.

Vyrai dirba taip gerai ir greitai – lyg sustyguota draugija. Prieš pietus sienoje išgriauta anga, pagalbininkai išeina pietauti. Yvas išdygsta prieš mane, balto smulkaus tinko pribirę jo juoko raukšlėse, rudus plaukus nubalinęs gipsas. Nors jo rankos ilgos, smulkių kaulų, kai jis juokdamasis nusipurto dulkes, matau, kad nebijo sunkaus darbo.

– Ar eisi su manimi tokiu dulkėtu pietauti? – pasiteirauja jis.

– Jei pirma nusiprausi veidą, nes atrodai kaip klounas, – iš tiesų jam trūksta tik raudonos klouno nosies.

Iš prausyklos atskamba garsus juokas, todėl neišgirstu parduotuvės varpelio. Mielai būčiau prasmegusi kiaurai žemę, nes prieš mane išdygsta Aleksejus. Aleksejus, gražuolis, atrodo taip nepriekaištingai, kad aš nejučiomis užuot pasisveikinusi sušunku:

– Tik nieko neliesk!

– Ar tik nemanai, kad noriu ką nors pasiimti? – nusijuokia jis.

– Ne, dulkės, tavo švarkas juodas!

Ir toliau nebežinau, ką sakyti, ir nudžiungu, kad Yvas išgelbsti mane iš keblios padėties. Jis išsipurtė iš plaukų dulkes ir vėl paleido į arklio uodegą surištus plaukus.

Aleksejus nepaduoda jam rankos, tik linkteli.

– Yvas, mano geriausias draugas, – pabrėžiu juos supažindindama.

– Tai jūs įrenginėjate galeriją? – pasidomi Aleksejus. Jis apžiūri sienas, palenkęs galvą įvairiais kampais apžiūri ap-

švietimą, nustebęs lengvai kilsteli antakius ir konstatuoja: – Sienos gana nelygios.

– Kai bus baltai nudažyta, atrodys visiškai kitaip. Aš neturiu pinigų joms pertinkuoti.

Supykstu, kad tenka tai pasakyti, ir klausiu savęs, kas liko iš nakties kerų. Vyras toks šaltas, fiksuoja žvilgsniu mano parduotuvę, Yvą, mane.

Pagaliau jis pasipasakoja galvojąs grįžti į savo tėvynę. Net nenujaučia, koks man tai smūgis. Man užgniaužė kvapą. Jis pasakoja apie savo studijas Peterburgo menų akademijoje ir apie kažkokias premijas, apie kurias aš nebuvau girdėjusi. Negalvodama patikiu, kad jis jas užsitarnavo, ir sunkumą krūtinėje pakeičia šiluma bei išdidumas, kad radau tinkamą menininką.

– Bet kodėl nori grįžti kaip tik dabar, kai turi visas galimybes išgarsėti čia? – išsigąstu, kad jis mane guodžia.

Po vienos nakties. Iš tiesų jaučiuosi lyg būdama septyniolikos. Ir šią akimirką tokia pat nelaiminga ir sutrikusi.

Aleksejus pasakoja apie žymius žmones. Jis pažįsta jų daug. Jis vos nepateko į parodą kartu su Michailu Lemchenu ir Antonu Korbijnu, betgi žinote, kaip atsitinka, ne viskas vyksta tiksliai pagal planą. Stebėtina, kad jis iš viso išvyko iš tos šalies ir gyvena Baden Badene, vargingoje skylėje. Jis svaidosi adresais ir datomis. Įspūdinga. Gelmano galerija Maskvoje. Malaja Polianka. Nuo 1990 metų skirta tokiems menininkams kaip jis. Be to, jis turi ryšių su Putino šeima, žinoma, neoficialių. Išskyrus Putino pavardę, kitos pavardės man nieko nesako.

– Jis irgi gimęs Peterburge, ar ne?

Tai žinau net aš, ir Aleksejus juokdamasis patvirtina linktelėdamas. Jo kalbos srauto neįmanoma sustabdyti. Pasakoja apie kilmingą šeimą, tokią, apie kokias mes negalime niekam

nieko sakyti, nes tuojau apniktų bulvarinė spauda. Mes sužinome apie tetulę, kuri apimta silpnaprotystės iškeitė pirmąjį Puškino leidimą į pyrago receptą. Ir apie seserį, kurios vos nevedė kažin kas iš kažin kokios karališkosios giminės. O kaip Sucharovas jis netrukdomas eina per gyvenimą, nes jei pasaulis sužinotų jo protėvių vardus, jo gyvybei grėstų mafija ir pavyduoliai.

Nustembu, bet Yvas pralinksmėjęs nusišypso lūpų kampučiais ir prataria, kad gali tai suprasti, nes turėdamas tokių giminaičių dažnai turi ir būrį įžymių draugų bei krūvą pinigų.

Bet Aleksejaus jau nebesustabdysi. Jo vyzdžiai išsiplečia, jis paploja Yvui per petį taip, kad pakyla dulkės. Jo pažįstamų sąrašas įspūdingas, atrodo kaip Rusijos Federacijos „Kas yra kas" sąrašas. O kai jis išskaičiuoja, kokie įžymybės jam siūlė vietą galerijoje ar paramą, paklausiu savęs, kodėl toks žmogus nori eksponuoti savo darbus Kolombūre, Elzaso pasienio užkampyje su dešimt tūkstančių gyventojų. Užkampyje, neturinčiame net savo laikraščio, tik mokinių įsteigtą interneto puslapį ir kabelinę televiziją, kurioje meras prieš vaizdo kamerą vieną kartą per mėnesį perskaito bendruomenės tarybos nutarimus. Čia neatklystų net tolimas Putino giminaitis.

Aleksejus žaviai apeina mano smalsius klausimus ir sako, kad vienos galerijos savininkas turi problemų su alkoholiu, todėl jo parodos vis atidedamos. Visas pasaulis jį pažįsta, tik aš ne, bet tai nekeičia padėties dėl garsaus vardo, išgirstu atsakymą. Stoviu šalia, mane apėmė jausmas, kad nepriklausau tam žmonių ratui. Tai ne tas pats žmogus, su kuriuo išgyvenau aistrą. Gerai, aš spontaniškai paslydau tą naktį. Ar gerai pažinau Aleksejų?

– Mes jau tris kartus kalbėjomės telefonu. Galiu parodyti sutartį!

Bet tos sutarties jis su savimi neturi. Ne.

Kodėl jis man visa tai pasakoja?

– Nesu tikra, ar mes turėsime pinigų pasamdyti tokiam populiariam menininkui, – suabejoju aš.

Žiūriu į jo apgamą po dešiniąja akimi ir svarstau, ar jis pakeistų spalvą, jei Aleksejus meluotų. Bet jo akyse, kaip dažnai būdinga anglies juodumo akims, neatsispindi jokie jausmai, jų išraiškos nesuprasi. Kodėl jis taip pasikeitė nuo vakar? Elgiasi kaip nepasiekiamas. Gal jam nemalonu? Nori man parodyti, kad privalau pamiršti visą šį reikalą ir pereiti prie reikalų? O gal jis nori man padaryti įspūdį savo garsiomis pažintimis ar tauria kilme?

Tačiau jis pridėjęs ranką prie krūtinės prisiekia, kad jam didelis džiaugsmas mano parduotuvėje rengti parodą, nes Rusiją ir Prancūziją jau šimtmečius sieja glaudūs kultūriniai ryšiai. Jis nepasinaudotų tokia galimybe Graikijoje, ne, jis dirba ne todėl, kad taptų turtingas, o dėl meno. Štai netrukus į Kolombūrą atvyks rusai iš Baden Badeno. Jis informuos savo draugus laikraštyje, tai bus didelis dalykas.

Žvelgiu stebėdamasi ir mąstau, ar norėčiau išplaukti į tokius plačius vandenis. Aš kovoju dėl savo parduotuvės gyvasties. Bet kokią kainą esu pasirengusi už tai užmokėti? Ar priimsiu turtingus klientus dėl to, kad jie moka didelius pinigus? Ponas Cilberšteinas sakė, kad prasmė yra svarbiau nei trumpalaikis pelnas. Mielai pasakyčiau Aleksejui, kad parduotu prekes, o ne gyvenimą. Noriu išlaikyti savo gyvenimą, savo draugus. Žinoma, Aleksejaus akimis, tai nuobodu. Tačiau aš žinau, kuo galiu pasikliauti. Kas tas vyras, kuris vakar buvo man toks artimas? Kur jo pasakojimuose tiesos grūdas?

Kai Aleksejus atsainiai atsisveikina su Yvu, o mane patetiškai apkabina, mes su Yvu iš pradžių stovime tylėdami.

Lyg tarantulo įgelta puolu prie kompiuterio ir surenku paieškos langelyje vieną po kitos visas pavardes, kurias įsidėmėjau. Tie žmonės egzistuoja. Yvas nustumia mane į šoną.

– Leisk man! – šūkteli jis ir įrašo „rusų fotografai + garsūs".

Visos pavardės, kurias minėjo Aleksejus, iš karto pasirodo pirmajame rezultatų puslapyje. Kartu su parodų salėmis Stroganovo rūmuose Peterburge.

– Ne, to negali būti! – netikėdama purtau galvą. Iš Stroganovo rūmų į *La vie en rose* Kolombūre?

– Tu manai, jis nemeluoja? – suraukia kaktą Yvas.

Gūžteliu pečiais:

– O kas jam iš to, kad mane apgaus? Aš juk mačiau jo nuotraukas!

Yvas išjungia internetą, paskui kompiuterį ir paėmęs už rankos nuveda mane prie durų. Mes taip ir nenuėjome pavalgyti.

– Geriau paklausk kitaip. Kokia jam nauda iš to, kad jis tau pasakoja tokias istorijas?

Kai per gatvę einame į bistro, karštą vasaros vidudienį mane krečia drebulys. Netikrumo jausmas man kelia nerimą. Aistringas menininkas šiąnakt lovoje, mano vėl prabudę jausmai, kurių maniau atsikračiusi pastaraisiais metais. Keletą akimirkų buvau pasiryžusi viskam – net apversti savo gyvenimą aukštyn kojomis. O dabar tas šaltis, ta distancija. Akys, kurios ne juokėsi, o išsiplėtė skambinant garsioms pavardėms. Nesileisiu į nieką painiojama. Na, paroda įvyks, o dėl viso kito susilaikysiu. Putino šeima niekada nepasirodys Kolombūre. Kodėl Aleksejus turėjo taip girtis?

Bet žaizda liko. Per daug sutapimų. Interneto paieškos programa išspjovė savo duomenis ta pačia seka, kaip jie buvo išvardyti. Yvo klausimas neduoda man ramybės. Kokia Aleksejui nauda kalbėti man nebūtus dalykus? Du kartus su-

klumpu lygioje vietoje ir džiaugiuosi, kad Yvo ranka prilaiko ir padeda vėl atsitiesti.

Jis susirūpinęs žvelgia į mane:

– Nenusimink, Dalija. Pasistenk likti savo šiltame pasaulyje.

Gera jam kalbėti. Jis nežino, kad praradau savitvardą, taip gera būti jo glėbyje, kartu su juo. Vėl jaučiu žemę po kojomis. Kai įžengiame į bistro, kuriame amatininkai pietauja paskendę cigarečių dūmuose, Sankt Peterburgo spindesys išsisklaido. Mes neteisūs taip galvodami apie Aleksejų. Internete tiek daug nesąmonių, kiekvienas, kuris nori, gali rasti įtartinų momentų. Taip mąstau, kol padavėja mums atneša karališkojo pašteto su šviežiomis salotomis. Pastebiu, kaip Yvas mirkteli man.

– Na, atsigavai? – pasmalsauja jis.

– Mąsčiau.

– Ir aš, – atsako Yvas.

Jis atrodo rimtas, vos ne niūriai nusiteikęs. Paklausiu, ar tai dėl mūsų skuboto išvykimo iš Kersi, tikėdamasi, kad jis bent jau pasiskųs dėl Estelos elgesio ir pagaliau išlies savo įsiūtį. Jis turi būti įsiutęs. Į tokią kelionę nesileidžiama vien iš meilės.

Yvas nuryja seilę, nors nieko neturi burnoje, ir paaiškina, kodėl jis su sūnumi Luku išdygo La Rok Lupiake. Dabar mano eilė ryti seilę, nes jo atsakymas apstulbina mane.

– Tai tu atvažiavai ne tik iš meilės? – negaliu patikėti.

Jis papurto galvą:

– Norėjau vieną kartą išsiaiškinti padėtį. Norėjau pagaliau sužinoti, ar toli esu nužengęs. Tas amžinas tąsymasis išsekino mane.

Yvas persibraukia ranka kaktą ir pasakoja toliau:

– Taip, prisipažįstu, norėjau šitaip priversti ją vieną kartą aiškiai apsispręsti. Tu žinai, Estelai kai kuriais gyvenimo mo-

mentais prireikia teatrališkų gestų. Kelionė buvo ne veltui, nes pakeliui aplankiau tiekėją, su kuriuo retai matausi.

Tariant šiuos žodžius jo veide vėl pasirodo šypsena, tiesa, kreivoka, bet akys spindi šiluma, kuri man kelia nerimą. Jaučiu, kad jis nori pasakyti kažin ką kita.

Yvas sugriebia mano ranką su peiliu ir tvirtai suspaudžia. Jis kiek per ilgai žiūri man į akis, todėl ištraukiu ranką ir imu pjauti paštetą, lyg tai būtų skubu. Jaučiuosi tokia sutrikusi, kad tyliu.

– Tiesą sakant, nenorėjau kalbėti apie tai, kad Estela pabėgo.

Jis vėl atidžiai žiūri į mane, bet rankos jau nebeliečia.

– Dalija, norėčiau tau padėkoti už laišką. Net negali įsivaizduoti, kaip šauniai pasielgei. Visiškai nesvarbu, kas manęs ten laukė. Jį skaitydamas jaučiau, kad ne veltui nukakau tokį atstumą. Man nereikėjo kalbėti, vienas žmogus mane suprato. Tai taip gera, kad aš norėčiau tau už tai padėkoti.

Jam kalbant pajutau, kaip raudonis vėl užlieja veidą, jaučiau tai iš kylančio karščio. Jis vėl mirkteli man lyg geram bičiuliui, kuriuo galima pasitikėti. Šis jausmas nesustiprėja, mes abu turime skubiai baigti pietus, nes jau laukia darbininkai. Bet likusią dienos dalį jau du klausimai verčia mane gerokai susimąstyti.

NETIKĖTUMAI

Savaitė paskęsta gipso dulkėse ir dažų kvapuose. Jos ritmas – kūjo poškėjimas ir mūrininko mentės krebždenimas. Neturiu daug laiko apmąstymams, todėl abu kartus, kai atsiduriu Aleksejaus lovoje, jaučiu kaip natūralų poreikį pertraukti užburtą gyvenimo ratą. Aš per daug pavargusi, kad savęs klausinėčiau, ir per daug panirusi į ekstazę, kurią juntu jo glėbyje. Jaučiuosi kaip narkomanė, atkakliai neigianti, kad yra priklausoma nuo adatos. Tik vieną kartą Aleksejus pažvelgia į mane tuo savo žvilgsniu, kuris primena rentgeno spindulius, ir pasako, jog galiu pati vertinti jo paveikslus, taigi jam visiškai nereikia girtis. Jo geras vardas labai pravers mano parduotuvei.

Nežinau, ar atstumas iki Baden Badeno, ar pagaliau į parduotuvę grįžtanti tvarka ramina mane. Sėdėdama su ponu Cilberšteinu prie dokumentų krūvos, vėl suvokiu, kad mano laimė ir pajamos neturi priklausyti nuo vienos vienintelės parodos, o ta paroda pirmiausia bus naudinga Aleksejui. Ponas Cilberšteinas atvyko jau savaitgalį ir susitikęs su ponia Frederika visas spindi. Kai nebegaliu suvaldyti smalsumo, jis šelmiškai nusišypso ir kaip koks mokytojas nukreipia mano akis į mūsų dokumentus.

– Pirmiausia darbas! – įsako jis.

Jis teisus – mėnesio pabaigoje, liepos 30-ąją, norime iškilmingai atidaryti parduotuvę. Šiandien vienintelė savaitės

diena, kai dirbu tik vakare. Pats laikas, nes prancūzai pirkėjai dar neatostogauja, o vokiečiai turistai jau čia.

Kai lydima jo griežto, bet žvitraus žvilgsnio padedu paskutinį tašką savo verslo plane, atsipalaidavusi atsilošiu kėdėje. Vis dar negaliu suprasti, kaip radau savo laimę nelaimėje, kaip susilaukiau tiek daug pagalbos. Iš Cilberšteino išvaizdos nepasakysi, kad jis jau aštuoneri metai pensininkas. Jis tobulino savo įgūdžius, konsultavo komersantus, kaip susikurti tinkamus komercijos pagrindus. Prekybos rūmuose būčiau gavusi tik dalelę to, ką sužinojau iš jo.

Apkabinęs jis pakšteli į žandą:

– Sveikinu. Šitaip jūs ir jūsų partnerė pasiekėte saugią prekybos sritį. Bet pirmiausia jūs vėl esate moki ir galite paprašyti kito kredito.

– Manote, atsiras daugiau pirkėjų mano pasikeitusiam asortimentui? – vis nedingsta dvejonė iš mano veido.

– Jei tvirtai laikysitės savo parengto plano, kodėl gi ne? Iš pradžių bus tylos laikotarpis, kol pagaliau užimsite tinkamą vietą spaudos puslapiuose ir apie jūsų parduotuvę pradės kalbėti po apylinkes. Turite veikti taip, kad žmonės jus rekomenduotų vieni kitiems.

Atlaikau jo rimtą žvilgsnį ir kreivai šypteliu.

– Žinau, teks atkakliai dirbti mažiausia metus.

Užverčiu aplanką ir susimąstau, paskui prašau pagaliau papasakoti, kaip susitiko su savo gelbėtoja. Pati buvau taip užsiėmusi, kad nemačiau savo nuomininkės pastarąsias tris dienas.

Gedeonas Cilberšteinas pažvelgia į laikrodį:

– Eime aukštyn pas Heleną, galėsime papasakoti abu!

Mūsų ponios Kalakutės vardas labai elegantiškas. Jis visiškai netinka prie jos gerklinio balso. Kokių dar paslapčių sužinosiu apie šią moterį? Iš pagaliau švariai išvalytos par-

duotuvės paimu popierinę rožę ir palydžiu Cilberšteiną su skėčiu. Pastaraisiais metais šis metų laikas būdavo lietingas, ir šiandien oras, atrodo, nori įrodyti, kad liepa yra vandeningas mėnuo. Lietus taip pliaupia palydimas vėjo šuorų, kad žingsniuodami tą trumpą atstumą iki namo durų peršlampame kojas.

Ponia Frederika tyliai spinduliuodama pakviečia į savo saloną ir kitus laikus. Nors buvau pas ją jau keletą kartų, tik dabar apsidairau aplink. Bufetas su marmurine plokšte ir išraižytomis saulėgrąžomis, stalas, kėdės su lyro pavidalo atkaltėmis – tai ketvirto dešimtmečio Elzasas. Mediena taip spindi dirbtinėje šviesoje, kad atrodo, jog žmonės, kurie naudojosi tais baldais, turėjo laimingą vaikystę ir jaunystę. Išvydusi mano klaidžiojantį žvilgsnį, ponia Frederika linkteli:

– Taip. Išgelbėjau juos iš tėvų namų. Tai ano meto baldai. Mes visi turėjome tokius pačius baldus, tada buvo tokia mada.

Kaip dažnai sėdėdavau čia ir nė nepagalvojau apie laiko dimensiją.

Tai buvo prieš šešiasdešimt penkerius metus. Visas gyvenimas žmogaus, kuris dabar pensininkas. 1940 metų vasaros vidurys. Rūškanas kaip šiandien. Taip pasakojo ponia Frederika Estelai ir man. Aštuoniolikmetė Helena nekreipė dėmesio į orą. O vaikui rūsyje bet kuris oras kėlė siaubą. Negaliu suvokti ne tik paties pasakojimo – nesuprantu, kaip du žmonės, nesimatę visą amžinybę, susitinka, kaip jie supranta skausmą ir laimę. Nors ir kaip mėginu, man nepavyksta to meto įsivaizduoti – protas regi tik bedugnę. Net ir didžiausias mano išgyventas skausmas atrodo menkutis, perdėtas. Jei, tariu sau, Cilberšteinas skausmą suvokė taip pat, kaip aš baldus šiame kambaryje, nerandu žodžių išreikšti savo jausmams.

Tyli ir ponia Frederika, ir ponas Cilberšteinas. Jų susitikimas – ne putojantis, triukšmingas džiaugsmas, ne plepi laimės salvė, būdinga senų laikų atsitikimų pasakotojai. Kambario oras atsiduoda medumi, saldžiu nuo laimės ir palengvėjimo. Bet jis ir klampus – vos galima jį įkvėpti, klampus ir sunkus. Ir jis stringa gerklėje. Jaučiuosi bejėgė, maža ir kvailutė. Ponia Frederika (šią akimirką gėdijuosi įtaisiusi jai pravardę) pirmoji nutraukia tylą. Ji paima rožę, kurią padėjau ant stalo, ir savotiškai padėkoja:

– Ji graži. Įsidėmėkite, Dalija, dėl to mes gyvename. Kad gyvenimas būtų gražus. Negalime niekam leisti atimti gyvenimo grožio.

– Tai nutinka netikėtai, – sušnabždu. – Atrodo taip menka ir nesvarbu... Bet kaip jis paima viršų?

Pažvelgusi į Cilberšteiną paklausiu:

– O tie, kurie šią akimirką dejuoja ir viską regi juodomis spalvomis... kurie skelbia žlugimą – ar jie tinka? Kada viskas pasibaigs?

Jis suraukia kaktą, ranka persibraukia pliktelėjusią galvą ir papurto:

– Tas, kuris mato tik juoda, nebepažįsta šviesos. Kada nors tamsa galutinai jį įsiurbia. Pakanka vienintelės žiežirbos, ir mes viską imame regėti lyg kitoje šviesoje.

Prisimenu mūsų pokalbį kaimo šventėje La Rok Lupiake.

– Turite omenyje gyvenimo kibirkštį?

Staiga apie jo akis susimeta juoko raukšlelės:

– O jūs atidžiai klausėtės. Taip, mes turime jas atpalaiduoti.

Šypsosi ir ponia Frederika. Su ruda suknele ir baltomis gėlytėmis bei nėriniais apie apykaklę ji atrodo jaunesnė nei paprastai. Įsivaizduoju, jaunystėje ji buvo tikra gražuolė. Ji pakyla ne aimanuodama, kaip kad visuomet, ir bufete suieš-

ko taures ir butelį vyno. Kai atsigręžia į mus, mano dėmesį atkreipia paveikslas šalia jos ant sienos. Juk tai ji – ši jauna moteris tamsiomis garbanomis ir akimis. Raudonomis lūpomis. Šypsena, lyg drugelis plasnojanti lūpų kampučiuose, nepaisant visų raukšlių liko tokia pat. Jau tuomet ji dėvėjo kalakuto spalvų sukneles. Kiek virpančiomis rankomis ji įpila tris taures ir pastumia kiekvienam. To, kuris spinduliuoja kaip ji, rankos gali virpėti ir iš susijaudinimo.

– Išgerkime anų laikų gėrimo už didžiulę gyvenimo kibirkštį, kurios negalėjo užgesinti ir baisiausia katastrofa, – pasiūlo ji.

Gedeonas Cilberšteinas atsistojęs apkabina senąją ponią:

– Kibirkštis galėjo sušvytėti, nes jaunoji moteris buvo nepaprastai drąsi!

Mes pakeliame taurę į vienas kito sveikatą, ir slyvinė nudegina gerklę lyg liepsna. Ar mes, dabartiniai žmonės, nebesame drąsūs?

Atrodo, ponia Frederika žino, kokios problemos kamuoja mane:

– Dalija, neleiskite, kad jus patrauktų paskui save tie, kurie viską regi juodomis spalvomis. Tai tik atsikalbinėjimas, nenoras prisiimti atsakomybės. Žmogus pajėgia daugiau, nei mano galintis padaryti. Tegu jus supa žmonės, kurie pastebi net mažutes žiežirbas. Su jais pajėgsite šį tą sukurti!

Gedeonas Cilberšteinas, kurio slyvinė nepagauna taip greitai kaip mūsų elzasietės, pakelia taurę su paskutiniu gurkšniu. Atsigręžęs į ponią Frederiką, jis mirkteli:

– Manau, mes iš tos parduotuvės galėsime paskleisti dar daugybę įdomių minčių. Mėgėjai dejuoti dėl krizių turi apsigaubti juoda tamsa, kad jų nepaleistų jūsų šviesa.

Mes visi trys nusijuokiame, ir viso gyvenimo sunkumai pasirodo lengvučiai kaip klajojanti žaltvykslė.

– Jei nebūčiau turėjusi jūsų už patarėją, nežinau, kas būtų likę iš mano planų, – atsidūstu su palengvėjimu.

Senukas raukšlėtu padaužos veidu palinguoja galvą:

– Na štai – matote, kaip svarbu yra tinkama pagalba ir kokios pasekmės iš to išplaukia. Nebūčiau galėjęs jums pagelbėti, jei prieš šešiasdešimt penkerius metus man nebūtų padėjusi jauna Elzaso gyventoja. Ar to meto mergina galėjo bent svajose pagalvoti, kad jos poelgis po pusamžio turės savų pasekmių?

– Ji tikrai apie tai negalvojo! – ponia Frederika purto galvą. – Aš tuomet nieko negalvojau. Tiesiog negalėjau elgtis kitaip. Toks buvo gyvenimas. Arba aš gyvenu, arba vegetuoju. O jei gyvenu, tai privalau veikti.

Linkteliu galva:

– Gražiai pasakyta. O kai matau, kuo baigėsi jūsų poelgis, įsivaizduoju, kad šios mažutės akcijos pakeis ir mano realybę.

– Ir kitų žmonių! – papildo ponas Cilberšteinas.

– Vadinasi... sukaupti drąsą ir pirmyn... – mėginu paraginti pati save. – Tuojau ateis fotografas su nuotraukomis.

Ponia Frederika įdėmiai nužvelgia mane. Neapleidžia įtarimas, kad ji jaučia, kas dedasi mano širdyje.

Gana greitai atsisveikinau su jais. Buvo akivaizdu, kad aštuoniasdešimt dvejų metų senolė ir septyniasdešimt trejų vyriškis nori pabūti vieni. Yra dalykų, kuriais nesidalijama, kurie išnyktų, jei imtum juos skleisti tarp kitų, be to, aš pati jaučiu poreikį atmesti į šalį visas svarbias jų sentencijas. Aš kiek pašiaušiu šerius. Dviejų senolių proto bokštas, taip galėtų skambėti šis posakis. Žinoma, širdyje aš tai geriau žinau. Kada nors, kai smogs sunkūs žodžiai, galėsiu pasinaudoti ponios Frederikos ir pono Cilberšteino patirtimi. Kai jų žodžiai

nebeatrodys tokie sunkūs kaip sentencijos. Kol kas aš dar nepajėgiu sau ir net kitiems prisipažinti, kad jie jau pakeitė mano mąstyseną.

Dėmesys nukrypsta kita linkme – įsispoksau į vyrą su paslaptingais apgamais, kuris stovi prie parduotuvės, abiejose rankose laikydamas įrėmintas nuotraukas. Bėgu jo pasitikti, įkvepiu jo kvepalus, paskęstu pašaipioje šypsenoj, vėl atsiduriu lyg ant debesies. Jis plevena virš pasaulio, kuriame neprivalu mąstyti, nes gyvenimas yra tik akimirka. O visa kita nestabilu ir nesuvokiama, drėgna ir vėsu kaip tikrame debesyje. Aš ilgiuosi pūkinio svajonių debesies.

– O tu manęs nepamiršai, – atrodo, Aleksejus džiaugiasi ir pasilenkia manęs pabučiuoti.

– Kaip galėčiau pamiršti tave per dvi dienas! – vaidinu užsigavusią.

Neištarta logiška sakinio pabaiga atsiduoda kartėliu. Kas bus po dviejų savaičių, dvejų metų? Nuryju blogą nuojautą ir atsiduodu akimirkai. Aleksejaus lūpos minkštos ir šiltos, kvepia bananais. Padedu jam surikiuoti nuotraukas. Kai tik atsilaisvina rankos, vyras apkabina mane ir nusiveda į parodų salę.

– Na matai, sienos išbaltintos. Bet vis tiek kreivos kaip anksčiau!

– Ak, niekis. Pakabinsiu savo bandymus, gal atrodys geriau. Ir iš viso, manau, tai bus grandioziška. Vokiški ir rusiški laikraščiai ketina atsiųsti atstovus ir plačiai nušviesti šį įvykį.

Aš nustembu:

– Ar jų tiek daug?

Brunė adresų knygoje rado tik vieną adresą Baden Badene. Dar vienas regioninis laikraštis netiko mums dėl savo problematikos.

Aleksejus stipriai apkabina mane, pakelia ir vėl apkabina.

– Žinoma, mano saule! Aš gi sakiau tau, kad šis renginys sulauks didelio atgarsio. Tu juk žinai, kokie mano kontaktai Peterburge!

Kaip tik apie juos nenoriu nė girdėti. Aš nepakeliu jo gyrimosi. Ir turiu keblumų dėl jo spontaniškumo. Aleksejus išties impulsyvus žmogus, aiškiai reiškia savo jausmus. Bet kodėl jis vieną dieną apsimeta, kad nepažįsta manęs, o kitą dieną mes vėl lyg rojaus kampelyje gyvenanti mylimųjų pora? Ar jis negali apsispręsti dėl mūsų santykių? Naktį mes artimi, o dieną svetimi. Naktį jis šnabžda man aistringus žodžius, dieną kalba vien banalybes. Niekaip negaliu perprasti šio vyro.

– Na, burkuojantys balandėliai! – pasigirsta balsas už nugaros.

Estela. Pamiršau užrakinti parduotuvę, todėl ji su Brune įėjo mums nepastebint. Nuo to laiko, kai gyvena Elzase ir yra mano partnerė, Brunė susuka į bananą savo žilus plaukus ir nepaisydama kaitros velkasi *Chanel* kostiumėlį. Atrodo, ji turi jų daugybę. Estela priplaukia prie manęs lyg elegantiška jachta, jos žydroji šifono suknelė plevėsuoja, atvira iškirptė, plikos rankos. Supažindindama drauges su Aleksejumi jaučiuosi lyg sugauta. Mane erzina Estelos įprotis paduoti ranką delnu žemyn.

Aleksejus linksmai pasveikina abi moteris ir pabučiuoja rankas.

– Tu man nesakei, kad turi tokias gražuoles drauges! – subamba man. Tai sakydamas žvelgia į Estelos akis.

Ji atsako į jo žvilgsnį, grakščiai prieina prie stalo su nuotraukomis ir pasidomi:

– Ar tai didžiojo menininko nuostabūs kūriniai?

Kodėl tas vyras šypso taip saldžiai? Ar to reikia? Bet linkteli jis gana kukliai:

– Norėjau pabandyti keletą eksponuoti.

– Pirmiausią šitą? – Estela parodo mažo formato nuotrauką, kurios per atstumą neįžiūriu.

Pabrėžtinai nusilenkęs Aleksejus ima nuotrauką ir pridėda prie sienos. Esu tikra, kad pats nebūtų nuo jos pradėjęs, būtų paėmęs kurią nors didesnę.

– Na ir kaip? – klausia mūsų.

Net čia, salėje, negaliu iš tolo suprasti motyvo. Bet Estela šokinėja lyg mažas vaikas plodama delnais.

– Nuostabu! Žavu! Ta šviesa! O spalvos!

– Taip, ji jau suvystė Aleksejų, – Brunė purto galvą žvelgdama į mane. Turbūt galvoju tą patį kaip ir ji.

– Dalija pasakojo, kad esate didis menininkas. Bet kad toks talentingas! Iš tiesų, aš pakerėta, tas gyvosios ir negyvosios gamtos kontrastas! Ši gyvų būtybių ir natiurmorto priešpriešа įamžinta iš tiesų genialiai!

Nebepažįstu savo pleputės Estelos. Jos susijaudinęs balsas skambesnis nei įprasta. Kiekvieną sakinį palydi atsainus rankos judesys: ji subraukia savo medaus atspalvio garbanas ant nugaros. Klausiamai žvilgteliu į Brunę, kuri atrodo iš tiesų pasipiktinusi. Tą akimirką mane perveria skausmas. Sukandau dantis taip kietai, kad atrodo, jog skauda viršuje iš kairės, už iltinio danties. Skausmas slūgsta pamažu. Kai pastebiu, kad Estela flirtuoja su Aleksejumi, suvokiu, iš kur tas veriantis skausmas: ant mano liežuvio turėtų būti iškritusi aštriabriaunė plomba.

Še tau. Po pusės valandos turiu atidaryti parduotuvę, o mano stomatologas šiandien nedirba.

– Prakeikimas... Brune. Ar negalėtum padirbėti už mane parduotuvėje? Tik šiandien vakare, dvi valandas?

Brunė linkteli ir švelniai paliečia man ranką. Girdint Aleksejui pasiteirauja, kas man nutiko.

– Atrodai taip juokingai.

Visi trys gaili manęs, Estela pagaliau atsitraukia nuo nuotraukų. Padejuoju, kad tokiu paros metu visoje apylinkėje nerasi dirbančio stomatologo.

– Paskambink Yvui, jo draugas stomatologas!

Kaip malonu, kad Estela man tai pasiūlo. Laimė, dantį taip skauda, kad kito skausmo nebejaučiu. Nesmagu, kad reikia skambinti Yvui, kai ji burkuoja su Aleksejumi ir padeda jam – laiko nuotraukas priglaudusi prie sienos.

– Taip, Yvu gali pasikliauti bet kurią gyvenimo akimirką! – gal kiek per garsiai pareiškia Brunė, kai jis po ketvirčio valandos praveria duris.

Estela tik mosteli jam iš galinės patalpos:

– Mes čia smarkiai darbuojamės, esam labai užsiėmę!

Atrodo, Yvui tai nedaro jokio įspūdžio. Jis tik susirūpinęs pasiteirauja, ar galiu dar valandėlę pakentėti ir negerti skausmą malšinančių vaistų, nes jų suleis stomatologas.

Dėkingai linkteliu jam:

– Užlašinau gvazdikėlių aliejaus.

Dėkingai leidžiuosi paimama už rankos ir išvedama iš parduotuvės. Grįžtu dar kartą atgal, nes noriu pasiimti iš po prekystalio savo rankinę. Mes jau skubame Rydo kryptimi. Yvas net nepaklausė, ar jam važiuoti kartu. Automobilyje suriša plaukus gumele, paskambina draugui, kad mes jau pakeliui, ir šoka iš vietos taip, kad net suspiegia padangos.

– Yvai, aš gi dar ne tokios katastrofiškos būklės. Galime neskubėti.

– Turime skubėti, – subamba jis. – Mes esame kai ką numatę. Mano draugui šiandien poilsio diena, todėl privalėsi

pavakarieniauti su mumis. Jokių atsikalbinėjimų, dėl helio plombos – galėsi valgyti tuojau pat.

Prisimenu, kad Yvas per savo garsius laisvuosius ketvirtadienius mielai pats gamina draugams. Ir dar pastebiu, kad jis taip skuba ne dėl mano dantų skausmo. Žinoma, jam nepraslydo pro akis tai, kas vyksta parodų salėje. Ar tai jį sujaudino? Galbūt ne aš viena pykstu ant Estelos ir Aleksejaus. Paliečiu delnu skruostą. Pašėlęs skausmas, bet ne danties.

RIZIKINGI ŽAIDIMAI

Po valandos bent jau neskauda burnoje, jaučiu palengvėjimą sėdėdama Yvo restorane. Jo draugas turėjo atidėti vizitą, nes atsirado vienas skubus atvejis. Bet mes paskambinome Brunei ir pakvietėme ją, nes ji juk taip stengėsi dėl manęs. Yvas aiškiai džiaugiasi permainomis, bet jam tenka mane palikti vieną prie stalo su aperityvu rankoje. Kai restorane esi vienas, visi garsai atrodo artimi. Gurguliuoja vanduo vamzdyje, laša alaus čiaupas, lenta, per kurią žengei, dar girgžda. Tuščio restorano kvapas nemalonus: pilno dulkių siurblio kvapas, sumišęs su cigarečių tvaiku. Tik standžios lino staltiesės lengvai dvelkia levandomis.

Negaliu pakęsti tuštumos šioje didelėje patalpoje, kai neskamba džiugūs svečių balsai. Salsvas žolių ir greipfruto aromatas mano taurėje byloja, kad kitomis dienomis čia pramogaujama kaip reikiant. Nors truputėlį baugina, kad esu viena su Yvu, išgeriu aperityvo taurelę ir ketinu eiti į virtuvę. Čia patenku į visiškai kitą pasaulį. Kvapų ir skonių burtininkas užsivilkęs virėjo chalatą, o už kelnių juosmens užsikišęs languotą rankšluostį. Darbuojasi su dubenimis, puodais, peiliais, maišytuvais. Čia nebesigirdi baugių pašalinių garsų, čia viskas burbuliuoja, tarška ir skamba. Čia jauti, kad gomurys ir nosis bus pamaloninti aromatais, kurie pasitinka darbo dienomis vos įžengus į restoraną.

Jau kelios valandos moliniame puode troškinasi baklažano riekės, ėriena ir česnako skiltelės. Yvas gamina užkandį. Jis plauna ryžius ir gundo mane paties pagamintais levandų ledais, kurie kol kas šaldiklyje. Jaučiuosi apgaubta Prancūzijos pietų receptų. Yvas atrodo kaip žmogus, flamingų pelkėse auginantis arklius.

– Užkandis bus gana paprastas. Skrudintos duonos riekelės su *tapenade** ir alyvuogėmis...

Kai jis tiksliai nurodo, kiek gramų reikia dėti, kad išeitų puiki juodųjų alyvuogių ir česnakinio majonezo tyrė, pagalvoju, jog vengia kalbėtis ta pačia tema kaip ir aš. Na gerai, tai jo reikalas, jo ir Estelos. Bet jie juk negalės vengti susitikimo amžinai. Jam teks pasikalbėti su ja atvirai, kaip su manimi. Yvas slepia savo jausmus – plepa apie šviežius ingredientus. Nežinau, kaip elgtis, todėl išvilioju iš jo receptą anyžinių pyragaičių, kurie tiekiami su ledais, panardinti į medaus padažą. Valgymas suartina žmones, bet mes abu norime išlaikyti distanciją. Išgirdusi, kaip kaukši kulniukai, pajuntu palengvėjimą. Pasigirsta Brunės balsas:

– Ei, ar čia kas nors yra?

– Virtuvėje! – sušunkame mudu su Yvu vienu balsu ir nusijuokiame.

Ledai pralaužti.

Atėjusi Brunė pabučiuoja Yvą, o mane išbučiuoja du kartus.

– Dalija, tavo parduotuvė buvo atidaryta tik dvi valandas, bet žmonės ateina jau vien iš smalsumo. Kiekvienas nori gauti kvietimą į atidarymą. Viena ponia netikėtai nupirko *Art-Déco* vazą, kurią ketinai panaudoti kaip dekoraciją parodų salėje.

---

* Sutrintos ir su alyvų aliejumi bei česnaku sumaišytos alyvuogės, tepamos ant duonos.

– Tą brangiąją? – vis dar nesusivokiu.

Pasirinkau ją kaip puošmeną, nes jau keletą metų niekaip negaliu parduoti. Per daug tauri mano pirkėjams, per brangi. Pirkėja užsuko grįždama namo iš Paryžiaus ir nustebo provincijoje aptikusi tokį kokybišką daiktelį.

– Paprašiau jos vizitinės kortelės! – Brunė net trina rankomis ir pasilenkusi apuosto dubenį su tyre.

Atrodo, Yvas kiek nusikratė sumišimo. Mirkteli jai:

– Galite viską nešti ant stalo. Ir atkimšk puikaus *Côte du Rhône,* Brune!

Kol mes sunkiai apsikrovusios vaidiname savo pačių padavėjas, paklausiu, iš kur Brunė taip gerai pažįsta Yvo restoraną. Bet ji tik nutaiso paslaptingą veido išraišką ir iškėlusi galvą sako:

– Palūkėk, kol atsisėsime prie stalo.

Atsisėdusi pagaliau pamirštu ankstesnes kančias. Dantų skausmas dingo jau išeinant iš stomatologo kabineto su nauja plomba burnoje. Išsisklaidė ir skausmas dėl Aleksejaus flirto su Estela... Bet ne vien dėl valgių, atsiduodančių pietų kvapais. Yvas ir Brunė mesteli man pritrenkiančią naujieną. Pirmoji pasakoja Brunė.

– Juk supranti, kad buvimas tavo verslo partnere neužims viso mano laiko, – ji šypteli ir tyčia patyli. – Mes norime aptarnauti žmones. Tau reikia organizuoti vakarus, kad pritrauktum pirkėjų. Yvas mielai atidarys nuolat veikiančią šokių salę, tad jam reikia pagalbos.

Toliau kalba Yvas:

– Paklausiau Brunės, ar ji negalėtų bent retkarčiais pagelbėti ruošiant šaltus užkandžius ir specialius renginius, – jis giliai įkvepia, lyg nežinotų, ką sakyti toliau, bet aš jau nujaučiu, kuo baigsis jų sąmokslas.

Nutraukiu juos:

– Ir štai jūs pagalvojote, kad savo ypatingąjį sumanymą susiesite su mano parduotuve? – abu stropiai linksi spinduliuodami.

Taip, veikiama rozmarino ir raudonojo vyno padažo kvapų, sužinau, jog jie sukūrė naują koncepciją, kad didesnius muzikos renginius perkeltų į *Auberge du Rhin.*

– Tam panaudosime dekoracijas iš tavo parduotuvės ir pateiksime tavo kortelę, – pasakoja toliau Brunė. – O tavo renginiams tieksime šaltus patiekalus. Na, ar ne šaunu?

Yvas beveik ilgesingai žvelgia į mano lūpas. Abu tikisi vienareikšmiško „taip“.

– Ar tai galima pavadinti bendra įmone? – pasidomiu.

Bet jie tik papurto galvas.

– Ne, mes būsime tik vieni kitų klientai. Jokių komplikacijų! – ramina Yvas.

– Sakau taip, bet su viena sąlyga.

Man atrodo, kad įtampa pasiekė kulminaciją. Pirmiausia gurkšteliu vyno. Suvalgau ėrienos kąsnį. Atsilošiu kėdėje ir mėgaudamasi pasiglostau pilvą.

– Yvai, tu verdi kaip patrakęs!

– Na ir? Kaip? – nebeatlaiko įtampos Brunė.

– Kaip tik dėl tavęs turiu parengusi projektą. Jei dar turi laisvo laiko. Tu gi pensininkė.

Mes nusijuokiame visa gerkle, ir aš pasakau Brunei, kad tokio didelio masto projektui reikia jėgų. Jis brangus, jei rengi ne parduotuvėje.

– Pagalvojau apie pašto atvirukų akciją. Bet reikia, kad kas nors sukurtą tekstą ir parinktų nuotraukų.

Tai sakydama žvelgiu Brunei į akis, o ji apsimeta, kad sakau ne jai ir uoliai dažo duoną į paskutinius padažo likučius lėkštėje.

– Palūkėkite... – pasiraususi rankinėje ištraukiu šį tą ir skaitau: – „Cikadų koncertai, įkaitę akmenys. Šaltas rožinis vynas. Prisipjoviau šviežių laukinių čiobrelių. Šiandien aplankysime Juodąją Rokamadūro madoną."

Brunė tuojau pažįsta savo atvirlaiškį.

– Taip, mieloji. Noriu tokių tekstų. Kad būtų galima užuosti, išvysti, pajusti. Tema – rožės.

Yvas delnu pokšteli per stalą.

– Ši moteris pavojinga. Reikia pasisaugoti jai ką nors sakant, rašant ar darant. Ji iš visko tuojau padaro projektą. Bet ji nuostabi.

Štai kas mus patraukia. Valgydami desertą sukišame galvas ir apsvarstome tai. Kaip įgyvendinsime, dar nežinome, reikia pasiklausti Estelos. O apie Estelą mes vieningai be žodžių nutarėme tą vakarą nekalbėti.

Po keturių dienų Baden Badene jau buvau pamiršusi Estelos elgesį ir visiškai atsidaviau smagumams. Tai šį tą reiškia, nes per tą laiką teko dar kartą matyti, kaip mano draugė flirtavo su mano svajonių vyru. Kai pamėginau priekaištauti, ji labai įsilinksmino dėl mano pavyduliavimo. Gyvendama Prancūzijoje turėjau priprasti prie to, kad čia flirtas tėra sportas be pašalinių minčių. O Aleksejus mane paguodžia, esą vyrai Rusijoje kiek impulsyvesni. Tenka patikėti, nes noriu tikėti. Aleksejus griebėsi visko, kas įmanoma, kad patikėti man būtų lengviau.

– Širdele, tai tik truputis malonumo. Su mūsų santykiais ir darbu tai nesusiję... Kodėl darbas turi būti tik rimtas? Atsipalaiduok, širdele!

Kai jis mane vadina ne Dalija, o širdele, mane neša į orą. Ir jis tai žino. Mes gulime jo lovoje ant suglamžytos, lyg iš maišo ištrauktos patalynės, ir jis vėl šnabžda man, švelniai pūsdamas į odą, bučiuoja tarp krūtų, glosto pilvą. Pamirštu

visa, kas buvo ir bus, pamirštu ir pati save, paskęstu jo juodose akyse, susilieju su juo.

Tų iš proto varančių apgamų yra ne tik ant Aleksejaus veido. Vienas didelis įsitaisęs virš sėdynės. O nugara – lyg žvaigždžių laukas. Tos galaktikos masina pirštus juos paliesti.

Po jo žvaigždžių palapine randu tolimų stepių bangavimą, besidriekiančias lygumas, raumenų kalvas. Aleksejus kvepia vasaros vėju, ir aš, jo apgaubta, pamyluota, atsiduodu tam slėpynių žaidimui visu savo susijaudinusiu kūnu. Aš tampu svilinančia saule, sustingstu lede, šuoliuoju lenkčių su stepių žvėrimis.

Mes tampame banda, atsiduodančia kvapiomis žolėmis ir muskusu, ir prakaitu. Skubame vis tolyn per stepę iki horizonto, kuris palei žemę patamsėja. Jis dreba ir dunda po lekiančiais žvėrimis. Dreba kaip ugnikalnis.

Vėliau guliu karšta kaip dykuma nakties vėjyje, apšviesta žvaigždžių. Smulkios žolelės ant mano odos šoka, o jo akių juoduma tampa vidurnakčiu. Nenoriu pabusti. Niekada. Tik užsimerkti ir svajoti, svajoti amžinai, kol svajonė taps gyvenimu.

Staiga mano šoną paliečia ledinis dvelksmas. Atsimerkusi apžvelgiu tuščią kambarį.

– Ar gersi arbatos? – šūkteli Aleksejus iš koridoriaus.

Šią akimirką man jos mažiausiai reikia. Nesvarbu ir telefonas, kuris vibruoja ant naktinio staliuko ir niekaip nesiliauja skambėjęs. Man nemalonu būti kambaryje su svetimu skambančiu telefonu. Įveikiu save, nes jis skamba štai jau trečią kartą. Gal koks nors skubus reikalas? Pasakysiu „Aleksejus Sucharovas“ ir tuoju perduosiu ragelį. Bet nespėju pasakyti nė žodžio.

– Alio! Papa? – sušunka mergaitės balsas. Ir vėl: – Papa? Ty menia slyšiš?

Telefono ryšys ne per geriausias, ir aš sumurmu, kad nieko nesuprantu ir atsakau:

– Luktelėkite!

Tačiau mergaitės balsą pakeičia moteriškas.

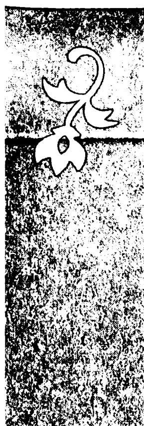
– Alioša? – paklausia ji ir dar kažką priekaištingai „počemu".

Per tą laiką spėju nubėgti į virtuvę ir tylėdama ištiesiu telefoną Aleksejui, o pati grįžtu į kambarį. Neprivalau čia likti ir klausytis, kaip klosis pokalbis. Žodį „papa" turi daugelis kalbų, visose pasaulio šalyse jis vienodai skaudina, kai meilužiai nutyli, kad turi šeimą. Visų pirma – nutyli, kad namie laukia žmona.

Apsirengiau kaip niekad greitai. Iš prieškambario girdėjau, kaip Aleksejus rungtyniauja su virduliu – kuris tyliau sušnabždės. Jis kalba greitai kaip automatas, tiesiog išspjauna priebalsius ir šnypščiamuosius garsus. Atrodo, jo žmona vardu Maša. Bet visa, kas lieka mano ausyse, tai trenksmas, su kuriuo uždarau buto duris. Aš per sena tokiems žaidimams. Ką tik buvę sultingi gluosniai sudžiūvo. Jaučiuosi lyg sutrūkinėjusi žemė, sutrypta stepių žvėrių, pasišiaušusi. Kodėl gyvenimas kiekviename danguje yra parengęs juodą skylę? Nejaugi mes, moterys, niekada nesubręsime? Kodėl pamečiau galvą? Vis dėlto tai, kad man daugiau kaip keturiasdešimt, teikia privalumų: galiu sau atleisti, kad nepaklausiau savo proto. Žinau, kad tai buvo malonus išgyvenimas.

Ketinau būti nuosekli. Kai kitą kartą sutiksiu Aleksejų, jis jau nebebus mano meilužis. Kitaip pernelyg rizikuočiau savo laime. Po karšto flirto prieš daugelį metų nebesidomiu greitai užsimezgusiais santykiais. Aš myliu savo draugę Estelą, tad perspėsiu ir ją. Tegu flirtas jai tik sportas ir pramoga, ji neturi užsikarti ant kaklo naujų keblumų. Nubėgu laiptais žemyn ir užtrenkiu namo duris.

Vėl labiau rūpinsiuosi savo draugėmis. Tai mano amžiaus moterų teigiamas bruožas. Mes reiklesnės. Nebeprivalome leistis į visokias avantiūras. Nebeprivalome leistis vyniojamos apie pirštą vien todėl, kad bijome ką nors pražiopsoti. Mes galime rinktis ir eiti savo keliu. Daugelis iš mūsų jau seniai nebesutinka, kad joms įsakinėtų svetimi. Vyrai nuostabūs, bet neprivalau kartoti savo klaidų. Gyvenime jų dar bus daugybė. Ne, su Aleksejumi pagyvenusi ilgesnį laiką jausčiausi nelaiminga. Jei jis čia susilauks sėkmės, grįš į Peterburgą. Pas savo Mašą ir mergaitę simpatišku balsu. Praėjo. Giliai atsidūstu, ištiesiu pečius ir sėdu į automobilį. Iš viršaus pro virtuvės langą šaukiantis nusiminęs balsas manęs nejaudina. Bent apsimetu, kad ne.

AUDRINGI RŪPESČIAI

Pirmadienio vakarą priešais Strasbūro geležinkelio stotyje. Ten, grūstyje, buvo nepakeliama. Šiuo paros metu taip tvanku ir drėgna, kad nesupranti, ar jau lyja, ar tik varva prakaitas. Palydėjau Gedeoną Cilberšteiną į naktinį traukinį. Nustebau, kaip paprastai atsisveikino Cilberšteinas ir mūsų ponia Kalakutė. Bet man atrodo, kad skiriantys kilometrai ir laikas nebetenka svarbos. Ponia Frederika nori nuvykti į Kersi, kol dar pajėgia. Džiaugiuosi, kad galėjau dalyvauti šių žmonių susitikime.

Trypinėdama nuo vienos kojos ant kitos laukiu traukinio, kuriuo Estela grįžta iš dainininkų atrankos Nansi. Ji vėl ieško angažemento Prancūzijoje. Mane dar graužia reikalai su Aleksejumi, todėl laukdama Estelos jaudinuosi. Vėl pastatau automobilį ant pėsčiųjų tako, nors žinau, kaip greitai čia užblokuojami ratai. Betoninė aikštelė varo mane iš proto. Būriai žmonių skuba, aplinkui stoviniuoja turistų grupelės. O ši aikštelė, regis, visuomet tuščia. Miestas norėjo išlaikyti Vilhelmo laikų stiliaus geležinkelio stotį ir milžiniškame uždarame plote įrengė ateivių iš kitos planetos nusileidimo aikštelę. Planetos, kurios gyventojai zuja po žeme tarp pigaus maisto kioskų, rėkiančių pigių reklamų ir abejotinų požeminių pastatų. Žvilgsnis į šias bedugnes, mestas per stiklinius į

grindis įleistus langus, priverčia pašiurpti net ir esant tokiam karščiui.

Po dešimties minučių, kurios man atrodo ištisa amžinybė, sugrūdu Estelą su kelioniniu krepšiu į automobilį. Ji skuba, nes aikštelės sargas su kolega, kurie blokuoja ratus, jau pasirodė mūsų akiratyje.

– Greičiau iš čia!

Nuriedu nuo pėsčiųjų tako ir pasuku į požeminį išvažiavimą taip greitai, kad net suspiegia padangos.

Estela surinka:

– Gal išprotėjai? Vos neįvažiavai į mašinos šoną. Kur tavo galva?

Aš iš tiesų nepamačiau to automobilio, apima bjauri gėda, nuotaika nuo to nepagerėja. Užuot paklaususi Estelos, kaip sekėsi Nansi, teiraujuosi, ką ji mano apie Aleksejų.

Ji pažvelgia į mane apstulbusi:

– Atrodo iš tiesų šaunus. Tiesiog saldainiukas. Manau, neatsisakyčiau atsigulti su juo į lovą.

Kodėl pradedu tokias diskusijas, kai, tiesą sakant, reikia susitelkti persirikiuojant į kitą eismo juostą, ir dar tokiu metu, kai miesto transporto arterijos visiškai užsikimšusios?

– Ar tau negėda? – supykstu ir pamoju šalia važiuojančiam vairuotojui, kad paliktų man tarpelį persirikiuoti.

– Klausyk, Dalija, kodėl nori būti šventesnė už popiežių? Tik nemėgink man aiškinti, kad svajoji apie vyrą visam gyvenimui. Ne mūsų amžiuje...

Ji teisi, bet aš nenoriu to pripažinti. Suku automobilį kairėn, dešinėn, peršoku dvi ar net keturias eismo juostas, vis tikėdamasi, kad nepakliūsiu į transporto kamštį. Gatvėms gresia embolija, o man iš pykčio pašoka kraujospūdis.

– Žinoma, tu nepripažįsti nei tvirtų ryšių, nei atsakomybės. Žmogus daro tai, kas teikia jam malonumo, neatsižvelgdamas į tai, kad skaudina kitą. Ar pagalvojai apie Yvą?

– Yvas. Kuo čia dėtas Yvas? Koks tau reikalas dėl mūsų santykių? Gal manai, kad privalai gelbėti kitų žmonių pasaulį?

Tokios sarkastiškos jos dar nemačiau. Pradedu ant jos rėkti. Ieškodama kelio į Hagenau autostradą, vis dar drebu, nes miesto automagistralė sukasi kaip dobilo lapas, o aš šioje karuselėje turiu rasti reikiamą atšaką, keletą kartų skersai kirsdama eismo juostas. Vieną kartą važiavau per lėtai, kitą kartą laiku nepersirikiavau – ir štai važiuoju Paryžiaus kryptimi.

– Nežiopsok, tu kvaila varna! – pradeda niurgzti ir Estela.

Mielai sustočiau ir išsodinčiau ją su visu bagažu. Bet ji teisi, turėjau būti atidesnė: taip staiga pradėjau stabdyti, kad už manęs važiuojantis vairuotojas irgi buvo priverstas staiga spausti stabdžius. Jis man duoda šviesos signalą ir parodo išraiškingą ženklą pirštu.

– Pasiuskite jūs visi.

O po pauzės visiškai tyliai pratariu:

– Jis turi žmoną ir vaiką.

Estelai nevalingai ištrūksta keiksmažodis.

Ji paglosto man ranką, bet aš ją tuojau atitraukiu. Tylime, kol pasibaigia priemiesčio namai ir mes pagaliau atsiduriame autostradoje. Estela žvelgia į mane su gailesčiu, o aš metu jai įtūžusį žvilgsnį. Įsiūtis išsiveržia keiksmažodžių tirada, jie liejasi iš mano burnos kaip po mūsų automobilio ratais tysanti autostrada ir pagaliau nutrūksta kaip transporto srautas po darbo valandų. Nuvažiavusi pusę kelio pagaliau nusiraminu, leidžiu kalbėti ir Estelai.

– Ir kas dabar bus? – pasidomi ji.

– Kas dabar? Dabar nieko!

– Turiu galvoje jūsų bendradarbiavimą ir parodą.

– Žinoma, ji įvyks, mes gi pasirašėme sutartį. Elgsiuosi su juo civilizuotai ir tikiuosi, kad jis taip pat elgsis su manimi. Visa kita praėjo, man gaila dėl to trumpalaikio romano.

– Vadinasi, atidarymas įvyks kaip suplanuota?

Kažkas man kelia nerimą Estelos balse.

– Kodėl taip klausinėji, Estela? Na, žinoma. O gal tu manei kitaip?

Ji suneria pirštus, vėl atleidžia, žaidžia su jais toliau. Kas ją slegia? Paklausiu dar kartą.

Jos atsakymas būtų mane pritrenkęs, jei nebūtų reikėję viso dėmesio sutelkti į eismą. Estela pasako tik vieną katastrofiškai skambantį sakinį:

– Mane paliko būgnininkas.

Nuostabu! Būgnininkas buvo vienintelis jai akompanuojantis muzikantas. Sunku rasti tokį, kuris moka ir gali groti džiazą. Be muzikos parduotuvės atidarymas tikrai neįvyks. Nuspaudžiu akceleratoriaus pedalą, nes kelias už Hagenau laisvas. Žvilgteliu Estelai į akis ir pasidomiu:

– Gal gali patarti, iš kur man taip greitai gauti muzikantą? Tas žmogus turi groti net ir tada, jei jį krės drebulys.

Estelos balsas skamba gailiai:

– Nieko nebus. Jo šaltis nekrečia, bet jis guli ligoninėje. Ir gulės ilgai.

Nusiminusi persibraukiu ranka per plaukus ir mąstau, ar nepradėjus žliumbti. Bet blogas matomumas man kenktų. Paklausiu, ar ji įsivaizduoja, kas galėtų jį pakeisti, ir pagaliau mes abi tik tuščiai svarstome galimybes.

Baden Badene Estela ima protestuoti:

– Ko važiuoji į miesto centrą? Į parduotuves jau per vėlu.

– Aš važiuoju ne pirkinių. Važiuoju pas Aleksejų. Ten liko krepšys su mano daiktais, noriu juos pasiimti, bet nenoriu eiti viena.

– Dalija, man tai nepatinka!

Raminu ją, kad užtruksiu neilgai, kad nepykstu ant jos. Labai apgailestauju dėl savo gaižių keiksmų. Estela paspaudžia ranką ir sutinka:

– Gerai, bet malonėk iš tiesų neilgai.

Prieš skambindama prie Aleksejaus buto durų mėginu įsikalbėti, kad turiu likti kieta ir nepermaldaujama, nesileisti sudorojama. Turbūt mano veidas kaip akmeninis. O Aleksejus spinduliuodamas atidaro duris ir prašo užeiti, lyg nieko nebūtų atsitikę. Aš taip lengvai nepasiduosiu.

– Noriu tik pasiimti krepšį ir tuojau einu, – sakau.

– Bet jei jau atėjote pas mane abi, bent jau atsisėskite. Arbatos ar vyno?

Estela nesikuklindama paprašo arbatos. Vadinasi, taip greitai nepaspruksiu. Paprašau užplikyti ir man. Jei jau jis būtinai nori, galime pasikalbėti ir virtuvėje.

Aleksejus suraukia kaktą ir žiūri į mane iš padilbų. Jaučia, kad kažin kas ne taip.

– Kodėl tu, Dalija, tokia juokinga? Ar padariau tau ką nors negera?

Ką nors negera! Tas vyras turbūt išprotėjęs. Arba visiškai neturi jausmų. Nejaugi negali įsivaizduoti, kas dedasi mano širdyje? Mėginu išlakyti blaivią galvą, nes nenoriu draugei pasirodyti isteriška. O iš tiesų man ant liežuvio galo daugybė riebių keiksmų. Tačiau tik visiškai ramiu balsu pasidomiu:

– Turbūt tavęs nestebina, kad nekeliu skandalo dėl to, jog esi vedęs? Ar ne?

Aleksejus garsiai nusijuokia ir paplekšnoja man ranką.

– Valandėlę! – paprašo jis ir užpila arbatos koncentratą karštu vandeniu. Tai kulminacinė akimirka, lyg jis nežiūrėtų į mane rimtai.

– Dalija, tu visuomet tokia šauni ir susitvardanti. Ar taip buvo visą tavo gyvenimą? Kodėl neišlieji savo jausmų?

– Taigi, norėtum... – subambu aš.

Jis atvirai žvelgia man į akis:

– Taip, aš turiu moterį ir vaiką. Mes išsiskyrėme prieš metus. Bet aš iš čia remiu savo šeimą. Iš to, ką aš, vargšas menininkas, uždirbu šiame turtingame mieste, pas mus gali išgyventi keletas žmonių.

Jis turbūt pastebėjo mano sutrikimą, todėl priduria:

– Galėjai paprasčiausiai manęs paklausti. Būčiau tau pasakęs po pokalbio telefonu. Bet tau turbūt susidaro keblumų, kai kas nors funkcionuoja netvarkingai ir ne pagal tavo standartus?

Ne, aš turiu keblumų dėl to, kad nesutampa detalės. Aleksejus pasakoja daug ir nepalieka laiko man paprieštarauti. Tai jam ir pasakau. Estela, mėšlungiškai suspaudusi puodelį, pučia vėsindama arbatą, kad nereikėtų kalbėti. Žvilgteli klausiamai.

– Tai, ką jis sako, skamba logiškai ir aiškiai, – ramina ji mane.

Tada aš pratrūkstu ir išrėkiu Aleksejui visa, ką manau apie jo fotografo karjerą ir garsių bendradarbių vardus. Pagaliau raudonis pasirodo jo veide. Vadinasi, tas vyras ne toks ledinis koks nori atrodyti. Beveik jaučiu palengvėjimą, kad sutrikdžiau jį, net jei jis pripažintų tik kruopelytę tiesos.

– Dalija, ar galiu būti su tavimi atviras? – paklausia jis.

– Būčiau labai dėkinga!

To, ką jis man papasakoja, nesitikėjau išgirsti. Man gėda. Aleksejus pasakoja apie savo vargus su galerijomis mūsų di-

džiuosiuose miestuose, apie kai kurių galerijų savininkų puikybę ir aroganciją. Kiek pašaipų ir paniekos jam teko patirti, esą atklydęs rusas nori eksponuoti savo darbus mieste, kurio parduotuvių lankytojų kišenėse skamba monetos, o parodas rengia garsūs menininkai.

– Čia niekas nežino miestų, kuriuose buvo rengiamos mano parodos. Peterburgo galerijų jie irgi nežino. Aš niekada nesu buvęs Niujorke ar Tokijuje, Venecijoje ar Londone, – jis surimtėja ir pasakoja toliau. – Aš tik visai neseniai tapau fotografu profesionalu. Kai dar turėjau šeimą, teko darbuotis trijuose darbuose. Bet aš buvau laimingas, kad turiu darbo. Dirbau naktinės pamainos sanitaru ligoninėje, kad galėčiau nusipirkti medžiagų.

Klausydamasi jo pasakojimo Estela net pamiršo arbatą. Atrodo, Aleksejaus likimas ją sujaudino. Bet kodėl jis meluoja? Aš nebeturiu ko prarasti ir primenu jam kilmingą šeimą, Putinus ir garsius vardus.

Aleksejus smarkiai papurto galvą ir sunkiai parėmęs kaktą ranka sušnabžda:

– Tas planas gimė Baden Badene.

Estela sukluso:

– Manai, jei visi svaidosi garsiais vardais ir pinigais, tai ir tau reikia taip daryti?

Nenoromis prisimenu jos muilo pardavėją, neva garbingą asmenį, kuris naudojasi tuo pačiu metodu.

– Tu gi pažįsti miestą! – suaimanuoja Aleksejus ir prisipažįsta, kad nusižiūrėjo tai iš vieno savo kolegos, kuris per visokiausius ryšius įsitrynė į galeriją.

– Bet jis turbūt jų turėjo! – pertraukiu jį.

– Taip, taip, – pripažįsta Aleksejus. – Bet aš pastebėjau, kad niekas netikrina tokių dalykų. Pakanka pasakyti vardą,

pripasakoti visokiausių istorijų. Geriausia pasakoti tiek, kad žmonės neturėtų kada klausinėti.

Estelos lūpų kampučiai niekinamai nusileidžia.

– Pas mus Vakaruose tai vadinama gyrimusi pažintimis. Greitai išmokai.

Netikėdama purtau galvą.

– Bet į tai atkreipiamas dėmesys. Ir aš patekau į tas pinkles.

Papasakoju jam, kaip naršiau internete.

Tada sužinau dar geresnių dalykų. Estela papasakoja, kaip dainininkė be rekomendacijų gauna savo pirmąjį angažementą. Pasinaudoji vardu tetulės, kuriai gimimo dieną dainavai proginius kupletus, o jos butą pavadini „Rožių klubu" arba „Tetos kavine". Niekas netikrins, ar iš tiesų taip buvo, o abejotinais atvejais ištinka nesėkmė, kaip ir kitus.

– Bendruomenėje, kurioje santykiai paremti garsiais vardais, o pats meno kūrinys arba menininkas verti nedaug, ciesoriui reikia atiduoti, kas ciesoriaus...

Staiga prisimenu, kad ir mano pažįstami menininkai elgiasi lygiai taip pat. Kas rengia parodą vietiniame banko filiale arba mokykloje, jau vien todėl yra įtartinai prastas. Protingas pradedantysis išsiuntinėja savo paveikslus giminaičiams visame pasaulyje, tie juos iškabina savo butuose, rengia vakarėlius – ir štai jau galima cituoti pirmuosius kritikų atsiliepimus iš Niujorko, Romos arba Sidnėjaus. Ne, negaliu pykti ant Aleksejaus. Jis tik prisitaikė.

O jam pasakau štai ką:

– Aleksejau, su manimi nereikia gudrauti. Taip, ir aš noriu gauti pelno. Bet savo darbe norėčiau išlaikyti ir šiek tiek idealizmo. Man svarbu kūrinys ir koks žmogus jį sukūrė.

Vyro akys suspindi, veido raumenys atsipalaiduoja:

– Tai retas dalykas šiuose kraštuose.

Juokaudama pakeliu arbatos puodelį į jo sveikatą:

– Už tavo nuotraukas! Ir man visiškai nesvarbu, kokiose parodose jos buvo anksčiau eksponuojamos. Kaip ir garsūs galerijų savininkų vardai. Manęs nedomina ir tai, ką sako kritikai. Mane domina tik mano nuomonė apie jas ir tai, ką pasakys mano pirkėjai.

– Tralialia! – mirkteli mums Estela. – Tik nevaidink kilnios ir nesavanaudiškos! Tu negalėtum sau leisti nusisamdyti garsaus menininko.

Na palauk! Atsimoku jai tuo pačiu:

– Taip pat negalėčiau užmokėti brangiai džiazo dainininkei su Brodvėjaus patirtimi. Todėl turiu susimedžioti Baden Badene tokią, kuri dainavo pas nusmurgėlį Sandro...

Apsimetu, kad purtausi iš juoko.

Išgeriame dar po puodelį arbatos, šį kartą laidome nuoširdžius pokštus, atsipalaidavę juokiamės ir kuriame parduotuvės atidarymo planus. Man pasidaro geriau ant širdies. Estela liaujasi flirtavusi, Aleksejus nuoširdus kaip tomis retomis akimirkomis, kai mes būdavome vieni. O be melo jis man patinka tik dar labiau. Stebėtina – negrįžta stepių stebuklas, kurį jutau tą naktį. Mes šmaikštaujame draugiškai, ir aš jaučiuosi patenkinta, kad esu tik draugė. Suprantama, nepamirštu pasiimti savo krepšio – nelieku pas jį. Atsisveikindamas Aleksejus paduoda man didelį voką, matyt, su nuotraukomis.

– Pažadėk, kad peržiūrėsi jį ramiai ir nemesi mūsų žaidimo.

Ne iš karto suprantu, ką jis nori pasakyti, tad Aleksejus paaiškina:

– Žaidimo su sapno nuotraukomis. Dar prisimeni? Šiame voke slypi raktas...

Mes atsisveikiname, aš greitai užvežu Estelą namo.

– Ar rytoj pasakysi, kas jose pavaizduota? – pasmalsauja ji.

Bet galiu ją paguosti tik pažadu. Man reikia laiko, nes jaučiu, kad tai bus mįslė. Matyt, svarbi, jei Aleksejus pasistengė surinkti nuotraukas prieš man apsilankant. Ir dar tokią akimirką, kai negalėjo žinoti, kaip reaguosiu.

MEDŽIOKLĖ SEKANT PĖDSAKAIS

Po keleto dienų sėdėjau vakare terasoje mėgaudamasi violetiniais leukonijų žiedais ir angliškųjų rožių aromatu giliame pentinijų mėlyje. Iš piktžolių aukščio ir vijoklių ant tvoros supratau seniai nebuvusi sode. Pastaraisiais mėnesiais teko taip intensyviai plušėti, jog net nesuvokiau, kad visiškai netekau savo privataus gyvenimo. Tik dabar suvokiu, kad net mano santykiai su Aleksejumi buvo vienas iš epizodų, trumpalaikis nuotykis, kurį įtrauki į programą taip kaip užmezgi greitą pokalbį su pirkėju arba eini nusipirkti duonos. Tam Aleksejus per geras. Ir man jo gaila. Ant sodo stalo guli vokas, aš nekantrauju pažiūrėti, kokia mįslė jame slypi. Ką nori pasakyti žmogus, kurį dabar trokštu turėti ne kaip meilužį, o kaip draugą.

Bet pirmiausia turiu nusiraminti. Po dviejų dienų mano rekonstruotos parduotuvės atidarymo šventė. Mums vis dar trūksta muzikanto. Sudarinėju sąrašus, kad per daugybę pokalbių telefonu ko nors nepamirščiau. Be to, naktį išgeriu raminamųjų vaistų, o dieną iš nuovargio painioju raides. Tai nėra geras ženklas, bet tokia jau savarankiškos verslininkės dalia. Pirmiausia žodį „atostogos“ paverčiau tabu. Girdžiu, kaip namuose kažin kas krebžda. Turbūt grįžo Brunė. Man labai pasisekė, kad ji persikėlė į Elzasą ir tapo mano verslo partnere. Viena nebūčiau pajėgusi įgyvendinti savo projekto.

Ji pasirodo terasos tarpdury, kostiumą pakeitusi patogia vasarine suknele. Moja man. Laiko rankoje baltojo vyno taurę, basomis bėga per sodą ir atsisėdusi šalia manęs atsidūsta.

– Ko taip blogai nusiteikusi? – susirūpinu, bet Brunė, atrodo, tuojau sprogs iš pykčio.

– Cezaris, tas bukaprotis!

Tai akivaizdu. Ir ji man pasakoja blogas naujienas.

– Tik pamanyk, tas vaikinas drįsta man grasinti, o kartu ir tau! – Brunė su trenksmu pastato taurę ant stalo, net ištykšta vynas.

Matyt, Cezaris negali pakęsti, kad draugė jį paliko. Nors Brunė parašė labai aiškų laišką ir savo apsisprendimą patvirtino dar kartą laišku iš čia, Cezaris niekaip negali to suprasti. Jis negali apsiprasti su mintimi, kad moteris jį paliko – ir dar ne bet kaip, o draugų ir motinos akyse. Jis nori atkeršyti už pažeminimą. O kadangi tokiame kaimelyje kaip Rok Lupiakas nieko nenuslėpsi, be to, mes Gejakus pakvietėme į atidarymą, Cezaris sužinojo, kada prasidės šventė.

– Jis nori pasirodyti čia ir viešai demaskuoti mus abi.

Aš papurtau galvą. Daugiau nei devynios valandos kelio. Tas išlepėlis Cezaris turi būti iš tiesų labai įsiutęs. Ne, tai įvyks ne po trijų savaičių. Tai nebūdinga tam flegmatiškam tipui.

– Brune, jis nori tik įbauginti mus. Pagalvok, tu visada nuolankiai paklusdavai ir viską spręsdavo jis. Jis prie to priprato ir negali net pagalvoti, kad tu visiškai kitokia! Jis nori, kad tu vėl jam nusileistum, ir tiek.

– O jei padarys kaip grasina? – Brunė iškelia rankas. Ji užsimerkia ir suraukusi kaktą subamba:

– Aš tokia įsiutusi, kad gerai pakratyčiau tą vyruką!

– Nesigraužk taip. Ką jis gali padaryti? Kaip gali mus demaskuoti? Visa tai niekis... tušti grasinimai.

Raminu Brunę, kad laukiu priešingos reakcijos. Pas mus Cezaris visiškai pamestų savo drąsą.

– Nepamiršk, jis nemoka nei Elzaso dialekto, nei vokiškai. Jis šventėje jausis taip pat, kaip tu apsigyvenusi Kersi.

Brunė gurkšteli vyno ir persibraukia ranka kaktą. Ji atrodo pavargusi.

– Man įdomu, ką jis sumanė. Ta mintis sekina mane.

Guosdama paliečiu jos ranką.

– Palik visa tai, Brune. Antraip jis pasieks ko nori. Tegu tik atvyksta! Jis kovos svetimoje teritorijoje, o su mumis bus visi mūsų draugai, net Gejakai. Tegu jis tik pamėgina sutrukdyti atidaryti parduotuvę! Tada pažiūrėsime!

Brunė gūžteli pečiais:

– Tu teisi. Ką jis gali čia iškrėsti? Turbūt mane nervina vien tai, kad jis nenori suprasti padėties. Tikėjausi, kad turėsiu ramybę.

Ji žino, kad esu kantrus žmogus ir galiu ilgai tvardytis. Bet ji taip pat žino, kad tapsiu įnirtusia tigre, jei Cezaris bandys sutrukdyti mano renginiui. Tačiau noriu nukreipti jos mintis nuo nuogąstavimų.

– Brune, pamiršk jį! Gal gali atnešti ir man taurę vyno? Šiuo metu peržiūrėsiu šią mįslę. Gal galėsi padėti ją įminti.

Jai grįžus jau buvau sudėliojusi nuotraukas ant stalo kaip pasjansą – tokia seka, kaip jos buvo sudėtos voke. Laiško ar kokios nors nuorodos jame nebuvo. Taigi pasakoju Brunei, kas slypi sapno nuotraukose ir „Naftos bažnyčioje“. Vadinasi, žaidimas turi vykti ta pačia tvarka. Aleksejus tikisi, kad aš išvysiu nuotraukose panašius vaizdus kaip ir jis jose mato. Kad galėsiu perskaityti istoriją, kurią jis perteikė nuotraukomis. Jaučiuosi visiškai sutrikusi.

Gatvė, sodas, šeima... Neįprastos nuotraukos – laidotuvės, vestuvės, žirafa su dviem galvomis. Kažkas apskrita,

negaliu suprasti. Žinoma, apdorota kompiuteriu. Ar jis nori man parodyti gyvenimą, įprastą gyvenimą? O kuo čia dėta žirafa?

– Ar nesakei, kad Aleksejus daro spalvotas nuotraukas? – Brunė parodo vieną nuotrauką. – Pažvelk į ją! Juokinga!

Visose nespalvotose nuotraukose yra trikampis taškelis. Rausvas, vos pastebimas. Keista. Į jį atkreipiu dėmesį laidotuvių nuotraukoje. Ten, kur švytuoja raudonas taškas, laidotuvininkų nėra. Kunigas stovi prie karsto vienas.

– Jis retušavo... Pažvelk, trūksta pirmosios vestuvininkų eilės!

Brunė rado tai, kas būdinga visoms nuotraukoms. Trūksta žmonių. O kitur? Imame nuotraukas vieną po kitos ir spėliojame. Prie rusiško medinio namo sode ant grandinės trūksta šuns. Moteris sūpuoja rankose raudoną dėmę. Į gatvės nuotrauką spoksome ilgiausiai. Pagaliau pastebime, kad automobilyje nėra žmonių, Ką tai galėtų reikšti?

– Geriau pasakyk, kas pavaizduota šioje nuotraukoje? – klausiu Brunės. Ji dar kartą ima nuo stalo akinius ir lėtai purto galvą.

– Juokinga. Beveik galėčiau sakyti, kad tai kažin kokio žvėries pilvas.

Vėl paimu nuotrauką. Minkštas pilvas, odos klostės ant galūnių. Apvalus pilvas. Staiga mane pagauna nuojauta, ir aš krykšdama paleidžiu nuotrauką. Žvaigždėtas apgamų dangus ant Aleksejaus nugaros. O dabar pilvas su tūkstančiais mažyčių žvaigždžių taškelių. Ir bokštas sprogsta spjaudydamas kibirkštis. Korta! Tas pats vaizdas sudirgino mane pas kortų būrėją. Nustebau dėl rupūžės pilvo, kuri tupėjo apsupta spindinčių žvaigždžių po griūvančiu tiltu, apsupta kometos liepsnos ir degančio vandens, lyg būtų vienintelė, kuri išgyveno šią katastrofą.

– Rupūžė kortoje, bokšto kortoje. Pasakojau jums, – ištrūksta man.

Brunė sumurma:

– Tai gerai.

Ji paima iš manęs nuotraukas, sudėlioja iš eilės, sukeičia vietomis. Sudeda vėl atgal. Staiga ji pliaukšteli delnu per kaktą ir triumfuodama nužvelgia mane:

– Na, žinoma! Dabar žinau, ką tai gali reikšti. Dalija, apie ką galvoji žiūrėdama į šią spalvą?

Spontaniškai pagalvoju apie savo plaukus ir save, bet to negali būti. Nesuprantu. Brunė man, aklai vištai, duoda grūdą:

– Kaip vadinasi tavo parduotuvė?

– *La vie en rose.*

– O rekonstruotos parduotuvės atidarymo šventė? – nesiliauja Brunė.

– *La vie en rouge.* Gyvenimas rožinėje spalvoje. Žodžių žaismą pasirinkome ne tik dėl rožių ir spalvotų nuotraukų. Prisimenu pokalbį su Aleksejumi, jis man aiškino, kad žodžiai „gražus“ ir „raudonas“ reiškia tą patį daugeliu slavų kalbų. Raudona – tai gražu. Raudona spalva yra gyvenimas, pulsuojantis gyvenimas, – taip sakė Aleksejus ir priminė, kad moterys per šventes mėgsta rengtis raudonais drabužiais, kaip pas mus daugelis vilki juodai.

Aš dar pajuokavau, kad esant tokiai apverktinai nuotaikai raudoni drabužiai ją praskaidrintų.

Dabar ir aš matau. Ten, kur nespalvotose nuotraukose raudonas taškas, trūksta kokios nors gyvybės. Trūksta emocijų. Nuotraukos rodo kasdienybę ir veiklą, bet ne gyvenimą.

Man prašviesėjo.

– Tai gal jis turi galvoje mane?

Brunė šypteli užjaučiamai ir nieko nesako.

– Jis nori man parodyti kelią. Taip taip... Bet ką bendra turi pulsuojantis gyvenimas su visomis emocijomis ir rupūžės pilvas? Ir kodėl čia pavaizduota žirafa su dviem galvomis?

Brunė juokdamasi atsilošia.

– Ar dar pameni, tu man pasakojai, kad Estela turi dainuodama išlieti savo sielą ir atsikratyti baimės? – Brunė primena man vakarą La Rok Lupiake, kai mūsų draugė dainuodama pasiekė transo būseną. – Tada tu pirmiausia galvojai apie bokšto kortą, bet susiejai ją su gresiančiu bankrotu.

Dabar man iškyla kitas vaizdas. Vaizdas tos nakties, van Gogo dangaus, spiralės, besisukančios žvaigždės. Ir išsilaisvinimas, kurį pajutau ta vakarą šokdama ir klausydamasi. Maniau, kad jis dingęs amžinai. Mano draugų žvilgsnis skvarbus. Jie pastebėjo, kad vengiu gyvenimo. Atsikalbinėdama, kad privalau pasirūpinti gresiančiu finansiniu žlugimu. Bet žvaigždėtame danguje nuolat šalia mirties yra ir naujas atgimimas. Visata gimė po sprogimo. Ne. Aš vis dar netikiu kortomis ir būrėjomis. Bet vaizdų paralelė apstulbina mane. Mane traukia kūryba, veikla šiame kibirkščiuojančiame sprogime.

Susimąstau, paėmusi už kojelės sukioju taurę taip, kad, atrodo, ji tuojau nulūš. Pakeliu galvą ir tylėdama žvelgiu į našlaitės spalvos Brunės akis.

– Vadinasi, jūs manote, jis norėtų mane priversti šokiu išlieti savo problemas? Šokti su gyvenimu?

Brunė kietai suspaudusi lūpas palinguoja galva:

– Jei šoksi su gyvenimu, pajėgsi įveikti net žirafas su dviem galvomis. Ar tai nori pasakyti tau Aleksejus?

Nenoromis nusijuokiu, bet tuojau vėl surimtėju. Mielai tai padaryčiau, tačiau tikrovė – tai ne idiliškasis dangus.

– Brune, kaipgi turiu šokdama išlieti savo sielą, jei net neturiu muzikos? Ar dar nežinai, kad netekome būgnininko? Iš

kur taip greitai gauti muzikantą? Mes nepajėgsime pasirengti laiku! Net jei jį rastume, praeis kiek laiko, kol jis prisitaikys prie Estelos...

Brunė pagrasina pirštu ir bando man e raminti:

– Dabar tu pati viską pieši juodomis spalvomis. Argi dar negirdėjai? Maniau, kad jūs vakar buvote susitikusios.

Papurtau galvą. Brunė atsistoja ir atnešusi iš virtuvės paduoda man telefoną:

– Paskambink Estelai. Ji turėjo tai pasakyti tau jau seniai.

Kai paklausiu Estelos, jos atsakymai mane apstulbina. Per mano parduotuvės atidarymą įvyks šeimyninis pasirodymas. Yvas gros akordeonu, o jo sūnus Lukas skambins gitara. Estelos balsas toks pat suirzęs kaip Brunės. Ji man kaip išdykusiam vaikui pasakoja, kad visiškai atsiskyrė nuo Yvo. Tą pačią dieną, kai flirtavo su Aleksejumi.

– Tai kodėl man nieko nesakėte? – aš tiesiog suglumusi.

– Labai paprasta, Dalija. Tu būtum vėl įsivaizdavusi, kad privalai gelbėti žlungantį pasaulį, – sako Estela. – Kai kada reikia viską nuspręsti vienam. O tu būtum turėjusi tūkstantį klausimų ir dvejonių.

Suprantu. Ar aš tokia bloga? Jei jau abi draugės slepia nuo manęs tokius dalykus. Ir Yvas neprasitarė nė žodeliu. Turėčiau būti labai nemalonus asmuo, kuris per daug kišasi į kitų reikalus. Dabar suprantu, kodėl jis taip keistai elgėsi restorane. Jam sunkiai sekėsi tylėti. O Estela mane gerai pažįsta ir žino, kas dedasi mano galvoje. Ji paguodžia:

– Ne, Dalija, tu nesi toks blogas žmogus. Mes turėjome viską išgyventi savo širdyje, tai neturi nieko bendra su tavimi. Tačiau buvo lengviau be tavo komentarų.

Ir Estela sako, kad nuo to laiko jiems abiem einasi geriau. Jie pastaraisiais metais turėjo daug sunkumų. Yvas manė, kad turi sutvirtinti dūžtantį gyvenimą megzdamas visuome-

nės pripažįstamus ryšius. O Estela palaikė tokius ryšius Yvo naudai, nors jau seniai kiekvienas eina savo keliu.

– Apsisprendžiau tada, kaime. Dabar esu laiminga, kad buvau nuosekli. Mano gyvenime visuomet pirmoje vietoje bus muzika. Šio meilės ryšio per ilgai nevertinau tinkamai.

Ji guodžia mane, kad renginys nuo to nenukentės. Netgi atvirkščiai, mano Estela. Jų, dviejų gerų draugų, muzika harmoningai susilies į vieną visumą.

– Pavyks kaip tik todėl, kad nė vienas nesitiki ko nors iš kito. Mes nesudarysime priešpriešos.

Tą vakarą aš dar labiau įsitempiu. Nesitikėjau, kad susipažinsiu su Luku tokiomis aplinkybėmis. Visą pastarąjį laiką mes prasilenkdavome. Galbūt išvysiu tėvą ir sūnų per repeticijas. Tą vakarą anksti einu miegoti. Ne todėl, kad esu pavargusi, paprasčiausiai turiu pagalvoti. Mano tylenė draugė pridarė man rūpesčių, kaip ir Aleksejaus žinia nuotraukose. Abu gėlių įvaizdžiu išreiškia, kad aš aplaidžiai žiūrėjau į save. Žmogus negali gyventi vien darbu. Birželį Kersi per kaimo sukilimą priartėjau pati prie savęs. O vėliau namie vėl pamečiau save iš akių. Ir tai nenuostabu, nes tiek daug pertvarkų. Per tas keturiolika dienų spręsis mano išgyvenimo klausimas, mano verslo ateitis. Tiesiog pamečiau galvą. O mano draugai nori, kad pagaliau atrasčiau save. Jie išprotėjo! Kaip tik dabar!

LEVANDŲ MĖLIS III

Savaitės pralekia akimoju. Mes keikiame ankstyvus karščius, dėl kaitros mūsų pasirengimai – tikra kančia, labiausiai bijau, kad mano šventės dieną po ilgos sausros prasidės lietūs. Tačiau baimintis nelieka laiko. Padedu Aleksejui įrengti parodų salę, gaminu savas dekoracijas. Mudviem einasi kaip Estelai su Yvu. Nuo to laiko, kai nebeslegia laukimas, kurį pirmiausia pati įsikalbėjau, galime bendrauti laisvai ir natūraliai. Jis iš karto pasiteiravo, ar aš išsprendžiau jo vaizdų mįslę. Kai papasakoju savo ir Brunės mintis, čiumpa ir išbučiuoja į abu skruostus.

– Taip, tai tiesa, – sušnabžda jis. – Pasistenk šokdama grįžti į gyvenimą, šokti su gyvenimu. Darbas dar ne viskas...

Kai paklausiu apie rupūžės pilvą ir dvigalvę žirafą, jis papurto galvą:

– Tsss! Apie tai nepasakojama.

Taigi pokalbio tema ir baigta. Jis sako, kad nuotraukos dar ilgai turi virpėti širdyje.

Be to, netikėtai pajuntu, kad mano draugai susimokė. Pastarosiomis dienomis jie neįleidžia manęs į parduotuvę. Garsiai nusistebiu, kai Yvas liepia sumeistrauti dešimtis smeigtukų su dirbtinėmis rožėmis prie savo prospekto. Ir nieko neaiškina. Kita vertus, priverstinė pertraukėlė man į naudą, nes turiu daugiau laiko pagloboti Gejakus. Dina ir Rožė at-

vyko savo tarškančiu visureigiu, kuriuo paprastai keliauja po Pietų Prancūziją ieškodami antikvarinių daiktų. Jie atiduoda man į komisą įvairiausių daiktų: rankų darbo audinių su Dinos rožėmis, dvi ištapytas širmas su kaltiniais rėmais ir senoviškas kėdes iš sendaikčių turgaus – restauruotas, naujai apmuštas mėlyna medžiaga su rožėmis.

Jie atvežė į Elzasą pietų nuotaiką. Rožė išgabeno prekes į Kolombūrą, o Dina, paskendusi cigaretės dūmuose, cituoja redakcijų pavadinimus, kuriuos užsirašė su Brune, kai lankėsi Rok Lupiake. Ką nors atsiųs *Landhaus elegant* ir įtakingiausias dekoravimo žurnalas. Vos galiu patikėti savo laime. Pastarasis eina ir Anglijoje bei Vokietijoje. Pamažu imu nutuokti, kiek daug triūso įdėjo Brunė, tvarkydama sau neįprastus reikalus. Sulaukusi šešiasdešimt trejų metų ji daug šaunesnė už kokią nors jauną specialistę. Specialistų esant tokiai banko sąskaitai tikrai negalėčiau sau leisti.

Kai mėginu tai pasakyti, ji tik numoja ranka:

– Būtų nei šis, nei tas, jei sulaukusi tokio amžiaus nepasinaudočiau visomis jėgomis! Kam gi visą gyvenimą kaupiau patirtį?

Ir iš Gejakų negaliu sužinoti, kas darosi mano parduotuvėje. Žinau tik tiek, kad Brunė, kuri grįžta namo tik pamiegoti, rengia kur kas daugiau, nei buvau suplanavusi. Kai pradedu kalbėti apie finansus, ji tik purto galvą ir sako, kad manęs tai neturi jaudinti, nes žmonės savo noru susimokės už įėjimą. Likus dienai iki parduotuvės atidarymo ji kartu su Rožė paima smeigtukus su dirbtinėmis rožėmis ir tik prideda pirštą prie lūpų, kai mėginu prieštarauti.

– O tu pasistenk atrodyti ypač gražiai, kad tiktum prie savo parduotuvės, mieloji! Tau gi teks jai atstovauti, – primena ji man ir vėl dingsta už durų.

Atmintinas šeštadienis išaušta vėsokas, bet giedras. Pasijuntu stebėtinai pailsėjusi ir, pasak Brunės, pasirengusi.

Mano raudoni plaukai švyti baltame fone suknelės, kurios tamsiai violetinis rožių raštas atrodo nulietas akvarele. Prie jos prisitaikau tik perlus. Ankstyvą popietę praveriu parduotuvės duris. Dabar jiems teks mane įleisti, nes pusę penkių prasideda vernisažas. Apsidairiusi išvystu juos stovinčius viena eile: Brunė, Estela ir Yvas; šlakuotas jaunas blondinas turėtų būti jo sūnus; Dina ir Rožė kaip visuomet nuo galvos iki kojų apsirengę juodai; Aleksejus ir miela senoji ponia Kalakutė. Mosteliu jiems, tada Helena Frederika prieina, kritiškai apžvelgia mane nuo kojų iki galvos, apsuka ir vėl nužiūri. Ji visiškai nepaiso mano sutrikusio žvilgsnio.

– Nuostabu, ponia Dalija! Bet kai ko trūksta. Ar galima?

Ji nelaukia atsakymo – įkiša ranką į slaptą savo suknelės kišenę ir ima taršyti mano taip sunkiai sukurptą šukuoseną. Jau noriu gelbėti savo galvą, nes vis dėlto keletą valandų praleidau šiandien prie veidrodžio, bet tą akimirką mano draugai pradeda ploti. Priėjusi Estela pakiša veidrodį. Mano plaukuose kyšo maža balta, šiek tiek gelstelėjusi šilkinė rožė.

Ponia Kalakutė juokiasi net išpūtusi žandus ir priglaudžia mane prie krūtinės.

– Ji turi atnešti jums laimę. Kartą vienam žmogui jau atnešė!

Netikėdama švelniai perbraukiu pirštais per tą trapią rožę ir klausiu:

– Mersjė? Ar ne?

Ponia Frederika labai lėtai linkteli ir patvirtina mano spėjimą:

– Taip. Parašiuto šilkas. Jūs man priminėte anuos laikus, todėl gavote dalelę mano atsiminimų. Tegu jūsų parduotuvei sekasi kaip Mersjė parduotuvei ir tegu ji nepatenkinta bamba, kaip šiandien sakytų jaunuoliai!

Dabar jau mano eilė pulti senajai poniai ant krūtinės ir nuoširdžiai ją apkabinti. Gerklėje gumulas, nes aš dabar turiu

vertingiausią rožę, kokią tik yra lietusios mano rankos sioje parduotuvėje! Kai atsipeikėju, Yvas pristato tą jaunuolį, savo sūnų. Luko akys rudos kaip tėvo, bet kaulėtą figūrą ir plaukų spalvą turėtų būti paveldėjęs iš motinos. Jis atrodo budrus ir kritiškas. Juokauja su Estela, negaili kontrargumentų. Jos negalima pažinti. Ji atsimoka jam tuo pačiu ir pati atrodo kaip paauglė. Tačiau idilės nėra. Mano draugai viską parengė kaip baigiamąją sceną iš Holivudo smaližių puotos. Pažvelgusi į sandėlius ir naująją virtuvę, suvokiu, ko trūksta ir ką jie mėgina nuslėpti nuo manęs. Man kone infarktas.

– Mes gi norėjome po vernisažo pasiūlyti šaltų užkandžių! – šūkteliu nusiminusi. Čia tik sultys, vanduo ir pyragaičiai, daugiau nieko. – Kam gi tie smeigtukai su rožėmis?

– Nurimk! – šūkteli man Brunė. – Ir nesusišiaušk savo puikiosios šukuosenos! Yvai, pasakyk jai... – lengvai kumšteli jam į šoną.

Yvas pasako, kad būsimiems svečiams vos pakaks vietos. Todėl jis leido sau užsakyti autobusą ir jaukiąją dalį perkelti į savo šokių salę. Ten esama šio to daugiau nei vien tik šaltų užkandžių. Sužinau, kad smeigtukai ir yra tam skirti: Brunė sugalvojo parengti savo garsųjį šaltų užkandžių stalą, kuris turėjo tokį didžiulį pasisekimą kaimo šventėje Kersi.

Rožė mirksi pro savo akinius juodais rėmeliais:

– Mes atvežėme ne tik baldų. Tavo draugai perdavė savo pageidavimų.

Jo žmona linkteli:

– Taip. Dalija, dabar tu ūkininkės Maklu klientė. Čia kiekvienas perka iš kiekvieno, gryna mafija!

Dabar mano eilė nusijuokti, nors vis dar negaliu suprasti, ką jie taip stropiai rengė man už akių.

– Kam tie klientai, jei turiu tiek daug draugų? – pajuokauju.

Vernisažas prasideda anksčiau, nei buvo planuota. Aš jau nebepajėgiu suvokti įvykių sekos. Atrodo, kad mano kūnas

stovi šalia. Spaudžiu rankas, sveikinu svetimus žmones, kviečiu savo būsimus klientus į parodą ir virtuvėlėje ištaikiusi valandėlę duodu interviu. Korespondentų keletas, bet negaliu prisiminti jų vardų ir kurioms žiniasklaidos priemonėms jie atstovauja. Prisimenu tik vieną vyrą iš Elzaso dienraščio. Parduotuvės atidarymas ošia ir svaigina kaip sapnas. Turbūt atsiliepia įtampa. Kartkartėmis matau besišypsančius pažįstamus veidus, kuris nors iš draugų praplaukia minioje, kuri net per didelė. Kaskart eidama atnešti dar vienos gėrimų dėžės, metu žvilgsnį į pagalbines patalpas, noriu pamatyti Aleksejų. Kartą išvystu jo džiugiai į viršų iškeltą nykštį, paskui matau su mikrofonu prie burnos, o šalia – hiperaktyvų reporterį.

Vos spėjusi suvokti, kas čia darosi, pagaliau sumoju, kas esu ir ką veikiu šioje žmonių minioje. Tada pastebiu Yvo ženklą – reikia kviesti žmones į autobusą. Išvydusi jo šokių salę *Auberge du Rhin* iš nuostabos teištariu „aaa“. Į galvą šauna mintis apie senovės romėnų iškylas. Kiek daug rožių užsakė Yvas, prie tų mano smeigtukų su šilko žiedeliais! Visų spalvų ir formų rožės plaukioja su žvakėmis stiklo dubenyse, su gebenėmis kabo ant balto tiulio, kurį turbūt Brunė subtiliai pritaikė prie popierinių staltiesių. Rožių žiedlapių pribarstyta ant stalų, salė kvepia gėlėmis ir ką tik ant grotelių iškepta mėsa.

Gėrimas mano taurėje – šį kartą garsusis rožių kokteilis su granato raudonumo žiedlapiu. Aš tik gurkšteliu, nes turiu išlaikyti blaivią galvą. Šiandien realybė raibuliuoja ir be alkoholio. Drovi jauna moteris, kas mėnesį nusiperkanti mano parduotuvėje kokį nors daiktelį, susižavėjusi spaudžia ranką:

– Aš dabar ateisiu dažniau.Visų pirma dalyvausiu jūsų kursuose!

Visuose kampuose blyksi fotoaparatai, kaip anksčiau parduotuvėje. Trumpai sulaikau Brunę, skubančią pro šalį su firminiais ožkų sūrio patiekalais.

– Dėkoju už viską, Brune. Be draugų, ypač be tavęs, nebūčiau pajėgusi viso to įgyvendinti.

Ji juokaudama vieną ranką prideda prie širdies, kita laiko padėklą.

– Ačiū, kad jau nebemanai, kad viską turi išgyventi kaip vieniša kovotoja, – atsako ji man.

Įspaudžiu bučinį jai į skruostą.

– Ir aš dėl to džiaugiuosi.

Brunė nueina iškėlusi lėkštę virš galvų, bet dar kartą atsigręžia į mane.

– Pirmiausia, tu įgyvendinai savo tikslą – ne vien pardavinėti prekes. Visa tai kur kas daugiau, gerokai daugiau!

Noriu eiti prie užkandžių stalo, bet pradeda dainuoti Estela. Aš vėl pasijuntu kaip La Rok Lupiake, tik šį kartą akordeonu groja Yvas, o gitara skambina Lukas. Nors tėvas ir sūnus jau treji metai gyvena atskirai, groja puikiai, lyg repetuotų kiekvieną vakarą. Luko gitara skamba taip, kad atrodo, jog šiam septyniolikmečiui muzika virpėtų kraujyje. Dar būdamas mažas vaikas jis skambino miniatiūrine gitara, kuri turėjo paprasčiausiai skleisti ritmus, pulsuojančius jo kūne. Žmonės nenori čia vien sėdėti. Jie stoviniuodami valgo pirmuosius kąsnio dydžio sumuštinukus, gręžioja galvą į dainininkę, apsirengusią mėlynai; mindžikuoja dainos rimtu, ploja delnais, lyg ragintų dainuoti toliau. Kai pagalvoju, kad dar balandį negalėjau įkalbėti Estelos dainuoti su Yvu, džiaugiuosi dėl jos, nes šis stilius labai tinka jos balsui.

Staiga pro minią prasibrauna Aleksejus. Paėmęs mane už rankos, palydi į šokių aikštelę, o kartu duoda ženklą svečiams. Beregint mus apsupa susižavėjusios poros nuo dvylikos iki

aštuoniasdešimt dvejų metų amžiaus. Ir ponia Frederika sukasi šokio sūkuryje su pagyvenusiu ponu.

– Viskas tiesiog stebuklinga, Dalija! – Aleksejus suka mane piruetu. – Atrodo, paroda turi milžinišką pasisekimą.

– Tu bijai?

Jis sumišęs nusijuokia.

– Tu gi žinai, ką turiu galvoje. Du kvietimai iš galerijų.

– O aš džiaugiuosi, kad tapome gerais draugais.

Tai vertingiau už mūsų su Aleksejumi ankstesnius santykius.

Mes linksmai sukamės. Nežinau, gal nuo gurkšnio vyno nevalgius, o gal nuo muzikos ir piruetų, jaučiuosi lengvai apsvaigusi. Bet turbūt labiausiai – nuo spinduliuojančių mūsų svečių akių. Jei bent pusė šių žmonių ras kelią į mano parduotuvę, jei pasklis kalbos apie tai, ką mes sukūrėme, turėsiu ir toliau dirbti taip pat atkakliai, bet mano ateitis bus išgelbėta. Yvas nuolat rengs tokius vakarus – sumaniai ant sienų iškabinėti plakatai žadina tokią viltį. Galbūt visa tai ir yra lengvo svaigulio priežastis – tas jausmas, kad draugų idėjos bus įgyvendintos, kad kils ir naujų. O dar mano pačios troškimas nepasiduoti rutinai, nekeliaklupsčiauti prieš nedėkingus pirkėjus, ir čia, Ryde, įgyvendinti savo svajas.

Staiga Yvas pliaukštelėjęs delnais perima mane iš Aleksejaus. Nustebusi žiūriu į pakylą ir matau, kad plikagalvis vyras paėmė akordeoną, o mergaitė su tatuiruotėmis ant rankų muša ritmą šaukštais.

– Dabar bus staigmena iš pelkių, – sušnabžda Yvas man į ausį. – Mūsų kaimo mokyklos direktorius ir jo šeimos hobis. Emigrantai. Jo giminė vienintelė čia likusi.

Vos galiu patikėti savo ausimis. Estela dainuoja prancūziškai, lyg bretonas, su Elzaso gyventoja išgėręs butelį burbono, būtų padaręs dainuojantį vaiką. Lėtu valso ritmu skamba

archajiškas, kietus priebalsius akcentuojantis ir vėl nušlifuotas prancūziškas akcentas.

– Net nežinojau, kad ji taip moka!

Estela dainuoja prancūzų emigrantų kajaną, su kuriuo Luizianos pelkėse švenčiamos šventės. Paprastą, aiškaus ritmo valsą groja akordeonas. Pagal šią melodiją lengvai gali suktis ir senesni svečiai, vaikai šokinėja arba kartu su tėvais šoka ratu. Linksmybės Elzaso Ryde liejasi per kraštus. Žmonės šoka net tarp stalų. Ir mes turime savų krokodilų, bet mes juos nugalėjome. Mūsų krokodilai gyvena ne tropikų miške tarp ore išsikerojusių šaknų, o bankuose ir įstaigose. Mes su draugais išrovėme dantis mano krokodilui. Luko staugianti gitara, aistringas akordeono rypavimas, šaukštų kaukšėjimas, Estelos balse atsispindinti laužo ugnis ir viskis – tai ir yra triumfas, ženklas, kad mes nežlugsime. Dabar jau ne.

O mano galvoje kirbuliuoja raudonas rūkas, aš sukuosi Yvo rankose. Jis kiek atsitraukia ir nužvelgęs mane nuo galvos iki kojų taria:

– Tiesą sakant, ar žinai, kad atrodai nuostabiai?

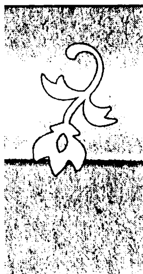
Užuot atsakiusi tik prisiglaudžiu prie jo ir sukuosi vis greičiau, atsikratau praėjusių mėnesių sunkumo, rūpesčiai nukrinta nuo pečių, baimė dėl ateities sklaidosi skambant muzikai. Yvo ilgi plaukai plasnoja, o aš išmetu visus apmąstymus, spėliones ir apskaičiavimus, pašalines mintis ir skaičius. Taip paprasta virsti garsu, juk sukuosi su žmogumi, kuris šiaip jau retai šoka – tik virtuvėje darbuojasi kaip balete ir kasdienybę pasitinka gracingai. Lyg jis vienas galėtų parinkti tinkamus akordus, leistų jiems skambėti savu ritmu. Atlošiu galvą, leidžiuosi nešama ir sukama, juokiuosi. Juokiuosi kaip vaikas karuselėje.

Tada mes pradedame šokti žingsniuodami pagal kajano garsus kaip gandrai salotose, visu savo kūnu juokiamės iš

melancholijos ir instrumentų dejavimo, skambant šaukštams pagauname ritmą, kojomis trypiame bliuzą, kol jis ima skambėti ore, sukasi ir stipriai įsuka į savo ritmą. Kaip muzikinė pauzė sustingstame, šokėjai sulaiko kvėpavimą, Estela pakelia rankas aukštyn, ir tada ateina akimirka, kai muzika turi prasiskverbti skambėdama. Po šios pauzės nebėra kelio atgal. Iš liūdesio, kuriame susipynę garsai ir ritmas, sklinda šviesa. Raumenys atsipalaiduoja, mes pulsuojame šokių aikštelėje, kylame trokšdami džiaugsmo. Džiaugsmas ir liūdesys nėra priešai. Juos abu užlieja muzika. Šokis, taigi mes.

Kai išvystu netoliese šokantį Aleksejų, jo mirktelėjime pasivaidena žirafa su dviem galvomis. Išvystu priešpriešą, kuri būdinga muzikai. Joks bliuzas negali būti toks liūdnas, kad klausytojai paskęstų ašarose, juk jam skambant galima šokti. Aš šoku ne viena. Šiandien šoku kartu su senais ir naujais draugais, su daugybe žmonių. Su tuo, kas dar laukia manęs ateityje. Mosteliu Brunei, besisukiojančiai prie užkandžių stalo, pasiunčiu oro bučinį Estelai ir poniai Dindė, šalia mūsų esantiems Gejakams spinduliuoju savo džiugesį.

Yvui tokią dieną nė nereikia rodyti savo laimės. Jis suka mane, nes žino, kaip bijau būsimųjų šokio žingsnių, žino, kada galiu pasiryžti klupteleti ir kada galima mane paleisti. Kai bliuzas pereina į lėtą valsą, pajuntu, kad Yvas net įžvelgia, kaip aš jaučiuosi. Kaip rupūžė kortoje ir nuotraukoje. Rupūžė su rauplėta oda ir minkštu, lengvai pažeidžiamu pilvu. Rupūžė, kuri kortoje buvo apsupta žvaigždžių. Manau, man pavyko. Dabar pagaliau suvokiau, kodėl jos pilve pilna spinduliuojančių žvaigždžių.

PADĖKA

Ši knyga radosi ne taip lengvai. Ją rašydama mėgaudavausi *17 Hippies* gyvybe pulsuojančia muzika. Ypač dėkoju už dainą „Marlena“.

Savo senajam jidiš kalbos mokytojui Pauliui Rosenkranzui dėkoju už tai, kad išmokė mus pajusti, patirti, kaip iš žiežirbos gimsta pasakojimas.

Dėkoju Georges'ui van Cronenburgui – už pagalbą ir konsultacijas verslo klausimais. Jei liko kokių nors netikslumų, kalta vien aš, autorė.

Gitei Henneges dėkoju už suteiktą jėgų šaltinį. Ji net per sniego pūgas atkakdavo į Prancūziją pasiklausyti mano vidunakčio skaitymų. To niekada nepamiršiu.

melancholijos ir instrumentų dejavimo, skambant šaukštams pagauname ritmą, kojomis trypiame bliuzą, kol jis ima skambėti ore, sukasi ir stipriai įsuka į savo ritmą. Kaip muzikinė pauzė sustingstame, šokėjai sulaiko kvėpavimą, Estela pakelia rankas aukštyn, ir tada ateina akimirka, kai muzika turi prasiskverbti skambėdama. Po šios pauzės nebėra kelio atgal. Iš liūdesio, kuriame susipynę garsai ir ritmas, sklinda šviesa. Raumenys atsipalaiduoja, mes pulsuojame šokių aikštelėje, kylame trokšdami džiaugsmo. Džiaugsmas ir liūdesys nėra priešai. Juos abu užlieja muzika. Šokis, taigi mes.

Kai išvystu netoliese šokantį Aleksejų, jo mirktelėjime pasivaidena žirafa su dviem galvomis. Išvystu priešpriešą, kuri būdinga muzikai. Joks bliuzas negali būti toks liūdnas, kad klausytojai paskęstų ašarose, juk jam skambant galima šokti. Aš šoku ne viena. Šiandien šoku kartu su senais ir naujais draugais, su daugybe žmonių. Su tuo, kas dar laukia manęs ateityje. Mosteliu Brunei, besisukiojančiai prie užkandžių stalo, pasiunčiu oro bučinį Estelai ir poniai Dindė, šalia mūsų esantiems Gejakams spinduliuoju savo džiugesį.

Yvui tokią dieną nė nereikia rodyti savo laimės. Jis suka mane, nes žino, kaip bijau būsimųjų šokio žingsnių, žino, kada galiu pasiryžti klupteleti ir kada galima mane paleisti. Kai bliuzas pereina į lėtą valsą, pajuntu, kad Yvas net įžvelgia, kaip aš jaučiuosi. Kaip rupūžė kortoje ir nuotraukoje. Rupūžė su raupleta oda ir minkštu, lengvai pažeidžiamu pilvu. Rupūžė, kuri kortoje buvo apsupta žvaigždžių. Manau, man pavyko. Dabar pagaliau suvokiau, kodėl jos pilve pilna spinduliuojančių žvaigždžių.

PADĖKA

Ši knyga radosi ne taip lengvai. Ją rašydama mėgaudavausi *17 Hippies* gyvybe pulsuojančia muzika. Ypač dėkoju už dainą „Marlena“.

Savo senajam jidiš kalbos mokytojui Pauliui Rosenkranzui dėkoju už tai, kad išmokė mus pajusti, patirti, kaip iš žiežirbos gimsta pasakojimas.

Dėkoju Georges'ui van Cronenburgui – už pagalbą ir konsultacijas verslo klausimais. Jei liko kokių nors netikslumų, kalta vien aš, autorė.

Gitei Henneges dėkoju už suteiktą jėgų šaltinį. Ji net per sniego pūgas atkakdavo į Prancūziją pasiklausyti mano vidunakčio skaitymų. To niekada nepamiršiu.

TURINYS

Cronenburg, Petra van
Cr78 Levandų bliuzas: romanas / Petra van Cronenburg ; iš vokiečių kalbos vertė Laima Veršulienė. - Vilnius : Alma littera, 2007. - 216 p.

ISBN 978-9955-24-748-7

„Levandų bliuzas“ – linksma knyga apie drauges, kurios kankinamos krizės galvotrūkčiais neria į kitokį pasaulį, dvelkiantį levandomis ir užburiantį jų mėliu. Knyga žavi poetine kalba, kuri subtiliai atskleidžia kūrinio prasmę, skaidrina nuotaiką ir pažeria naujų idėjų.

UDK 830-3

Petra Van Cronenburg
LEVANDŲ BLIUZAS

Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė *Laima Veršulienė*

Redaktorė *Stela Rimšė*
Korektorė *Simona Mažeikienė*
Viršelio dailininkė *Deimantė Rybakovienė*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Aušra“, Vytauto pr. 23, LT-44352 Kaunas
Interneto svetainė: www.ausra.lt
Užsakymas 810

Petra van Cronenburg (Petra van Kronenburg)

Vokiečių rašytoja. Baigė teologijos ir judaistikos studijas, dirbo redaktore ir žurnaliste.
1993–1997 m. gyveno Varšuvoje, kur buvo įkūrusi savo leidybinę agentūrą ir spausdino straipsnius kultūros bei moterų problemų tematika.
Daugelio publikacijų ir knygų autorė šiuo metu gyvena Prancūzijoje, Elzase, kur „sterkai pliuškenasi rislinge".

Žodis „krizė" paprastai nežada nieko gero, tačiau džiazo dainininkei Estelai, įsimylėjusiai vyrą, kuris jai visai netinka, bei svajojančiai vėl dainuoti širdžiai mielą muziką, ir Dalijai, siekiančiai žūtbūt išsaugoti jaukią, bet jokio pelno nebeatnešančią sendaikčių parduotuvėlę, gyvenimo krizė tampa puikiu akstinu pradėti svajoti. Vieną dieną jiedvi sumano prasiblaškyti ir nutaria aplankyti Prancūzijoje gyvenančią draugę Brunę. Tačiau ir šią randa ištiktą krizės...
Draugės nusprendžia savo neviltimi pasimėgauti gerame restorane, ir ten jas netikėtai pagauna prancūziškas gyvenimo džiaugsmas. Jos ryžtingai nuveja niūrias mintis levandų mėlynumo bliuzu, kad galėtų gyvenimą pradėti iš naujo...

